

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarivs In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Henrici Zoesii, J. U. D. Et Prof. Lovanii, Commentarivs Paratitlaris In
Decretales Epistolas Gregorii IX. P. M. Seu Jus Canonicum Universum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

HENRICI ZOESII,
 J. U. D. ET PROF. LOVANIJ,
 COMMENTARIUS
 PARATITULARIS
 IN DECRETALES EPISTOLAS
 GREGORII IX. P. M.
 SEU JUS CANONICUM UNIVERSUM.

P R Æ F A T I O.

SUMMARIUM.

1. Societas humana stare sine imperio non potest.
2. Potestas & Potestas alia civilis, alia Ecclesiastica.
3. Politici hujus temporis taxantur.
4. Differentia inter Jus Civile & Canonicum.
5. Vtriusq; hujus Juris inter se affinitas.
6. Corpus Juris Canonici unde formatum.
7. Corporis illius partes sunt Decretum, respondens Digestis.
8. Et Decretales Epistola, respondentes Codici.
9. Auctoritas horum librorum.
10. Decretum Gratiani an habeat vim legis.
11. Canones qui quibus derogent.

Ominum inter ipsos societatem & quasi vitæ communitatem contineri, & stare non posse sine imperio, qui sanioris & rectioris sunt iudicii adierunt omnes, cum, ut ait Sapiens, Proverb. XI. ubi non est gubernator, corrumpat populus. Verfatur cir-

ca eam duplex politia, civilis scilicet sive temporalis, & Canonica sive spiritualis. * Unde duplex potestas, temporalis & spiritualis sive Ecclesiastica: illa ad temporalia, hæc ad spiritualia spectat. Utraq; suis subnixa legibus & statutis specialem habet & proprium intentum finem, secundum hominis partes, qui constat corpore & anima. Hæc enim ordinata ad æternam salutem consequendâ; ut proprium & præcipuè intentum ultimumq; finem habeat felicitatem vitæ futuræ, qua subditos intendit dignos reddere, can. Quoniam dist. II. can. Cum ad verum & can. Duo sunt dist. 95. Ubi non obstat, quòd & hoc jure ea tractentur, quæ ad extremam pacem & justitiæ conservationem spectant, ut patet ex præmio Decretalium; nam hoc tantum ut facilius suum finem adsequatur. Illa verò ordinata ad servandam Reipublicæ tranquillitatem, & moralem honestatem; ut finem proprium habeat felicitatem naturalem communitatis humanæ perfectæ, cujus gerit curam; non etiam singulorû hominû, nisi ut mem-

bra sint talis communis, ut in ea vivant cum ejusmodi morum probitate quæ ad externam pacem & Reip. tranquillitatem est necessaria. In ordine ad quem finem leges feruntur super materia verè honesta, cum propositione, id est præcipiendo honestum, & prohibendo quod malum est, vel saltem illud non præcipiendo.

3 Ubi graviter hallucinantur nostri temporis Politici, specioso, ut vocantur, nomine, qui, doctore impio Machiavello adserunt, potestatem civilem primo & immediate intendere statum politicum, ejusq; conservationem & argumentum & in ordine ad huc finem leges ferri, si ve in iis inveniatur vera honestas, si ve simulata tantum & apparens: quasi satis sit ad status conservationem, si bonus esse non possis, aut nolis, saltem haberi & videri; si justitia displiceat, larvam ejus adsumere; ut sine reprehensione sis iniquus, optimè loqui, etiamsi animus ab initio corruptus rebus pessimis delectetur: ut ita simulando dissimulando (quod regium esse volunt) finis iste habeatur, nulla attempta ve. & religionis cura. Quæ opinio ut pessimo cuiq; probata, ita etiam hodie, pro dolor! optimus quisque cui mens sana & recta, in Dei timore firmata eam abominatur & abhorret ut impiam & perniciosam.

4 Differentia itaq; ut ex dictis patet, est inter jus civile, quo Politica si ve civilis potestas aut Magistratus utitur, & Canonici si ve spirituale, quo utitur potestas spiritualis, si ve Ecclesiasticus Magistratus. Qua non obstante, hæc duo jura magnam inter se habent affinitatem, raduntq; operas mutuas, uti est colligere ex c. 1. De novi operis nunt. & Nov. Ut clerici apud proprios Episcopos & c. 83. in fine ubi dicuntur leges civiles non de-

dignari sacros imitari Canones & sacrorum Satuta Canonum constitutionibus Principum adjuvari: ut quadret iis istud Horatii, *Alterius sic*

Alter a possit opè, simul & conjurat amice.
Eodem facit, quod ait Baldus, in *proemio Dec. n. 2.* juris Canonici sanctitatem juris civilis sublimitate decorari; & juris civilis majestatem Canonici auctoritate firmari. Et Lud. Rom. *Singulari 654.* Legistam ait sine Canonib. parum valere; Canonistam sine legibus nihil, ut rectè Rebuffus jus Canonicum vocet practicam juris civilis; & Cic. *l. iii. de Oratore*, nudos eos ad Republicam venire dicat, qui tantum habet legalem scientiam, non conjunctam ei Pontificiam. Ut ferendi non sint, qui hæc studia ita connexa separant; juri civili tantum operam dantes & impudenter con edentes cognitionem Canonum esse inutilem non tantum ipsi ab eoi ù lectione abhorrentes sed & alios ab ea avocantes; cum tamen sine Canonib. pars bona controversiarum etiam maximarum, definire facile nequeat, & ordo judicialis modernus magis sit accommodatus præscripto Canonum, quam legum. Nec est, quod culpent sermonis inelegantiam: ut enim Pontifices comuni illius temporis sermone, ut facilius intelligantur cum etiam secundum Horat.

Ornari res ipsa neget, contenta doceri,
& secundum Enripidem simplex sit oratio veritatis. Rectèq; Cicero, *l. 3. de fin.* Grandiores, inquit, res dicere ornate puerile est; plane autem & perspicue expedite posse, docti & intelligentis est viri. Facit, *can. Sedulo monendi 12. dist. 38.*

Ut autem civilis politix regulæ quibusdam voluminibus (quæ veniunt nomine *Corporis Juris Civilis*) sub certa methodo sunt conclusæ, ad faciliorem

doctrinam, ita & Ecclesiastici juris regulae, ab iis, qui Ecclesiasticae politicae praesunt, conscriptae, & in certa volumina redactae veniuntque nomine *Corporis Juris Canonici* ita dicti, quod *Canonones*, id est regulas recte vivendi tradat, *can. 1. & 2. dist. 3.* Dicitur & Pontificium, quoddam à Romano Pontifice, ut capite Ecclesiae Catholicae, suam sortiatur auctoritatem. Digestumque est hoc Corpus ferè ad imitationem juris civilis, & comprehensum tribus volum. 1. quorum primum appellatur *Decretum*, respondens Digesti juris civilis, quibus ut continentur responsa prudentum & senatus consulta, ita illo *Canonones Apostolorum, statuta Conciliorum*, quae possunt esse loco *Senatus-consultorum*; sententiae sanctorum *Patrum*, quae sunt quasi responsa prudentum; nec non quorundam Pontificum constitutiones. Compilatum fuit hoc volumen à *Gratiano Monacho Benedictino*, circa annum Dom. *1151. c. l.* approbatum per *Eugenium Tertium*, ante quem & alii circa eam rem laborarunt, ut *Isidorus Episcopus Hispalensis*, *Burchardus Episcopus Vormatiensis* qui vivere desit an. *1150. xxv.* & *Ivo Episc. Carnotensis*, qui claruit circa annum *1150. LXXXVI.*

8 Secundo volumine continentur *Epistolae Decretales*, & respondent *Codici*, quo ut conclusa *Imperatorum rescripta* ita istae continent *Pontificias constitutiones*: quarum aliae sunt *Gregoriana*, jussu *Gregorii IX.* post aliorum compilationes à *Raymundo* ejus *Capellano* emendatae, & in certam methodum redactae, adjectis, quas ipse *Gregor.* emisserat, in unumque volumen congestae *Universitati Bononiensi* sunt missae legem.

da, & pro certo jure habenda. Denotatur istud volumen vocula, *Extra*, sive litera *X.* brevitatis gratia, quod sit *extra Decretum*. Aliae sunt *Bonifacianae Bonifacii VIII.* ad methodum secundi voluminis congestae, digestaeque, in unum volumen (quod *Corporis Juris Canonici* est tertium) circa annum *1298. cc. xcvi.* Cui *Sexti* nomen indidit, eo quod senarium numerum cum quinq; *Decretalium Gregorii IX.* libris compleat. Continentur eodem volumine *Decretales Clementis V.* ab ejus nomine *Clementina* dictae, uti & *Extravag.* sive *Novellae* constitutiones postea editae à *Joan. XXI.* atque aliis, & quae *Communes* appellantur. *Plebiscita* hoc in jure locum non habent, propterea quod potestas ferendi leges *Canonicas* non manavit à populo, ut dicitur *infra Tit. 2.* *Ordo* constitutionum hic idem est, qui in *Codice rescriptorum Imperialium*: habetur enim ratio temporis quo quisque *Pont.* vixit.

De auctoritate horum librorum & vinculo obligandi non est dubitandum, cum *Pontifici Rom.* ut summo *Præsuli*, sua sit auctoritas & potestas, ut dicitur *inf. his libris* attributa. Quod non patitur controversiam quoad volumen secundum & tertium, quibus continentur *Decretales Epistolae* ac *responsa Romanam Pontificum, can. 1. Dist. 19.*

Quaestio autem est, an sententiae *Patrum* à *Gratiano* collectis, & *Decreto* insertis, adsit vis legis? *Resp.* ita velle quosdam, quos refert & sequitur *Felinus, in c. 2. n. 44. inf. de rescript.* Movetur, quod ut tales, habentes sc. vim legis, sint *Decreto* insertae. Verius est, non adesse iis legis vim per se, & quatenus nituntur auctoritate ipsorum auctorum,

ut notat Gloſa & colligitur ex diſt. 20. in princ. Ratio eſt; quòd lex non ſit actus doctrinæ tantum, ſed poteſtatis, quâ SS. Patres caruere, nec eâ intentione ſua tradidère ſcripra. Non accepſſe eam vim à Gratiano patet, quod poteſtatem, quam non habuit, attribuire iis poruerit. A Pontifice approbatas eſſe non conſtat. Nec rectè objeceris *can. 3. diſt. 15.* nam ibi agitur de ſola Leonis Epiſtola, in qua ille ut Pontifex locurus eſt. Neque item rectè quis allegaverit, Decretum à Gregorio XIII. emendarum, retineri juſſum, eique addi aut detrahi quid vetitum eſſe: nam hoc nihil ad confirmationem ſingulorum eo contentorum, & non alio fine id factum, quàm ut fides ſit penes auctorem; nec alia Canonum ibi contentorum eſt auctoritas, quàm fontium, unde manarunt. Ubi notandum, nò pauca referri à Gratiano ex Conciliis & SS. Patribus, quæ in iis nò inveniuntur, ſed aliter, aut non eo ſenſu; ex hac cauſa, quod non ſemper ſit ſecutus ipſa originalia, ſed vel exempla, aut alios collectores, ut videre eſt ex correcto & nuper edito Decreto Gregorii XIII. juſſu; imò & nonnulla ab eo allegari, quæ videntur pugnare cum veritate, & ſimul ſtare non poſſe, propter malè intellectos auctores, ut proinde inconueniens foret paſſim eo contentis attribuire vim legis. *Cov. 4. Var. ref. c. 13.*

Dixi, per ſe, & quatenus auctoritate nituntur ſuorum auctorum, quia interdum reſtificantur de præcepto à Chriſto vel ab Apoſtolis tradito Eccleſiaſtica ve traditione introducto, aut continent Conciliorum generalium aut ipſorum Pontificum decreta, quibus ex ſe ſua vis adest. Nò rectè quis hic alleget

conſuetudinem, quæ juxta communem conceptum nò eſt eo ſenſu introducta.

Eſt & in hiſce voluminibus quoad obligationè ordo ſervandus, nam uti in legibus, ita & hic Canones poſteriores derogant priorib⁹. Sic Decretales Gregorii IX. derogant iis, quæ in Decreto poſſent videri contraria: Decretalibus Greg. IX. derogant Decretales Bonifacii VIII. hiſ Clementinæ, quibus potiores ſunt Extravagantes, quæ cedent aliis Decretalibus Epiſtolis, poſtea editis aut edendis, quatenus in iis quid contrarium invenitur, quod cum prioribus ſtare nequeat.

Cæterum quia volumen Decretalium juſſu Gregorii IX. editum, continet Titulos frequentiores, quàm tertium volumen, è re fuerit ac ſuffecerit hujus Titulos ſequi atque explicare eoq; referre, ſi quid poſterioribus, prout res uſusve tulit, additum, reſectum, mutatum. Ordo hic obſervatus non reſpondet quidem per omnia ordini Codicis: non multum tamen diſſonat; cum ut ibi generalia præmittuntur, tum de Magiſtratu ſubjicitur, ita & hic poſt generalia juris præcepta uſque ad Tit. V. lib. primi agatur deinceps de Miniſtris Eccleſiæ, & Magiſtratibus, eorum creatione, ordinatione, officiis, uſq; ad Tit. xxxiv. & ſub finem ejuſdem libri primi *τὰ πρῶτα*, id eſt principia judiciorum ſubnectuntur, quorum proceſſus & exitus pulcherrima methodo traditur. *lib. II.* Jus, quod circa res præcipuè eſt. Clericis, *lib. III.* matrimoniorum jura *IV.* Crimina & pœnæ *V.* Quæ omnia brevi hoc verſiculo continentur.

*Index, iudicium, Clerus, ſponſalia,
Crimen.*

HENRI

HENRICI ZOESII I. C.
 IN LIB. PRIMUM
 DECRETALIVM
 GREGORII IX. P. M.
 COMMENTARIUS.

TITULUS PRIMUS.
 De Summa Trinitate, & Fide Catholica.

SUMMARIUM.

1. *Circa summam Trinitatem quid credendum.*
2. *Ecclesia novum fidei articulum non condit, sed declarat.*
3. *Disputare de his, quae fidei sunt, non licet. Haereticis axantur.*
4. *Pœna adversus transgressores etiam ab Imp. statuta.*
5. *Confessio fidei actu aliquo exteriori exprimens.*

Sacri juris doctrinam traditurus Pontifex, à Fide Catholica, & quæ ejus est objectum, Summa Trinitate sumit initium, quod sit forma, finis, & norma ipsius juris sacri: * circa quam non aliud à quoquam statuendum, aut credendum, quàm quod universalis Ecclesia, Scripturis sacris ac traditionibus Apostolicis, Spiritus sancti ministerio, ejusque lumine edocta, decrevit ac professâ est: veluti Deum essentia unum esse, in personis trium, Patrem scilicet & Filium & Spiritum sanctum, quem cum duabus prioribus personis Ecclesia Catholica credit *omodoque*, id est ejusdem substantiæ, contra impium Arium. Cui rei, uti & aliis, quæ continentur Symbolo D. Athanasii, per œcumenica Concilia approbato, & quæ circa Sacramenta, aliaque declaravit Ecclesia & Fides servat Catholica, devotâ ac fideli confessione adferendum esse mandat Pontifex, *cap. 1. & 2. h. 1. & cap. 1. eodem in 6.* Nam cum privato intellectu divinum hoc mysterium adse-

qui non possumus, devotè tutius credimus quàm scrupulosè scrutamur, cum maximum sit stipendium credere, quod nescias.

Dico decrevit, non statuendo novum Fidei articulum, quod minimè concessum Ecclesiæ, aut ejus capiti Romano Pontifici, uti probant citati à Covar. *lib. 4. Var. resolut. cap. 14. num. 2.* sed latentem aut dubium declarando. Est enim Ecclesia firmissima regula, ad discernendum ac dijudicandum, fidei quid sit nec ne. Unde Augustinus, Ego, inquit, *Evangelio non crederem; nisi me Ecclesia Catholica commoveret auctoritas.* * Ut magnæ temeritatis sint arguendi quidam tenebriones, quorum hoc avum est fertile, excitati non studio veritatis, sed vanæ ambitionis stimulis aut odio, vindictæ lucrative cupiditate, privatim disputantes, & in dubium revocantes ea, quæ semel rectè sunt definita; ipsi ingressi viam erroris, alios ad eandem trahentes. Quæ res non est citra sacrilegium: cum enim iustar facti legi habeatur, disputare, an quem ad munus aliquod elegit Imperator, sit dignus, quidni disputare de his, quæ sunt fidei, semel rectè definita? Ut rectè dixerit Martianus Imp. *l. 4. C. h. 1.* eos injuriam facere judicio reverendissimæ Synodi, qui semel judicata, ac rectè disposita revolvere, & iterum publicè disputare contendunt: subjunctâ itidem pœnâ, & in Clericos, & in milites, & in liberos, & servos. Pontifex excommunicationem statuit, *c. p. 2. de Hæret. in 6.* ferenda tamen, non lata sententiæ, *Glossa ibid.*

Ubi non potest Imperator penam statuendo in huiusmodi transgressores, & reliquos haereticos, videtur forum suum transgredi, cum haec res concernat statum Reipubl. Christianae, ejusque pacem ac conservationem, quae convellitur: nam, ut ad Theodosium Imp. scribit Leo, tunc optimus regni vestri est status, quando sempiternae Trinitati unius Deitatis confessione servitur. Ut ea res sit mixti fori, recteque per leges civiles cohibeatur & puniatur transgressores. Praeterea Imperatoris, tamquam Ecclesiae protectoris, officio incumbit, contra contemptores legum Ecclesiasticarum insurgere, ut ea, quae ab Ecclesia sunt definita, validioris sint observantiae; vigilantibus utique ejus ministris in jugem eorum observantiam.

Nec hic recte quis objecerit, fidem esse donum Dei, ex libera pendere voluntate, ut frustra ad eam quis cogatur invitus: nam ejus coactionis finis non est, quod quis possit fieri bonus invitus; sed ut timendo, quod non vult pati, vel relinquat impediendam animositatem, vel ignoratam compellatur cognoscere veritatem, ut timens, vel respiciens falsum, de quo contendeat, vel quaerat verum, quod nesciebat, & volens jam teneat, quod nolebat, secundum illud Scripturae: *Da sapienti occasio- nem, & sapientior erit.* Et hac via varios haereticos resipuisse, & ad Catholicam Ecclesiam, abjurata haeresi, reversos esse, tradit August. in can. *Vides xxxiii. q. 6.*

Non sufficit autem corde credere, verum & ore, aliove actu exteriori exprimenda confessio, ubi ita exigit honor Dei ut proximi utilitas, periculo quoque non obstante; cui praeponderat honor divinus: & licet hominem Christianum non faciat lingua, sed conscientia, non potest tamen habere salutem, qui confessionem non habet, cum dicat, ad Rom. 10. *Apostolus, Corde creditur ad justitiam, ore fit confessio ad salutem;* & formidandum sit illud Salvatoris Matthaei 10. *Qui me negaverit coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo, qui in caelis est.* & Lucae 9. *Qui me erubuerit, & sermones meos hunc silius homini: erubescet cum veniet in majestate sua.* Non timendus iste, qui corpus occidit, animam autem occidere non potest; sed is potius, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. *Matth. 10,*

TITULUS II.

De Constitutionibus.
SUMMARIUM.

1. Constitutionum nomine quid veniat.
2. Sunt vel Generales, vel Particulares, vel Personales.
3. 17. Generales à summo Pontifice eduntur.
4. Primatus Ecclesiae Romanae adscribitur.
5. Franc. Hieronimus notatur.
6. Ecclesia Rom. unde dicatur Universalis.
7. Pontificem Rom. esse supra Concilium probatur.
8. Pontifex articulum fidei tollere aut novum inducere non potest.
9. Pontifex non tenetur decretis Concilii.
10. Pontifex Rom. est supra Reges & Principes.
11. Intellectus loci ad Rom. 13. Omnis anima potestatis sublimioribus sit subdita &c.
12. Notantur Politici hujus temporis.
13. Iudiciaria potestas ab initio an fuerit penes Ecclesiam.
14. Leges super personis & rebus sacris à Iustiano Imp. curatae.
15. Concilii generalis confirmatio à Theodosio Imp. curata.
16. Potestas Ecclesiastica & civilis an possint in eadem persona concurrere.
18. Constitutio Ecclesiastica quid sit.
19. Decretales Epistola constituunt jus generale.
20. Pontifex sine consensu Cardinalium potest ferre legem.
21. Decreta Conciliorum generalium habent vim constitutionum generalium.
22. Constitutiones particulares sunt à Praelatis inferioribus.
23. Illam potestatem iis competere jure humano.
24. Episcopi statuta facere possunt sine Pontificis voluntate.
25. Item sine consensu aut consilio Capituli.
26. Eadem potestas est Cardinalibus in Ecclesiis suorum Titulorum &c.
27. Concilia provincialia & dioecesana quando, à quibus & qui ad ea convocantur.
28. Communitates inferiores quae statuta condere possunt.
29. Constitutiones Ecclesiasticae Pontificiae obligant omnes Christianos.
30. Concilia generalia confirmata à Pont. eandem vim habent.

31. Statuta Episcoporum & decreta Conciliorum provincialium ac diocesano quatenus vim suam exercent.
32. Delinquens contra statutum sui Episcopi in loco exempto tenetur statuto.
33. Peregrini quatenus teneantur statutis locorum.
34. Peregrinus superior quatenus teneatur.
35. Constitutiones Ecclesie quando ligent personas laicas.
36. Lex civilis in casu quo nulla est Canonica an & quatenus obliget Clericos.
37. Legibus laicorum toti communitati in materia communi impositis etiam obligari Clericos.
38. Obligationem hanc pendere ab approbatione Ecclesie, non à potestate procedere Principum Laicorum.
39. Potestas laica non potest inducere observationem festi alicujus.
40. Lex non obligat nisi iusta & promulgata sufficienter.
41. Ad effectum obligandi sufficere Roma promulgationem factam esse.
42. Removetur argumenta contraria.
43. Lex Pontificia an obliget statim à promulgatione.
44. Videri hoc non improbabile.
45. Etiam in constitutionibus Episcoporum, & aiorum Prelatorum.
46. Ad legis Pontificie valorem non requiri consensum & acceptationem fidelium.
47. Lex Canonica per consuetudinem desinit obligare.
48. Lege & Constitutiones respiciunt futura.
- R**epublicæ sustentaculum atque fundamentum esse leges rectè Leo Imp. Nov. 36. adserit, easque sanitatem suam conservare debere, ut illa in tuto sit; quæ ut in Jure civili, ita & hic aliæ scriptæ, aliæ non scriptæ. * Ad scriptas spectant Constitutiones, quo nomine Ecclesiasticæ leges denotantur, quarum auctor est Rom. Pontifex: hoc tamen in Tirlatius istud nomen videtur sumi, ut etiam pertineat ad statuta ab inferioribus, ut patet ex c. 6. & 9. & aliis h. t. Vocantur & Decreta, Rescripta, Sanctiones, Canones, Glossa dist. 13. in princ. V. Omnes. Dicuntur & Epistolæ Decretales.

2 Sunt autem vel Generales, quæ ad omnes

Christianos spectant; vel Particulares, quæ certa tantum loca respiciunt. Sunt & Personales, quæ personam & causam non egrediuntur, cujus ordinis sunt privilegia & rescripta singulares personas concernentia, de quibus infra.

Generales eduntur per eum, qui præest Romanæ Ecclesie, quæ merito prima est, & primatum obtinere præ reliquis Ecclesiis dicitur, quod Divus Petrus, voce Evangelica princeps Apostolorum judicatus, translata eo sede sua, quam primo Antiochia fixerat, eidem præfuerit; & quidem usque ad mortem. Quod clarius est, quam ut negari possit, quidquid moliantur moderni novatores. * Primatus hic Romanæ Ecclesie non tantum variis synodaticis constitutionibus, & Sanctorum Patrum scriptis est confirmatus, atque per ipsos Pontifices adferus & defensus, ut videre est ex variis historiis Ecclesiasticis, & latè ostendit Card. Bellarminus, Tomo 1. *Controvers.* 3. lib. 1. & 2. de Rom. Pontificia; sed etiam Imperatorum rescriptis & professionibus sacræ Scripturæ respondentibus roboratus. Patet id ipsum inter alios ex Justiniano nostro, qui in l. *Interclaras* 8. Cod. de Sum. Trinit. relata ibidem Epistola Joannis xi. Pont. ad se scripta clarè fatetur, Romanæ Sedi primatum deberi: * quam dum novator Franc. Hotomanus, lib. 1. cap. 1. *Amicit.* esp. odio quodam, quo flagrabat in Rom. Sedem, non etiam studio veritatis, dum inquam, mutuas istas Justiniani & Joannis Pontificis Epistolas non genuinum sed supposititium esse partum adserit, hoc facto leguleius iste prodit simul impietatem suam atque inscientiam, cujus & merito arguitur ab And. Alciato. 4. *Parer. cap.* 23. Cuiac. 12. *Obser. cap.* 26. & Fachin. 8. *Contr. Juris cap.* 1. Et sanè frustra conatur ille prædictæ Epistolæ ac legi suam vim derogare, in gratiam eorum, qui Romani Pontificis auctoritatem depressam volunt, cum ejusdem mentionem faciant & aliæ historiæ; & ipse quoque Imperator alio loco dicat, quod uti Roma sortita est legum originem, ita & Pontificatus apicem ibi esse non sit dubitandum: & Romanam Ecclesiam esse omnium Ecclesiarum primam; Romanum Pontificem omnium sacerdotum primum, *Novel. de Ecclesiast. tit. & priv. 132. cap. 2.* * Quo modo etiam passim Romana Ecclesia vocatur Universalis; accepto nomine pro ea Ecclesia, quæ

quæ continet sub se universas, quæ sola singularis privilegio dignitatis cæteris est prælata: eo modo, quo Deus dicitur Universalis, quod universis sub ejus dominio contineantur. Videatur hæc d. relatè Covar. 4. *Var. Resol. cap. 14. n. 11.* Hinc Romano Pontifici, tamquam Christi Vicario, debetur omnis honor ac reverentia & à Clericis & à laicis, cujuscumque sint ordinis, *can. Suscipimus Dist. 10.*

7 Quæritur, An Roman. Pont. sit supra Concilium? Respondeo, partem negativam aliquos amplecti, vel minus æquo in Sedem Apostolicam affectos animo, vel jurate coactos in verba magistri; nixos Concilio Constantiensis, sess. 4. & Basileensis, sess. 2. ubi hoc videtur definitum: verum affirmativam esse communem & tenendam, cum D. Thoma, 2. 2. 105. art. 1. quam etiam tenuit Felin. ad cap. 1. n. 24. h. t. alios citans. Pro qua primò facit textus in *can. Nunc autem Distinct. 21. & can. Altorum 19. q. 3.* ubi prima sedes à nemine judicatur, sed reservatur Dei judicio; ut nequeat dici subesse Concilio, licet generali. Secundò per textum in *cap. 4. inf. de Elect.* ubi omnia Concilia per Romani Pontificis auctoritatem & facta esse, & robur accepisse dicuntur, nec sine ejus confirmatione in iis statuta habere vim obligandi. Unde & Concilia prima à Pontifice postularent confirmationem, ut habet perpetua traditio, nec ante fuere in Ecclesia recepta. Ut necesse sit Romanum Pontificem esse majorem, cum à minori, vel pari, non recitè mutuemus auctoritatem: quod ipsum esse manifestum superioritatis signum tradit Baldus, in l. Imperialis col. 1. Cod. de Legib. Cui respondet commune dictum, eum, qui confirmat potiorum esse eo, quod confirmatur. Facit, quod habet Abbas d. cap. 4. n. 2. potestatem quidem Papæ & Ecclesiæ toti esse à Deo datam, Papæ tamen tamquam capiti esse attributam, & ad ejus dispositionem debere corpus moveri; saltem in iis, quæ sunt juris positivi, non etiam in iis, quæ sunt fidei; *

8 cum non possit Pontifex articulum fidei positivum tollere, aut novum inducere; & hoc modo accipiendum, quod habetur in *can. Sunt quidam & can. Contra 25. q. 1.* Tertio idem aperte definitum est in Concilio Lateranensi, sub Leone X. Sess. xi. ubi decretum

Concilii Basileensis, quo Pontifex subiebat Concilio generali, revocatur; quod nec ante ab ullo Pontifice approbatum legitur. Quod adfertur de Concilio Constantiensis, non potest promoveri contrariam partem, cum constet illud non fuisse generale, nec etiam approbatum cæteris, ut pluribus ostendit Bellarm. d. lib. 2. c. 13. & seqq. Deique quod à Concilio ligata solvantur à Romano Pontifice, signum expressum est superioritatis.

Hinc dependet decisio quæstionis, An possit Concilium sancire decreta, quibus teneatur ipse Pontifex. Respon. non posse: neque enim lex fertur nisi à superiore, ut mox dicemus. Concilium autem non tam supra Pontificem est, quam infra, secundum jam dicta: Quo expressè facit primò, quod habetur in d. c. 4. de Elect. nulla Concilia præfigere legem Romanæ Ecclesiæ, nec posse quemquam contra eam levare suum calcaneum. Secundò, *text. in can. Si Papa dist. 40.* ubi Papa à nemine mortalium iudicari aut redargui dicitur, quia cunctos ipse iudicaturus à nemine sit iudicandus. Facit & quod habet Bellarminus d. l. c. 18. Pontificem se subicere non posse sententiæ coactivæ Conciliorum.

10 Libet etiam quætere, An Pontifex Romanus sit supra Reges & Principes? Resp. Certam esse doctrinam & communem apud eos, qui orthodoxam atque hæcenus receptam fidem sequuntur, non tantum nobilitatem, sed & superiorem potestatem esse penes Ecclesiam, eamque habere sibi subordinatam & subjectam potestatem civilem; ac proinde Rom. Pontifici, tamquam capiti Ecclesiæ subesse Reges & Principes. Probat ex loco *Matth. 16 & Ioan. 21.* ubi dantur Petro claves ligandi & solvendi, eidemque committuntur pascendæ oves à Christo; quæ appellatione Christiani omnes continentur: non exceptis Regibus & Principibus, cum dictio indefinita æquivalet universali. Quod facit, quod Paulus ad Hebr. 5. ait: *Omnis Pontifex ab hominibus assumptus pro hominibus constituitur, in his qua sunt ad Deum* Et Bonifacius VIII. in Exort. avag. *Vnam sanctam de Majori. & Obea. Oportet, inquit, gladium esse sub gladio. & temporalem auctoritatem spiritali subicere potestati,*

facti. Nam cum unum sit corpus, unum quoque sit caput necesse est, ad quod omnia aliquo modo revocentur: neque enim alias pax & unitas posse esse in corpore, idque spirituale esse oportet, cum sit dignius. Quo facit, quod habetur in Gratiano *can. Duo sunt, Distinct.* 96. Pontifices in divino examine esse reddituros rationem etiam pro ipsis Regibus: ut debeant posse eos corrigere, & emendare, quidquid ipsi, non tantum ut homines, sed etiam ut Reges in usu suae potestatis peccarint. Præterea non foret alias sufficienter Ecclesiae provifum, si in ea non esset potestas, quæ Reges & Principes posset in officio continere, saltem utendo gladio spirituali. Fatendum itaque in Rom. Pontifice, tamquam Ecclesiae capite, esse unam potestatem, quæ directè respiciat spiritualia; indirectè verò & consequenter extendatur ad temporalia. Nam licet Princeps, eiusque potestas in suis actibus, ad finem suum ordinatis, directè non pendeat ab aliqua potestate eiusdem ordinis, quæ eundem finem tantum respiciat; fieri nihilominus potest, ut necesse sit ipsum dirigi, adjuvari vel corrigi in sua materia à superiore potestate, gubernante homines in ordine ad finem excellentiorem & æternum: quæ subiectio aut dependentia vocatur indirecta, quod non per se, sed indirectè sit circa temporalia, & propter aliud circa ea versetur, ad obtinendum faciliorem & utiliorem usum potestatis spiritualis, & obviandum detrimento animarum, quæ possent periclitari factis Regum aut Principum, in temporalibus permittentium quid aut negligentium. Unde est, quod leges ab Imperatoribus & Regibus circa materiam Ecclesiasticam latæ, & peccatum involventes, à Romanis Pontificibus sint rejectæ, vel correctæ; uti quæ loquuntur de usucapione complenda, etiam malâ fide media, de usuris & aliis. Atque ita habet sanior & verior opinio: quod, præter allegata, facit quod cum D. Petro, eiusque successoribus (nam & his eandem potestatem datam esse fatendum est, ex eo, quod militans Ecclesia Christi sit duratura perpetuò, quamdiu mundus est duraturus, cui debuit provideri de capite, ad servandam unitatem, quam rem in hodiernum usque diem succe-

dentium sibi met Episcoporum seriem confirmavit) universalis Ecclesiae cura demandata sit, simul concessa intelligantur ea, quæ ad eum finem sunt necessaria. Generale enim in mandatis est, ut ea quoque cessentur mandata, sine quibus id, quod mandatum est, nequeat expediri. *l. 3. D. De iurisd.* ut hoc in casu, cum præcipuus regnorum sit finis, ut populus in vera religione & concordia teneatur. Probat hanc partem usus Ecclesiae ex historicis notis, quæ variatradunt exempla, quibus Pontifices hac potestate usi sæpius in Imp. & Reges, eos excommunicando, solio deiciendo, *d. can. Duo unt. can. Nos sanctorum & can. fin. xv. q. 6. latè Bellarm. loco citato lib. 2. cap. 6.*

Nihil facit pro iis, qui Principes nolunt esse subiectos Pontifici, quod habetur ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus sit subdita, non est enim potestas nisi à Deo: & ad Titum 3. Admone illos & principibus & potestatibus subditos esse: neque enim hoc simpliciter & immediatè accipiendum, quasi Deus sit causa proxima & per se donans potestatem sed mediante electione & consensu populorù, ut patet ex variis juris civ. locis, Instit. De iure nat. gent. & civili. §. sed & quod Principi, & l. 2. §. novissimè de orig. juris. Videatur Covar. Pract. qu. cap. 1. nu. 6. Ut non repugnet, eos Pontifici subesse, tamquam oves Christi, Petro & eius successoribus ab ipso Christo commendatas. * Facessat igitur politicorum & sectariorum nostri temporis, & superiorum vana opinio, quæ Reges & Principes à Rom. pontificis potestate ita exemptos esse volunt, & absolutos eos faciunt, ut quod lubet eisdem liceat, sine metu superioris; duplex in eodem tempore caput admittentis, uberrimum omnium dissensionum fontem, ut docet modernus in aliquibus locis Republicæ status, quibus principes quidam ex novo suo (quod nefario quis excludit) Evangelio, auctoritatem sibi: adsumunt de fide præcepta præscribendi; ipsi ignari eius rei, & Doctores indigentes, Doctorum licet auctoritatem præ se ferentes. Unde sit, ut quæ una est Christi fides, non laudatur unis fidibus, sed pro lubitu suo eam quisque fingat, quam subsequens deinde Princeps immutat & transformet cum certissima animarum pernicie, quasi ad lubitum novi, vel etiam ejusdem Principis*

pis, si emutare lubuerit, aliam formam adsumat Deus. Latè de hac quaestione Molina, *Tract. 4. Disp. 29.*

¹³ Alia hic se offert quaestio, An iudicialia potestas Ecclesiae vel Pontificibus sit concessa per Imperatores? Resp. Esse, qui hoc adferant: Primum ex eo, quot inveniuntur multae leges conditae ab Imp. super personis, & rebus sacris, ut constat ex lib. 1. Cod. Secundò quod Concilii generalis confirmatio legatur petita à Theodosio Imp. Tertio, quia sine tribunali aliquando fuerit Ecclesia, & ab Honorio restituta inveniatur Episcopis iudicandi potestas & auctoritas l. 7. *Cod. de Episc. auctoritate*. Verum ab initio fuisse iudicialiam potestatem penes Ecclesiam, eamque Episcopos exercuisse, minime acceptam ab Imp. patet ex antiquis historiis. Patet item ex Apostoli 1. ad Corinth. 6. his verbis: *Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alium apud iniquos iudicari, & non apud sanctos? & paulò inferius, Nescitis, inquit, quia Angelos iudicabimus? quanto magis secularia? Necessè siquidem fuit tribunal aliquod erigi, quod fideles cupidi essent rerum temporalium, non tantum sua avidè possidentes, sed & in aliena procaciter inhiantes, & à vero, cum aliorum detrimento, deviantes: quo opus non fuisset, si omnes ex æquo, qua semel imbuti erant, Evangelicam excoluissent pietatem. Potestatem hanc ab Apostolis esse restatur D. Augustinus lib. de Operib. Monach. cap. 29. dum queritur se molestis dirigendorum negotiorum ab Apostolo esse affixam: & Ambrosius contra Auxentium, Imperator, inquit, bonus intra Ecclesiam est, non supra eam. Ut non possit videri potestas Ecclesiastica procedere à laicorum imperio, cum inferior in superiorem non habeat auctoritatem, à qua procedit ista concessio. Esse autem Imperatorem subiectum Ecclesiae probatum paulò ante.*

¹⁴ Nihil facit, quod leges quaedam positae inveniuntur à Iustiniano super personis & rebus sacris; cum hoc non possit videri alio sine ab eo attentatum, quam ut maior reverentia sacris attribueretur Canonibus, & per eos deservitis, prohibereturque insana haereticorum petulantia, atque eorum Antistitem restitueretur remanens, qui in contemptum Sedis Apostoli-

ca vilipendi ab haereticis Canones permittebant: quibus donec intemerata sua servaretur auctoritas ac reverentia, sciebatur turbari non posse Ecclesiae tranquillitatem pro suo desiderio. Validioris autem quod essent Canones observantiae propter leges Imperatorias, inde eveniebat, quod Provinciarum praesides invigilarent in jugem eorum observantia, ut testatur ipse Imp. Iustinianus *Novell. de ordin. Episc. 137.*

Concilii generalis confirmatio non aliam ob causam à Theodosio petita quam ob oppignorandam eius fidem, uti colligere est ex eo quod idem non inveniatur factum ab aliis Imperatoribus.

Idco vetò restituta legitur ab Honorio auctoritas iudicandi Episcopis, quia male erat usurpata ab aliis: ut non debeat ea res officere potestati Ecclesiae; sicut nec officit, quod sub Imperatoribus ethnicis & persecutoribus, pro tribunali dicendi jus licentia non fuerit Christianis, cum vis, quae facta est, non auferat ea, quae sunt juris.

Libet subijcere, An Ecclesiastica potestas & civilis possint in eadem persona concurrere? Resp. Esse haerese huius aevi quae utramque potestatem cuilibet Principi in suo Regno ac dominio conjunctim tribuit, eamque etiam aliquos usurpare, ac scriptis defendere notius est, quam ut probari debeat: aliam à novatoribus inductam civilem potestatem repugnare sacerdotali. Receptum tamen apud Orthodoxos, neque necessariò has potestates esse conjunctas, ut patet ex usu Ecclesiae, neque etiam necessariò separatas, ut patet ex usu in Romano Pontifice, & multis Episcopis, aliisque Praelatis, qui simul cum potestate Ecclesiastica habent conjunctam civilem, acquirunt sibi ex Principum donationibus, cap. *Fundamentum 17. de Elect. in 6.* Quae res nulli virtuti est contraria, nec per se mali quid involvit: imò ista conjunctio deservit ad majorem pacem & unionem, facitque temporale regimen melius se referre ad spirituale, & consilium majorem reverentiam Praelatis. Nec est, quod quis objiciat verba Christi Lucae 22. *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: accipienda enim sunt quasi Christus non dederit humanam potestatem, non etiam quasi eam habere prohibuerit.*

buerit. Nec facit illud Apost. 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo se implicat negotiis secularibus*, cum ille locus sit accipiendus de negotiatione & nimia sollicitudine circa temporalia lucta, quæ non decet Deo militantes, & passim reprehenditur in hoc jure: non etiam de temporali potestate, cujus conjunctio cum spirituali deservit utilitati Ecclesie, & commodis fidelium. Et profectò pluribus in locis vera fides defecisset, nisi & gubernationi politicæ præfuissent Prælati Ecclesiastici: qua de re latius videatur Bellarm. *Toma 1. Contr. de Rom. Pont. lib. 5. cap. 9 & 10.*

17 Generales itaque Constitutiones eduntur per Rom. Pontificem, sive decernendo post cognitionem, sive interloquendo, sive per edictum præcipiendo, *l. 1. D. de Const. Princ.* ubi id ipsum principi attribuitur; ut debeat idem concedi Pontifici, cujus auctoritas non est minor. * Est autem Constitutio Ecclesiastica ordinatio rationis, quid quaque sit re faciendum sit præscribens; sive commune præceptum in bonum publicum ab habente potestatem ordinatum. A lege civili non distat in alio, quam in materia, quæ ibi temporalis, uti & finis, hic spiritualis. De effectu ejus agitur infra eod. tit. uti & quando ille operetur hic discipiendū.

18 An Epistolæ Decretales, quibus respondetur ad speciales consultationes, faciant legem generalem? Resp. Responsa per ejusmodi Epistolas non raro esse potius declarativa juris superioris, quam constitutiva juris inferioris: constitui tamen & jus generale per hujusmodi Epistolas. Nam cum ea sit auctoritas Principibus. *§. Sed & quod Principi Insistit. De jure nat. gent. & civil. l. 2. C. De leg.* quid in idem tribueretur Pontifici? Quo facit, *can. 1. dist. 19. can. Sancta vers. Item Decretales dist. 15. Gloss in cap. ext tua V. consultationem inf. de filiis presbyt. ordin.* Exemplum est in *c. Tua inf. de sponsalib.* ubi responsum Pontificis per Epistolam inducit obligationem legalem: & ita communiter sentiunt Doctores. Licet autem non raro contineatur dictis Epistolis declaratio aut interpretatio juris superioris, non tamen ideo minus eis adest vis obligandi ad ejusmodi interpretationem. Non est autem necesse, ad vim istarum Epistolarum sint adscriptæ corpori Ca-

nonico, quia per se vim istam habent, *d. can. 1. dist. 19. Vide Suarez De legib. 4. c. 14. nu. 3.*

20 Quæri posset, An Pontifex sine Cardinalium consensu, in re præsertim gravi, possit ferre legem? Resp. Hoc negati per Joan. Monachum, *in c. super de heres. in 6.* sed contrarium esse verius & receptius, cum potestas Pontificis sit absoluta, non dependens à Cardinalibus, & supponatur in variis locis soli Pontifici competere ea potestas, *can. Cuncta ix. qu. 3. can. Sunt quidam xxv. qu. 1. Videatur Felia. in rubr. hic num. 2. Abbas in cap. 2. num. 4. inf. de Cleric. non resident. & Aut. de Padilla, in l. Univer- si 7. num. 10. C. de Divers. rescrip.* Ex decentia tamen regulariter eos consulit Pontifex.

21 Habent & vim constitutionum generalium decreta in Conciliis generalibus, quatenus tamen à Romano Pontifice sunt convocata & confirmata, uti dicitur infra. Convocantur ad ejusmodi Concilia Prælati Ecclesiarum, & alii viri Ecclesiastici, Principibus laicis, cum ad eos tractare sacra non pertineat, & potius sint auditores quam Doctores, *can. Convenio §. allegatur xxii. q. 8. inter esse synodilibus convenibus non datur, nisi forte ad fidem confirmandam, can. Nos ad fidem & can. Vbinam dist. 96.*

22 Particularis constitutiones sunt ab iis, qui sunt inferiores Romano Pontifice: cujus ordinis sunt Episcopi, adsumpti à Pontifice in partem sollicitudinis, quasi iudices singulis civitatibus præpositi; neque enim poterat Ecclesia immediate per unum gubernari: quibus, cum sint in Ecclesia Dei Pastores, ut eam rectè regant, necesse est competant ea, quæ ad regimen sunt necessaria, *arg. l. 2. D. de Jurisd. dist. veluti potestas legislativa, & potestas statuta faciendi, quibus ubi subjectos dirigant, quam iis competere patet ex c. 2. h. t. in 6. & c. 2. inf. De majorit. & obedientia.*

23 Dubitatur autem, An ista potestas iis competat jure humano, an verò divino? Resp. Posterius aliquos tentare, ex eo quod Apostolis ea potestas immediate sit attributa, & per eos transferat ad Episcopos, *Conc. Trid. Sess. 23. cap. 4.* facit, quod manus Episcopale sit de jure divino, cui est adnexa hæc potestas. Rectius tamen dixeris, potestatem istam esse juris humani, & immediate à Pontifice

proficiet. Probatur *can. Decreto 11. q. 6.* ubi Romana Ecclesia dicitur aliis vires suas impertivisse, easque vocasse in partem sollicitudinis, non etiam in plenitudinem potestatis. Probatur & ex eo, quod Pont. Romanus Episcopus alicui potestatem interdum limitet, & immutet: quod non posset, si foret juris divini; nam eius juris præcepta sunt immutabilia, & jus alicui concessum per superiorem non potest ab eodem auferri aut diminui per inferiorem. Non obstat Trid. *d. cap. 4.* nam succedunt quidem Apostolis, ut Episcopi, non tamen ut Apostoli, & quoad consecrationem, per quam jure divino imprimatur character, non etiam quoad hanc potestatem ipsi à Pontifice vel illo mediante concessam. Ut non obstat, quod hæc potestas sit adnexa dignitati Episcopali: neque enim hoc tam ex jure divino immediate, quam mediante Pontificis auctoritate; eo modo, quo Reges dicuntur regere per Deum, & ab eo habere potestatem, quæ tamen illis collata immediate per populum. Videatur Bellarm. *Contr. Tom. 1. de Rom. Pont. lib. 4. c. 24.*

24 Alud dubium occurrit, an possint Episcopi statuta facere sine Pontificis voluntate; Resp. Possit, quoad subditos suos, ex ordinario jure sibi competente, ut nullam indigeant Pontificis auctoritate & approbatione, *cap. 2. eod. in 6.* Nihil tamen statuunt contra jus, quod inferior non immutat: uti nec super iis, quæ sibi reservavit Pontifex. *cap. 1. inf. de Translat. Episc.* In causis quoque gravioribus nihil statuunt citra Pontificis auctoritatem, cum sub generali concessione non veniant ea, quæ in specie verisimiliter non essent concedenda *cap. fin. de Offic. Vicarii in 6.* cujus ordinis sunt Ecclesiam unam alteri subicere, Episcopatus unire, aut dividere, aut alia similia statum Ecclesiasticum concernentia, *cap. Translationes inf. off. Legati. ubi Abbas & alii, Bart. in l. Omnes n. 26. D. de Inst. & Jure.*

25 Dubitari etiam potest. An liceat Episcopis statuta facere sine consensu aut consilio Capituli? Resp. Regulariter Episcopus non pendere hac in re à Capitulo, cum ab eo non sint consecuti potestatem suam, sed à Rom. Pontifice, nec inveniatur ullo jure prodita hæc dependentia, ut non sit generaliter constitu-

enda, extra casus jure expressos, ut in *cap. fin. inf. de Feriis.* in his rebus, quæ speciale rationem, vel necessitatem præ se ferunt, *inf. de his quæ fiunt à Prælato sine cons. Capit.* Vide Suarez *de Legib. lib. 4. cap. 5. & de Religione Tract. 2. lib. 2. cap. 11. num. 7.*

16 Est & hujusmodi potestas Cardinalibus in Ecclesiis suorum Titulorum, *cap. Hs qua 11 inf. tit. 73. de Majorit. & Obed. uti & Legatis Pontificis in provinciis sibi commissis. inf. tit. 30.* Abbatibus, aliisque Prælatibus habentibus jurisdictionem spirituales, nisi sit iis specialiter inhibita.

27 Est & sua auctoritas decretis in Conciliis provincialibus & diocesanis. Illa per Metropolitanos convocantur, & ad ea conveniunt Episcopi & Clerici ejus provincie, quibus ut intersint, vel jus vel consuetudo permisit. Olim ad minus ea bis in anno convocabantur, ut facilius errata corrigenterentur, *can. 6. & 7. Dist. 18.* Hodie saltem quolibet triennio convocanda, ex præscripto Conc. Trid. *Sess. 24. de Reformat. cap. 2.* Hæc per Episcopos singulis annis indicenda Clericis ejus diocesis: ad quæ convenire, & comparere tenentur etiam exempti, qui alias cessante exemptione, possent cogi comparere: nisi subsint Capitulis generalibus, quæ certa sua statuta habent. Ratione tamen parochialium ecclesiarum, aut aliarum etiam sæcularium, adnexatarum, debent & ii, qui earum curam gerunt, quicumque illi sint, comparere, *d. cap. 2.*

28 Quantum ad inferiores communitates, videtur & eis adesse potestas condendi statuta concernentia eos, qui sunt sub ista communitate: quæ ut talia obligantur, si Capitulo sit jurisdictio concessa à Pontifice, vel quævis consuetudine: alias tantum obligantur ex vi juramenti aut pacti. Episcopi consensus hic non desideratur, nisi in gravioribus, Felinus in *cap. Cum omnes 6. n. 9. h. t.* Uti nec statuta ab Episcopis & Conciliis provincialibus ac diocesanis indigent confirmatione Pontificia, *d. s. 6.* nisi aliud postulet materie gravitas. Solent autem Episcopi, ad majus auctoritatis robur, petere confirmationem suorum statutorum à Sede Apostolica: quæ tamen res non faciet ea extra territorium extendi, nisi hæc ratione Pontifex ea confirmaverit.

His

H's postis, de utilitate & auctoritate Eccl. hasticarum Constitutionum agamus: de qua non est quodd quis ambigat, aut eū Centurionibus Magdeburgensibus improbē & insulse effutiat, illas cum Ecclesiastica libertate pug-nare, cum ei non magis repugnet, quam præcepta Decalogi, ut probat Franc. Turrianus *Tract. de Canonib. Apost. & pro Epist. Decretal. Pont. adversus eosdem Magdeburg. l. 4. c. 16.*

29 Potestas obligandi subditos non est iis minor, quam legibus civilibus, & tam quoad vim dir. Civam, quam quoad coactivam, qua de re actum ad tit. *Cod. de legib.* Quæ quidem omnino procedit in his Pontificiis Constitutionibus, qui obligant omnes Christianos, pro concessa summa per Christum auctoritate, non tantum D. Petro, ut somniant novatores, verum & ejus successoribus, ut pluribus probat Bellarm. *De Rom. Pont. lib. 2. c. 12. & seq.* & Suarez in *Defensione fidei lib. 3. c. 12. & seq.* Obligant verò etiam in conscientia, & sub peccato, cum Pontifici sit legitima potestas, cui resistens Dei ordinationi resistit, secundum Apostolum, *ad Rom. c. 13.* & quidem sub mortali interdum; interdum & sub veniali, pro qualitate materiae & circumstantiarum, pro fine & intento legislatoris justo & rationabili, interdum etiam pro affectu transgressoris: quamvis communiter non obligent ad peccatum, vel non nisi sub veniali, qua de re Nav. in *Manu. c. 23. n. 49. & seq.*

30 Quæri autem possit, an & Concilii generalibus sit eadem potestas? Resp. Non alias iis adesse auctoritatem ligandi Christianos, quam si quæ in iis decreta & definita sunt, à Romano Pont. sunt confirmata, ut patet ex perpetua traditione atque usu, quo confirmatio eorum à Rom. Pontificibus peti solet, quod & factum nuper in Conc. Tridentino, ut patet ex *Sess. 25. in fine.* Nam cum Concilia non habeant auctoritatem ex jure divino super universa Ecclesia, quando tantum D. Petro illa inveniunt concessa, necessarium ab illo petenda erat, qui tanquam caput universæ præest Ecclesiæ, successor D. Petri. Non solet autem is eam concedere, nisi per confirmationem. Ut ante nullius sunt roboris, & habeantur tamquam concilia sola sine effectu, ut videre est in variis Conciliis: licet nihil implicet, quin ante eam obtentam aliqui recipiant statuta in iis Conciliis non tamen tam-

quam auctoritate Conciliorum, quæ iis adesse nequit, sed propria voluntate aut præcepto suorum prælatorum, Navar. *consil. 1. n. 4. h. t.*

Statuta ab Episcopis tantum in locis, quibus legitime præstant, vim suam exercent, c. 1. *h. t.* eadem est auctoritas Concilii provincialibus & diocesanis, quæ nisi subditos obligarent, frustra cogi juberentur ad morum correctionem, Extra territorium non obligant, nequidem subditum: nam cum jurisdictio, ut respicit territorium, intra illud limitetur, lex, quæ territorio fertur, non potest extra illud obligare, quia excederet jurisdictionem; quomodo in *l. fin. D. De jurisdictione.* extra territorium jus dicenti impune non paretur: & in *cap. 2. col. in 6. excommunicationis sententia ab Episcopo in fures lata,* non ligantur subditi extra territorium furta committentes, cum eatenus non possit videri committere in legem sui Prælati. Quod omnino procedit in casu legis aut statuti: neque enim hæc obligant subditum alibi existentem, *juxta d. c. 2.* Aliter se res habet in casu præcepti vel sententiæ Prælati, nam ejus vis etiam se extendit ad subditum extra territorium, Innoc. *ad cap. à nobis 21. inf. de sent. excomm. quam differentiam agnoscit & Glossa in cap. Romana §. caveant V. futuris de sent. excomm. in 6. & Did. Covar. ad cap. Alma mater eod. tit. in 6. & Clement. Sifuriosus p. 1. §. 10. num. 3.* Ratio differentia est, quod præceptum sive sententia directo feratur in personam, ad contumaciam ejus convincendum, quæ subditi alicui territorio, etiam extra illud existens eadem subditi manet, atque ita ligatur præcepto sive sententia sui judicis: qua eodem modo non tenetur non subditus, in territorio existens, cum, ut dictum feratur in personam, & prærequirat subjectionem, qua cessante cessat obligatio, *d. c. A nobis.* Lex verò vel statutum fertur ipsi territorio: atque ideo obligat personas ibi existentes, quasi mediante loco, id est quatenus ibi versantur, licet alias non subjectas. Innoc. *in d. c. A nobis.*

Quid si quis delinquat contra statutum sui Episcopi in loco exempto? Possit videre cum teneri statuto Episcopi, quod sit intra ejus territorium, non etiam extra illud, quia textus in *d. cap. 2. h. t. in 6. tantum excipit de-*

linquentes extra territorium. Dicendum tamen, materialiter quidem eum contineri intra terminos territorii sui Episcopi, quod locus exemptus sit in territorium: formaliter tamen esse extra illud, cum sit extra jurisdictionem sui Episcopi, quæ pro terminis talis loci cessat, uti patet ex *cap. 7. de offic. ordin. in 6.* ubi in exemptos non exercet Episcopus jurisdictionis suæ actus. Præterea in loco exempto existens obligatur statutis ejus Prælati; ut debeat esse liber à statutis locis domicilii pro eo tempore, nisi alias peccatorem contingat duplici poena puniri. Est autem hoc accipiendum de locis omnino exemptis, ut leges Episcopi ibi locum non habeant, non etiam de locis exemptis ratione quarundam personarum, quo modo monasteria pleraque sunt exempta quoad personas subjectas: nam tum subditus Episcopi ibi delinquens, tenetur eiusdem Episcopi statutis, & secundum ea puniri; quia exemptio eum non concernit, quandoquidem non sit de personis exemptione comprehensus: proprie enim censentur ea loca exempta hac in materia, in quibus cessat jurisdictionis ordinarii, eaque alteri est concessa.

33 Dubium esse potest. An peregrini teneantur legibus sive statutis locorum? Resp. Eos teneri, non tantum si sedem ibi fixerint, cum habeantur incolæ, sed etsi transeant tantum, cum quisque contrahendo & delinquendo sortiatur forum in loco contractus ac delicti, videaturque eius se legibus subicere, quæ concernunt territorium, pro tempore præsentia: quo modo die festo ibi abstinere ab operibus servilibus, licet in loco domicilii non sit festum. Dico, quæ concernunt territorium: nam præcepta personalia non ligant transiunt, cum prærequirant subiectionem, uti paulo ante dictum.

34 Quid autem, si peregrinus sit superior, veluti Archiepiscopus & similes? Resp. Eum non teneri legibus vel statutis Episcopi, quia non inferiori superiori, sed superiori inferiori liget regulariter, *cap. penult. inf. de Majorit. & Obed. Abbas inc. 1. in fine inf. de Raptorib.* Si tamen sit superior jurisdictione: nam licet sit superior dignitate, non tamen ideo immunis est à statutis Episcopatus, in quo versatur; ejusque censuris tenetur, cum cen-

seatur ibi privata persona: dignitas namque sine jurisdictione non impedit subiectionem. Abbas *d. loco. Innoc. in d. c. penult.*

35 Est itaque Ecclesiasticis Constitutionibus vis obligandi universos Christianos, etiam laicos, saltem in materia, quæ Ecclesiam concernit: nam eatenus laici subijciuntur Ecclesie: in aliis suorum Principum leges sequuntur, quas nec tollit, nec immutat Pontifex, Quod si contingat legem pontificiam discrepare ab Imperatoria, utraque in suo foro ligabit: nisi agatur de Ecclesiastica materia, veluti matrimonio, beneficio; aut subiste peccatum, ut cum agitur de concubinato, usuris, præscriptione cum mala fide, tunc enim canonica prævalebit civili, etiam in foro civili servanda.

36 Quæritur autem posset, An in casu, quo nulla est lex Canonica, est verò civilis, ea obliget Clericos? Resp. Non aspernati hæc jura alterius ab altero præsumunt, *c. 1. de Novi op. nuntiariis*, non tamen per se istas leges obligare Clericos, cum à laicorum jurisdictione sint exempti, ut dicitur inferius *ad Tit. de foro comper.* Ubi autem cessat jurisdictionis, cessat & imperandi ligandive potestas, *l. fin. D. de jurisd.* nisi ab Ecclesia approbata fuerint, *cap. Ecclesia h. t. & can. 1. dist. 96.* Facit enim approbatio ab Ecclesia latas videri. Approbata non sunt dicenda ex hoc, quod sint relata in Decretum per Gratianum, cum illi non fuerit potestas condendi jus, & relatis ab eo in Decretum non sit major auctoritas quam auctoribus eorum, ut *dictum supra in Præfat.* Illæ laicorum leges, quæ continent confirmationem Canonum, & concernunt immunitatem ac libertatem Ecclesiasticam, non sunt inutiles, quod ejus protectio Imperatoribus incumbat.

37 Tota quæstio est de legibus ac statutis laicorum, jultis ac necessariis, quæ pro tota communitate ponuntur super materia communi Clericis & laicis, veluti ne equi: xtra provinciam educantur, fruges avehantur, certum pretium terum taxetur, & similia, an non obligent Clericos? Posset videri, non teneri prima facie ad eorum observantiam Clericos ex supradicta ratione, quod si licet desit potestas, *can. Bene quid e dist. 96. & aliis locis, ut quæritur Navar. conf. h. t.* Videtur tamen ve-

rius contrarium, scilicet Clericos obligari. Quod faciunt varia loca, in quibus dicitur, canones non dedignari leges sicut civiles, & Pontifices curare, ut serventur leges civiles; & pro cursu rerum temporalium eosdem Pontificis legibus uti Imperialibus, *can. Quoniam dist. 10. cap. 1. inf. De novi operis nuntiat. Facit ratio, quod, cum sint materiae communes omnibus, necessaria sit conformitas ad bonam & tranquillam gubernationem, & ad iustitiam aequitatem. Hinc leges civiles quoad ordinem successioneis jus primogeniturae; exclusionem foeminarum a successioneis, & alia similia apud Clericos observantur, de quibus Abbas, in c. Ecclesia 10. h. t. Molina Tract. 3. dist. 21. concl. 6.*

38 Verum alia hic suboritur difficultas, unde haec obligatio procedat? Resp. Non posse procedere a potestate Principum laicorum, quae, uti dictum nulla est in Clericos, sed pendere ab approbatione Ecclesiae, expressa vel tacita, saltem eo ipso, quo eas non reprobavit, quatenus sunt favorabiles: quales censentur hoc ipso, quo sunt utiles toti communitati, & Clericis per se loquendo non nocent. Quod ita procedet, legibus laicorum disponentibus universaliter & in communi, ex potestate gubernandi Rempub. in temporalibus in quo libertas Ecclesiae non offenditur. Aded ut etiam teneantur Clerici transgressores talium legum; qui tamen non nisi a suo iudice puniendi, & quidem per sententiam, ante quam nemo ad poenam tenetur, uti communiter est receptum. Aliud est, si in specie disponatur per leges laicorum super personis & rebus Clericorum: neque enim tenebunt, propter defectum potestatis, etiamsi eorum favorem concernant. *d. cap. 10. ubi Felinus nu. 40. Cui non obstat, quod leges ejusmodi aliquas sit videre, nam id tantum factum dissimulanter Pontificibus, propter statum temporis.*

39 Ex his venit resolvenda alia quaestio, An potestas laica possit inducere observationem alicujus festi, aut alterius rei spiritualis? Resp. Eiusmodi actus ad Ecclesiasticos tantum pertinere, & sine eorum consensu non posse induci per Principes, qui eatenus jurisdictionem extra territorium suum extenderent. Nam, ut patet ex *cap. De laicis inf. De rebus Eccles. non alien.* Laici in spiritualibus non habent

praecipendi auctoritatem: imò dicuntur subesse, non praesse, discere, non docere, in iis quae ad religionem spectant, *can. Si Imperator dist. 96. quod & reperitur in cap. fin. de reb. Eccles. non alien.* Ubi amplius additur, illicite praesumere laicos super mortuariis, & aliis, quae juri spirituali sunt adnexa statuere. Praeterea si potestas laica posset praecipere ejusmodi actus, posset per se prohibere; nam est eadem ratio: consequens profectò esset, contra debitum Ecclesiae ordinem, & gravia causaret inconvenientia. Accedens tamen approbatio Episcopi facit ratam observationem, Abbas in *cap. 2. n. 2. inf. De feriis, & conf. 26. num. 1.* Concedendum autem, posse Principes, non conscio Episcopo, praecipere subditis ferari à laboribus & operibus mechanicis, ad civilem honorem vel ostentationem laetitiae, vel in ordine ad collectionem fructuum, ut *D. & C. De feriis*: non tamen in ordine ad religiosum cultum; neque enim haec cura spectat ad Principes, verum ad Ecclesiae Praelatos.

40 Dicta de valore Constitutionum procedunt, quatenus sunt iustae & rationabiles; non abrogatae per constitutiones posteriores, aut consuetudinem; ut fieri posse, colligi potest ex iis, quae dicta sunt ad Tit. D. De legibus & de consuetudine ad l. 32. eod. tit. & dicitur inferius Tit. 4. Inter alia requiritur, ut sint promulgatae sufficienter: est enim promulgatio de ratione legis aded ut ante ne quidem nomen legis mereatur.

41 Quae sit autem hac in materia, An ad effectum obligandi sufficiat, si promulgatio sit Romae facta? Resp. Id velle Navarrum *his conf. 1. n. 19.* sufficere scilicet promulgationem Romae factam esse, etiam ad obligandam totam Ecclesiam; neque esse necesse, ut in singulis diocesisibus promulgatio fiat, quod alias nec sextus liber Decretalium Bonifacii VIII. nec alii libri juris Canonici obligarent in terris in quibus nec promulgati sunt, nec docentur. Idem tenet Gomez. *ad Regulas Cancell. in Proemi. quae 2. circa fin.* Et videtur fundamentum esse, quod ex natura rei promulgatio ista sufficere debeat, cum sit caput Ecclesiarum, si aliud Ecclesia non statuerit: nusquam autem apparet aliud statuisse, saltem generaliter.

Nihil

42 Nihil proinde facit Novella *ut facta novae constitutiones &c.* 66. ubi requiritur, ut lex civilis publicetur in provinciis, priusquam obliget: nam non videtur ea Novella per Ecclesiam recepta. Licet enim Canones vel ne servari leges civiles in causarum iudiciis, ubi defuncti Canones, non tamen & modum ferendi leges potest videri acceptasse Ecclesia. Quod patet ex eo, quod in curia Romana lites definiantur juxta leges Pon. ibi tantum, non alibi publicatas. Quod injustum foret, nisi & me alibi obligarent.

* Non obstat textus in *e. noviter.* 49. *inf. de sent. excom.* Nam ibi requiritur publicatio in loco, ad evitandam poenam specialem, de qua ibidem. Unde potius sumitur argumentum pro alia opinione, quia non foret opus specialiter publicationem isto casu praecipere, si generaliter non obligaret constitutio ante publicationem in loco factam. Eodem modo & in Concilio Trid. *Sess. 24. c. 1. De reformat. matrim.* specialiter requiritur publicatio in loco ad obligationem legis novae, ne ignoranter contra eam peccetur. Hinc Regulae Cancellariae, quae non nisi in Cancellaria publicantur, ligant tamen extra eam existentes. Novar. & Gomez. *dictis locis.* Videtur tamen aliquibus durior ista sententia, propter novas Constitutiones, quae propter defectum publicationis possent justè ignorari; non tamen impunè. Veram durities ista non timenda, cum lex, etsi non publicata in loco, sed Romae tantum, non tamen antea obliget alibi, quam ubi potuit devenisse ad notitiam in eadem debitum tempus, ut mox dicitur.

43 Illud etiam in dubium vocatur, an continuo ab ipsa promulgatione obliget lex Pontificia, an verò demum post bimestre ab ea lapsum, ad instar legis civilis? R. Posterius videri posse quoad constitutionem universalem, si non addatur tempus per Pontificem, aut Concilia, *arg. d. Nov. 66.* ubi id ipsum statuitur in lege civili, ut possit videri idem statuendum in lege Canonica, & ita sentit Navar. *d. conf. 1. n. 19.*

44 * Non est tamen improbabilis eorum sententia, qui continuo à promulgatione volunt obligare leges Ecclesiasticas, non expecta-

to bimestri. Nihil obstante *d. Novella 66.* quae non magis est recepta ab Ecclesia quoad hanc partem, quam quoad priorem, de qua superius. Et facit textus in *e. cum singula de prabenis in 6.* ubi dicitur constitutio obligare hoc ipso, quo ejus habetur scientia: & in *e. 1. De concess. praben. in 6.* ubi dicitur lex non obstringere, nisi ubi ad notitiam pervenerit; unde tunc obstringere dicenda. Unde apparet, nec hac in parte dictam Novellam receptam esse ab Ecclesia. Neque obstat absurdum, quo aliqui possent moveri, scilicet quòd justè legem ignorantes illa obligarentur; nam licet lex Pontificia ex natura sua statim à promulgatione obligare incipiat, non tamen in momento obhgat totum territorium, cui fertur, quia hoc excedit potestatem Legislatoris, sed successivè, & intra tempus moraliter sufficiens, ut notitia legis promulgatae per totum territorium diffundatur, *secundum d. c. 1. Panorm. in c. 2. n. 7. Felin. ibid. nu. 7. h. 1.* & ita in Curia servari tradit Novar. *d. conf. 2. n. 18.* Nisi Pontifex addiderit modum specialem, vel temporis determinationem, uti contingit in Tridentino.

Idem obtinet in constitutionibus Episcoporum, & aliorum Praelatorum; nulla enim his adjuncta de jure restrictio, quò minus continuo obligent; nisi ab iis sit tempus praescriptum, aut loci distantia ex prudentis arbitrio id desideret, quo moraliter ad notitiam potest pervenire, excludendam ignorantiam, Abbas *d. loco.* Quae tamen si postea justa appareat excusabit transgressores à poena; quae non inferitur, nisi ob culpam praeviam quam aufert ignorantia.

45 Subjicienda hic alia quaestio, An ad Pontificiae legis valorem desideretur consensus & acceptatio fidelium? R. spon. Ad legis civilis valorem aliquos desiderare consensum populi, per *l. De quibus 32. De legib.* quae tamen non obstante, diximus alibi, ne quidem ad legis civilis valorem desiderari ad consensum populi. Quòd multò magis dicendum in lege Canonica, cum spiritualis Principis potestas non ab Ecclesia, sed à Christo immediate dependeat: ut per se possit Pontifex efficaciter operari sine dependentia ab Ecclē-

Ecclesie consensu; atque ita ferre leges, habentes efficaciam & valorem ad obligandam Ecclesiam. Quod cara potestatem à Christo habeat, patet ex verbis ejus Matth. 16. *Tibi dabo claves regni caelorum, quodcumque ligaveris super terram &c.* & Joan. 22. *Pasce oves meas &c.* Quae sunt dicta Petro sine ulla conditione, aut relatione ad populum, vel Ecclesiam, & per Petrum successoribus ejus, quibus eadem data potestas: quidquid nungentur novatores quidam, qui coacti fatentur quidem Petro esse datam potestatem à Christo super universa Ecclesia; successoribus tamen ejus eandem competere negant, Christi Ecclesiam post Petrum defunctum sine capite constituentes: quod absurdum est minime respondens divinae providentiae; qua de re luculenter Bellarm. *Contr. 1. de Rom. Pont. lib. 2. per totum.*

47. Quod si tamen per consuetudinem toleratam lex Canonica non acceptaretur, aut potius ejus non esset observantia, tandem non obligabit; licet ab initio non citra culpam fuerit non observata. Quod facit *c. fin. inf. De consuet.* ubi lex recepta dicitur consuetudine abrogari: ut facilius à principio ejus obligatio impediatur, cum ante acceptioem minus vim habeat. Quo modo accipiendum, quod habet Gratianus, *dist. 4. §. leges*, firmari legum moribus utentium. Ratio posita est in conniventia Legislatoris, qui non videtur communitatem cum tanto periculo obligare velle. Et ita observatus totius Ecclesiae, Navar. *d. conf. 1. num. 23.* & *Manuali cap. 23. numer. 41.*

48. Respiciunt leges & constitutiones futurae, non etiam praeterita, nisi expressim in lege caveatur, *c. 2. & fin. hoc tit. Clement. 1. in fine De judic.* qua de re videatur plenius Felin. *in c. fin. num. 3. & segg. hoc tit.* & ea, quae dicta sunt ad *tit. D. De leg. ubi etiam actum ad quos spectet & interpretari leges, & quomodo ex interpretanda.*

TITULUS III.

De Rescriptis.

SUMMARIUM.

1. Rescripta sunt constitutiones, quae per epistolam eduntur; & nominis ratio.
2. Rescriptum quid, & quid eo nomine veniat.

3. Rescripta alia sunt ad lites sive iustitia, alia ad beneficia sive gratia.
4. In quo rescripta illa distinguantur à privilegiis.
5. Rescriptum datur contra jus, praeter jus, & secundum jus.
6. Rescripta secundum jus operari non debent ultra jus commune.
7. A quo impetrentur.
8. De quibus rebus, & qui ea impetrent.
9. Non impetrat regulariter excommunicatus.
10. Impetratio ab eo facta, ipso jure non tenet.
11. Pontifex rescribendo scienter excommunicatus, censetur cum eo dispensare.
12. Scientia hac probanda ab eo, qui rescriptum obtinuit.
13. Scientia an requiratur in Pont. quasi conscius fuisset vitii nihilominus dispensasset.
14. Rescriptum impetrat quisque pro se.
15. Pro alio impetratum sine mandato an sit ipso jure nullum.
16. Rescripta gratia pro alio recte impetrantur.
17. Rescripta contra quos impetrentur.
18. Rescriptorum vis & effectus.
19. Pluribus impetratis rescriptis, potior erit prior impetrans.
20. Modò prior non fuerit in dolo aut notabiliter negligens.
21. Vel nisi Pont. priorem gratiam revocaverit.
22. Rescriptum posterius purum praevalet priori conditionali.
23. Item speciale posterius derogat priori generali.
24. Rescriptorum interpretatio strictè faciendae.
25. Modus similiter rescripto praescriptus strictè servandus.
26. Rescriptorum effectum quamvis impediunt.
27. Clausula, si preces venienter mittantur, jure civili exprimenda in rescriptis, non etiam Canonico.
28. Rescripta quae dicantur obreptitia vel subreptitia.
29. Distinctio Innocentii Pont. inter rescripta impetrata, falso expresso vel vero suppresso per malitiam & fraudem, vel per simplicitatem & ignorantiam.
30. Rescriptum subreptivum an irritetur in eorum, etiam quoad partes non vitiosas.
31. Subreptio circa causam impulsivam an vitiosè rescriptum, an vero circa finalem.

32. *Causa concessionis rescripti exprimenta.*
 33. *Subreptio dolosa an ipso jure irritet rescriptum.*
 34. *Dictio, penitus, & nullum, inducit aliquid ipso jure.*
 35. *Rescriptum gratia ex causa subreptionis vitatur ipso jure.*
 36. *Rescriptum continens causas partim veras, partim falsas an & quatenus pro parte valeat.*
 37. *Et quid juris in rescriptis gratiosis?*
 38. *Si sollicitator causam dederit subreptioni an & quatenus vitetur rescriptum.*
 39. *Rescripta continentia absurdum & iniquum rejici debent.*
 40. *Rescripta contra stylum Curie impetrata suspecta fidei sunt.*
 41. *Ut & quae peccant in Latinitate aut constructione.*
 42. *Rescriptum pendente lite impetratum non valet.*
 43. *Rescriptorum vis perpetua est.*
 44. *Rescripta an expirent morte concedentis.*

Constitutiones eduntur vel per Edictum, vel per Epistolam, vel per Sententiam, l. 1. D. De constitut. Princ. §. Sed & quod Principi insit. De jure natur. gen. & civil. Ad eas, quae per Epistolam eduntur, spectant rescripta; Ita dicta, non quod iterum scribantur, sed quasi responsa scripta, per autonomasiam. Ita appellantur Imperatorum responsa ad juris dubia ab aliis proposita, ut colligere est ex l. 1. §. 1. De appellat. & l. 1. in princ. Quando appellan. sit. Ea scripturam desiderant, utri & nomen iudicis, & probatur l. 3. C. De divers. rescriptis; ubi originalia rescripta, & Imperatoris subscripta manu, dicuntur insinuanda, non etiam exempla. Potest tamen & responsum dati scripto, ut vim habeat, si Imp. velit.

2. Est autem Rescriptum id, quod supplicanti aut consulenti à Pontifice aut Principe respondetur, d. l. 1. §. 1. De appellat. Largè sumpto hoc nomine venit & privilegium & beneficium Principis; strictè verò ab his distinguitur, ut contineat decretum ad juris communis conservationem. Atque hic ita videtur sumi, ut non tantum spectet ad lites causasve, sed & ad beneficia, * Unde rescripta alia sunt ad lites, quae

dantur vel ad jus explicandum, vel dicendum jus inter partes; & vulgò dicuntur iustitiae, quod iis agatur, ut jus suum quis consequatur: alia ad beneficia, quae impetrantur ad obtinendum aliquod beneficium; & vulgò dicuntur gratiae, quia gratis quid datur, aut potius quia gratia fiat in dando. Cujus ordinis sunt rescripta beneficialia, dari solita ad collationes, re-signationes, aut alias dispositiones de beneficiis Ecclesiasticis faciendas: quibus respondent civilia, per Imperatores conferri solita, ad dignitates, ad administrationes civiles.

Primum illud genus omninò distat à privilegio, cum datur secundum jus commune; vel ad ejus interpretationem, aut debitam executionem. Privilegium verò datur contra jus, vel saltem ultra jus, cum sit privata lex, aliquid speciale concedens. Alterum quoque genus, quatenus versatur circa beneficia, est distinctum à privilegio; quia eatenus non potest lex privata dici, nec dat facultatem operandi aliquid contra vel praeter legem, uti dat privilegium. Ut conveniat cum rescriptis iustitiae in eo, quòd ejusmodi rescripta sint intelligenda secundum jus commune, si nihil aliud exprimat. Dico quatenus versatur circa beneficia; nam si versetur circa jus operandi, continebit sub se privilegium, cum contineat quid contra jus; privilegii tamen nomine latius sumpto, cum & alias gratias contineat, quae privilegia non sunt: ut dispensationes, quae privilegia propriè dici non possunt, quòd frequenter dantur ad unum actum dumtaxat, ut matrimonium contrahendum, ordinem suscipiendum ante aetatem, aut ab irregulari, aut simile quid.

Rescriptum in genere aliud faciunt contra jus commune, quo aliquid contra juris regulas conceditur, sub quo veniunt dispensationes ac privilegia: aliud praeter jus, circa ea, quae jure non decisa, ut est beneficiorum impetratio. Est & aliud secundum jus, quo respondetur de jure consulentibus: quod cum non contineat aliud quàm jus commune, videri posset non habere vim rescripti.

Ubi disputatur, An rescriptum secundum jus sit accipiendum, ut aliquid operetur ultra jus commune? Resp. hoc posse videri, quòd verba debeant aliquid operari. Verum ut hoc in pri-

privilegiis obtineat, secundum Abbas. *in c. i. n. s.*
 9. & *ii. hoc tit.* non etiam in hujusmodi rescriptis, quæ intelligenda secundum jus commune, ut quam minimum illud lædant, sicut que ad illud reducenda: ut ulterior non sit faciendi interpretatio, quam ratio juris admittit, Felin. *in cap. Causam. 18. num. 6. hoc tit.* & vult Abbas, *ibid. num. 1.* rescriptum dubium debere reduci ad jus commune, etiam si verba essent improprie sumenda; ex eo, quod cum rescriptum concedatur ad juris conservationem, non debeat aliquid continere contra jus. Non spectant itaque ad hæc rescriptorum materiam privilegia, quæ ponunt facultatem contra jus quid agendi, aut non agendi; sed tantum hæc spectant rescripta ad lites, & ad beneficia.

7 Impetrantur rescripta à Pont. sic vel Principem inferioribus non tam dicuntur rescribere, quam respondere.

8 Materia sunt res omnes, quæ concedi possunt, & quatenus ad jus pertinent, vel gratiam continent, ut ad lites, beneficia, *l. 1. c. 3. C. De divers. rescriptis.*

9 Impetrant rescripta quilibet non prohibiti.

* Inter prohibitos est excommunicatus: facit enim excommunicatio inhabilem ad ea, quæ rescripto possent impetrari, sive ea sint gratiæ, ut dicitur infra, *ad tit. De elect. & De praben.* sive iustitiæ, veluti ad agendum, ut dicitur *ad tit. De sent. excommunicat.* Nisi impetrentur super articulo excommunicationis, cum quilibet debeat esse liberum se emendare, *c. 1. eod. in 6.* aut appellationis, cum durum sit à sui defensione naturaliter competente removeri. Quæ ita procedunt in ligato excommunicatione majori, sive ea nominatim sit inflicta aut iacussa propter notoriam Clerici percussionem, qua de re inf. *De sent. excom.* sive occulta tantum, cum etiam ignorata inhabiliter personam, quam addicit, ut dicitur inf. *De elect. & praben.* Et hoc quantum ad rescripti impetrationem; licet alias talis excommunicatus non sit vitandus.

10 Ad effectum ejusmodi rescripti impediendum non est opus aliquâ partis oppositione, cum ipso jure non teneat impetratio. Nihil obstant ex tunc in *cap. 1. De except. in 6.* ubi actus excommunicati valent, donec exceptio excommunicationis objiciatur: sicut etiam ibi de

judice ordinario, qui non accipit novam jurisdictionem per aliquod rescriptum, sed antea obtentam retinet: ut actus coram eo gestiliter ab excommunicato, valeant, donec per exceptionem impediatur. Quæ res aliter se habet in casu nostro, quo per rescriptum ab excommunicato impetratum quaeritur nova jurisdictio, & quidem iustiliter, propter actum nullum.

Quid si Pontifex conscius excommunicationis rescribat nihilominus? R. Concordem esse sententiam, quando impedimentum est juris humani. Pont. scienter admittentem aliquem ad actum prohibitum, censeri cum eo dispensare; etiam siue causæ cognitione, quæ non desideratur ad valorem dispensationis, dummodo de voluntate constet dispensantis. Probatur ea sententia per *l. Quidam 17. D. De vi judic.* Ubi Princeps minori magistrum conferens, censetur decrevisse, ut omnia gereret valide. Idem colligitur ex *l. Barbarius De officio Prat.* ubi, si Populus decreverit servo præcuram scienter, innuitur, quod videatur libertate donare. Probatur & ratione, quia non videtur superior, qui tollere potest impedimentum, ludere, conferendo ei scienter munus aliquod, quem scit ad hoc inhabilem. Abbas *in c. Nonnulli 28. num. 9. & ii. hoc tit.* Covarr. *ad C. Almamator de sent. excom. p. 1. §. 7. num. 2.* Gabriel *lib. 1. Commun. Conclus. Tit. De præsumpt. concl. 8.* Suarez *de Censuris disp. 40. sect. 2. num. 34.* Necesse autem omnino ad eum effectum, Pontifex sit conscius impedimenti: nam in eo ponitur fundamentum voluntatis dispensandi.

Non præsumitur verd ista scientia, cum sit facti, sed probanda ab eo, qui rescriptum meruit, utpote fundamentum suæ intentionis, cujus probatio alleganti incumbit. De modo probandi non est hic quaerendum, cum sufficiat quoquo modo constare, Pont. conscium fuisse inhabilitatis. Nec sufficit litteris insertam clausulam esse, *excerta scientia*; quia ea nihil operatur quoad extrinsecam ignorata sed tantum quoad expressa. Neque enim potest præsumi Pontifex, aut alius superior omnia promota vitia præcivisse. Imò clausulæ istius appositio in hoc tantum conducit, ut censetur Pontifex dispensare, Felin. *in c. Cum interrim. §.*

verum. §. inf. De except. Nihil etiam videtur facere quoad hanc rem clausula, *motu proprio*, quia ea non tendit aliò, quam ut indicetur, neminem super ista re supplicasse; quod nihil facit ad scientiam latentis vitii.

13 Quid sit tale fuerit vitium, cuius si fuisset concius Pont. nihilominus admisisset inhabilem? Sunt, qui eo casu scientiam non requirant, per l. 3. D. De officio Prætor. in cuius sine dicitur, *Sed etsi scisset populus servum esse, liberum esse, Ica Bartolum tenuisse, in l. 2. C. Si servus aut liber. ad decurion. aspir.* tradit Gabriel d. concl. 8. n. 15. quasi cum censeatur promotus ob probitatem, satis sit vero simile, Principem, si vitium scivisset, fuisse dispensaturum. Quæ opinio ut videatur communis, minus tamen vera; eò quòd posita ignorantia non possit poni voluntas Pontificis ad dispensandum quæ requiritur ut ponatur dispensatio ejus effectus. Non enim ex eo, quòd posset facere, aut quòd non esset facturus difficultatem. Princeps in habilitando, sequitur eum fecisse, & inhabilem ignorantum habilitasse. Nec facit quidquam d. l. 3. cuius sensus est, quòd populus Romanus, si scivisset servum esse, eum liberum fecisset, ne gesta ab eo forent irrita. Ut ea res non ponat actum, qui requirit voluntatem præsentem; cum non quæ potuit facere, fecisse dicendus sit. Neutiquam autem ista præsumpta dispensatio operatur ultra eum actum, cum nec expressa aliud operetur quam dictum.

14 Rescriptum pro se quisque impetrat, non etiam pro alio; saltem ad lites, nisi ad hoc mandatum speciale habeat, aut sit conjuncta persona: facit enim conjunctio sanguinis videri mandatum, c. Nonnulli 28. §. sunt & alii hoc tit. nisi realis sit, quæ speciale requirit mandatum, Jason. in l. Exigendis n. 9. Cod. De procurator. ubi alias ponit fallentias, Abbas ad d. §. sunt & alii n. 7. Quæ sint conjunctæ personæ hæc in persona dicitur inf. De procuratorib.

15 Queritur hic, An pro alio impetratum sine mandato sit ipso jure nullum? Resp. Abbatem, d. loco n. 6. velle, tale rescriptum non esse ipso jure nullum, propter verba in isto textu, *non valeat*, quæ sunt futuri temporis, ut ipso jure non annullent, sed demum per exceptionem. Verius, rescriptum esse ipso jure nullum: neque enim verborum istorum, *non*

valeat, potest alius esse sensus. Quòd facit text. in c. Ex parte 23. hoc tit. ubi dicitur litteras tales non debere valere. Item ratio, quòd factum contra legis aut Canonis prohibitionem sit ipso jure nullum, l. Non dubium C. de leg. Unde Abbas, d. loco num. 5. dicit, non posse tale rescripta ratificari; quòd & tradit Baldus, d. c. Nonnulli, n. 2. dic. n. 2, rescriptum esse nullum. Cessabit tamen hac ex parte vitium per subjunctam clausulam, *Ex certa scientia*, Felin. in c. Cum inter n. 6. inf. De except.

Rescriptum gratiæ pro alio rectè impetratur sine mandato, c. Si motu 13. De præben. in 6. Quòd Rebuffus in præxi benef. de differentiis inter rescripta gratiæ num. 16. & Navarr. cons. 14. num. 4. hoc tit. ad omnes gratias trahunt, etiam ad dispensationes. Ratio differentiæ est, quòd lites sopitas resuscitare sit odiosum, uti & novas excitare dominis ignorantibus: contra favorabile, alicui gratiam & beneficium procurare, etiam ignorantii, cum per hoc nemini nocetur.

17 Impetrantur rescripta tam contra laicos quam contra Clericos, sive unum sive plures, etiam cum clausula, *& quidam alii, & res alia*. Per quam tamen non est data licentia conveniendi majores & digniores personas expressis in libello, nec agendi super negotiis gravioribus, quàm sunt expressa; nec evocandi multitudinem effrenatam, cap. Sedes 15. hoc tit. Imò ultra tres vel quatuor vi illius particulæ non esse trahendos ad judicium deservit Innoc. cap. 2. eod. 376. Et hoc ita, ad evitandas fraudes quæ possent contingere. Ubi nihil facit generalis clausula; nam ea subsequens alia specialiter expressa restringitur ad ea, quæ sunt similia præmissis, Felin. ad d. c. 15. num. 3. Excludendæ quoque fraudis ergo, plures personales actiones contra aliquem movere volens, non potest contra eundem ad diversos judices impetrare rescripta, cap. 3. eod. in 6. quòd agere hoc videatur, ut adversarius vexatus cesset a juris sui prosecutione: ut talis ideo rectè rescripti commodo carere jubeatur, & in expensas damnetur d. c. 3.

18 Rescriptorum ea vis est, quòd sit parendum, & jus inter omnes faciant, si non sint restricta ad personam vel causam: tunc enim inter eos tantum valent, & jus ponunt, quos concernunt, nec ab aliquo retractanda dicuntur,

tit. I. C. de legib. qualia vocantur personalia; quod spectant non pauca hujus Tit. capitula: nisi rescribens generaliter ea obtinere voluerit, ex certa licet causa tantum occasio eorum sit data, l. 3. C. eod. Non ita tam strictè ad unius personam directum, rescriptum accipiendum ut locio non faciat prodelle communio causæ, secundum l. 1. C. De advers. rescriptis, & Gloss. in l. fin. vers. fratribus C. De munerib. & honorib. quam approbans sequitur Jason, in l. 1. nu. 2. C. De translat. & in l. 9. n. 9. C. De collat. Navarr. De font. extom. conf. 42. nu. 7.

19 Plura si contingat impetrari rescripta super eadem re, quod non est infrequens in beneficiis, ordo in eis est servandus: potior enim erit prior impetrans, c. Tibi 12. eod. in 6. nam prioritas temporis facit jus ejus esse potius. Aded ut etiam prius facta collatio posteriori, in prioris detrimentum non valeat; non tantum si Pont. ipse contulerit beneficium, juxta text. in c. Eum cui 7. De prabend. in 6. quia jam jus habet acquisitum prior, licet necdum receptus fuerit in Canonicum, sed etiam si tantum gratiam impetraverit ad vacaturum, Idque tribus casibus. Primo, si posterior præsentaverit quidem litteras suas, prius tamen illi sit collata præbenda vacans: tunc enim in pari causa facit prioritas datæ præferri eum, si concurrat, cui prior gratia facta est, d. c. Eum cui in prin. Secundo, si per executoris dati insinuationem & inhibitionem, ne cui alii præbenda conferatur, adquisitum sit jus priori, quod non debet illi postea auferri, d. c. 12. vers. Idem quoque. Tertio, si gratia prior contineat decretum irritans, quod contra contigerit attentari: tunc enim & ante receptionem ac præsentationem prioris præbenda nihilominus erit adfecta, & posteriori eum effectu non conferetur, d. c. 12. in fine, quod hujusmodi decretum etiam adficiat ignorantes, c. Si postquam 13. c. Si beneficia 20. & penult. De præb. in 6.

20 Cæterum hæc ita demum procedunt, si priori nullus possit imputari dolus, vel notabilis negligentia; ut quia alteri tacite vel expresse primo vacantem conferri permiserit, vel vacantem neglexerit, intra terminum non acceptando: tunc enim jure suo excidit, d. c. 12. in fine; non tantum quoad istam præbendam, sed quoad totam gratiam, propter extractam execu-

toris potestatem, c. Si clericus 11. De præb. in 6. quæ tantum ad primum vacans beneficium erat restricta, Gloss. in d. c. 11. V. extincta. Clausula tamen, quam duxerit acceptandam inserta litteris facit non obesse negligentiam, quod minus postea vacans, non adfecta vigore ejusdem gratiæ, acceptari possit, Staphileus, De litteris gratiæ tit. Quib. mod. exspir. li. ad benef. art. 30. nu. 3. & 4.

21 Cessabit præterea effectus prioritatis datæ, si Pont. ex certa scientia prius mandatum revocaverit: potest enim gratiam revocare, aut ejus impedire effectum posteriori priori præferendo, licet jus quæsitum non avocet, ut dicitur inf. De præbendis. Dico, ex certa scientia, facta scilicet mentione prioris: nam alias prius prævalebit, c. 5. h. tit.

22 Erit & potior qui posterior, si pure rescriptum obtinuerit, prior autem sub conditione, c. Si pro te 13. h. tit. in 6. Nec facit quod conditio existens solet retrahere ad tempus, quo facta est concessio, arg. l. Potior, §. videamus D. Qui pot. in pignore hab. Hoc enim ex mente contrahentium ita receptum: quæ non præsumitur eadem in rescribente, qui potius videtur eum potiozem habere, cui simpliciter gratiam fecit; quæ minime retractanda, nec jus per eam acquisitum, implemento conditionis postea subsecuto, diminuendum aut auferendum.

23 Habetur quoque specialis gratia sublequens potior generali priori ex regula, quod in toto jure generi per speciem derogetur, c. 1. in fine hoc. tit. Quod si de prioritare non appareat, ut quia rescripta sunt ejusdem datæ sive diei, tum adhibenda distinctio, c. Duobus 14. eod. in 6. An alteri eorum Canonicatus per Pontificem sit collatus, an utrique, aut neutri. Priori casu vult Pont. eum potiozem esse, cui canonicatum contulit: nihil faciente pro altero quod prior litteras obtulerit, & in Canonicum sit receptus ab his, quibus recipiendi est jus. Ratio est, quod iste majore sit suffultus gratia; imò præseus jus videatur habere per collationem à Pontifice factam, & jam effectum consecutam; ut merito potior sit ea, quæ effectum non habet. Posteriori vero casu, stante paritate gratiæ in utroque, eum potiozem haberi vult Pontifex in præbenda, qui primò litteras suas præsentavit; non

cantum propter vigilantiam, quam jura commendant. *l. Pupillus 24. D. Qua in fraud. credit.* Sed quod in dubio possit videri prior impetrasse, qui prior eas præsentat: unde possibilitatis conditio semper judicatur potior, *c. Si a sede 31. De præben. in 6.* Quod si uterque concurrat, concessum illis, ad quos receptio, aut collatio spectat, eligere alterum, pro suo arbitrio, eo, qui non fuerit electus, carituro effectu gratiæ impetrat. *d. c. 13. in fine:* ut quæ ne quidem operatura sit quoad sequentem præbendam vacantem, quod mens Pont. non fuerit nisi uni providere cum aliud non expressit: nam si expresserit, alteri neglecto vacans postea conferenda, Expressisse censendus, si apposita fuerit clausula, *non obstante, si pro alio, c. c. Glo. in d. cap. Duobus V. expresse.*

24 Interpretatio rescriptorum strictè est facienda, quando sunt contra jus commune, ut quam minimum ab eo recedatur. Et in dubio reddenda esse ad jus commune etiam per verborum improprietatem seu clausularum transpositionem voluit Abbas in *c. Cassam 18. n. 1. h. 1.* propterea quod, cum ad juris observantiam sint concessa, nihil debeant continere contra jus. Unde & subjunctas clausulas secundum jus esse accipiendas rescriptum est, *d. c. 18.* præcipue quando agitur de tertii præjudicio, aut juris communis derogatione; quatenus tamen verba patiuntur. Si non agitur de jure communi, sed tantum de præjudicio ipsius rescribentis, late sunt interpretanda, *c. Olim inf. De verb. signif. l. Beneficium D. De constitutionib. Princ.* nisi sint, ambiciosa talia enim sunt restringenda, *c. 4. De præb. in 6.* ubi si mandetur alicui provideri in aliqua Ecclesia civitatis aut diocesis, non comprehenditur sub ista generalitate Ecclesia Cathedralis, in qua forte vacat beneficium: nec mandatum de conferendo beneficium, per resignationem vacans, trahetur ad idem vacans per mortem, quod hæc sint diversa, ut uno aliud non concludatur, *c. 6. eod. in 6.* nisi aliter appareat de mente mandantis, ex verborum generalitate aut natura. Sic cui provideri mandatum in aliqua Ecclesiarum provincia, etiam in Cathedrali est providendum, quod gratia ista sit uberior, *d. c. 4. in fine.*

25 Servandus est strictè modus prescriptus, nec extra terminos aut clausulas facienda exten-

sio, *c. Per prudentiam inf. De officio jud. deleg.* præcipue si agatur præjudicium tertii, quod est evitandum. Ut subintelligatur conditio, *si ne juris alterius præjudicio, cap. 8. eod. in 6.* cum non sit moris nostri, inquit Imp. in cujusquam injuriam tribuere beneficium, *l. 4. C. De emancipat. liber.* nisi aliud voluisse rescribentem appareat; cum possit Pont. gratiam concessam alicui revocare, *d. c. 8.* quod non censetur facere, nisi exprimat, & non sine causa, antequam tamen jus occasione gratiæ concessæ sit acquisitum, quod non admittit, ut dicitur in *De præben.*

Ne autem contingat jus privati rescripto vel per importunitatem, vel per gravam insinuationem extorto, lædi, antequam executioni mandetur, is, cujus posset interesse, audiendus est, si forte justam executioni causam opponere velit. Unde iudicis, ad quem rescripta dirigitur, est in primis advertere, num preces veritate nitantur. * Quæ clausula jure civili est exprimens, ad rescripti valorem, *l. fin. C. De divers. rescriptis.* Jure Canonico eam exprimi non est necesse, siquidem isto jure subintelligatur, *c. 2. in fine. h. 2.* * Advertere etiam debet ad vitia, quæ solent subesse rescriptis, causa: plerumque per obreptionem, quæ est allegatio falsi; & subreptionem, quæ est suppressio veri. Ita enim hæc duo distinguuntur: quamvis distinctio illa parum deserviat huic rescriptorum iritationi. Ut rectè aliqui indifferenter dicant obrepticia vel subrepticia, quoties male impetrantur, sive tacita veritate necessariò explicanda; sive falso, quod ad rem confert, narrato. V. Menoch. *De arbit. jud. quæst. lib. 2. casu. 201. nu. 14.*

Hac in materia ita distinguit Pont. Innocentius, in *c. Super 20. h. 2.* ut, si per malitiam & fraudem falsum sit expressum, vel verum suppressum, impetrans in suæ perverſitatis poenam nullum ex literis istis consequatur commodum: si verò per simplicitatem hoc ipsum contigerit, aut per ignorantiam, ita demum rescriptum nihil operetur, si cognita veritate non fuisset rescripturus; secus si nihilominus petitioni annuisset. Ratio prioris partis non tantum consistit in defectu voluntatis, quem causat verum suppressum, vel falsum expressum, sed & in perverſitate, quæ

cam

eam poenam meretur *d. c. 20.* Equum enim est, ut mendax preceptor penitus careat impetratis, ne fraus sua ei patrocinetur, *c. Sedes 15. in fine eod.* Posterioris partis quoad prius membrum ratio tantum consistit in causato per ista vitia defectu voluntatis ejus, qui rescribit, qui non voluit aliàs effectum habere rescripta, quam stante veritate causæ allegatæ: nisi clausula, *pro expressis haberi, quæ sunt expressa, aut alias nocturna supplicantis*, vitium purget. Quod & videtur dicendum, si iustissima ignorantia causaverit suppressionem. Exemplum est in *c. Gratia 7. eod. in 6.* Ubi omisio collati beneficii, quæ facta erat supplicanti absenti & ignoranti, non vitiat rescriptum quoad beneficium per illud impetratum, saltem ut quod volet retineat, non etiam ut utrumque simul. Ratio quoad membrum posterioris est, tum quod simplicitas supplicantis, quæ culpam non ponit, non mereatur poenam; tum quod vitium, quod subest, non avertat mentem rescribentis. Rescriptum tamen non aliàs sustinebitur, quam in forma communi, non etiam speciali, *d. c. 20.* Ubi jubetur iudex delegatus procedere secundum ordinem juris communis, quod in ejus forma nihilominus daturus erat Pont. rescriptum, non etiam in forma speciali, quoad clausulas, *appellatione remota*, & similes: veluti si iudici sit commissæ causa, ut de plano cognoscat, litteræ valebunt, ut cognoscat jure communi, non etiam forma speciali de plano. Ratio est, quia substantia rescripti istius est iurisdicção: forma autem accidentalis est specialis procedendi modus, circa quem subreptio facit eam solum vitiat.

30 Quæritur hic primò, An rescriptum per subreptionem dolosam extortum omninò irritetur, etiam quoad partes separatas non vitiosas? Responsum in *d. c. 20.* simpliciter dicit, impetrantes carere commodo talium litterarum: ut videatur simpliciter intelligendum, & vitientur omnia in litteris contenta. Abbas *d. c. 29. num. 2.* Quæ opinio ut procedat in casu, quo vitium versatur circa totum rescriptum, aut principale ejus partem; posset tamen dici non procedere in capitibus separatis non vitiosis. Probat ut ex eo, quod irritatio, de qua in *d. c. 20.* fit in poenam doli & malitiæ, quibus fundatus *d. cap.* ut ejus decisio non veniat extendenda ultra eas

sum textu contentum; quando scilicet contenta habent inter se connexionem; ut non vitientur separata, ne poenalia extendantur. Et videtur pro hac parte facere textus in *c. Sicut tempore 9. eod. in 6.* in quo sunt diversæ gratiæ, & ad diversos effectus; & tamen subreptio, quæ est ibi [quam aliqui ad lubitum attribuunt ignorantia] non facit vitiosum rescriptum, nisi quoad partem, quam vitiat subreptio, Decius *d. c. 20. notab. 1. n. 7. c. 8.*

21 Quid si subreptio fit circa causam impulsivam, non finalem. Inspecção textu *d. cap. 20.* simpliciter loquentis, videtur etiam in hac sola dolosam subreptionem contingentem vitiate totum rescriptum. Facit ratio, quod ea causa cognita impedisset Pontificem à concessione, vel saltem difficilem eum effecisset. Deinde facit regula generalis, *Si preces veritate nitantur*, quæ videtur formam ponere; quam facit deficere falsitas circa causam, licet impulsivam tantum. Et ita habet communis opinio in *d. cap. 20.* Posset tamen contrarium videri probabilius, scilicet non aliàs dicendum subreptitium esse rescriptum, ejusque effectum impediti, quam si contingerit supprimi verum; aut exprimi falsum circa causam finalem, aut talem, quæ sublata non fuisset concessurus Pont. aut non taliter; tunc enim consensus cessat. Quando autem concessurus erat, non potest dici invitus concedens: non attento, quod difficulter concessisset, quia ea res non minuit voluntatem: ut, stante principali causâ, debeat concessio effectum sortiri, ne principale utile vitietur per minus principale inutile. Quod facit textus in *cap. Dudum 14. vers. considerantes Do praben. in 6.* Ubi gratia non dicitur inutile, propter omisum id, quod expositum non impedivisset rescribentem. Facit, Quod tacens veritatem, quam explicare non tenetur, qualis est, quæ versatur circa causam impulsivam, non potest fraudis vel malitiæ notari. Et concessio, quod obreptio vel subreptio culpam habeat, non potest tamen ea adficere ipsius rescripti valorem, nec irritare pendentiâ à voluntate gratuita, utpote non auferens voluntarium, *arg. tex. in l. Cum tale 72. §. falsam causam D. De condit. & demonst.* Ubi falsa causa, qua mortuus legans, non aliàs facit legatum inutile, quam si resta-

eor sciens falsum non fuisset legaturus. Atque ita Covarr. lib. 1. Var. Resol. c. 10. n. 5. impulsivæ causæ falsitatem non alias vult rescriptis gratiæ officere, ex communi opinione, quam si ea probabiliter avertisset Principem in concessione.

Non rectè obijcitur indistinctè allata differentia in d. c. 20. cum ea commodè accipiatur, quando vitium est circa finalem causam rescripti, non etiam circa impulsivam. Quod ex eo apparet, quod textus ille tantum agat de vitio conducente ad rescripti valorem, quale est circa causam finalem contingens. Quantum ad conditionem, si preces veritate nitantur, ea tantum intelligitur de substantialibus, id est iis, ex quibus gratia pendet, aliàs non concedenda. Faciunt huc, quæ passim traduntur de causæ impulsivæ falsitate non irritante donationem, aut aliam concessionem. Navar. in Summa c. 17. n. 107. Speculator de dispens. §. 10. n. 11. Hac in re iudicis arbitrium adhibendum esse tradit Menochius, d. casu 201. n. 24. & 30.

32. Quæ ita procedunt, nisi tales sint causæ, quibus licet expressis Princeps eadem facilitate erat concessurus: tamen specialiter jura eas jubet exprimi, ad vitandam subreptionem. Ratio est, quod jura requirant earum expressio- nem pro forma, quæ ad unguem observanda est etiam in minimis. Exemplum est in c. Si motu De prebendis in 6. Ubi gratia concessa, non facta mentione beneficii quantumcumque modici, quod obtinebat impetrans, iudicatur subreptitia, licet hoc expressum non impedivisset gratiam. Idem profus dicendum de qualitate ex stylo Curie in rescriptis exprimenda; non attento, in ea expressa Princeps foret concessurus, nec ne petita: nam cum stylus Curie jus faciat, c. Quam gravi inf. De crim. falsi, ab eo non recedendum. Idem dicendum, si consuetudo habeat, ut aliquid sit necessario explicandum: nam & ea jus facit Menoch. d. casu 201. n. 28. & seqq. Ubi plures refert conditiones in rescripto explicandas ad ejus valorem.

33. Quæritur etiam, An pœnam irritationis rescripti ipso jure causet dolosa subreptio? Pro affirmativa parte facit text. in cap. Sedes 15. h. 1. in verbis, tanquam mendax preceptor penitus careat impetratis, & text. in d. cap. Super 20. qui habet, nullum ex litteris illis commodum
34. consequatur impetrans. * Nam dictiones penitus

& nullum important aliquid ipso jure, præcipuè, nullum propter inclusam in eo universalem negationem. Gloss. in c. Innotuit 20. v. nullum inf. tit. 5. De postulat. Pralat. Consequetur autem commodum, si litteræ ipso jure valerent. Dicendum tamen, non tam ipso jure esse rescriptum nullum, quam potius exceptione doli opposita, & probanda, esse irritandum. Nam licet verba penitus, & nullum, ipso jure inducant nullitatem, hoc tamen ubi aliud non habet adjunctum textus, uti habet in d. c. Super 20. Tum demum scilicet non posse iudicem procedere in causa, postquam super dolo facta fides. Et facit, quod ista irritatio contineat pœnam, quæ sine aperto textu, non est inferenda. Facit & pro hac parte textus in c. Si autem 9. & c. Plerumque 23. h. 1. Ubi subreptio non facit posteriores litteras nullas, si prior impetrans suis non utatur. Et hoc ita in rescripto justitiæ.

Quid in rescripto gratiæ? Illud ex causa subreptionis non valet ipso jure, per text. expressum in cap. fin. De filiis presbit. in 6. & hoc saltem quoad eam partem, quam subreptio adficiat. Quia in re diversum jus quoad hujus generis rescriptum obtinet, quam in rescripto justitiæ, quod non esse ipso jure nullum jam probatum. Rationem differentie variam assignat Abbas, in c. Ad audientiam 32. num. 14. h. 1. Communiter dant eam, quod rescripta justitiæ contractibus stricti juris comparentur, rescripta vero gratiæ contractibus bonæ fidei. Ut autem in his exuberare debet bona fides, quæ non fert dolum; ita in rescriptis gratiæ inventi non debet, quod bonæ fidei repugnet. Dixi, saltem quoad partem, quam subreptio adficiat; nam quoad illam partem, quæ libera est, probabile est impetratum quoad eam non esse ipso jure irritum; irritandum tamen; ex conditione pœnæ, quæ est, ut non inducatur ipso jure nisi sit expressum: non est autem expressum in d. c. 20. Cum istud tantum loquatur de impetrato vitioso, ut pars vitio vacans sit extra irritationem, quæ ipso jure contingit, ne pœnalia extendantur.

Quid si ex pluribus causis aliqua sint veræ, aliqua falsæ, allegatæ extra dolum? Non est questio; si ex disjunctivè allegatis altera vera sit, altera falsa; cum sufficiat ex taliter conjunctis alteram esse veram, c. In alternatis De reg.

reg. juris in 6. ut subreptum dici nequeat. Si verò copulativè allegata sint, posset videri non valere rescriptum, quòd ad istius orationis veritatem requiratur omnium partium exilentia. *l. Si ita quis 12.9. D. de verb. obligat. §. fin. Instit. de Hæred. Instit.* Quæ cum isto casu deficiat, videtur succedere decisio *d. c. 20.* saltem in casu, quo copulativè allegata talia sunt, ut neutrum per se sufficiat, quod probatur *c. Olim 25. hoc e.* Spectat enim tunc utriusque veritas ad formam rescripti, quæ diligenter observanda. Sin allegata talia sint, ut unum quodque eorum sufficiens sit ad movendum Pontificem, ut annuar petitis; non poterit subreptionis alicuius argui, cum causa, quæ nititur rescriptum, vera sit; & alterius falsitas obesse nequeat, cum non vitiet mentis rescribentis, qui sufficienti vera causa motus est: ut in isto casu copulativa resolvatur in disjunctivam, *l. Sapè 53. D. de verb. sign. ne utile per inutile vitietur.* Et ita tenet *Gloss. in c. 2. V. perperuo hoc e. per text. in c. 4. eod. & hoc ita in rescriptis ad lites.*

37 Quæritur, An idem procedat in gratiosis? Resp. Id plerosque negare, in casu, quo omnes causæ sunt æque principales, quia ad eas videtur se retrahisse rescribens, iisque motus esse: ut patet ex eo, quòd Pont. rescribens soleat subungere clausulam, *Si reperiis proes veritate nisi:* quæ cum sit conditionalis, videtur inducere formam quoad omnes causas expressas. Verius tamen est, unius causæ veritatem, quæ sola sit sufficiens ad impetrandum rescriptum, etiam in his facere illud carere vitio, si aliæ falsæ adjunctæ non sint necessariæ ad operandum, aut inducendum rescribentem, cum sufficiat quid efficax subesse, quo nitatur gratiæ concessio: & ita in simili respondit Navarr. *conf. 1. h. 1.* Nihil debet movere dicta clausula, quia respicit causas, quæ concurrunt ad impetrandum rescriptum; non etiam eas sine quibus nihilominus Pontifex rescripsisset.

38 Est & difficultas in casu, quo sollicitator subreptionem causaverit. Dicendum, si nulla culpa ipsius supplicantis comiteretur, non esse, quare ei obset dolus alterius: non tamen ita, ut totum rescriptum valeat, etiam in casu quo Pontifex conscius vitii non concessisset, ut videtur velle Felinus in *d. c. super 20. n. 7.* neque enim al-

terius dolus debet alteri esse lucto: sed ut de illo sit iudicandum ac de impetrato per ignorantiam, ut scilicet si non sit totius rescripti causa falsa relata, sed partis tantum, illa solum vitietur, non etiam alia, quam non concernit dolus, & quam Pont. etiam conscius concessurus erat, juxta distinctionem *d. c. 20. Navarr. conf. 78. n. 3. h. 1.* Quæ vero in literis exprimenda sint videantur in *Gloss. d. c. 30. V. litteras.* ubi Felin. *n. 8.* & apud Menoch. *d. casu 201.*

Rejicienda præterea à iudice rescripta continentia absurdum & iniquum, veluti ut nullæ admittantur exceptiones; ut quemcumque iudicem licet eligere sibi proprium, parti adversæ suspectum *c. Ad hæc 10. h. 1. c. Ex parte 13. inf. tit. 29. de Off. iud. deleg.* hoc enim grave nimis est parti, ut concedi non debeat.

39 Suspecta sunt & ea rescripta, quæ contra Curia stylum impetrata videntur. Unde eorum executionem differt iudex, donec secundo jubeatur exequi; tunc enim videntur perfecta ex certa scientia. Quod & agendum, si rationabilis causa videatur iis obstare, *c. si quando 5. h. 1.* Facit & peccatum in Latinitate, aut constructione, non esse adhibendam litteris fidem, *c. ad audentiam 11. h. 1.* quod, cum non appareant maturè dictata, non possint videri emanasse à Sede Apostolica, *c. Quam gravi inf. de Crim. falsi.* Ut non obset quod eiusmodi vitium non faciat testamenta suspecta, *l. in legatis Cod. de legat. in quibus non requiritur tanta maturitas, sed satis est de voluntate constet.* Non est tamen hoc tam strictè accipiendum, ut etiam unius literæ vel syllabæ omissione vitari dicamus rescriptum, *c. ex parte 11. inf. de fide instrum.* quia eiusmodi defectus minor est, quam ut considerandus veniat.

Non operatur etiam effectum aliquem rescriptum impetratum lite pendente, si ex eo sit alteri præjudicium, *c. 1. 2. fin. inf. Vt lite pendente c. 6.* cum lite pendente supplicare non liceat, nisi in certis casibus, si vel auctororum comunium, vel pronuntiationis editio denegetur, *l. 2. C. Vt lite pend.* Contra terminatam vel rescripto, vel consultatione questionem exquisitum suffragium facit impetrantem damnari adversario in litis estimationem, *d. l. 2.*

Ad effectum rescriptorum refertur & hæc
 43 quaestio. An rescripta perpetuò darent? Resp.
 Eorum vim esse perpetuam & perennem, quæ
 ad jus rescripta sunt, l. 2. C. de divers. rescripte.
 cum tendant ad juris communis conservatio-
 nem: nisi vel tempus sit adjectum, quo lapsò
 cessat eorum vis; quia ad tempus concessa,
 eo lapsò censentur denegata: vel intra annum
 iis uti per malitiam vel negligentiam distule-
 rit; si tamen alter contrarias litteras obtinuerit
 postea etiam non facientes mentionem
 priorum, idque ut obvietur malitiis, c. Plerum-
 que 23, b. r. Rebuff. in praxi benef. tit. Forma
 mandati, Apost. ad V. inducentes vers. quatuor
 Fachin, l. 8. Controv. c. 65.

Superest postremò dispicere, An rescripti
 44 vites expirent morte concedentis: extra du-
 bium est, rescripta emanantia per modum Ca-
 nonis non expirare morte concedentis, cum
 tanquam Canones supra natura sint perpe-
 tua. Idem est, si per modum contractus em-
 issa sint: neque enim successor revocat con-
 tractum prædecessoris, c. 1. inf. de Probat. Fell.
 in c. Licet 20. inf. de off. jud. de leg. Tantum est
 difficultas de rescriptis ad lites, de quibus
 commodius infra, d. sit. de off. jud. de leg. & de
 rescriptis gratiæ; in quibus distinguendum
 hoc modo: An gratia sit facta, quando scilicet
 ei conceditur, in cuius gratiam datur independen-
 ter ab alio, an sit facienda, quando scilicet
 alicui committitur faciendæ gratia in favorem
 tertii. Iterum, an absolutè concedatur, an ve-
 rò ad beneplacitum concedentis aut Sedis.
 Absolutè gratia facta non expirat morte con-
 cedentis: nam quæ semel habent perfectum
 esse, contrario casu superveniente non im-
 mutantur. Facienda verò gratia expirat, quia
 est instar mandati quod cessat morte con-
 cedentis, re tamen integrâ, c. Si cui 26. ubi Glossa
 de praben, in 6. quatenus facta ad concedentis
 placitum, qui amplius velle post mortem non
 habet. Quod & rectè dicitur, si concedens
 officio sit defunctus: nam non habens offi-
 cium, amplius probare aut improbare nequit
 ab illo dependens. Ad beneplacitum Sedis
 concessum non expirat morte concedentis,
 sed durat, donec à successore revocetur.

c. Si gratiosè s. h.

s. in 6.

TITULUS IV.

De Consuetudine.

SUMMARIUM.

1. Consuetudo quid sit.
2. Requisita ad iustitiam & valorem consue-
tudinis.
3. Consuetudo irrationabilis excusat à poena
fori exterioris, non interioris.
4. Consuetudinis vis & effectus non minor
quàm legis.
5. Consuetudo Laicorum super rebus Ecclesia-
sticis quid possit.
6. Consuetudo Ecclesiæ Romanae an & quando
obliget reliquas.
7. Intellectus c. 3. de Cognat, spirituali.
8. Consuetudo an contra Canones induci pos-
sit.
9. Respondetur ad loca, non admittentia con-
suetudinem contra Canones.
10. Intellectus can. Institutionis xxv. q. 2.
11. Consuetudo an possit quid mutare circa sa-
cramentalia.
12. Consuetudinem generalem tolli per legem
subsequentem generalem, non etiam
particularis loci consuetudinem.
13. Quod & obtinet iure civili.
14. Quanto tempore consuetudo deroget Canonis.
15. Traditiones quædam scriptæ, quædam non
scriptæ.
16. Traditiones item alia divina, alia Apostoli-
ca, alia Ecclesiastica.
17. Traditionum vis & auctoritas.
18. Hæretici nostri temporis traditiones rejici-
entes taxantur.

Alteram Juris speciem, scilicet jus non
 scriptum, ponit consuetudo: quod no-
 men accipitur vel pro ipso usu & frequen-
 tibus moribus, vel pro ipso jure, quod ex diu-
 turno usu, moribusque nascitur, uti hic: de-
 finiturque jus non scriptum, tacitis utentium
 moribus introductum, l. de quib. 32. D. de leg.
 §. ex non scripto nisi de jure natur. Ad cuius
 iustitiam & valorem requiritur primò, ut sit
 inducta à communitate, capace legislationis,
 saltem passivæ. Secundò, ut major ejus pars
 sciat & consensat in illius observatione: nam
 quod

quod major pars Curie effecit, pro eo habetur, ac si omnes egissent, *l. Quod major D. Ad municip. & inf. tit. de his qua sunt à majore parte cap. ut & reliqui obligentur III. ut adit diuturnitas temporis & actuum frequentia. Ad illam volunt communiter sufficere indistinctè decennium: hanc verò esse relinquentiam judicis arbitrio, juris rationi convenientius est. Sint tamen actus voluntarii [neque enim circa necessarios est consuetudo] & liberi, cum intentione inducendi consuetudinem; cum & possit intendi consuetudo certa obligationem, ut in actibus devotionis: actus enim agentium non transgrediuntur eorum intentionem. Actus isti non sunt necessarii judiciales, cum & sufficiant extrajudiciales, quàm de re alibi latius egimus.*

IV. Requiritur, ut sit rationabilis, communiter utilis, non abrogata, non prohibita, non reprobata. Unde requirit materiam bonam, honestam: improbum enim foret, eam, quæ est contraria bonis moribus, ligare: cujusmodi est invitans ad dissipationem bonorum, indulgens remissionem poenæ propter adulterium, *c. Ex parte penult. hoc tit. disciplinam Ecclesiasticam enervans, c. cum inser. 5. & c. cum venerabilis 7. h. t. Canonici obvians institutis ad corruptionem inducendam, d. c. 7. in fine: uti & illa, quæ gravis est Ecclesiæ, ejus impediens libertatem, laicis super bonis personisque Clericorum auctoritatem judicandi attribuit, *c. 1. & 3. h. t. plurimum dignitatum Ecclesiasticarum sine dispensatione Apostolica retentione concedens, c. 1. eod. in. 6. reverentiam & auctoritatem factis debitam immittens, veluti non Episcopo attribuens reservata ordini Episcopali, quàm de re *c. 4. h. t. & c. pen. inf. de consecrat. Eccles.***

Quæri potest, An consuetudo irrationabilis excuset à poena fori exterioris? Resp. Poenam cessare, ex eo, quod permissum eo in foro non debeat puniri; licet in foro interiori non sit minus peccatum, imò potius aggravetur per temporis diuturnitatem, *c. fin. h. t. uti latius dictum ad l. de quibus 32. D. de legib. ubi etiam traditum, non desiderari titulum, quod consensus populi requiratur ad consuetudinem inducendam Abbas & Glossa in d. c. fin. Dictum etiam ibi, non requiri scientiam Principis vel Pontificis, quod & satis*

patet ex *e. 1. de consuet. in 6. ubi dicitur Pontificem probabiliter ignorare locorum consuetudines & statuta.*

Prædictis positis, sequitur effectus consuetudinis, qui non est minor quàm legis, aut constitutionis: obligat enim omnes ad sui observantiam; universaliter, si sit universalis; si particularis, eos tantum, qui subsunt loco ubi ea viget; idque sub peccato vel veniali vel mortali, pro materiæ gravitate, aut sine peccato. Spectat etiam ad consuetudinis effectum, legem interpretari, quia optima interpretis est consuetudo; legi derogare, imò abrogare, quàm de re latius dictum ad *tit. Cod. Qua sit longa consuet. & ad D. d. loco: ideoque iis ommissis tantum subjungemus ea, quæ huic loco potissimum conveniunt.*

Ubi in primis quæritur, An super Ecclesiasticis rebus quid possit laicorum consuetudo? Resp. Non magis eam posse super hujusmodi rebus, atque dictum est, *sub. Tit. 2. num. 2. tenere eorum leges super talibus, propter cessantem potestatem: nisi à loci Prælato fuerit approbata & recepta, expressè aut tacitè, cujus est super talibus arbitrari. Consuetudo verò per laicos inducta super rebus temporalibus, seu materia civili & politica, valida quidem est, non tamen per eam obligantur Clerici: quia ut non potest populus per voluntatem expressam Clericos obligare, ita nec per hanc tacitam, sine consensu Prælati, cui subsunt Clerici. Quod si fuerit materia communis, & totius communitatis interfit sustineri consuetudinem, videntur & Clerici teneri ad ejus observantiam; eo modo, quo dictum est superius, *d. loco*; eos obligari ejusmodi laicorum lege, ex eadem ratione. Si materia fuerit spiritualis, uti jejunium, festum, cum non teneat consuetudo sine auctoritate Prælati Ecclesiastici, ut paulò ante dictum, ita nec obligabit Clericos sine expresso vel tacito consensu Prælati: qui potest jus Episcopale inducere pro sua diocesi, quod præsumatur consentire in ejusmodi materia, in qua non potest sine scandalo unus obligari, alter non; & in qua subditi non considerantur ut Laici aut ut Clerici, sed ut Christiani Bart. ad *l. de quibus Leq. 2. n. 30. D. de Legib.**

- 6 Ulterius queri potest, An consuetudo Ecclesie Romanæ obliget reliquas? Resp. Non videri, quatenus per se spectatur, tu particularis Ecclesia, quia sic non gerit se tamquam superior aliis: quod tamen oportet, ut generaliter obliget; nisi Pontifex præcipiat & alibi eam observari, ut notavit Panorm. in *c. fin. inf. de foris*. Idem iuris est in consuetudine Metropolitanæ Ecclesie, quod scilicet ne utiquam obliget suffraganeas Ecclesias ad sui observantiam; ex regula generali, quæ consuetudo unius civitatis non obligat aliam distantiam: uti nec unâ communitas habet potestatem dandi leges alteri.
- 7 Nec obstat *cap. 3. inf. de Cognat. spirit.* ubi dicitur Episcopo inspicienda, & imitanda consuetudo Ecclesie Metropolitanæ: loquitur enim is casus, quo consuetudo prævaluit in tota provincia, & aliqua in diocesi ignoratur, quia forte in casus non contigerit, in quo praxis conformis posse ostendi: tunc enim vult Pontif. inspiciendam & imitandam esse consuetudinem Ecclesie Metropolitanæ aut vicinorum locorum, in quibus illa observatur tamquam universalis totius provincie. Aliqui *d. cap. 3.* accipiunt in casu, quo in ista Ecclesia non erat consuetudo propria, tunc scilicet imitandam esse Metropolitanæ, aut vicinorum locorum: sed hoc minus rectè dici posse videtur ex eo, quod ut statutum Metropolitanæ Ecclesie non obligat suffraganeas, ita nec istius consuetudo, quia desit subiectio, & immediata iurisdicctio.
- 8 Dubitari etiam posset, An contra Canones consuetudo induci queat? Resp. Rectè dici posse universalem consuetudinem abrogari posse universalem legem Ecclesiasticam, vel in totum, vel pro parte, uti in una provincia, salvâ maente lege, & integra in aliis; per particularem verò abrogati posse legem particularem: nam cum altera sit juris species, non minor est lege, quæ prosequens priorè abrogat; ut idem consuetudini sit dandum. Facit in eam rem *Clement. fin. de state & qual. presb.* ubi antiquis iuribus præfertur generalis Ecclesie observantia, Facit & *c. 3. cod. de 6.* quod probat consuetudinem quæ Episcopus solus sibi usurpat potestatem advertendi in delinquentes, cum tamen iuxta *communem*

requiratur Capituli adensus, *cap. 2. de his que sunt à maiore parte capit.* Facit præterea, quod ad hunc effectum nec debet populo potestas, ex conniventia Pontificis, nec voluntas, cuius sufficiens signum dat ipsa consuetudo.

Non obstant loca quædam, *dist. 11. quæ 9*, non admittunt consuetudinem contra Canones: nam vel loquuntur de ea, quæ non est rationabilis & legitime præscripta, *iuxta c. fin. h. r.* vel de ea, quæ est contra jus naturæ vel divinum, ut patet ex ipsorum locorum lectione.

Neque obstat *can. Institutionis XXV. q. 2.* quia loquitur de inferioribus expressè derogantibus aut contravenientibus iuri communi, quod gravius est: minus enim delinquitur à populo tacitè inducente contrariam consuetudinem, quàm expressè legi non parente; quæ res habet contumaciam conjunctam. V. Suarez *lib. 7. de legib. cap. 18. ubi num. 21. & 12.* tempus requirit quadraginta annorum, ut consuetudo contra Canones valeat.

Difficultatem patitur, An consuetudo possit quid mutare circa sacramentalia? Resp. Ita videri, etiam citra scientiam Pontificis *per c. fin. h. r.* ubi decidit generaliter, consuetudinem rationem consentaneam & legitime præscriptam obtinere vim cuiuscumque legis destruendæ. Ut etiam obtineat circa sacramentalia, cū non detur ratio diversitatis, quatenus tamen cessat scandalum & contemptus Sacramentorum, & non attinguntur ipsa Sacramenta, aut non inducitur quid circa ea, quæ præcipuam Sacramentorum vim habent, Covarr. in *4. Decretal. p. 2. cap. 6. §. 10. num. 36.*

Nec obstat, quod consuetudinem non inducant, nisi qui valent legem constituere; Clerici autem contra Canones legem non inducant, *d. can. Institutionis*. Respondetur enim, non requiri ad hunc effectum condendæ legis potestatem, quæ actu ad sit, sed sufficere capacitatem, quam Clericorum communitas verè habet, cum possit iis dari potestas specialiter quid statuendi contra Canones, licet actu non sit data. Quo modo & populus inducit consuetudinem contra legem Principis, in quem tamen omnem potestatem suam resignavit, *§. sed & quod Principi Insist.*

De

De jure natur. gent. & civili. Quæri autem hic etiam possit, An per consuetudinem possit induci omisso benedictionis nuptialis; colla impedimentum matrimonii etiam dirimens? verum de his commodius agetur infra libro IV.

Dicitur de consuetudinis effectu vera sunt, quatenus est in vigore, non sublata per consuetudinem posteriorem contrariam, ut fieri posse non est dubium, aut etiam per legem, qua de re actum ad sit. *D. de legib. & Cons. Quæ sit longa consuetudo.*

12. Quæritur autem, An qualibet consuetudo præcedens censetur per contrariam legem subsequenter tolli? Resp. Per legem subsequenter generalem in universum eam aboleri consuetudinem, quæ est generalis, ut tradit Bart. in l. de quibus de legib. etiam non facta eius mentione: quia cum non censetur ignorare talem consuetudinem Princeps, non potest non videri eam tollere per contrariam legem, quæ consistere non potest cum ista consuetudine. Quo modo rectè Abbas, in c. fin. nu. 25. hoc tit. docet, quod civitas statutum faciendo contra suam consuetudinem, censetur hanc tollere, cum eius non possit esse ignara. non ita aboletur per legem generalem particularis loci consuetudo, de quo est textus expressus in cap. 1. de consuet. in 6. qui hoc decidit: subijuncta ratione, quod legislator non censetur scire facta particularia, ad quæ spectant particulares locorum consuetudines; atque ita non censetur eas revocare, non facta illarum mentione expressâ, ubi volunt sufficere clausulam, non obstantem, subijunctam: quod ita in lege Canonica admittitur.

13. An etiam in lege civili hoc sit admittendū? disputatur. R. Aliquibus videri aliter obtinere in lege civili, per text. in l. 3. §. Divus D. de sepulchro viol. ubi dicitur, generalia rescripta, & Imperialia statuta vim suam obtinere, & in omni loco valere, sublata etiam municipali lege, de qua ibi, contrariâ. Verum idem dicendum obtinere jure civili; cum d. cap. 1. non tam sit specialis juris constitutum, quam declarativum ejus juris, quod secundum rectam rationem in quocumque legislatore locum habet. Nihil facit d. §. Divinus, nam intelligendus in casu, quo Princeps singularem

consuetudinem expressè voluit tollere, ut satis ibi apparet, Bart. in d. l. de quibus Lect. 2. m. 4. de legib.

Quia autem dictum in superioribus, per consuetudinem posteriorem derogari Canonis, rectè requiritur, quantum temporis ad hoc requiratur? Resp. Esse, qui velint annos decem sufficere, ad instar juris civilis, quatenus rationalis, & præscripta, per text. cap. fin. hoc tit. Quorum opinio procedere videtur in casu, quo agitur de nova lege necdum recepta: cuius vis omnis cessabit de consuetudine tantum temporis. Alias si lex in usum deducta fuerit, plerique volunt, eam non abrogari; nisi spatio quadraginta annorum, Innoc. in d. cap. fin. & ibi Abbas n. 11. & ad e. 1. n. 23. inf. de Treuga & pace. Rationem dant, quod contra Ecclesiam non præscribitur nisi quadraginta annis, cap. 4. & 6. inf. de præscript. Consuetudo autem contra Canones merito dicitur contra Ecclesiam; atque ideo, ut dicatur legitime præscripta, debet viguisse aonis quadraginta. Ubi non rectè quidam videntur singulariter requirere scitum Pontificis, quos reprehendit Covarr. d. loco n. 30.

De Traditionibus.

AD jus non scriptum rectè referuntur ea, quæ per traditiones ab Apostolis & sanctis Patribus ad nos quasi per manus pervenerunt, sine scripto. Quod addo, quia traditiones quædam scripto sunt mandata, ut patet ex D. Paulo mox allegando. In quo à consuetudine distant, quæ tantum in usu consistit; uti & in eo, quod pleræque ex præcepto dimanent, vel divino, vel Apostolico, vel Ecclesiastico. * Ut sint triplicis generis: alix Divinæ, quæ ab ipso Christo docente per Apostolos sunt acceptæ, quarum in sacris literis nusquam fit mentio, ut quæ spectant ad materiam & formam sacramentorum: alix Apostolicæ, quæ per Apostolos non sine assistentia Spiritus sancti traditæ: alix Ecclesiasticæ, quæ sunt quædam consuetudines antiquæ à Prælati vel populis inchoatæ, quæ paulatim tacito consensu populorum vim legis obtinuerunt. Ex his traditionibus manavit jejunium quadragesimale, quatuor temporum, baptizare parvulos, baptizatos ter

oleo mungere, signare se signo Crucis, & simili-
 17 *can. Ecclesiasticarum distin. 2.* * Prioribus
 duobus generibus esse suam vim non est du-
 bium, ratione auctorum; unde Paulus, *State,*
inquit, & tenere traditiones, quas didicistis, sive
per sermonem, sive per litteras. 2. ad Thessal.
 2. Et 1. *ad Corinth. 11.* laudat eos, quod tradita
 à se præcepta teneant. Quantum ad tertium
 genus, eandem illis vim esse, quæ est decreto-
 rum & constitutionum, ex eo patet, quod ver-
 bo an scripto disposita antiquitus tradantur,
 nisi interfit: ut patet ex Lacedæmoniis, apud
 quos leges memoriæ mandabantur, & hac viâ
 ad posteros transibant, non minori obligatio-
 ne, quam leges Athenensium scripto manda-
 ta; sive scripto *Instit. de iure nat.* * Ue hereti-
 ci nostri temporis, dum traditionibus nihil
 deferunt, eas tanquam aniles nugas respuen-
 tes, in reprobum sensum dati videantur; cum
 hac viâ & ipsi Evangelio suam derogent fidem
 atque auctoritatem, & sacre Scripturæ con-
 vellant fundamentum: ut desuper structam
 molem collabi sit necesse. Quo respicit Ter-
 tullianus, *lib. 2. de Corona militis,* dum inquit:
Si legem postulas, scripturam nullam invenies,
traditio tibi præstabitur auctrix, consuetudo
confirmatrix, & fides observatrix. Et S. August.
Evangelio, inquit, *non crederem, nisi me Eccle-*
sia Catholica moveret auctoritas. Item S. Basili-
 us à Gratiano d. *can. Ecclesiasticarum* citatus,
Si attenderimus, inquit, *consuetudines Ecclesie,*
non per scripturas à Patribus traditas, nihil
astimare, quantum religio detrimenti sit latur-
ra, insensè insipientibus liquidò constabit. Et
 hodie docet experientia: neque enim potest
 per ipsam Scripturam constare, eam veram esse,
 non confictam, non suppositam; nam hoc
 foret in propria causa testem agere. Quod
 Spiritus sancti, qui errare non potest, dictami-
 ne se instrui, quæ sit vera Scriptura, persua-
 sum sibi habeant nostri temporis sectarii, est
 mera diaboli elusio: ut patet ex illorum opi-
 nionibus super intellectu sacre Scripturæ,
 quæ ita sunt discordes, etiam inter eos, qui
 eandem sectam sunt amplexi, ut ad concor-
 diam nequiquam queant revocari. Quas certè
 non est dicendus causare Spiritus sanctus,
 qui ubique unus, verus, constans, concordie
 & sanctitatis, nulquam discordie & impieta-

tis auctor, averfatur inconstantiam, quæ in-
 ter hereticos dominatur: inter quos in dies
 novæ opinionēs, novi intellectus super Scri-
 ptura sacra oboriuntur, & acceptantur, priori-
 bus rejectis. in eoque laboratur, non ut secun-
 dum Scripturam fides & actus formentur, sed
 Scriptura iis adapretur. Hinc rectè Nicolaus
 Papa dedecus abominabile dicit, traditiones
 ab Ecclesia receptas pati pro libitu semper er-
 rantium infringi, *can. Ridiculum dist. 12.* Vide
 plura de his apud Suarez *De legib. lib. 7. c. 3. n. 7.*
in fine & c. 4. n. 10. item in Defensione Fidei Ca-
tholica ad versus Anglicana sectæ errores lib. 1.
c. 9. n. 7. & seqq. & Bellarm. Contr. Tomo 1. de
Verbo Dei lib. 4.

TITULUS V.

De Postulatione Prælatorum.

SUMMARIUM.

1. Ratio ordinis; & objecta juris Canonici.
2. Magistratus Ecclesiasticus acquiritur per Postulationem, Electionē & Translationē
3. De postulatione cur primo loco agatur, & cur inventa.
4. Postulatio quid an & concorditer fieri debeat.
5. Qui postulent, & de postulantiibus indignū.
6. Quis postulandus.
7. Postulandus eligi non potest.
8. Postulatio debet esse certa & certis verbis facta.
9. Electus & postulatus, adhibendo consensum, debet alteram viam eligere.
10. Postulatio est instruenda postulatione.
11. Postulantiibus an liceat variare.
12. Postulatio habitò consensu postulati, est instruenda superiori.
13. Superior est summus Pont. exceptis dignitatibus inferioribus.
14. Postulatio admissa dat postulato jus administrationis.

P
 Oltis principiis juris Canonici, ejusque
 origines & auctoritate, de objecto illius vi-
 dendum. Quod hic triplex est, ut in iure ci-
 vili; Personæ scilicet, quibus jus redditur.
 Res, circa quas, & judicia per quæ redditur.
 Personæ meritò primas tenent, cum, ut ait
 Imp. *Instit. de iure nat. in fine ex I. C. l. 2. D. de*
statu hom. parum sit, jus nosse, si personæ, qua-
 rum

rum causa constitutum est, ignorentur. Ubi non incongrue primò proponuntur personæ, quæ tanquam ministri & executores juris, ipsum jus exequuntur, & invigilant ejus observationi: quales non tantum sunt illi, qui iudiciis præfunt, litæsq; determinant, sed qui aliquo magistratu, aut dignitate, aut superioritate Ecclesiastica excellent. Pertinet iste magistratus hac in materia ad solos Clericos. * Acquiritur per Postulationem, Electionem, & Translationem; de quibus ordine deinceps agitur. Est & Nominatio, quæ posset concludi sub Electione: nam est designatio unius ad dignitatem, sive etiã plurimum personarum, ex quibus superior unum deligat, quem dignitati præponat: quale jus Principes aliqui in suis ditionibus sibi adrogant.

De Postulatione agitur primo loco, quòd sit via quasi præparatoria ad electionem: nam postulatione personæ admittitur ad electionem ejus procedi potest; quæ tamen etiam omittitur, circumitus evitandi causa, quod censetur inclusa in ipsa postulatione, à qua per superiorem admittitur non recedunt postulantes. Inventa est postulatio in subsidium electionis, ut qui per Canones eligi prohibentur, propter impedimentum Canonicum, quo tenentur, ex superioris gratia habeantur in Prælatum, Contingit enim nonnunquam aliquem, propter insignem eruditionem, prudentiam, aliasque animi dotes, regenda Ecclesia maximè convenire; defectu tamen natalium, ætatis, alteriusve qualitatibus, eligi non posse.

Omissis itaque aliis acceptionibus, Postulatio hic est Capituli vel Collegii coram superiore facta petitio alicujus personæ in Prælatum, idoneæ quidem, sed cui obstat defectus Canonicus.

Addunt aliqui, Concors; unde queritur, An debeat fieri concorditer? Resp. Ita velle Glossi. in c. Cum omnes sup. tit. 2. de Constitut. Ab aliis duas partes collegii desiderari: at ex veriori & constantiori sententia sufficere à majori & saniori parte factam esse, nam cum electio taliter facta prævaleat, ut dicitur s. seq. quidni & postulatio? Ex rationis paritate: nisi contingat à minori parte aliquem esse electum; tunc enim à majori parte facta postulatio non aliàs prævalitura, quam si pro ea Net duplo major numerus, c. Scriptum 40. tit. seq.

de Elect. Cujus ratio est, quod electio niritur via ordinaria; postulatio verò extraordinaria, ideoque inferior habenda, nisi numero fulciatur: prævalebitque electio, ordinatio jure procedens, etiã nixa numero minori, propterea quod non facile ab ordinario modo recedatur, d. c. Scriptum s. quod si.

Si postulantium numerus duplo quidem major fuerit, postulatus tamen sit indignus, moribus, vita, doctrina, & aliis, neuter actus tenebit: non postulantium, quia postularunt indignum; non eligentium, quia eorum numerus tertiam Capituli partem non adæquat, nisi tamen scienter indignus ab aliis postulatus fuerit, d. c. 40. in fine, tunc enim privantur postulantes pro ea vice voto, & Capituli vis apud minorem partem refidet, quasi ad eam solam spectet electio, Abbas & Innoc. ad d. c. 40.

Postulant illi, quibus est jus eligendi, c. 1 in fm. h. t. Ubi controvertitur, An qui postulant indignum removeantur à postulando, aut eligendo? Resp. Esse, qui negent, quod hoc ipsum pœnæ causa, quæ non est laxanda, sed restringenda, sit inductam in eligentibus indignum. Nec facit secundum eos modo allegatum, ex textu d. cap. 40. in fine: nam hoc volunt esse speciale, propter concursum eligentium. Attamen verius est, pœnam istam concernere & postulantes indignum, per d. tex. Cujus ratio tantum consistit in eo, quod indignum postularint non etiam in eo, quod concurrant eligentes: & colligitur id ipsum ex c. 1. in fine & c. 2. ubi Abbas num. 3. h. 2.

Postulatur ille, qui aliàs moribus, doctrina, vita, probitate licet idoneus, defectum tamen habet Canonicum, per quem eligi nequit: ut quia non est sufficientis ætatis, non thori legitimi; non professus, si peratur, ut præsit professus; alterius loci Episcopus, c. Cum monasterium 13. c. Innocentius 20. inf. de elect. c. fm. h. t. * Ubi cavendum est, ne talis persona eligatur; quia per electionem istius committeretur virium, nihilque accederet juris electo, d. c. fm. cum quod est nullum non possit producere aliquem effectum. Postulando verò talem non peccatur, quia admissio postulationi committitur arbitrio superioris; ut nihil accedat juris postulato. In quo distinguitur postulatio ab electione: hæc enim jus dat electo,

electo, ut capaci. Unde est quod frustra postuletur, cum male peratur gratia, ubi est iustitiae debitum.

8 Cavendum etiam, ne sit postulatio incerta, cuius species aliquot à perniciofa curiositate inventas, quibus postulationi electio mixta facit eam incertam, proponit Pont. in *c. unico eod. in 6.*, & edicto perpetuo eorum usum prohibet. Forma autem earum hæc est, *Eligo postulando, & postulo eligendo; aut Eligo postulandum, & postulo eligendum: Eligo & postulo, prout potest melius de jure valere.* Quas formulas ideo damnat Pont. quod contineant rem imperfectam, propter incertitudinem voluntatis; eum eligens consensum præsentem explicet, nullo præsupposito defectu electi: postulans verò non quæ certò consentiat, & in postulo defectum aut impedimentum fateatur. Unde fit, quod in uno eodemque actu committatur contrarietas, & ex ea ponatur incertitudo, actum penitus vitians; uti penitus nullus declaratur, *d. cap. unico. in verb. irritum decernentes*: ad eò ut etiam effectum aliquem consequi nequeat ex subsequenti superioris confirmatione, propter regulam, quæ non patitur confirmari, quod est ab initio nullum, *Glossa in d. c. unico V. irritum*. Quod sibi impudent taliter procedentes, non servata debita & præscripta forma. Permittit tamen Pont. ut procedat ejusmodi postulatio in casu, quo probabiliter dubitatur, ob facti ignorantiam, an sit persona eligibilis, nec ne; ejusmodi aliquot exempla proponit *Glossa d. c. unico V. probabiliter*: causat enim iusta ignorantia actum sustineri, qui alias inutilis fuisset.

9 Debet autem electus & postularus taliter, adhibendo suum consensum, alteram viam eligere, *d. c. un. in fine*; ne vagando in incerto, contra juris prohibitionem, duplicem titulum sibi præfigere videatur, & ex duplici causa confirmationem expectare, quod jura non ferunt, *c. V. quis 25. De elect. in 6. l. Eum qui duobus 11. D. de acquir. hered.* Electa autem altera, non erit illi liber regressus ad omniam, sed via est interclusa, *d. c. in fine*, quia alias sibi contrariaretur.

10 Postulatione peracta ex plurium consensu, cum ea est insinuanda postulatio quàm celsissimè, qui intra mensem exprimeret consen-

sum debet, nisi causa plus temporis tribuat. Ubi quaeri potest, an liceat variare postulantibus? R. Per solam postulationem nullum jus acquiri postulato, sive quoad postulantes, qui non tam consentiunt, quàm votum suum declarant: sive quoad postulatam, qui per Canones impeditur quid juris acquirere ad Prælaturam. Unde *c. 4. h. t.* dicitur demum præscitata superiori postulatione variare inhibendum esse postulantibus; idque ne superiori illudatur, & iudicium ejus ex inferiorum arbitrio pendere videatur.

Post consensum postulati habitum postulatio superiori præsentanda. Cujus rei non is est effectus, ut quid juris det postulatio, nisi subsecuta approbatione: dependet enim ex superioris arbitrio, eam admitat, nec ne: nisi quod, uti jam dictum, per eam variare prohibeantur postulantes.

Cæterum hæc in re superior est, qui Canones & jura obstantia laxare, ac vinculum, quo obstringitur postularus, solvere potest, ut habilis efficiatur & eligi queat. Talis est Pont. tantum, si agatur super postulato in Episcopum, qui alteri Ecclesie ut Episcopus præest: neque enim talis potest sine Romani Pont. auctoritate de una Ecclesia ad aliam migrare, ut dicitur inferius *ad tit. 7. de Translat. Episc.* Dispensat & is solus super ætate, & natalibus postulati, *Glossa in c. fin. inf. tit. 14. de Etate & qual. presic.* Quantum ad dignitates inferiores, suus superior est adeundus, quatenus defectum potest tollere.

Postemò postulatio admittitur idem dat juris postulato, quod confirmatio electo: neque enim postea electioni datur locus, ad evitandum circuitum, cum non possint postulantes à postulato admissio recedere. Unde ut confirmato electo est data administratio, ita & postulato.

TITULUS VI.

De Electione, & Electi potestate.

SUMMARIUM.

1. Electio quid sit.
2. Eligendi ius ad quos spectet.
3. In secularibus est penes Canonicos, puberes & sanae mentis.

4. Non i esse Canonicum, & non habere suum.
5. Suffragii non habet bona fidei possessor, non verus Canonicus.
6. In regularibus jus eligendi habent Monachi professi.
7. Excommunicati majori excommunicatione reijciuntur ab electione.
8. Excommunicatio unius aut plurium an faciat aliorum electionem nullam.
9. Excommunicati scienter ab aliis admissi an faciant irritam electionem.
10. Electio excommunicati tolerati an subsistat.
11. Excommunicati occulti electio actaque subsistentur.
12. Item excommunicati denuntiati, sed ignorati.
13. Cardinalis excommunicatus ac denuntiatus non repellitur ab electione Pontificis.
14. Excommunicati minor non eripit facultatem eligendi.
15. Ut neque suspensio.
16. Non etiam interdictum.
17. Non irregularitas.
18. Hareticus suffragii jus non habet.
19. Eligentes scienter indignum privantur pro ea vice eligendi facultate.
20. Facultate ea remanens penes reliquos, qui non peccarunt.
21. Laicis non est jus eligendi.
22. Imperatoribus an & quale ius competierit in electionibus Rom. Pontificum.
23. Nominatio Episcoporum.
24. Quid item iuris populus habuerit.
25. Quis & qualis eligendus.
26. Eligi non potest irrevocatus excommunicatione maiori.
27. Licet non sit vitandus.
28. Aut electus postea absolvetur.
29. Eligi impedit etiam excommunicatio minor.
30. Electio taliter excommunicati non est ipso iure irrita, sed irritanda.
31. Licet eligentes ignoraverint excommunicatum.
32. Electi ignorantia non tollit vitium inhabilitatis.
33. Excommunicatio electi in Pontificem Rom. an impeiat electionem.
34. Ad electionem est inhabilis suspensus ab ordine & beneficio.
35. Electio a tali facta est irritanda.
36. Irregularitas an faciat electionem ipso iure nullam.
37. Haretici sunt irregulares.
38. Liberos habens non est inhabilis ad munia Ecclesiastica.
39. Licet liberi sint illegitimi.
40. Regularibus praticiendus est professus, instructus in statu monachali.
41. Eligendus est dignior.
42. Non habit a ratione nobilitatis.
43. Et quidem e gremio Ecclesie vacantis, si idem reperitur.
44. Extraneus dignior postponi potest interno digno.
45. Electio digni tenet, omisso digniori.
46. Eligentes talem non tenentur ad restitutionem Ecclesie, vel omisso.
47. Neque electus tenetur digniori omisso.
48. Nisi fraude impedi verit quod minus eligeretur.
49. Poena eligentium indignum.
50. An e a ipso iure incurrantur.
51. Poena suspensionis tenentur etiam impediennes electionem persona digna.
52. Poena hac in Episcopo totum non habet.
53. Eligenti an proit, quod quem sciat indignum ex sola concessione.
54. Electio de indigno facta est ipso iure nulla.
55. Eligentes indignum an teneantur digno preterito ad restitutionem.
56. Poena eligentium indignum an habeant locum, si non sequatur electio.
57. Poenis praedictis locus est electo indigno ex defectu scientia, morum &c.
58. Ignorantia an excuset a dictis poenis.
59. Eligere se ipsum quis nequit.
60. An electionem tamen sui ipse e numero eligentium recte consentit.
61. Electores imperii recte ex suo corpore eligunt.
62. Nominatio successoris an probanda.
63. 64. Ad electionem quando & quo modo procedendum.
65. Electio facta non vocato vocando, an sit ipso iure nulla.
66. Electionem a presentibus de digno factam an non vocatus teneatur apprecare.
67. Vocandi omnes ad electionem.
68. Legitime impeditus potest scripto suffragari.

69. Vel alteri de Collegio demandare vices suas.
 70. Non etiam extraneo.
 71. 72. Modi eligendi tres, per inspirationem, per scrutinium, & per compromissum.
 73. Maior & minor pars consensum accipit debet
 74. In compromissum an omnes consentire debeant.
 75. Electio publicanda, & illius effectus.
 76. Electio facienda presentatio electionis de se facta.
 77. Electus acceptare vel recusare electionem potest.
 78. Electione accepta: a procuranda confirmatio.
 79. Confirmatio intra quod tempus petenda.
 80. Confirmationi pramitti debet examen super electione, & electi qualitate.
 81. Confirmatio facienda cum consensu Capituli.
 82. In loco profano facta aut teneat.
 83. Confirmatio quid juris tribuit.
 84. Pœna immiscetis se administrationi ante confirmationem.
 85. Consecratio à quo facienda remissio.
 86. Benedictio in Abatibus est loco consecrationis
 87. Electio Pontificis ad quos spectat, & quid in ea singulare.
 88. Imperator etiam est eligendus, & à quibus.
 89. Electores imperij ius illud habere à Rom. Pontifice.
 90. A quo desistendi possunt ex iusta causa.
 91. Ab eodem confirmatur electus Imp.
- E**X jure & more usitato per electionem ad dignitates pervenitur: quæ habet locum in ijs, quibus est adnexa superioritas; & hoc, ut eligendus ijs sit gratior, quibus præficitur: neque enim solet esse gratis, qui invitis obtruditur.
- Electio est alicujus idoneæ personæ ad dignitatem vel munus aliquod Canonicè facta vocatio.
- Canonicè ut fiat, oportet ab ijs facta sit, ad quos de jure, consuetudine, aut privilegio id juris spectat. Regulariter spectat ad eos; qui sunt de gremio loci, cui præficiendus quaeritur. Dico, regulariter; quia & extraneis competere interdum potest ex privilegio & consuetudine, c. 8. sup. tit. 4. De consuet.
- In secularibus est penes Canonicos, modo sint puberes, sanæ mentis: nam impuberes non facta distinctione, malitia ætatem suppicat, nec ne, cum Canon non distinguar] &

quibus mens, minus sana est, carè discretione & iudicio, quo opus in discernenda cuiusque qualitate & conditione, c. Ex eo 31. h. r. in 6. Ut merito & suffragio careant, nec faciant non vocati electionem irritam. * Ubi nihil implicat, est: Canonicum, & non habere suffragium, l. 6. §. duo D. De decurion. propter dictam rationem. * Ut autem quis suffragium habeat, non requiritur sit verus Canonicus, sed sufficit sit possessor bonæ fidei, & sine lite pacificus, c. Cum olim inf. De causa poss. & propriet. In Genesi 35. ubi Glossa in V. possessione h. r. & hoc ad evitandam confusionem, quæ contingeret, si a possessore tantum facta electio, re patefacta postea evacuaretur, Necesse præterea est, existant in minoribus ordinibus; Clem. 2. De avaro & qual. profic.

In Regularibus ius eligendi est penes Monachos professos, expressè vel tacitè; non etiam penes non professos, d. c. 32. in fine: uti nec penes laicos, quos Conversos vocant. * Omnino rejiciuntur excommunicati majori excommunicatione, quibus communicati eum aliis non licet, c. Is qui 15. in fine De sent. excom. in 6.

Ubi dubitari potest, An unus aut aliqui excommunicati faciant aliorum suffragia nulla? R. Non videtur ex regula, quæ habet, non vitari utile per inutile. Quo facit textus in c. Cum Wintoniensis 25. hoc tit. ubi aliquorum inhabilitas non irritat aliorum suffragia. N. si certus sit eligentium numerus, quoium omnium requiritur consensus: tunc enim excommunicatio unius faceret irritam electionem, quia faceret deesse requisitum numerum, c. Ad probandum 14. inf. De sent. & re jud. & c. Cum super 23. inf. De off. jud. de leg. Nam uti dissensus unius ex eo numero poneret invalidam electionem, quia faceret non adesse omnium consensus, ita & consensus nullitas, quæ facit non adesse requisitum numerum. Est autem vera superior decisio, si alias steter pro una parte sufficiens eligentium numerus, ut demptis excommunicatis, major Capituli pars sit pro ista V. G. si ex viginti eligentibus duo sint excommunicati, superabit illa pars; pro qua sunt decem suffragia. Et hoc ita, si igno- rante admitti sint excommunicati.

Quid verè juris, si scienter & voluntariè sint admitti? R. Non subsistere, ex sententia

Innocentij in *c. Illa* 39. h. t. & Abbatis *ibid.* n. 7. *Ep. in c. fin.* n. 6. *inf. De procurat.* Fundant hanc suam opinionem in *c. Massana* 56. h. t. ubi electio facta per Clericos & laicos habetur irrita: & in *d. cap. 23. De off. jud. deleg.* ubi decretum ab habili & inhabili dicitur nullum. Item in ratione, quod voluntariè admittentes inhabiles, videantur uti jure suo nolle, & se facere inhabiles. Posset tamen contrarium videri potius, electionem scilicet aliorum esse validam; propterea quod licet peccarint admittendo istos, non tamen ideo priventur eligendi potestate, cum nullo jure id sit cautum. Et licet cum excommunicatis communicantes incidant in excommunicationem minorem, non tamen ista eos repellit ab eligendo, ut mox dicitur. Ut ab alijs facta electio sit dicenda valida, consortio excommunicati nihil ponente contra substantiam electionis. Ad *d. c. 23.* posset dici, quod actus, de quo ibi, simul ab omnibus habeatur pendens, ut inhabilis junctus ponat ejus nullitatem. Nec obstat *d. c. 56.* nam ibi hoc ita statutum, in odium eorum, qui laicis id juris contra Canones permittebant, ut non debeat extendi.

Prior tamen opinio, quia communis, posset videri servanda in praxi: & facere pro ea videtur textus in *d. c. fin.* ubi ex eo, quod communitas cum majoribus & juratis, quos sciebat excommunicatos, constituit procuratorem, dicitur constitutio irrita. Quod idem ex rationis aequitate dicendum in electione Prælati. Quod omnino procedat in excommunicato nominatum, & notorio Clerici percussore.

10 **Quæstionis est, An idem procedat in excommunicato tolerato?** Resp. Videri hoc aliquibus: pro quibus est textus in *can. Audivimus* XXIV q. 1. *Ep. Adver. jus inf. De immunit. Eccles.* ubi excommunicatio, vel sententia lata ab excommunicato, dicitur invalida. Ratio est in defectu jurisdictionis, ut patet ex *c. Si is cui De off. jud. deleg. in 6.* ubi, excommunicato delegante, dicitur delegatus carere jurisdictione. Quæ opinio juxta antiquum jus est vera in excommunicato notorio, nam in occulto aliud mox dicitur. Ad jus novum quod attinet, vicior opinio est, excommunicati, licet notorii, tolerari tamen, actus subsistere, etiam publicos. Ratio est, quod post Extravag. Martini V. *Ad vitandam*, citra pœnam

possit communicari cum excommunicato quocumque, excepto denunciato & notorio Clerici percussore. Quod ita inductum, ad succurrendum conscientis timoratis, & ad evitanda animarum pericula, ut cum possimus cum tali communicare etiam in perceptione Sacramentorum, debeant & acta ejus esse valida, atque ita & tenere ejus electio, & similia. Frustræ enim cum tali communicare esset licitum, si acta non valerent: atque ita tenet Navar. in *summa c. 27. n. 7.* Nihil facit, quod sit suspensus ab officio & beneficio; ut videatur nihil agere posse, quæ ratione istorum competunt, inter quæ est electio: nam hoc verum est, quatenus ea licitè exerceat quoad se, non etiam quoad alios. Ut ipse licet peccet se ingerendo, & suffragium dando, nihil tamen hoc noceat electioni, cum quamdiu non rejicitur, sed toleratur, licet privatus sit jurisdictione, Ecclesia suppleat seu conferat ad talem actum jurisdictionis. Non facit etiam, quod dicta Extravagans noluerit aliquem favorem tribuere excommunicato, cum quod electio & alii actus sustineantur, non sit tam ob favorem excommunicati, quam fidelium. Videatur Covarr. *ad c. Alma p. 1. §. 7. n. 9.*

Quid in excommunicato occulto? R. Multo magis eius acta esse sustinenda, etiam jure antiquo inspecto, quo quilibet excommunicatus erat vitandus. Ratio est, quia cum aliquis exercet munus aliquod publicum, in eoque sustinetur, defectus occultus non adficit actus illius, qui ex Reip. interpretatione sunt judicandi validi, ut apud Jurisconsultos est notissimū, per *l. Barbarius 3. D. De off. pratoris*: qui textus licet loquatur de civili Magistratu, idem tamen statuendum in Ecclesiastico, quod Ecclesia non minori providentia prospiciat fidelium utilitati, quam Respubl. suorum civium.

Quid in denunciato quidem, sed ignorato? Idem in hoc statuendum, quod in occulto, quod scilicet electio, & alia ejus acta sint valida; cum licet alibi sit nominatus & publicus, in loco tamen exercitii habeatur non excommunicatus: ut acta ejus sustinenda fiat, ita postulante necessitate & utilitate publica, etiam secundum jus antiquum in hoc non mutatum, quod tantum notorius erat vitandus. Abbas in *c. Ad nostra, n. 13. inf. De jurejurando.*

12. Speciale est in cardinali excommunicatio, etiam nominatim sive denunciatio, ut repelli nequeat ab eligendo Papam, per *Clement. 2. §. ceterum h. t.* qui textus facit ad declarationem *c. Licet h. t.* in quo electus à duabus Cardinalium partibus sine exceptione dicitur habendus pro legitimo Pontifice: Ratio specialitatis posita est in evitandis periculis schismatis, & aliorum inconvenientium, quæ possent subsequi, si admitterentur exceptiones & dilationes post factam electionem. Confirmata est hæc sententia per constitutionem novam Gregorij xv. incip. *Æterni Patris*, anno 1621. xvii. Kal. Decemb.
13. Hæc de interdictis majori excommunicatione: nam quos minor tantum ligat, non temoventur ab eligendo, *c. Illa 39. h. t.* Ratio est, quod hæc non privet hominum communione, ut dicitur inferius *ad tit. de De sent. excommunic.*
14. In suspensis idem juris est, quod scilicet à facultate eligendi non sint exclusi, nisi fuerint denunciati: nam ante denuntiationem, cum Ecclesia eos toleret in officijs, acta eorum sunt dicenda valida. Ita tamen denunciati inhabiles habendi, si ab officio absolute sint suspensi. Abbas in *c. Cum inter 16. nu. 6. h. t.*, nam tunc nomen officii denotat tam ea, quæ sunt ordinis, quam quæ jurisdictionis: licet alias suspensio ad ordine non contineat suspensionem à jurisdictione, nec è diverso, ut suo loco dicitur. Idem dicendum, si suspensus quis sit sine limitatione, quia verba generalia, cur limitentur ad aliquid non est ratio. Nihil obstat *c. Cum dilectus 8. sup. tit. 4. De consuet.* ubi electio per suspensos & de suspensio facta casatur: quod & habetur *c. Cum inter 16. h. t.* nam accipienda loca ista secundum jus vetus, quo sufficiebat sola suspensio; quod ipsum mutatum est per extravag. Martini V. *Ad evitanda* ut paulò ante dictum & dicitur latius *inf. ad tit. De sent. excom.* A beneficio suspensus videtur habere integram eligendi facultatē, quod ejusmodi suspensio concernat tantum fructus beneficii, non etiam actus officii, modo ab alijs admittatur, *c. Cum Wintoniensis 25. ubi Glossa V. admiserunt h. t.*
16. Quæritur, An interdictus vocem sive suffragium habeat? Resp. Videri non prohibendum, cum interdicti effectus tantum perti-
- neat ad privationem divinatorum officiorum, Sacramentorum quorundam, & Ecclesiasticæ sepultura; sub nullo autem istorum contineatur privatio juris eligendi: quæ cum sit pœna, non est inferenda sine canone. Facit, quod interdictum non privet beneficio, ejusve administratione, ad quæ spectat electio, sive potius ad fructus beneficii, qui salvi sunt interdicto.
- Quid statuendum in irregulari? Posset videri huic non esse jus eligendi, quia omnino sit inhabilis ad beneficia, ordines aliaque Ecclesiastica. Dicendum tamen, electionem à tali factam esse validam, utpote factam ab habente potestatem, non impeditam, neque ligatam. Ratio est, quia licet irregularitas reddat inhabilem ad beneficia, non tamen ipso jure privat obtentis: ut administratio eorum sit libera eis ad quos spectant; & fructus, quibus adnumeratur electio, iis cedant, donec priventur beneficiis. Ut, cum eareus ex vi irregularitatis non prohibetur eligere, dicendum sit, ab irregulari electionem licitè fieri.
- Potèd hæretico nullum esse suffragium vel ex eo patet, quòd hoc ipso privetur omni jure non tantum circa bona patrimonialia, sed & Ecclesiastica, ut dicitur *infra tit. De hæreticis*, ut jus eligendi illi salvum esse nequeat. Si tamen occultus fuerit, ut ipse toleratur, ita & suffragium eius valebit, *arg. l. Barbar. De of. prat.*
- Sunt & privati facultate eligendi, qui scilicet indignum elegerunt; non tamen nisi ista vice, uti mox latius dicitur.
- Ubi quæritur, An præsumatur quis scienter indignum elegisse? Negat hoc Molina *De jure primogenitura l. 2. c. 4. n. 48.* quod nemo sit præsumendus in dolo esse. Contrà tamen vult Franc. Sarmientes, in *l. Cum quidam 24. n. 17. de leg. 2. per tex. in l. Qui cum alio 19. De R. I.* ubi qui cum alio contrahit, gnarus debet esse conditionis ejus, & per textum in *c. fin. §. Si quis De eland. de sp.* ubi in simili præsumitur adfectata ignorantia. Quæ sententia confirmatur per tex. in *c. Innotuit 20. h. t.* ubi ignorantia ejusmodi probanda est: ut videatur præsumi scientia.
- In casu autem, quo eligentes indignum temoventur, contrahitur ista facultas ad reliquos, qui non peccarunt, etiam unum dumtaxat; ne aliorum peccatum redundet in injuriâ innocentijs, penes quos residet Capituli potestas.

potestas. Si omnes peccaverint eligendo indignum, ad superiorem ista potestas devolvitur, Abbas in *c. Bona 23. c. 25. n. 2. h. t. l. Sicur in fine D. Quod cuiusque universitati etc.*

21 Laicis, five iolis (quod neutiquam licuit, adeo ut Conc. Trident. *sess. 23. c. 4. in fine* velit à populo & sæculati potestate vocatos atque institutos haberi ut fures & latrones, per oltium non intrantes) five simul cum Clericis eligendi non est potestas: ut electioni pereos de se factæ consentiens sit hoc ipso inhabilis, *c. Quisquis 43. c. Massana 56. h. t. Nihil faciente consuetudine, aut præscriptione, cum ea requiratur possessionem, cuius hæc in materia sunt incapaces laici, ut nec possit iis concedi per Capitulum, c. Sacrosancta 31. h. t.*

22 Olim in Episcoporum & Romanorum Pontificum electionibus Principum & populi vota intervenisse videtur colligi ex iis, quæ coaceravavit Gratianus *Dist. 63. De Imperatoribus* queritur. An illis quid juris fuerit in Electionibus Roman. Pontificum? Resp. Electionem istam liberam fuisse ab initio, & pertinuisse ad Clerum; quod spectant pleraque loca apud Gratianum, *d. dist. 63.* quæ negant laicorum esse, nisi miscere se electionibus Pontificum, quia res ea sit Ecclesiastica, in qua nihil est juris Imperatori & laicis: verum ambitione causante schismata, eorum tollendorum & impediendorum causâ interponi cœpisse Imperatoriam auctoritatem. Quæ res eò paulatim devenit, ut sine iussu Imperatoris non potuerit consecrari electus Pontifex: quod ideo à Justiniano (cujus tunc erat summa auctoritas & potestas) usurpatum creditur, ne, ordinato aliquo Pontifice minus grato Imperatori, urbs & Italia ab orientali deficerent Imperio. Verum sub Benedicto II. libertas plena rediit. Per Adrianum verò concessum videtur Carolo Magno jus eligendi Pontificem, *can. Adrianus dist. 63.* cuius filius Ludovicus huic juri renuntiavit, *can. Ego d. dist. 63.* Sed Leo VIII. illud iterum concessit Othoni *can. in synodo d. dist. 63.* & duravit penes Imperatores usque ad Henricum IV. Justissimis deinde de causis abrogavit id ipsum Imperatoribus Gregorius VII. occasione sumpta à schismate, & libertas deinceps duravit in Romana Ecclesia. Permansitque penes Catd. electio, ut mox dicitur, hæc quibus

pater, olim Imperatoribus non tam fuisse jus eligendi Pontifices, quam confirmandi; ob jam dictam rationem, primo usurpatum, & postea concessum. Nec facit, quod textus in *d. can. Adrianus Dist. 63.* adferat jus eligendi fuisse Carolo Magno concessum: nam verbum *eligendi* ibi largè & amplè posuit, non strictè & præse, pro eo, quod est, canonicè factæ electioni ad sensum præbere. Quod facit, quod habetur post textum in *can. Vota d. dist. 63.* representari electiones Pontificum solitas Imperatoribus, ut & ipsi gratiores essent, & roborarentur contra schismaticorum & hæreticorum audaciam. Si tamen quis obstinatè velit verbum *istud eligendi* strictè accipi debere, detur Imperatoribus id juris fuisse: fatendum tamen erit, non fuisse nisi ex concessione Pontificum, non etiam suo jure, idque liberaliter, ob majus scilicet bonum, quo cessante, tamquam causa potuit merito ipsis eripi. * Hodie quibusdam Principibus competit Episcoporum nominatio, quos præsentant Pontifici, qui supervita, & meritis eorum scrutinio præmissis confirmat taliter nominatos. Quod toleratur, quia interest Principum sibi habere addictos Anasilites, qui subditorum animos à se non avertant. Vide de hac materia Choppinum *De dominio Francia lib. 2. c. 10.*

Lubet & querere, An populus in electionibus Pontificum quid juris habuerit? Resp. variis locis *dist. 63.* dicit, electiones consuevisse fieri à Clero, vicinis scilicet Episcopis, & populo. Verum hoc non ita accipiendum quasi populus suffragia daret; sed quod vel populus aliquem postularet, aut desideraret, quem postea Clerus pro populi voto eligeret, non tamen necessario: vel quod postea consentiret in electum per Clerum populus, ut gratior esset, juxta *can. Nasse & can. Vota d. dist. 63.* Hodie jus eligendi Rom. Pontificis est penes Cardinales S. R. E. à quibus electus non alias pro Pontifice est habendus, quam si duæ præsentium partes consentiant in eundem, *c. licet 6. h. t.* Pluraque servanda sunt in ista electione, ut patet ex *c. 3. eod. in o. & Clem. 2. eod.* ad inventa pluraque, ut avertantur fraudes, & ne in longum protrahatur electio cum detrimento Ecclesiæ.

Eligendus debet esse ætatis sufficientis, *da 25*

h. t.

quo

quo inf. tit. 14. de etate & qualitat. proficien. morum honestate & modestia, literarum scientia requisita ornatus, naturalium defectu carens. * Non irreteus excommunicatione precipue majori, quæ poneret electionem nullam, c. Postulasti 7. inf. De Clerico excom. ubi non potest tali conferri beneficium, ne talis collatum retinere. Ratio, quia datur beneficium propter officium, ad quod talis inhabilis est; nisi forte post appellationem legitime interpositam sit collatum, qualis non ligat, c. ad presentiam nostram 16. inf. de appellat.

26 Quid si non sit vitandus? Posset videri non obesse, secundum text. in d. Extravag. Ad evitanda. Verum dicendum, nihil ex eo quæri sublevaminis excommunicato; quam quidem ibi Pontif. expresserit, se nolle in aliquo sublevare excommunicatos; ut, cum ex se sint inhabiles, nihil ipsis proficit, quod non sint vitandi.

27 Quid si electus postea absolvatur? Resp. per d. Extravag. Martini V. actiones fidelium circa huiusmodi excommunicatum, quantum est ex parte illorum, validas esse; ut, cum tantum ponatur obex ex parte subjecti, illo sublato videatur consequi effectum. Verum contra dicendum electionem ab initio invalidam ex parte subjecti non convalescere solo sublato obice, cum quod est ab initio nullum, non convalescat, nisi posito novo eligentium facto, secundum notissimas juris regulas, l. Quod ab initio 29. D. de R. I. & tit. D. De reg. Canoniana, c. Non firmatur de R. I. in 6. Quod facit, quod paulo ante dictum, Pont. in d. Extravag. non intendere ullatenus relevare excommunicatum: relevaret autem, si electio ex parte eligentium subsisteret, & confirmaretur, secuta absolutione. Quæ res contineret in se aliquam repugnantiam, scilicet quod ex parte eligentium esset valida electio, circa subjectum tamen inhabile. Deinde eligentium mens est, continuo per electionem jus conferre, non etiam de futuro promittere, & quidem pure, non sub conditione, si absolvaris: ut, cum tempore actus non cadat electio super subjectum habile, sit dicenda irrita. Ubi non recte quis distinguat inter scientiam & ignorantiam eligentium; cum scienter eligentes excommunicatum graviter peccent, & nihil promoveant actum, con-

tra regulas juris, quas suo facto non immutant.

29 Impedit & eligi excommunicatio minor, eo quod eligendus debeat esse habilis ad susceptionem eorum, ad quæ eligitur; qualis non est minori excommunicatione ligatus, c. fin. inf. de clerico excom. ministrante, Gloss. in e. illa 39. hoc t. ubi dicitur peccare graviter celebrans.

30 Quæritur autem, An electis taliter ligati sit ipso jure nulla? R. Eligentes peccare graviter, quia materia est gravis; peccare item electum acceptando: non esse tamen electionem tam irritam, quam irritandam, secundum verba, d. c. fin. eius electio irritanda. Ubi licet videatur non improbabilis interpretatio Covarr. ad R. Peccatum p. 2. § 7. n. 3. & aliorum verbum irritanda ibi accipientium pro, irrita declaranda; propter subjectam rationem, pro eo quod ad susceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à sanctis Patribus est privatur: tamen cum verbum istud poenam contineat, in qua benignior interpretatio est facienda, & obstat verbi propria significatio, factum hominis requirens, nullusque alius detur textus, quo ista opinio possit firmari, verius cum Felino, ad c. Dilectæ 10. n. 4. in fine inf. de excepti. dixeris, non tam ipso jure esse irritam, quam irritandam, et in casu, quo eligentes sciunt vitium, uti exprimitur d. c. fin.

31 Anne ergo non irritabitur electio in casum quo ignorantur: Posset videri, non esse irritandam, quod in casu scientiæ notetur factum eligentium, quæ eos facit culpæ obnoxios: ut illa sublata tollatur & culpa, ac proinde cessare debeat poena. Pro qua parte facit, quod aliàs dictio, scienter in d. c. fin. tamquam superflua nihil operaretur, quod videtur non admittendum. Contra tamen dicendum, nihilominus irritandam venire, quod culpa commissa circa electionem non tam fundetur in nova culpa eligentium, aut electi, quam in natura seu institutione talis censuræ, impediens passivum Sacramentorum usum, & consequenter electionem ad minus isti usui destinatum. Nec obstat dictio, scienter, cum ibi ponatur potius ad augendum, quam limitandum quasi dixisset Pont. etiam si scienter elegerint, nihilominus irritandam. Ut sensus sit, non tantum irritandam, quia ab ignorant-

gnorantibus facta sit, atq; ita involuntaria & subreptiva, sed & si scientibus, ex jam dicta ratione. Et ita sentit Glossa in *d. c. fin. v. scienter*, & vult ratio ibi subiecta, quod scilicet à sanctis Patribus sit privatus ab eorum perceptione: quam privationem sive inhabilitatem non tollit ignorantia eligentium.

32 Quid si & electus se excommunicatione irritum ignoret? Eius ignorantia nihil faciet ad tollendum actus vitium, cum nihilominus maneat inhabilitas, quæ non causatur ex culpa, quam electus se ingerendo committit, sed ex natura censuræ, ubi dictum, & colligitur ex ratione ibi subiecta. Covarr. ad *c. Alma p. 1. §. 7. n. 3.*

33 Dubitari etiam potest, An excommunicatione electi in Pontificem Rom. impediat electionis valorem? Dictum fuit superius, excommunicationem eligentium non impedire illam electionem. *Clem. ne Romani §. carcerum h. t.* ut idem sit dicendum ex parte electi; cum ratio ibi posita, ne detur occasio fraudibus, aut schismatibus, habeat locum etiam in ipso electo: & quidem multò magis, tum quòd magis agant contra censuram eligentes quam electus: tum quòd in *d. §. catorum* dicitur nullus ab electione repellendus: quæ verba sunt generalia, & non magis excludunt ab electione passiva, quam activa.

34 Est & inhabilis suspensus ab ordine, officio vel beneficio; ex ratione *tex. in c. fin. de Clerico excom. min.* quòd ad susceptionem eorum eligatur, à quorum perceptione est privatus, cum prohibitus ab aliquo opere, vel usu eius simpliciter interdictus, consequenter sit prohibitus, ne possit ei conferri id, quod est proprium talis actus, seu quod ad illum ordinatur.

35 Ubi quaestio est, An talis electio, aut collatio sit ipso iure irrita? R. Videri potius irritandam, arg. *d. c. fin.* in quo hoc ipsum exprimitur quoad irritum minori excommunicatione: nec est aliud textus irritam declarans eiusmodi electionem. Ad idem allegatur *c. per inquisitionem 26. eod.* ubi dicitur amovendus ab officio Præposituræ, qui scienter indignum ad Episcopatum eligendo, se indignum fecerit beneficiis Ecclesiasticis: quæ verba significant, malè quidem electum fuisse, non tamen electionem fuisse ipso iure irritam, cum dicatur privandus officio.

Irregularitas licet obrentis non privet ipso facto, Abbas in *c. nisi 10. n. 4. inf. de renuntiati*, & dictum paulò ante, ponit tamen inhabilitatem ad obtinenda munia Ecclesiastica.

Ubi controvertitur, An id faciat ipso iure? 36

Resp. Non deesse, qui volunt irregularitatem non efficere electionem aut collationem ipso iure nullam, quia non inveniatur in iure expressa huiusmodi inhabilitas; sine textu autem non sit inducenda. Et licet variè adducantur textus, qui prohibent irregularem admitti ad ordines, & beneficia illis conferri etiam non habentia curam animarum, nullo tamen illorum continetur verbum irritans actum. Et facit, quòd irregularis non sit incapax professionis. *c. 1. de si. iis presb. c. 2. de clerico non ordin. minist.* Ut etiam dicendus non sit inhabilis ipso iure ad beneficia, quibus obrentis non privatur ipso facto per irregularitatem. Ut opinio ista de rigore juris sit probabilis Felin. in *c. inquisitionis n. 6. inf. de accusat.* Securius tamen & probabilior est contraria, scilicet ipso iure non tenere electionem, quam commuois usus optimus interpretis recepit, interpretans textus hac in materia adductos, & indicantes, non esse canonicam electionem eius, qui est irregularis, in eum sensum, quòd ipso iure electio non teneat. Et ita tenet Felin. in *c. 2. sup. tit. 3. De rescr. Navar. in Summa c. 27. n. 2. 49. dub. 6.* Covarr. ad *c. Alma p. 1. §. 7. n. 1. & §. 8. nu. 3. & in reg. Peccatum p. 2. §. 8. n. 6. in fine & n. 8.* Pro qua parte videtur facere Conc. Trident. *sess. 14. cap. 7. de reform.* ubi homicida nullo unquam tempore potest ad sacros ordines promoveri, nec ulla beneficia illi conferri, ea ratione quod beneficia dentur propter officium, ut qui ad hoc est inhabilis, etiam ad illa talis sit iudicandus.

Inter irregulares poni hæreticos extra dubium est, ut dicitur infra suo loco: uti & Apostatas ac schismaticos esse inhabiles ad dignitates, & beneficia, patet ex *cap. 1. h. t.* ubi etiam post adiuratum schisma dicitur dispensativè confirmanda schismatica electio.

Sed dubitatur, An inter inhabiles ad Prælaturam censendus sit habens liberos? Quod videri posset, per *can. de Syracusana 23. dist. 28. & can. antepen. Dist. 6.* ubi propter liberos non videtur quis admittendus ad Episcopatum. Sed

Sed dicendum nullatenus ideo induci in habilitatem, cum nullibi de ea pateat. & sine textu non sit inducenda. Nihil faciunt adducti textus, quia per eos non tam ponitur inhabilitas quam datur consilium; ne facile tales admittantur, quod per liberos possint deperdi bona Ecclesiastica, quem metum si auferat personae qualitas non est ea rejicienda; uti & si alio modo ei occurratur, *can. Sunt xii. q. 1. Abbas in c. 1. in 2. inf. de testam.* Unde est quod ejusmodi qualitas sit exprimenda Pontifici, quia cum possit ponere impedimentum, faceret confirmationem subreptitiam. Nihil etiam facit quod habet Imp. Novel. 6. c. 1. §. 4. ordinatum filios aut nepotes habentem sacerdotio cedere; ut, si admittitur rejiciatur, multo minus admitendus sit: nam non est legis civilis inducere inhabilitatem, sed tantum Canonica: nisi hæc ab illa statutum approbet, cuius contrarium hac in materia patet ex *can. Episcopus XII. q. 2. ubi liberos habens admittitur ad Episcopatum.*

39 Majus dubium est, An habens liberos illegitimos sit inhabilis? hoc aliqui volunt per *can. 13.* verum cum textus ibi indistincte faciat mentionem liberorum, quod eorum causa possent perire bona Ecclesiastica, quæ non ita habet locum in legitimis, cessabit etiam prohibitio, si personæ qualitas respondeat & aliud nihil impediat.

40 Regularibus non est præficiendus non professus, cessaturque eius electio, non obstante consuetudine *c. cum causam 27. h. t.* & non nisi instructus in regula monachali, quod minus conveniat esse magistrum, qui necdum fuit discipulus, *c. officii 38. h. t.* ubi aliter facta electio decernitur irrita & inanis.

41 Eligendus itaque ex voto Ecclesiæ dignus & ex pluribus dignis dignior, quem morum sanctitas commendat præ cæteris, quatenus idem utilior aptiorque administrationi. Quæ res facit, ut etiam minus doctus doctiori præferatur, & non raro potius habeatur ratio sanctitatis morum, quam scientiæ, ut in Religionibus. Interdum utrumque requiritur ut in iis, qui præsunt, velut Episcopi, in quibus præcipue requiritur prudentia. * Ubi nobilitas & potentia non faciet aliquem sine noxa præferri digniori, nisi Ecclesiæ status requiratur potentem. Faciet tamen & generis

splendor & claritas in paritate aliquem potiores eo, cui ista desunt. Consanguinitatis & amicitia hic non est habenda ratio: quamvis & hæc in paritate sine piaculo faciat quem inclinari in amicum, aut consanguineum; non etiam in imparitate.

De gremio Ecclesiæ vacantis ut quis eligatur, conveniens quidem est, si ibi idoneus habeatur, *c. ne pro defectu 41. hoc. t.* non tamen necessarium, cum & teneat electio extranei, & interdum quis sit adsumendus ex alio loco cui id juris consuetudine aut privilegio quaesitum, *c. 8. sup. de consuet.*

44 Ubi quæri possit, An sine peccato præteriri possit extraneus dignior, accepto interno digno? Resp. Actum istum videri vacare peccato acceptionis personarum, cum textus in *can. Metropolitano dist. 63.* velit ex presbyteris Ecclesiæ optimo ordinari: & textus in *can. Nullus dist. 61.* non aliàs aliunde adsumi aliquem permittat, quam si in Ecclesiâ non sit aliquis dignus. Qui Canones etsi uti minus frequententur, faciunt tamen extra noxam esse eligentes dignum internum, quod ea res sit minus obnoxia turbis gratiorque esse solent interius externo, atque ita maiori cum benevolentia munus suum peragat. Ut hæc ex parte compensetur id, quo extraneus superat. Quod vel maxime tunc procedet, quando fundator voluit aliquem adsumi ex certa familia, aut civitate, in quasi idoneus haberi possit, non est extraneus adsumendus.

45 Quæritur etiam, An teneat electio digni, omisso digniore? Juri Canonico & rationi naturali magis est consentaneum, eligentes isto casu non esse immunes à peccato mortali cum enim Canones eum præfici velint, qui præstantior est, qui doctior, qui sanctior, qui omni in virtute eminentior, *can. licet 15. viii. q. 1.* qui optimus, *d. can. Metropolitano,* qui Prælatu dignus. *Novel. 5. cap. 9.* docet ratio, non fungi eligentes administratoris boni vice, digniorem prætereundo, & potius providere personæ quam loco: quod pro dolor! non esse infrequens facit favor. Utroque tamen in foro, tam interno quam externo, valet electio, nec rescindi potest, ex communi sententia, vix a textu *c. cum nobis 19. §. illius hoc. t. ubi Glos. Covar. ad reg. Peccatum p. 2. §. 7. m. 3.* Nec obstat quæ d.

quod Ecclesie intentum sit, habere dignissimum, cum non rejiciat dignum, & hoc ad servandam Ecclesie quietem. Alioqui omnes electiones verifitentur in discrimine, & in finitibus locis foret, si ea sola de causa everti possent, quod dignior esset prateritus. Navar. de Simoniacis, §. n. 1.

46 Alia hic occurrit questio, An omisso digniori teneantur eligentes & consentientes ad restitutionem? R. Verius esse, nec teneri eos Ecclesie, nec omisso non isti, quia ei non nocuerunt, cum de idoneo providerint ministro: non huic, quia ante electionem nullum jus vel ad rem vel in rem habuit, cum id eundem ei quateratur per electionem, Navar. in Manuali c. 17. n. 72. ante quam nihil juris habet, quod pretendat, Covar. d. 5. 7. n. 6. Lessius de jure & just. lib. 2. cap. 34. dubio 15.

47 Similiter electus non tenetur ad aliquam restitutionem digniori, propterea quod dici nequeat aliquo jure privasse eum, qui necdum ullum quaesitum habuerit; neque ullam etiam injuriam intulisse videri possit. Nam si qua illatio, illa est per eligentes illata; quorum suffragis consentiens electus, non potest dici peccasse, tamquam consentiens peccantibus, cum ejus non sit, merita propria discutere ac judicare, Less. d. loco n. 76.

48 Aliud est in eo, qui fraude impedit aliquem, quo minus eligatur: hic quippe tenetur ad restitutionem, quando jus quaesitum avertit, quia cum injuste causam damni dederit, tenetur id ipsum rescire, ex regula communi. Quo modo cum ante electionem necdum firmum jus sit acquisitum, verius est, ex arbitrio sapientis satisfactioem esse injungendam impediendi, qua de re plenius agitur infra ad tit. De praben. V. Covar. ad d. e. Peccatum p. 2. §. 7. n. 8. Navar. d. c. 17. n. 69. & seqq. Pet. Navarra de restit. c. 7.

49 Indignum eligentes scienter, praeterquam quod graviter peccent, praecipue si agatur de cura animarum, & teneantur ad restitutionem damni Ecclesie, qua damnium accepit cap. fin. inf. de injur. atque insuper inducere electum, ut Ecclesiam dimittat, privantur ipso jure suffragio pro ea vice, suspendantur a beneficiis Ecclesialibus per triennium, c. cum in cunctis 7. §. Clerici h. s. quae scilicet habent in ea Ecclesia, quam per talem electionem offenderunt: non

etiam quae alibi habent, ne poena excedat culpam c. si compromissarius 27. in fine eod. in 6. Ubi eandem poenam subit is in quem compromissum, ut eligat, si scienter indignum elegerit, & compromittentes, si talem electionem scienter habuerint ratam.

Quaeritur hic, An ipso jure istae poenae inferantur? R. Quantum ad poenam suspensionis a beneficiis, eam esse latae sententiae, quoad eligentes indignum, ut patet ex d. §. Clerici in verb. noverint se suspensos. Idem & in compromissario, d. e. 37. Consentientes vero electioni factae per compromissarium, non videntur aliam poenam incurrere, quam privationis eligendi aut compromittendi pro ista vice, ut indicant verba d. e. 37. vers. nisi & ipsi scienter. Quod respicit verbum subsequens, puniuntur, non etiam verbum, suspenditur, cum non sit tam grave peccatum in casu consensus solius, atque est in casu electionis per eos factae, in quo eorum versatur factum.

Tenet autem poena suspensionis eos quoque, qui personae dignae electionem aut provisionem infringere, & confirmationem impedire temere sunt conati, d. cap. 37. Et hoc tantum in electis ad dignitates, personatus, aut Canonias, cap. 1. in eod. 6. In Episcopo eligente indignum non habet locum ista suspensio, d. cap. 37. §. hujusmodi, quae non solet ligare Episcopos, nisi exprimat: quod illis datum propter officii necessitatem, cap. Quia periculosum de sent. excom. in 6. Deinde iis est proposita poena alia, privatio scilicet potestatis conferendi officia aut beneficia, cap. 7. in fine & c. Nihil 44 §. Episcopi h. tit. Scienter itaque eligentes indignum notantur.

Quid si sciat quis indignum non aliter, quam ex sola confessione? Resp. Scientiae quidem illius rationem non haberi; non possentamen nec debere eligenti talem suffragari, quod non minus habeat locum ratio prohibitionis isto casu, d. cap. 7. in fine hoc tit. Et supposita inhabilitate personae, actus eligentis talem in se sit malus, ut patet ex cap. 2. inf. tit. 31. de off. jud. ordin. Quod indicat eum contra conscientiam agere, qui ad ejusmodi concurrat electionem: nam ejus causa ponitur sciantia, qua posita de modo scientiae disputandum non est. Ut contra Paludanum & Adrianum

recte teneat Navarr. in *can. penult. num. 146. de poenit. dist. 6.* poenam suspensionis istum incurtere: qui & vult *ibid. num. 15.* dissuadere eundem posse alius, ne eum, cuius malitiam novit, licet per confessionem, eligant, salvo tamen sigillo. Et hoc contra peccatum, quia alteri in unum, quod ambit, non debeat, nec istud acceptare possit citra detrimendum animae.

54 Dubitatur, An electio de indigno facta sit ipso iure nulla? R. Solum hic quæri de indignitate, resultantem ex defectu literaturæ, morum, gravitatis, ætatis, natalium: dicendumque eam causare nullitatem, *d. cap. 7.* in cuius principio prohibetur eligi habens huiusmodi defectum; in fine autem eligentes dicuntur eligendi tunc potestate privati: & in *cap. Innocent. 20. in fine h. tit.* Decernitur electio talis irrita & inanis: item in *cap. Congregatio 33. in fine h. t.* dicitur electio irrita nuntianda ejus, qui expertus est scientiæ literalis, quod & Gloss. *ibid. v. in literaturâ* confirmat, Ratio est, quod habens huiusmodi defectum nequeat satisfacere intentioni Ecclesiæ.

55 Quæritur autem hic posset, An in casu electi indigni, eligentes, aut ipse electus, teneantur digno præterito ad restitutionem? R. Non videtur, ex eo, quod obligatio ad restituendum præsupponat ablationem ab eo, cui est jus in rem, vel ad rem: neutrum est commissio, cum agatur de justitia distributiva. Nam beneficia Ecclesiastica, cum sint potius stipendia & merces laborum, quam bona communia; in eorum distributione peccatur quidem per distribuentes contra officium commissum, non possunt tamen ulli teneri ad restitutionem, quam Ecclesiæ, cuius jus violatum, præponendo ei indignum, non etiam ulterius, cuius non potest dici quantum ante electionem. Vid. Navarr. in *Summa c. 17. n. 69. et seqq.* Covar. *d. 5. n. 2.* Molina *De iure primogenit. lib. 2. c. 5. num. 58.*

56 Occurrit & alia quæstio; An poenæ, propositæ eligentibus indignos, obviæant, si ex voto indigno præteritis non sequatur electio? R. Juxta antiquum jus in *d. cap. 7.* nihilominus fuisse locum poenæ, quod quantum ad eligentes delictum fuerit completum; ejus tamen rigorem esse mitigatum per *cap. forpsuo 7. eod. in 6.* Sæptem quoad privationem potestatis eligen-

di pro ista vice. Ut maneat iis salva electio; ex ratione, quod non habuerit effectum eorum conatus, prævalentibus aliorum suffragiis. Habent tamen tales læsam conscientiam, ut iuste mereant divinam ultionem, & Apostolicam, *d. c. 7. in fine eod. in 6.* Quæritur ad poenam suspensionis à beneficiis, non videtur jus antiquum mitigatum, ut hodie etiam obtineat.

57 Cæterum prædictæ poenæ non aliàs obviæant, quam si eligatur indignus, ob defectum scientiæ, morum, ætatis, natalium; de his enim loquitur textus in *d. cap. 7. h. t. & similes*: ut qui alius modis indignum elegerit ad Episcopatum, aut curam animarum, arbitrio superioris veniat puniendus.

58 Loquuntur autem Canonibus de eligente, aut consentiente in indignum scienter *cap. cum Wintoniensis 25. h. t. d. cap. 7. eod. in 6.* Unde dubitari potest. An ergo ignorantia impediat poenam? R. Si invincibilis fuerit ignorantia, rem esse manifestam, quia scilicet tunc nulla poena sit commissio: uti & non disputandum, si fuerit adfectata, quia scientiæ adæquatior; quæ cum ponat delictum, meritis illud sequitur poena. Si non fuerit omnino invincibilis, sed aliquo modo voluntaria, videri eligentes non excusari à culpa, aut poena: probabile tamen eo casu non incurri poenam, nisi interveniente dolo, & malitia, ut posita ignorantia, licet ea vinci potuisset, & non cesset culpa, excusatio tamen sit admittenda à poena, ne dictio, *scienter*, in textibus posita, nihil operetur. Quod facit, quod poenæ sint potius mitigandæ, quam exasperandæ, & non facile inducendæ.

59 Poterit scipsum quis non recte eligi, *arg. c. Per nostras inf. de iure patron.* Ubi Gloss. hoc dicit esse ambitiosum. Ut merito talis repellatur cum sit contra Apostolum, adsumere sibi honorem, *can. in Scripturis VIII. q. 1. c. Qualiter 17. h. 2.* qui non desiderantibus, sed fugientibus est delectendus. Facit, quod inter eligentem & electum debeat esse distinctio, tamquam inter patientem & agentem, dantem & accipientem, *c. fin. inf. de inst. v. Flam. de resignat. benef. lib. 9. q. 17. n. 109.*

60 Quæritur hic est, An consentiens in electionem sui connumeretur numero eligentium, cumque augeat? Resp. Ita videri per *cap. cum in iure 33. hoc. tit. Gloss. in l. Plane D. quod*

quod cuiusque universitati nomine &c. Panormit. consil. 25. num. 3. p. 2. Neque obstat, quod nemo se eligat, quia hoc verum est, quando se ingereret; hic autem non se ingerit, sed tantum electionem sui approbat. Quod ita videtur dispositum à Pont. ad evitandas discordias, quibus facilis est occasio in eligentibus, Abbas d. cap. cum in iure 33. & ibi Innoc. Videtur autem d. cap. 33. loqui in casu, quo in aliquos est compromissum, qui ex suo numero aliquem elegerunt. * Quo facit, quod Cujacius, ad d. l. plane quæ est ex lib. IX. Pauli ad E. dictum, ex septem Electoribus Imperatoris antestare dicit electionem eorum, qui unum ex suo corpore elegerint, si modo is electioni de se factæ adsentium præbeat. Atque eo casu tantum Baldus vult procedere decisionem d. cap. 33.

61 Superest videre, An nominatio successoris sit probanda? R. Gratianum, can. 1. c. 2. VIII. q. 1. velle Divum Petrum in successorem sibi delegisse Clementem, qui tamen ibidem non numeratur proximus à D. Petro. sed demum in ordine quartus post Linum & Cletum: ut videatur præelectus & ordinatus quidem fuisse in Rom. Ecclesiæ Episcopum, cessisse tamen, ut habet Gloss. in d. can. 1. Pluribus ea de re agit Card. Baron. Annal. Tomo 1. ad an. 69. Ut ut est, speciale fuit, nec tractandum ad exemplum aut consequentiam, can. non Exemplo XXVI. q. 2. propter detrimentum quod inde redundare posset in Ecclesiam, privato affectu cautante promotionem indignorum: unde & successoris constitutio prohibita, can. 3. c. 4. VIII. q. 1. Fuit tamen & usus aliquis nominationis in successorem; tum ad avertendum, ne per hæreticos sedes Episcopales invaderentur; tum & ad impediendas fraudes ac sordes, quæ non raro in Episcopis eligendis committentur. Non ita tamen, ut nominatus necessario esset præficiendus, sed quod non leve pondus haberet in suffragiis commendatio prædecessoris, quod is apprime noisset, quis muneri istius magis foret idoneus. Hæc de eligentibus & electis.

62 Ad formam & modum electionis quod attinet, de ea non tractandum, nisi post vacantem & viduam pastorem Ecclesiam, eumque sepulchre traditum, cap. Bonæ 30. h. 2. quod festi-

natio sapiat contemptum. Imò non nisi tertio post sepulchrum pastorem dic ad electionem novi procedendum esse, habet textus in can. nullus 7. dist. 79. * vocatis is, ad quos electio spectat, vel iure communi, vel speciali, quatenus commodè vocari possunt, c. cum inter 18. & c. quod sicut 28. h. 1. ut quia sunt in provincia, c. coram 35. &c. quia propter 42. h. 1. Unius ommissio faceret electionem indebite factam, & magis obesset, quam multorum contradictio, d. c. bona 36. Potuisset enim ommissus alios rationibus suis in diversam traxisse sententiam.

Sed controversatur, An ipso iure sit irrita? Possit hoc videri per cap. in Genesi 55. in fine h. 1. ubi deceratur irrita & inanis: quam opinionem videtur tenere Gloss. in d. cap. 55. in fine & d. cap. Quod sicut 28. V. consentire h. 1. Contrarium rectè tenet Abbas, in d. cap. 41. in fine prime. hoc sit, quod scilicet non sit ipso iure irrita, sed irritanda: nisi propter bonum pacis omitti possit consentiant & electionem factam approbent, per text. in c. Ecclesia 57. h. 1. ubi Glossa V. sicut dicit, non esse de forma electionis, ut omnes sint præsentis. Facit d. c. 42. in fine, ubi Innoc. n. 1. & d. c. 57. n. 3. dicit electionem non esse omnino nullam, sed cessari posse. Hostiensis hic in summa n. 11.

63 Quid si à præsentibus sit electus dignus, an ommissus tenebitur approbare? Negat hoc Innoc. d. c. 57. num. 4. ex ratione, quod omnes sint vocandi, d. c. 42. Et facit d. c. 27. quo dicitur penitus infirmata electio per contemptos, nisi consentiant: quod & vult Gl. V. consentire, propter injuriam illis illatam. Ut nihil obstat, quod negotium Ecclesiæ sit utiliter gestum.

Vocandi itaque omnes, etiam absentes, modo in loco tali, ut commodè vocari possint: alias eorum ommissio, uti & aliorum, qui vocandi non sunt, nihil impedit, d. cap. 42. §. illud. Absentes vocati non coguntur necessario comparere. * Est tamen legitime impeditis [quod jurati adserere, si opus, cogi possunt, d. §. illud] suffragium suum salvum: quod explicare possunt, non quidem scripto, cum secreto & sigillatim sit exprimendum, c. pen. in fine eod. in 6. * sed per alium de Collegio, qui suffragium habeat, unum aut plures, quibus vices suas demandent. Is, cui demandatum, non poterit alium suo nomine, alium pro-

procuratio eligere, quia ea res saperet inconstantiam; nisi de expressa persona eligenda sit mandatum, d. c. 42. §. primo. Pluribus si vices suas quis commiserit, singulis in solidum committere debet, quod ea res videatur facere unum tantum esse constitutum; admitteturque præoccupans solus, ceteris exclusis. Si omnes compareant, ne vota in diversos distrahantur absque effectu, electio unius est penes Capitulum. Quod si concordare nequeat, admittetur primo loco scriptus, d. c. 42. §. 1. Nam in dubio, si de voluntate disponentis aliter non constet, sequimur scripturæ ordinem; ex eo enim præsumitur ordo voluntatis, l. cum pater 77. §. pen. de legat. 2. c. Mandato 10. de præben. in 6. * Dixi, de collegio; quia extraneo non possunt ista vices demandari, sine consensu eorum, qui sunt de collegio, d. §. illud etiam in calu, quo nullus de Capitulo mandatum acceptat, atque ita voto sit cariturus absens. Ad eum, qui in loco est præfatus, sed impeditus, mittendi de Capitulo, qui suffragium ejus excipiant; nisi malit vices suas alteri demandare, aut etiam isti iuri renuntiare, l. pen. Cod. de pactis. Quantum ad Regulatum electionem, absentium vices in ea demandari nequeunt, Conc. Trident. Sess. 29. de Regul. c. 6. Itaque non nisi tradito sepultura Episcopo de electione tractandum, quæ nisi intra tres menses perficiatur, ad superiorem jus stud devolvitur, inf. tit. 10. de supp. negl. Prælat.

70 Modi eccl. brandæ electionis tres sunt usurati. Primus, qui & antiquissimus, per Inspirationem, cum electores, nulla præcedente consultatione, simul omnes in unum consentiunt, d. c. 42. in princ. Secundus per S. rutinium, cum præsentibus omnibus, qui debent, possunt, & volunt interesse, tres fide digni adsumuntur, qui secretò & sigillatim singulorum vota exquirant, & in scriptum redigant, posteaque denuntient personam, in quam pars numero major & sanior, meritis, auctoritate, zelo, convenit, d. c. 42. §. c. Sicut eod. in 6. * Ut major pars sola non sufficiat, nisi & sanior sit, requiruntur enim ista duo conjunctim: imò etiam sanior pars, licet numero minor prævaleat numero majori, quàm merita, zelus, auctoritas non comitantur. Quod verum, nisi altera eligentium pars sit duplo major: tunc

enim inæqualitas major est, quàm ut zeli aut meritorum ratione sit infringenda. Ut præinde Pont. in c. si quando 9. cod. in 6. nolit ei quidquam opponi ea ex parte, excepta suffragii nullitate, quam opponi posse ibi permittit.

Tertius per Compromissum, quando in unum, aut plures idoneos transfunditur eligendi facultas, live ejusdem sint collegii, live externi ut vult Gloss. c. 42. & satis colligitur ex c. causam qua 8. h. 1. Modus hic expeditior est, ut minus obnoxius naturali ad dissentendum inclinationi.

74 Quæritur autem, An necesse sit omnes in compromissum consentire? Videri posset, sufficere majorem partem, quæ solet minori prævalere, secundum ea, quæ tradantur infra tit. de his quæ à majori parte &c. Contra tamen vult Glossa in d. c. 42. §. ibid. Abbas n. 9. & alii eò quod injuriam nemo jure suo sit privandus item ex regula, quæ habet, quod omnes tangit, ab omnibus approbandum esse: & videtur pro ea parte esse text. in d. c. 42. §. 1. vers. vices omnium, & c. Scriptum 40. in verb. mutuo consensu h. 1.

Non potest autem demandata potestas revocari se non integra, quando scilicet captus haberi tractatus super eligendo, c. in causis 30. h. 1. & electa persona ab iis, in quos compromissum, acceptanda est, si nihil ei obijci possit. Hæc de probatis eligendi modis. Sortes hæc in materia sunt reprobatae.

75 His modis id commune, quod eodem tempore & unico actu electio sit facienda, ne alias contingat plures esse electiones, c. in Genesi 35. h. 1. Electionis deinde fieri debet publicatio, quæ ex tacita approbatione, nemine se opponente, ab omnibus facta censetur. Effectus electionis publicatae est, quod ab ea recedere eligentibus non liceat, c. Publicato 38. h. 1. cum quod semel placuit amplius displicere nequeat, & quia, ut ait Abbas, electores sint functi suo munere, & jus ipsi electo quasi sum.

76 Ad perfectionem electionis faciendi præsentatio ipsi electo intra octo dies, si commode fieri poterit, sub pena exclusionis à processu persecutione & suspensionis per triennium à beneficiis, c. cupientes 16. §. ceterum eod. in 6. * 77 Electus verò ad sensum declarare debet intra mensem; aliàs jure, sibi per electionem quesito, cadet ipso jure; nisi forte nihil ei im-

putari queat, propter superioris arbitrium, unde dependet, *cap. 6. eod. in 6.* Quod si electus liberè acceptare recuset, aut tempus sibi labi permittat, aut inhabilis sit ex occulto vicio, & electoribus manet tempus integrum & salvum, quòd eorum culpæ nihil sit imputandum, qui quantum in se erat, sicut functi munere suo; ut puniri non debeant: & ita expressum est in *c. Si electio 26. eod. in 6.* Potest autem electus liberè non acceptare electionem, dimò etiam post acceptationem eidem renuntiare coram eligentibus tantum, non requisita superioris auctoritate, *d. c. 26. in princ.* qua non est opus in confirmando, cum non sit adhibita in confirmando. Post confirmationem ea desideratur, ut dicitur infra *tit. 9.* Post renuntiationem, qua jure quaesito se privavit, non admittitur penitentia, utpote scra, *c. Cum inter 10. h. t.* Non impeditur tamen renuntians iteratò eligi, & electioni iteratè consentire, cum nullibi propter renuntiationem jubetur esse ineligibilis ad eandem dignitatem, vel beneficium: res enim ista ad potestatem spectat, quæ sine textu non inducenda.

78. Acceptata electione, incumbit electo procurare confirmationem, quæ est juris per electionem quaesiti corroborativa & claratio. Petenda ea est jure communi ab immediato superiori. Sic Abbates & alii confirmandi ab Episcopo: nisi sint exempti, quorum confirmatio petenda à Rom. Pontifice, *cap. Nihil 44. hoc tit.* Abbas in *c. 4. inf. De suppl. neg. Prælat.* Episcopus jure communi à Metropolitano confirmandus, hic à Primæ, Primas à Patriarcha, hic à Pont. Romano. Hodie Episcoporum confirmatio petenda à Pont. præcipue ubi Principes habent: jus nominandi Episcopos, quos Pont. præsentant confirmandos.

79. Confirmationem prosequitur electus, vel ipse personaliter, si commodè potest, se præsentando, aut idoneas personas transmittendo, *d. c. 44.* Idque intra tres menses ab adfersu electioni præstito: alias, nisi impedimentum excuset, eo ipso vacatur electio viribus, *cap. 6. in fine eod. in 6.* ut ea res sit lata sententiæ, *præter Gloss. ibid.* Restrictum hoc spatium postea ad unum mensem, intra quem electus ad cathedralem aut regularem Ecclesi-

am, cujus confirmatio à Sede pendet, per se suscipere debet iter: nisi procuratorem admitti faciat causa, reliquo tempore pro distantia loci computando, *c. Cupientes 16. in princ. eod. in 6.*

Superior confirmationi præmittere debet 80
examen super electione, an sit facta Canonice super moribus, ætate, scientia, natalibus electi, & hoc ne indignus promoveatur. Quæ in re si peccatum fuerit, eligentes eo gravius peccant, quo gravior eorum excessus, & dejectus endus ipse indigne promotus, *d. cap. 4.* Quod si confirmatio præcipitanter, non præmissa causæ cognitione, & sine inquisitione super præmissis, nec citatis se opponere volentibus, saltè generaliter, & in Ecclesia non adsignato termino peremptorio, intra quem comparere debeant, adhibita fuerit, decernitur irrita & inanis, *c. fin. eod. in 6.* Abbas in *c. 3. nu. 4. h. t.*

Ubi quaeri possit, An teneat confirmatio sine 81
consensu aut consilio Capituli: R. Adhibendum esse saltè consilium Capituli expressum, *cap. 4. c. 5. inf. De his qua sunt à Præl. sine cons. Capit. ubi Gloss. 1. & Gloss. in cap. Quæ fronte 25. V. contra debitum, ubi Abbas n. 14. inf. De appellat.* quòd causæ Ecclesiasticæ alicujus momenti, qualis est hæc, non sit tractanda sine consilio Capituli, Videtur tamen toleranda contraria consuetudo, *c. Non est eod. in 6.*
Tractanda autem in loco Ecclesiastico, 82
cum sit contra dignitatem Ecclesiasticæ jurisdictionis, eam exerceri in loco ad exercitium hujusmodi jurisdictionis non designato, *d. cap. 25.*

Verum alia quaestio est, An confirmatio in loco profano facta sit nulla? Non desunt, qui aperte inductam volunt prohibitionem, *d. cap. 25. arque ita nullitatem, per text. l. Non dubium Cod. De legib.* Verius tamen, isto cap. non contineri nisi nudam reprehensionem confirmationis factæ in loco profano, sine alio juris effectu: ut non tam declaretur irrita, quàm minus honestè & convenienter facta, *Innoc. d. c. 25. & ibid. Wameli. n. 3. & 4.* Quòd facit, quod potestas confirmationis magna ex parte sit voluntariæ jurisdictionis, & plerumque in contentionem, nemine se opponente, non trumpan, modò seruetur forma præscripta,

scripta, *cap. fin. eod. in 6.* in quo requisita omi-
sa ponere nullitatem.

- 83 Confirmatio electione inchoatum matrimo-
nium spirituale ratificat, ponit jus in rem, dat
facultatem administrandi spiritualia & tem-
poralia, atque exercendi ea, quæ sunt jurisdic-
tionis, quarens electio est valida. * Ante
84 confirmationem se immiscens administratio-
ni, vel per se vel per alium, quocunque tan-
dem titulo id faciat, omni jure per electionem
quæsito hoc ipso privatur, *c. 1. eod. in 6.* quod
sæpè non sibi contra Apostolum adsumat,
cap. Qualiter 17. hoc tit. Nisi per Transalpinum
confirmatio sit petenda à Rom. Pontifice, nam
eo casu ante obtentam confirmationem est
electus potestas administrandi permilla; ci-
tera alienationem tamen, ne pendente confirma-
tione deperat quid rerum Ecclesiæ, *c. Nihil 44.*
in fine h. t.

Quid si confirmatio fuerit nulla? Si quidem
per ignorantiam facti, quæ est probabilis, nul-
lam pœnam subit electus, administrationi se
ingerens, quia abest culpa: si verò juris, non
erit immunis electus à pœna prædicta, quia il-
la, cum sit improbabilis, culpam ponit. Quod
& procedet eo casu, quo appellatione interpõ-
sita & pendente, ea non obstante, electus se in-
gerit, *Glossa in d. c. 5. v. confirmetur* Electus in
Abbatissam, à majori parte quidem, non tamen
à duabus, si aliz non accedant, interim dum in-
quiritur per superiores, est facultas admini-
strandi, citra alienationem, *c. Indemnitatibus*
43. §. si verò eod. in 6.

- 85 Consecratio spirituale matrimonium con-
summat, & concedit etiam ea, quæ sunt ordi-
nis. Facienda ea est à superiore, *inf. tit. 11. De*
temporib. ordinat.

- 86 In Abbatibus loco consecrationis est bene-
dictio: quæ negligenter disferatur per Epis-
copum, electus nihilominus gaudet nomine Ab-
batis, & benedicit Monachos, ne ex mora mo-
nasterium patiatur detrimentum, *c. 1. ubi Glos-
sa inf. De supplen. neglig. Pralat.* Quod aliter se
habet in Episcopis, qui ante consecrationem
ne quidem nomen Episcopi adsumunt, quod
per eam demum censetur conferri ordo Episco-
palis.

- 87 Electio Pontificis Rom. olim penes Cle-
mum fuit, vicinos scilicet Episcopos, adsen-

riente vel postulante populo. Nam penes po-
pulum non fuisse jus eligendi Pontificem, su-
pra h. t. dictum. Hodie est penes Cardinales
S. R. E. A quibus electus non aliter pro P. R.
est habendus, quam si duæ præsentium par-
tes in eundem consenserint, *c. 6. h. t.* In hac
autem electione pleraque alia observanda pro-
ponuntur, *cap. 3. h. t. in 6.* *Cap. Clement. 2. eod.* ad-
inventæ ad hoc, ut avertantur fraudes, & ne in
longum protrahatur electio R. Pont. cum de-
trimento Ecclesiæ: quibus postremò accessit
Constitutio Gregorii xv. aa. 1621. vii. Kal. De-
cemb.

Illud verò in ea speciale est, quod electo
continuo quærat jus, citra confirmationem;
qua non indiget, cum superiorem non habeat.
Quod olim ab Imp. confirmata legatur, id u-
surparum potius, & postea abrogatum, ut di-
ctum *sup. h. t. n. 22.*

Quantum ad Imperatoriam dignitatem, de
qua agitur in *c. Venerabilem 34. h. t.* ea quoque
defertur electione, non successione; quod opti-
mum quemque electio inveniat, Tacit. *lib. 1. His-
tor.* & convenientius sit imperatorum omni-
bus, eligi ab omnibus, Plin. in *Paseg. Trajanæ*
quamvis succedendi ratio in aliis plerisque usur-
pata minus habeat discriminis. Spectat electio
ista ad septem Germaniæ Principes, tres Eccle-
siasticos, quatuor seculares, Vide Azorium. *In-
stit. Moral. Tomo 2. lib. 10.*

Ubi quæritur, An hoc jus iis accesserit per
Rom. Pontificem? R. Id quidem ab aliquibus
in controversiam vocari, Molin. in *proemio ad*
Consuet. Paris. Duar. De sacris Eccl. ministr. lib. 1.
cap. 4. circa med. lat. tamen patere ex d. c. 34.
à Romana Sede ad ipsos id juris & potestatis
pervenisse, ab eaque Imperium Romanum in
personam Caroli Magni à Græcis ad Germa-
nos esse translaturum. Unde & jus examinandi
electum Regem dicitur ibi spectare ad Rom.
Pont. quod signum est ab ipso promanasse,
quia alias id temerè prætenderet, si suo Mar-
te Germani id juris sibi vindicassent. Exprimi-
tur idem aperte in *Clement. unica De jure-
jur.* Consentiant orthodoxi, dissentiant novi
quidam homines, præcipue nova sectario-
rum hæc infecti, nihil non à Romana Sede
profectum nauseantes, super qua re disputa-
re pluribus est præter hujus instituti ratio-
nem,

nem. Qui ampliolem discursum desiderat, legat Bellarm. *Tomo 1. Controvers. 3. lib. 5. cap. 8. vers. Sextum exemplum.* & Baronium *Tomo 9. & 10. Annal.*

90 Centroverſa autem est quaestio. An Rom. Pontifex possit Electores isto jure privare? Resp. Glossam penult. in c. 2. *De re judic.* & Joannem Andream *ibid.* velle, hoc non esse licitum Pontifici, nisi in casum, quo eligere nolunt. Verius, posse auferre, & ad alios transferre, justa causa sit postulante, ut quia schismatici, haeretici, negligentes in eligendo, cum detrimento & scandalo Ecclesiae, populique Christiani. Nam ut ipse ad istos transfuit illam facultatem a Graecis ex causa, quidni & auferet? cum ejus sit destruere, cujus instituere: praecipue in privilegiis, ubi eorum est usus. Et occorrit ex *d. Clem. unica & d. cap. 34.* Adde Azor. *d. lib. 10. cap. 3.*

91 Porro electus in Imperatorem non continuo adsumit Imperatoris nomen, sed designati, vel electi tantum; & olim Germanorum Rex electus, postea Romanorum Rex appellati coepit. Imperatoris nomen adsumit confirmatus a R. Pont. cui id esse juris docet jus, & habet praaxis, *d. Clem. un. uti & reprobandi.* ex causa indignitatis, & stante paritate votorum ac discordia electorum, alterius electionem approbandi, ut tradit *Glof. d. Clem. un. V. Regis.*

TITULUS VII.

De Translatione Episcopi.

SUMMARIUM.

1. Translationes cur regulariter prohibita.
2. Solus Pontifex transfert Episcopos.
3. Vinculum matrimonii spiritualis est fortius carnali.
4. Poena transeuntium propria auctoritate ad aliam Ecclesiam.
5. Translatio facienda ad majorem Ecclesiam.
6. An quis invidiosus possit transferri.

92 Translationes Episcoporum de Ecclesiis in Ecclesias regulariter prohibita; cum ad transigendam ambitionis & avaritiae occa-

sionem. *can. Episc. vii. q. 1. & passim:* tum quod matrimonium spirituale inter Praelatum & Ecclesiam initum non sit dissolvendum, five ex parte Ecclesiae, five ex parte Praelati, etiam tantum confirmati, quia confirmatio matrimonium spirituale faciat ratum, *c. 2. hoc tit.* Causa tamen facit eas licitas, *can. Mutationes, can. Scias, can. Omnes, can. Sicut. vii. q. 1.* utilitatis scilicet aut necessitatis, accedente nihilominus auctoritate sanctae Sedis. Soli enim Rom. Pont. est auctoritas transferendi Episcopos, *d. can. Sicut in fine c. 1. & 2. hoc tit.* ubi quod dicit Innoc. vinculum matrimonii spiritualis esse fortius vinculo carnalis, non meretur reprehensionem, quasi secum pugnaret Pont. ut quidam volunt in Sedem Apostolicam minus bene adfecti, cum optimus ille sanctissimusque omnium iudicio habitus Pont. recte praetulerit vinculum spiritualis matrimonii quasi fortius carnali, quod hoc solvatur morte; ita ut non teneatur redire ad uxorem resuscitatus, secundum Apostolum *ad Roman. 7.* & communem opinionem, de qua *inf. tit. De secundis nupt.* Praeterea per ingressum & conversionem alterius, ut dicitur *ad tit. De convers. conjugat.* Spirituale vero non tollitur per mortem, propter impressum characterem; & per translationem non alias, quam auctoritate summi Pont. cui soli, uti jam dictum, est auctoritas transferendi Episcopos. Et hoc est, quod in *d. c. 2.* solum intendit disputare Pontifex. Inferiores transferendi auctoritas est penes Episcopos. *cap. 4. inf. tit. 9. De renuntiatis.*

Episcopus propria auctoritate transiens ad aliam Ecclesiam, sua relicta, nec ad suam redire, cujus mediocritatem desperit, nec in aliena, quam per avaritiam & improbam ambitionem concupivit, permanere permittitur, *cap. 3. hoc tit. can. Si quis: 22. viii. q. 1.* Sacerdos aut Diaconus propria auctoritate ad aliam Ecclesiam se transferens, nisi monitus revertatur, puniendus excommunicatione, *can. Si quis: vero vii. q. 1.*

Translatio autem si eam faciendam suadeat utilitas, aut necessitas Ecclesiae, facienda ad majorem Ecclesiam, non etiam ad minorem, *c. 1. de Cler. non resident. vel parem.* quod hoc minus deceat, & nulla sub sit utilitas, quae suadeat, *c. 1. h. t.*
Dabi-

6 Dubitatur. An invidius quis possit transferri? R. Ita videri, *can. pen. & ult. ix. q. 13.* Quod facit obedientiæ promissio, qua Rom. Pontifici se obstringunt Episcopi. Facit & textus in *c. 6. inf. De atate & qual. presic.* ubi qui ad altiorum ordinem noluit ascendere, ita poscente Ecclesiæ utilitate, dicitur compellendus per honorum amissionem, & beneficiorum subtractionem. Goffred. in *Summa hic num. 4. & ibid.* Hostien. *num. 6.* Loca contraria *can. 1. & 2. Dist. 74.* accipienda sunt in casu, quo non urget Ecclesiæ necessitas, vel de laico non ordinando invito. Abbas in *c. Quasitum num. 6. inf. De ver. permutat.*

TITULUS VIII.

De auctoritate & usu pallii.

SUMMARIUM.

1. Pallium quid sit.
2. Qui eo utantur.
3. Est personale.
4. Archiepiscopus ante receptionem pallii quid possit.

PER consecrationem matrimonium spirituale consummatur, & per eam accedit Episcopis plena exequendi muneris sui auctoritas: exceptis Archiepiscopis qui ea quæ sunt ordinis, non exsequuntur ante pallii receptionem, ita ut ne quidem nomen Archiepiscopi ante sibi vindicent. *cap. 3. hoc tit.*

Describitur pallium esse ornamentum de corpore D. Petri sumptum, designans plenitudinem pastoralis officii; quod hic intelligitur *Auctoritatis* nomine. Dicitur sumptum de corpore D. Petri. *4. in fine sup. De elect.* quia super altari, sub quo requiescit corpus D. Petri, benedicitur, & deinde accipitur ab eo, qui usus. vel alio ejus nomine. *c. 4. & ibid. Gl. V. corpore sup. tit. 6. De elect.* Forma verborum, quam tradit Glos. in *c. 4. V. ad honorem hoc tit.* ponitur, supra alia ornamenta, circa humeros. Mysticus ejus sensus est; ut, cum sit de velle ovis, intelligant se ovium pastores; & quia eo circumcinguntur circa humeros, ut circum-

spiciant, ne aliqua erret; errantem humeris ad caulam reportent, cuncte Domini insignitam. Ut illud Apostolicum ante oculos habeat, *Mibi mundus crucifixus est, & ego mundo.*

Gestat illud S. Pontif. x sua auctoritate, semper & ubique in Missarum solemnibus *d. c. 4.* quippe adsumptus in plenitudinem potestatis Ecclesiasticæ. Ab eo accipiunt quatuor Patriarchæ, Constantinopolitanus, [qui licet postremus Patriarchali dignitate sit insignitus, importune tamen & non sine turpi ambitione sæpius à Pontificibus repressa, primum locum in vasis] Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus. *c. Antiqua 23. inf. De privil.* Utuntur & Archiepiscopi, qui illud accipiunt à Rom. Pontifice, aut à prædictis Patriarchis, si illis sine subditi, *d. c. 23.* Utuntur hi pallio, non semper & ubique, sed certis tantum & solemnibus diebus, de quibus *Glos. 1. d. c. 4.* atque in Ecclesiis suæ provinciæ dumtaxat non etiam extra, etiam si processionaliter procedant, nihil ad hoc faciente consuetudine, nisi speciali concessione, ut alibi utantur, indultum sit, *c. 3. hoc tit.* Ratio est, quod tantum sine vocati in partem sollicitudinis, suæ scilicet provinciæ. Episcopis ordinariè non debetur pallium: aliquibus tamen ex privilegio concessum, ut patet *ex c. pen. inf. De præscriptionib.*

Est autem personale; ut alteri commodari nequeat, *c. 2. hoc tit.* & ne quidem cum translato Archiepiscopo transeat ad usum novæ Ecclesiæ: ut enim translatus acquirit novam jurisdictionem, ita & novam impetrare debet potestatem per novum pallium *Glossa fin. in c. 4. sup. tit. De postul. Pralat.* Sepelitur etiam pallium cum ipso Archiepiscopo defuncto, *d. c. 2.*

Si quæras, An igitur ante pallii receptionem nihil liceat Archiepiscopis? R. Ea, quæ sunt ordinis, non esse illis permittenda; nec etiam omnia, quæ sunt jurisdictionis; graviora scilicet, uti est convocare Concilium, *c. Quod sicut 18. §. præterea sup. De elect.* Possunt tamen aliqua, uti committere Episcopis, ut Suffraganeum suum consecrent, Ecclesias dedicent, alios ordinent. *c. Suffraganeus 11. sup. eod. tit. Hostien. hic §. quid sit pallium, & similia.*

TITULUS

TITULUS IX.

De Renuntiatione.

SUMMARIUM.

1. Renuntiatio quid, & cui ea permiffa.
2. Pontificem poffe renuntiare Pontificatui.
3. Nec requiri tunc alicujus confenfum.
4. Epifcopi renuntiant auctoritate fummi Pont. & reliqui inferiores auctoritate fuorum fuorum.
5. Superior ex quibus cauffis renuntiationem admittere cogatur.
6. Qui vovit Religionem an abdicare fe debeat.
7. Renuntiatio beneficiorum coram quo fieri debeat.
8. Renuntiationis admiiffa effectus.
9. Renuntians ob metum reftruitur.
10. Ante renuntiationem admiiffam licet panitere.
11. Et revocare procuratorem ante refignationē.
12. Morte refignantis expirat mandatum procuratoris.
13. Refignatio eft nulla facta à procuratore ignorante mortem refignantis.
14. Renuntians temere an privandus beneficio.
15. Renuntiatio ftrictè accipienda.
16. Renuntiatio five refignatio alia tacita, alia expreffa.
17. Refignatio in favorem tertii non eſt licita.
18. Refignatio ab agrotò facta quando valeat.

Adquifita dignitas renuntiatione amittitur, quæ eſt ſpontanea juris quæſiti dimiffio five repudiatio. Cuilibet ea permiffa pro lubitu, quatenus non vertitur præjudicium alterius. Quo modo electioni ante confirmationem rectè renuntiat electus, uti ſuprà dictum, tit. 6. quia necdum Eccleſiæ jus hæc quæſitum: quod demum ei quæritur per confirmationem; quæ ponit ratum vinculum ſpiritualis matrimonii: ut proinde confirmatus renuntiare volens indigeat ſuperioris auctoritate, ne licentia abdicandi ſe munere ſuo pro lubitu pariat detrimentum Eccleſiæ, can. Suggestum vii. q. 1.

Controvertitur, An Pont. Rom. abdicare ſe poſſit Pontificatu? R. Rem iſtam fuiſſe o-

lim agitatam, nec deſuiſſe, qui contenderent non poſſe, propterea quod ut legitimum matrimonium ſolius Dei auctoritate per Pont. ſolvitur, ita & ſpirituale, quod eſt inter Epifcopum & Eccleſiam non niſi Dei auctoritate ſolvi poſſit, c. 4. ſup. tit. 7. De tranſlat. Epifc. Supra Pontificem autem nullus eſt, cujus ea poſſit eſſe commiſſa auctoritas, nec licet inferiori auferre, quod Deus conſulit. Alia argumenta videre eſt apud Joan. Andr. in c. 1. eod. in 6. Contra tamen, quod liberum ei ſit renuntiare, deciſum eſt d. c. 1. Eſt ratio, quòd conceſſum alijs Epifcopis, ut renuntient, cauſa id poſtulate, ut mox dicitur, non debeat denegari Pontifici. Sic Cæleſtius, diſciplinæ regularis amore, vitæque monaſticæ ſtudio, Pontificatu ſe abdicavit; plureſque alios Papatui renuntiaſſe tradit Lud. Gomeſ. ad reg. Cancell. de inſtr. refig. q. 1. An autem poſſit deponi Pont. propter hæreſim non eſt hujus loci. Videatur Bellarum Contr. Tomo 1. de Rom. Pont. lib. 2. c. 3.

Sed hic quaratur, An renuntiatio indigeat alicujus adſenſu? R. Non poſſe eum à quoquam judicari, ne quidem ſi velit, cum ejus cauſæ ſint reſervatæ divino judicio, & ſemper maneat ſuperior illo, cui juriſdictionem committit, donec tamen eſt Pont. in quo diſpenſare nequit, quod ea res ſit juris divini. Quo modo Marcellino, dicenti, Peccavi, & non peſſum in ordine ſacerdotum manere, reſponſum à Concilio, Prima ſedes à nemine indicatur. Ut cum aultum ſuperiorem habeat, nullius etiam adſenſum requirat, dignitate ſua ſe abdicando: cujus abdicacionem Eccleſia accepta, ſi cauſa id poſtulet. V. Bellarm. de Concil. lib. 2. cap. 17. & de R. Pont. lib. 2. c. 26. & ſeqq.

Epifcopi auctoritatem ſummi Pont. deſiderant, ut licitè renuntient, toto hoc tit. Poſſe enim iſ ſolus, ut dictum, ſolvere matrimonium ſpirituale. Inferiores cum conveniunt, qui confirmandi & deſtituendi jus habet c. 3. & ſin. h. 1. Gloſ. in Clement. 1. V. manibus h. 1. Unde Abbas auctoritate Epifcopi indiget, ut locum ſuum deſerat, can. Abbas xviii. q. 2. niſi ſit exemptus, quali Pontificia auctoritate eſt opus, d. c. ſin. hoc tit.

Superior autem renuntiationem admittere non cogitur, niſi legitima cauſa ſubſit. Cauſa

sz numerantur; sex, in c. Nisi 10. b. r. I. Conscientia criminis, quæ executionem muneris impedit etiam peracta pœnitentia. II. Corporis debilitas, quæ muneris imparem reddit. III. Scientiæ defectus, qui non debet tolerari in Prælato. IV. Plebis malitia, non ferentis Prælatum, & ex ovibus conversæ in lupos, præcipuè si mortis periculum imminet, c. 9. b. r. V. Grave scandalum, quod alias evitari nequit. VI. Irregularitas ex bigamia, aut alia causa, quæ si admittant dispensationem, & suadeat utilitas, dispensandum potius.

Dubitat de eo, qui vovit Religionem, Videri posset talem abdicare se debere, per text. in c. pen. inf. De voto: qui textus licet loquatur magis de eo, qui votum adimplere negligens electus est in Episcopum, qui idèd peccasse dicitur: ut possit videri aliud esse, si jam electus voveat, quod is nequeat officium sua sponte deserere; dicendum tamen idem obtinere in eo, qui jam est Episcopus. Nam & huic incumbit voto satisfacere: nisi videatur Pontifici utilis esse Ecclesiæ, votum ejus relaxare. quod in potestate est Pontificis, ut dicitur infra de Regularibus.

17 Quod dictum de Episcopatu, idem etiam obtinet in beneficiis, ut iis nemo renuntiet nisi Episcopi, ad quem spectat eorum ordinatio, auctoritate, cap. 4. hoc tit.

Ubi quaeritur, An renuntiatio recte fiat coram collatore inferiore? R. Textum in d. c. 4. loqui de renuntiatione coram Episcopo faciendâ; & ita vult Innoc. in c. Quod in dubiis 8. hoc tit. ex eo, quod illius sit de iure, cuius est ordinare, & quia ordinario jure ad Episcopum spectat ordinatio. Verum cum hodie ordinatio etiam spectet ad inferiores, dicendum & eos posse admittere renuntiationes, si id videatur utile Ecclesiæ, cui providere debent. Erta habet usus & probat Glof. in Clement. 1. V. manibus hoc tit.

3 Admissa renuntiationis effectus est, quod excludat renuntiantem etiam pœnitentem, c. 3. h. r. adeo ut etiam cedere nolens cogi possit, c. 6. c. Quidam 12. h. r. cum illi juris, quod præterdat, nihil sit, quo renuntiano privavit. Non est tamen inhabilis, quin nova electione acquirere denuo possit idem jus, c. 2. h. r. nisi ex causa criminis ad vitam monasti-

cam se contulerit: facit enim crimen inhabilem, c. Per translationem 11. h. r.

Dicta de effectu obtinent, quatenus legitime facta ex adfensu superioris: cuius defectus faciet renuntiantem non esse privatū beneficii, quàmvis non impunè sit renuntians, contra ejus prohibitionem, aut eo non consulto dimittere beneficium; præcipuè si revocatus reverti tenetur, c. 4. ibi Glof. h. r.

Metus, quo quis se ad renunciandum inducitur allegat (quod vero simile, quia, ut ait Pont. c. 5. h. r. vix fieri de propria voluntate credatur) probatus, facit restitui renuntiantem ad beneficium, non obstante juramento, quo illud abjuravit, d. c. 5. dicitur inf. De metu. * Ante admissam renuntiationem nullus ejus est effectus, ne quidem quoad possessionem, quæ apud renuntiantem remanet, Covarr. lib. 1. Var. resol. c. 5. in fine, & admittitur pœnitentia ante eam admissam, cum renuntiatio necdum sit perfecta, ut necdum qui perdidit renuntians, qui potius voluit renuntiare, quàm renuntiavit; ad instar donationis, quæ revocari potest necdum acceptata, ut traditur tit. Cod. De donationib. Videnus ad hanc materiam Flaminius, De resignat. benef. lib. 1. q. 2.

Quid si procurator ad resignandū datus fuerit? Ex eadem ratione, qua licet pœnitere ante admissam renuntiationem, licebit quoque revocare procuratorem ante factā resignationem, Clem. 1. h. r. ibi Glof. V. ignorante. Tacit, quod liceat revocare mandatum, reintegrat, tit. D. C. Mandati. Quod verū est non tantum in expressa revocatione, sed & tacita, constituendo scilicet procuratorem alium ad renunciandum Zabarella d. Clem. 1. n. 14. per l. Si quis 31. in fine D. De procurat. Nā eadem est vis taciti, quæ expressi scilicet quod nōne per talē renuntiare. Ita tamen si intimata fuerit revocatio procuratori, etiam tacite, d. Clem. 1. Alias renuntiatio foret valida, nec posset illam impugnare mandans. arg. l. Si mandassem 19. D. Mandati. Facit quod in personis Ecclesiasticis variatio & illufio sit vitanda, d. Clem. 1. nisi revocatio, quod minus ante cessionem innotuerit procuratori, malitiosè sit impedita, d. Clem. 1. in fine, ne malitia sua alicui proficit, alteri iniquè obfit.

Quid si moriatur resignans ante cessionem? 22

Non

Non recedat ea postea sit per procuratorem, quia morte mandantis mandatum extinguitur, ut frustra procurator ultra se immisceat; ex ratione, quia mandanti nihil amplius sit juris ad beneficium, quod jam vacat per ejus mortem: ut non possit vacare per resignationem, *c. susceptum 6. De rescript. in 6. materia*, circa quam versetur procuratoris munus, sublata: atque ita rescriptum à Pont. *Clem. fin. De procurat. Vid. Flamin. De resignat. benef. lib. 9. q. 24.*

Quid si ignoret mortem procurator? R.

¹³ Nihilominus resignationem nulliter esse factam ex jam dicta ratione, quia nihil sit, quod resignetur nomine mandantis, utpote cujus jus omnino per mortem est sublatum. Ut non obstat *l. inter 26. cum similib. D. Mandati*, quæ habet, ex mandato per ignorantiam mortis impleto esse actionem mandatariorum: nam in iis hoc obtinet, quæ ad defectum pertinentur, & heredem ejus sequuntur, non etiam, si jus defuncti omnino extinguitur. Quod tamen ita limitant, nisi procurator ad resignandum portexerit supplicationem, eaque signata fuerit, vivo resignante; quod res non sit integra, & resignatario jus aliquod quaesitum, quod proinde explendum, *Flamin. d. lib. 9. q. 24. nu. 14. Cassad. hic decis. 1. Boer. decis. 348.* Itaque ut renuntiatio habeat effectum, admittenda est à superiore; alias non operabitur privationem ejus, qui renuntiat.

In dubium vocari potest, An temerè renuntians possit privari? R. Non videri, cum quod est inutile & sine effectu, non debeat præstare impedimentum *c. Non præstas. De R. I. in 6.* Et facit, quod ejusmodi privatio concernat pœnam, sine lege, Canone non inducendam. Nec obstat textus in *c. Quod in dubiis 8. h. 1.* nam ideo ibi dicitur, quod est spoliandus, quia in manum laicorum transiit beneficium, & ab eodem recedat. Quod licet fuerit sine effectu, tamen indignum se fecit resignans: atque ita in pœnam spoliandus dicitur, qui casus cum sit singularis non est extendendus, præcipuè in odiosis. Unde est, quod renuntiatio non facile censetur facta, & strictè accipitur: ut in *c. 7. h. 1.* ubi renuntians litteris beneficiabilibus, non censetur renuntiare beneficio: ut nec qui gratiæ adversarii se com-

mitti, *c. Veniens hoc 1. aut ab obedientia subditos absolvit, c. pen. h. 1.*

Renuntiatio sive resignatio beneficii alia est tacita ex juris dispositione procedens: ut quando quis matrimonium init, hoc ipso enim beneficium vacat, ut dicitur *inf. lib. 3. c. 2.* Item habens dignitatem, aut curam annuam, si simile beneficium recipat; cessatur enim priori renuntiare, *Extravag. Execrabilis Ioan. XXI. §. qui vero De praben.* Idem est in proficente Religionem. Habetur etiam per renuntiantem, qui per triennium collationem non acceptat, *Flamin. De resignat. lib. 10. q. 8. nu. 18.* Alia est expressa, quæ fit verbis expressis; vel purè, quæ acceptata continuo privatur renuntiantem, facitque ordinario licentiam libere conferendi: vel sub conditione, quæ etià est licita, nisi contineat pactum juri dissonum, cuiusmodi est dissidentie, de quo *inf. ad tit. De simonia.*

Ubi disputatur, An sit licita resignatio in favorem tertii? R. Eam metitò improbari, quod faciat, ad instar patrimoniorum hereditatis aut legati jure transmitti beneficia non sine gravi præjudicio Ecclesiarum; eamque ejusmodi resignandi licentia plures causer abusus, præcipuè quia non habita ratione probitatis, morum & scientiæ, ad Sacerdotia evahantur, quibus est anima pro sale, ita mandante gratia aut malis artibus. V. *Rebuff. in 1. De resignat. condit. n. 1. & 2. Navar. in Summa cap. 23. n. 107. & Annæus Robert. Rer. judic. lib. 1. c. 7.* Unde Ecclesia improbat eas præcipuè, quæ continent clausulam, *non alias nec aliter, aut nec alio modo*: quamvis eas, quæ non continent istam clausulam, non ita improbet, quæ de re latius infra, *ad tit. De rer. permutat.* An vero simoniam sapiat, resignare in favorem tertii, aut etiam sub pensione, alibi quoque dicitur.

Admissa itaque resignatio, atque ejus vi facta collatio est valida & irrevocabilis. Nisi facta sit ab ægroto: tunc enim per regulas Cancellariæ non ante effectum consequeretur quam si post eam diebus viginti supervivat resignans: alias habebitur beneficium, vacans per mortem potius, quam si per resignationem, ut libere ab ordinario conferri possit. Ratio regulæ est ne per dispositionem infirmi, seu quasi ultimam voluntatem, in perniciosa

collatorum, aut habentium expectativam, beneficia transferantur non raro fraude media, quam in beneficiis committi indecens. De regula ista videatur latè Lud. Gomez. & alii ad reg. Cancell. De Infirmis resignantib.

TITULUS X.

De supplenda negligentia Prælatorum.

SUMMARIUM.

1. Electioni Episcopi præfixum trimestre.
2. Aliarum dignitatum & beneficiorum collationi sex menses.
3. Electio indigno, ad Pont. jus devolvitur.
4. Tempus devolutionis quando currere incipiat.
5. Negligentia circa hoc purgari nequit.
6. Negligentiam Regularium supplet Dioecesanus.
7. Ecclesie vacantis administrationem quis suppleat.
8. Episcopus certum tempus Ordinario inferiori præfigere non potest.

NE dignitates diu in Ecclesiis detrimendum vacent, certum tempus adsignatum est, intra quod iis providendum, & hoc vel trium vel sex mensium. * Electioni Episcopi, aut Prælati Regularis, trium mensium spatium est propositum, quo lapsò ad superiorem immediatam devolvitur providendi potestas, & gradatim; ab eo etiam commissa negligentia; ad alium, c. Ne pro defectu 41. sup. tit. 6. De elect. * Aliarum dignitatum & beneficiorum collationi sex menses sunt præscripti, quibus lapsis ad superiorem devolvitur collatio, cap. fin. h. t. Et hoc ita, si negligentia contingat in electione Episcoporum, aut collatione beneficiorum: * nam in casu, quo indignus electus scienter, aut non servata forma à generali Concilio præscripta, non ad immediatam superiorem, sed ad Pontificem devolvitur jus, ut statutum per c. Quamquam 18. De elect. in 6. quo Pontifex relinquitur cap. 41. Ratio diversitatis in temporis differentia est, quòd in illis sit majus periculum, quam in his, ac proinde cautius advertendum, arg. c. 3. De elect. in 6.

Quæritur hic temporis istius cursus quando inchoetur? R. Demum à tempore notitiæ vacantis beneficii c. 3. h. t. & c. 5. in fine inf. De concess. præben. Cujus ratio est, quòd devolutio ad superiorem fiat ex causa negligentie ejus, ad quem pertinet provisio, qui non potest videri negligens, si ignoret: uti nec dicendus negligens, si impeditus fuerit, propter suspensionem, etiam sua culpa causatam, d. c. 5. quòd culpa ista directè non concernat conferendi licentiam: nisi committatur nova culpa in petenda absolutione, quæ impuratur negligenti, & facit ad superiorem devolvi hanc potestatem Gl. de c. 5. V. suspensionis. Sic nec excommunicatio facit ad superiorem devolvi jurisdictionem Episcopi excommunicati, quia hoc nullibi cautum, c. 1. eod. in 6.

Quæri potest, An negligentia ista possit purgari? R. Non posse, quia continuò jus istud devolvitur ad superiorem, quòd ei per purgationem, tamquam per factum alterius, non accipiendum: atque ita c. finali h. t. non tenet electio postea facta, quasi facta ab eo, cui non est jus. Ratio est, quòd tempus à Canone requisitum sit de forma actus, ut purgatio non admittatur. Nec obstat c. pen. h. t. quia loquitur de sola patientia collationis factæ ab iis, qui erant privati temporis lapsu, quatenus facta personis idoneis: unde liquet ipsò jure non valuisse. Potest tamen superior indulgere negligentia, ut beneficium conferat; quo facto tenebit collatio, quia potest sibi præjudicare superior, & concedere inferiori, ut is fungatur sua vice.

Si Prælatos Regulares contingat esse negligentes in Prioratibus, Ecclesiis, beneficiis conferendis, eaq; non conferre intra sex menses, incumbit Diocesano in non exemptis sua, Apostolica verò auctoritate in exemptis, supplere eorum negligentiam, iis scilicet adsignando vacantia, per quos gubernari solita Clem. 1. eod.

Quantum ad administrationem Ecclesie vacantis eam supplet Capitulum, aut mittitur visitator à Pontifice, penes quem sit spiritalium & temporalium legitima administratio; item beneficiorum, ad Episcopi licet collationem spectantiam, provisio, c. fin. eod. in 6. Cap.

Capto quoque à paganis aut schismaticis Episcopo, administratio est penes Capitulum, donec aliud statuatur à Pontifice, c. 3. eod. in 6. Archi-Episcopus istis casibus administratorem non deputabit, nisi aliud exigat negligentia, aut malicia Capituli, cui tamen non erit licentia conferendi beneficia spectantia ad Episcopi collationem, d. c. fin. De Coadiutore dando Prælato agrotò dicitur infra tit. de clerico agrot. vel debet.

8. Luber subungere, An Episcopus possit certam temporis metam ad conferendum præfigere Ordinatio inferiori? Resp. Eum non posse terminum jure præscriptum restringere, per text. expressum in c. indultum de R. i. in 6. cum jure publico nemo deroget, nisi qui possit: posse tamen, si nullus sit positus jure terminus, quia tum non aufert jus competens, & proficit Ecclesiæ, cui citius providebitur.

TITULUS XI.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

SUMMARIUM.

1. Ordo quid?
2. Ordines quot.
3. Ordines sacri, Subdiaconatus, Diaconatus & Sacerdotium.
4. An Episcopus?
5. Tonsura Ordo non est.
6. Ordines confert solus Episcopus.
7. An Episcopus non Episcopus ex commissione Pontificis?
8. Conferendi à proprio Episcopo.
9. In propria diocesi, non aliena.
10. An Episcopus tonsura sive Clericatus?
11. Consecratio Episcoporum quando celebranda.
12. Quo in loco & qualiter.
13. Ordines minores majoresve quo tempore conferendi.
14. Pœna ordinantis & ordinati alio tempore.
15. Ordines plures uno die an esse conferantur.
16. Ordinandus in primis sit baptizatus, & confirmatus.
17. Sit mas, non femina.
18. Idque ex Christi institutione.
19. Diaconissa, Presbyteria qua.
20. De Ioanna Papissa fabulata.

21. Muler dispensatione Pontificia an capax ordinum?

22. Sit item ordinandus legitimi tori, probate vita, expers criminis, &c.

23. Reus criminis in exercitio ordinum qualiter tolerandus.

24. Ritus in ordinatione non commiscendi.

25. Religiosus non nisi de consensu sui superioris ordinandus.

26. Ordinatus à summo Pont. non ordinandus ab Episcopo.

27. Tonsura prima qui & quales imitandi.

28. Ordines minores an rectè conferantur non habentibus animum ad ultiores.

MATRIMONIUM spirituale inter Episcopum & Ecclesiam consummat consecratio, de qua hic: cujus occasione etiam agitur de temporibus conferendorum aliorum ordinum, & ordinandorum qualitate. Ubi præmittendum, Ordinem, de quo hic, esse Sacramentum, quo traditur potestas conferendi Eucharistiam, vel ad eum finem ministrandi, Navarr. in Summa c. 22, n. 17.

Ad numerum quòd attinet, disputant inter se Theologi & Canonista, Navarr. d. loco n. 18. Illi septem ponunt, scilicet quatuor Minores: primum Ostiarii, cujus est impedire, ne quis immundus ingrediat Ecclesiam: secundum Lectoris, cujus est instruere catechumenos: tertium Exorcista, qui invocat super eos, qui habent immundum spiritum: quartum Accoliti, cujus est luminaria præparare, suggerere vasa, ex quibus vinum fundatur in usum sacrificii: tres Majores, scil. Subdiaconatum, Diaconatum, Sacerdotium, quorum officia videantur in can. Cleros dist. 22. can. 1. dist. 25. Tres hi Sacri vocantur, non etiam priores: non quod sacri non sint, sed quod non versentur proximè circa materiam sacram, nec habeant annexum votum continentie, qua de re inf. 2. de clericis conjug. Canonista addunt octavum Ordinem, scilicet Episcopatum, quòd per eum conferatur dignitas, & potestas circa Eucharistiam, distincta à potestate Sacerdotum, à quorum ordinatione distincta est ordinatio Episcopi, ut patet can. 1. dist. 32. ubi secernitur Episcopalis excellentia à Sacerdotii honore, Theologi Episcopatum speciem distinctam esse negant, tantum ei attribuentes

entes speciales actiones, Conciliatur hæc differentia, quod Canonistarum opinio procedat, si inspicimus hierarchiam, quam Episcopatus diversam à Sacerdotio continet: Theologorum verò, divino officio inspecto, quod æquè à presbyteris atque Episcopis offertur. * Tonsuram aliqui ordinem ponunt: sed minus rectè, cum non tam ponat functionem aliquam, quàm inducat capacitatem quoad munera Ecclesiastica, & sit quasi initium sacri ministerii.

6 Conferendi Ordines non nisi ab Episcopo, & quidem baptizato; nam alias non esset verus Episcopus, nec ullòs haberet ordines, *inf. tit. de presbit. non baptiz.* nec daret consequenter, cum nemo det, quod non haber.

7 Disputatur autem, An possit Rom. Pontifex committere non Episcopo collationem Ordinum? R. Quantum ad Ordines minores rectè id dici, cum Abbatibus jam olim fuerit concessum primam tonsuram & minores Ordines conferre suis Regularibus, quod & comprobatur per Conc. Trident. *Sess. 23. c. 10.* ubi Abbatibus prohibetur conferre istos Ordines alicui, qui Regularis non sit sibi subditus. Tantùm est quæstio de majoribus, *Glos. 1. in c. 4. sep. tit. 4. de consuet. & alii,* non Episcopo posse committi eorum collationem per Pont. adferunt, eo argumento, quod talis possit confirmare ex commissione Papæ *can. Peruenit. dist. 1.* Verius illo non obstante, non posse alteri committi ordinationem sacrorum Ordinum non Episcopo, ut patet ex Trident. *à loco c. 8.* quod vult unumquemque à proprio Episcopo ordinari, utpote spectante hoc ordinandi munere ad Episcopalem ordinem. Consultatur D. Thomas, in *4. Sent. dist. 7. Covarr. lib. 1. Var. Resol. c. 10, n. 9 & 10 & AZOR. Inst. Moral. lib. 3. c. 30. q. 4.*

8 Non sufficit conferri ab Episcopo Ordines sed & à suo sunt conferendi, Quod & procedit quoad primam tonsuram, quæ similiter danda ab episcopo (exceptis Abbatibus in casu jam dicto) & mandato Episcopi sui, quod secutus alter rectè non subdito dat tonsuram, qua de re *inf. tit. 22. de Cler. peregrinis.*

9 Conferendi præterea Ordines in sua diocesi, non aliena, sine consensu Episcopi loci. Non obstante, quòd ea res sit voluntariæ ju-

risdictionis, cum non conferantur Ordines nisi ab Episcopis celebrantibus, & indutis Episcopali habitu. Ut ea contineat aliquem strepitum judicium, ideoque non exercenda in aliena provincia *Glos. in Clem. 1. de priv. Trident. Sess. 6. cap. 5. de reform. Covarr. lib. 3. Var. Resol. 20. n. 9. Navar. cons. 19. de privil.*

10 Quid juris in tonsura prima? Resp. Hujus collationem esse omninò voluntariæ jurisdictionis, quæ etiam exercetur in aliena provincia non petita licentia judicis loci, atque ita jure antiquo licitum fuisse alibi eam conferre quod nulla alterius potuerit dici turbata jurisdictione, cum sine Pontificalibus conferatur, Hodie tamen per Trident. *d. c. 5.* id esse prohibitu, quia prohibet Concilium exercere Pontificalia [ad quæ etiam spectat tonsuræ collatio] in aliena diocesi, idque ne facile oriatur conflictus inter jurisdictiones & dioceses *Covarr. d. l.*

11 Quantum ad Episcoporum consecrationem, illa quovis tempore fieri potest, die tamen Dominico, *can. 1. & 5. dist. 75.* intra tertium à confirmatione mensem, *can. 2. ubi Gl. dist. 75.* cessans tenetur ad fructuum restitutionem, nisi causa excuset. Si distulerit ad sex menses, jure, quod ex electione ac confirmatione est consecutus, hoc ipso excidit. Trident. *Sess. 23. c. 2. de reform.*

12 Consecratio (si extra Romanam fiat Curiam) celebranda est in ipsa Ecclesia, ad quam quis electus, aut saltem in provincia, si commodè fieri possit, Trident. *d. c. 2.* Metropolitanani sive Archiepiscopi consecratio requirit omnium Suffraganeorum præsentiam, *c. 6. h. t.* Episcopi ordinandi ab Archiepiscopo, & duobus aut tribus comprovincialibus per Archiepiscopum requisitis, aliorum accedente consensu, *c. 7. h. t.* Si in provincia desint, ex vicina advocandi, *can. Episcopus dist. 23. & can. fin. dist. 75.*

13 Quantum ad tempora collationis aliorum Ordinum, Romano quidem Pontifici licet quolibet die Dominico eos conferre, *c. 1. h. t.* Episcopis verò minores tantum die Dominico & festo conferre permissum, sed non nisi paucis, *c. 3. h. t.* majores autem non nisi quatuor anni temporibus, die Sabbathi, aut continuato jejuniò die Dominico, qui ideo pro eodem habetur *c. Litteras 13. h. t.* Ratio est ut solemnibus illis jejuniis, adjuvantibus fide-

14 fidelium precibus, facilius major gratia impetretur à Deo. Additum est Sabbathum sanctum, & Sabbathum ante Dominicam de Passione, d. c. 3. Alio die ordinatio est inhabitata: * & licet facta teneat, imprimatque characterem, cap. penult. hoc tit. ab Ordinis tamen executione facit suspendi ordinatum, donec gratiam à Rom. Pontifice impetretur; ordinantem vero ordinandi auctoritate privati, cap. 2. hoc tit. nisi consuetudo loci permittat, quæ licet non toleranda, liberat tamen à pœna, d. cap. 2. & dictum sup. tit. 4. De consuet.

15 Minores plures uno die conferuntur, nisi repugnet consuetudo, cap. 2. inf. de eo qui ord. furtivè suscepit, Glos. in cap. 3. v. aut minores h. tit. Majorum non nisi unus uno die conferendus: & ne quidem alter adjugetur die insequenti, jejunio continuato, quod habeatur pro eodem. Commodum enim est intermittere aliquantum temporis inter Ordinum istorum suspensiones, ut in inferioribus bene probati, dignius ad superiores adsumantur. Trident. Sess. 23. cap. 11. & 12. de reformat.

16 Quantum ad ordinandorum qualitatem, de qua loquitur altera Rubricæ pars, requiritur in primis, ordinandus sit baptizatus; neque enim alias character imprimetur, inf. de presbyter, non baptiz. cum baptismus sit janua reliquorum Sacramentorum, cap. 2. de cognat. spirit. in 6. Requirit etiam videtur confirmationis Sacramentum suscepit. Trident. Sess. 23. cap. 14. ubi id requiritur in eo, qui iniciandus prima tonsura, ut multò magis requiri videatur in ordinando; non tamen necessariò, cum eo omisso teneat ordinatio. Item iustæ sit ætatis, de qua infra tit. 4. de aetate & qualis. presb.

17 Requiritur etiam, habilis sit quoad sexum: nam ad Ordines non admittuntur nisi masculi, neutiquam mulieres, quibus est interdictum ministerium Ecclesiæ; adeo ut sacratas Deo feminas & Monachas sacra vasa aut pallas contingere, incessum ad altare deferre, reprehensione dignum: & vituperatione plenum judicetur, can. Sacratas dist. 25, ut si arceantur à sacrarum rerum contractu, multò magis sint arceandæ ab ordinatione. Quò facit quod mulieribus non sit permissum do-

cere, can. Mulier XXXIII. q. fin. & can. Mulier dist. 23. sed potius in silentio discere jubeantur per Apostolum, 1. ad Timoth. 2. cum omni subjectione subesse viro, non ei dominari; cum ordinatio ad dominationem tendat, & ejus finis sit docere. Præterea in Clericis requisita, ut non alant comas, attonso & aperto capite ministrent, can. non liceat 32. dist. 23. cum conveniant ea mulieribus, quibus turpe tonderi, gloria verò comam nutrire, caput legere, 1. ad Corint. 2.

18 Ut rectius dicatur, ex Christi institutione, unde Sacramenta vim suam habent, masculis tantum competere distributionem Sacramentorum. Quò facit, quod habet textus in c. Nova inf. De pœnit. & remiss. Christum claves regni cælorum non commississe Deipatræ Virgini licet digniori, & excellentiori, propter merita, sed D. Petro, Spectare enim ad claves ordinationem nemo est, qui ignorare debeat, cum ei sit conjuncta potestas ligandi ac solvendi, Hostiens. hic numer. 21.

19 Nihil facit, quòd mentio fiat apud antiquos Diaconissarum, Presbyterarum, Episcoparum, can. pen. & ult. Dist. 31. & alibi: hoc enim non est, quia aliquo ordine fuerint insignitæ, sed quòd essent uxores eorum, qui erant Diaconi, Presbyteri, Episcopi, separatam ab iis vitam agentes, & habitæ proforibus, non etiam pro uxoribus. d. c. pen. & fin. Vid. Baron. Tomo 1. Annal. Eccl. ad an. 34. §. 284. & Bellarm. de Pont. Rom. lib. 5. c. 24.

20 Quòd de Joanna Papissa vulgò dicta legitur & circumfertur, merum & anile est figmentum, ut mendaciter adsertum, ita leviter creditum, & procaciter defensam, maximè à novatoribus fidei, in despectum Sedis & Ecclesiæ Romane, ad infringendam continuam Pontificum in ea successivem, cujus fallitas ex eo convicitur, quòd super nomine, origine, (quæ dicitur Moguntia in Anglia) tempore vitæ, studiorum, sedis, sit diversitas & repugnantia inter eos, qui hanc rem tradunt. Præterea, quòd ponatur sedisse illo tempore, quo ab alio sedes occupata invenitur & traditur in historiis ejus temporis, in quib. mentio nulla istius mulierculæ. Eas scripsere varii & confutavere istud figmentum, Florimundus Ramundus, Bellarm. Tomo 1. Contr. de Rom. Pont.

Pont. lib. 3. c. ult. Onuphrius Panvinus apud Platinam, in *vita Ioannis VIII. Baron. Tomo 10. Annal. ad an. 833. §. quoad autem & seqq.* Deur tamen (quod nunquam fuit) feminam in sede Pontificia sedisse, numquid Pontifex illa dicenda? Nemo tam imprudens & vecors erit, qui adfirmet, resistentibus legibus omnibus, potuisse feminam revera, quorumvis suffragiis accedentibus, esse Pontificem Max. imo minoris ordinis clericatu initiari.

Lubet tamen quærere, cum sciolis & curiosis, An dispensatione Pontificia possit mulier effici habilis ad Ordines? Istiusmodi generis homines & curiosè movere, & leviter adfirmare id ipsum, hoc nixos argumento, quòd nullus detur textus apertè declarans, feminas esse incapaces Ordinum; atq; ita videri permillum Pontifici eas admittere: ex generali solvendi ligandique potestate. Sed frivolum hoc est argumentum, & hominis nugacis, ideo fieri quid posse, quia contrarium non sit expressum in Canonibus, quando non omnia sunt expressa scriptis, sed multa per traditiones transmissa, quibus plurimum nititur Ecclesia, ut dictum supra. *ad tit. de consuet. in fins.* Et quam sit indecens feminas ordinari, ex dictis Apostoli superius patet. Quòd facit, quòd Leo X. inter articulos Lutheri & istum damnaverit, quæ feminis adstruebat potestatem absolvendi & quod D. August. *lib. de heresibus c. 27.* & Epiphanius, *heresi 44.* hæresi adscribant feminarum ordinationes. Ut rectè D. Thomas in *4. Sent. dist. 25. art. 1. ubi* Richardus de Media Villa, *art. 4. q. 1.* & communiter Theologiae Canonistæ tradant, non esse capaces characteris mulieres: ut super ea nihil valeat dispensatio Pontificia, quæ nõ mutat naturam Sacramentorum, nec inducit quod est inconveniens, *secundum dicta paulo superius.*

Requiritur præterea ordinandus sit legitimus, non obligatus ad rationem, non corpore vitiat, non bigamus, de quibus paulò inferius; non conjugatus, *inf. De Clericis conjug. vitæ, & morum exemplis excellens, scientia sufficienter ornatus, ut Ecclesiæ utilis esse possit, inf. tit. 13. de ar. & qual. presic. positus extra crimen, ejusq; suspensionem, can. Apostolus Dist. 81. can. infames VI. quest. 1. Tendit*

enim ordinatio ad officium & ministrum divini cultus, qui dignè in Ecclesia est exercendus ab iis, quorum intercessio Deo grata ejus animum placare valeat; nam ut officium divinum, præcipuè Missæ, ex opere operato vim suam habeat, multum tamen valet ad impetrandum operantis bonitas, ut tradit Bellar. *Contr. Tomo 2. de Missa lib. 2. c. 4.* Unde vitios maculati Deo offerre sacrificium prohibetur, *can. 1. Dist. 49.* Si tamen non sit notorium crimen, post peractam penitentiam non est impediendus reus ad ordines aspirare; *cap. 4. & fin. h. e. nisi & occultam inducat irregularitatem, uti homicidium, d. c. 4.*

Impenitens pro delictis occultis tolerandus quidem est ministrans, ne occultum crimen detegatur; monendus tamen, abstineat, cum citra grave peccatum mortale non minuet, quantum ad sacrificium, *can. fin. Dist. 33.* Exercitium minorum Ordinum non videtur esse mortale, quòd eorum materia sit levis & remota à proximo actu sacrificandi. Quòd & trahunt ad exercentem officium Diaconi ac Subdiaconi, quia illud speciali modo non sit ita sanctificatum. Sic & Sacramentalia conficiens, culpæ letalis reus, non ideo letaliter dicendus delinquere, veluti nuptiis adstans, eas benedicens ut Parochus, quòd actus talis & similes non contineant in se opus tam sanctum: ut non subsit tam gravis obligatio exercere eos in gratia. Matrimonium tamen ab infectis peccato mortali sine novo peccato non contrahitur: ut nec ulla Sacramenta suscipiuntur in mortali impune, quia committitur contra sanctitatem Sacramento debitam. Ut etiã Episcopus, si peccati mortalis conscius consecratur, delinquit letaliter, eo quòd indignè suscipiat potestatem spirituales ministrandi Sacramenta.

Observandum in ordinando ab Episcopis, ne ritus commisceant: quæ de causa Græcus prohibetur ordinari à Latino, & è contra, *c. cum secundum 9. h. t.* propter rituum diversitatem. Quòd si Latinus Episcopus habeat sibi subjectos & Græcos, non tamen à Græco illi ordinandi sine mandato aut licentia sui Episcopi, & quidem more Latino, non Græco, *c. Quod translationem 11. h. t.* Imò videtur eo casu Epil-

Episcopus posse sibi constituere vicarium Pontificem natione conformem, c. quoniam 14. tit. 31. de off. jud. ordin.

25 Religiosus non est ordinandus ab Episcopo nisi ex consensu superioris, ne secreta commissa quorum ille magis conscius, vel ad tempus, vel omnino ordinationem differri faciant. can. nullus dist. 50.

26 Ordinatum à Pontifice absque ejus licentia ordinari ab Episcopo non posse habet textus in c. cum in distribuendis 12. h. s. idque propter honorem debitum Sedi, ut colligitur ex c. 7. inf. de major. Et obed. Cum alias ab uno Episcopo ordinatus, ab alio recte ordinetur. Patentem consensus non desideratur, quippe qui non debeant posse impedire liberiorum meliorem statum, quorum sufficit libera voluntas. Neque etiam in vii ordinandi, quandoquidem coactio difficile habet exitus, quae de re inf. tit. 40. de his qua vi metusve causa, c.

27 Ad primam tonsuram quod attinet, nemo ea iniziandus, qui non acceperit Sacramentum confirmationis, nec edoctus elementa fidei, qui non novit legere & scribere, nec quem probabile est magis fraude iudicii secularis declinandi petere tonsuram, quam Deo exhibendi cultum. Trident. Sess. 23. c. 4. De reformat.

28 Quæri potest, An prima tonsura, & minores ordines recte conferantur iis, qui non habent animum ascendendi ad superiores? Respond. nullum hic subesse peccatum, cum nullo jure requiratur talis intentio in suscipiente: neque enim eam requirit textus in c. fin. eod. in 6. nec Trid. d. c. 4. Et facit, quod Episcopus dispensare possit cum illegitimis, ad suscipiendos ordines minores, qui tamen non admittuntur ad majores sine dispensatione Apostolica, c. 1. de his presb. in 6. Laudandi tamen sunt illi Episcopi, qui tantum conferunt primam tonsuram adultis, quibus est animus ad superiores ordines. Unde conjugatis non conferenda dicitur, d. c. fin. ex ratione, quod illi sunt adscribendi Ecclesie, qui valent ei deservire: quod non obstat in conjugatis nisi consensu alterius se offerat Ecclesie ministerio matius.

TITULUS XII.

De Scrutinio in ordine faciend.

SUMMARIUM.

1. Scrutinium quid?
2. Archidiaconi officium, peracto scrutinio.

Non nisi idonei, qui valent & volunt Ecclesie deservire, ad Ordines admittendi: unde a. te admissionem, dicitur hic prætendendum Scrutinium, quod est examen, quo in mores, scientiam, ætatem, natales ordinandi inquirunt, & quidem rigorosè c. 7. sup. de elect. can. quando dist. 25. Spectat hoc de jure ad Archidiaconum c. ad hac 7. inf. de off. Archidiacon. Potest tamen Episcopus ipsi examini præsidere, vel alii committere, Glos. d. c. ad hac. * Peracto Scrutinio Archidiaconi est populum adstantem monere, si quid contra ordinandos habeat, quo impediti possent, id proponat & nemine comparente, eos Episcopo præsentare, juxta formam cap. unici h. t. Cui roganti, an præsentatos sciat dignos, respondet, se quatenus patitur humana fragilitas; scire dignos esse. Qua responsione non peccat Archidiaconus, etiam si fortè præsentatorum aliquis sit indignus, modo ipsum hoc lateat, & non stet per eum, quo minus lateat, d. cap. unico.

TITULUS XIII.

De ordinatis ab Episcopo, qui Episcopatum renuntiavit, & ab excommunicato.

SUMMARIUM.

1. Ordinatus taliter est suspensus ab usu Ordinum
2. Vt Et Ordinatus sentent ab Episcopo excommunicato.
3. Sacramenta rectè percipiuntur ab excommunicato non vitando.
4. An Et ab hæretico?

AB Episcopo suo Ordines esse conferendos dictum supra, & repetitur, inf. c. 22. Unde

H Unde

1 Uode hic quaeritur: An recte conferantur ab eo, qui renunciavit Episcopatu? Et distinguitur *c. 1. h. 1.* an renunciaverit loco tantum, an simul & dignitati: ut illo casu rogatus conferat Ordines, etiam majores, non etiam hoc. Ratio differentiae est, quod illo casu, etsi jurisdictioni renunciaverit, quoad ea tamen quae sunt ordinis, jus sibi reservaverit; hoc vero casu se omnino exuerit prerogativa Episcopatus. Poterit tamen conferre minores ordines rogatus, cum & eisdem Abbates conferant suis Regularibus, *Trid. Sess. 23. c. 10. de reformat.* Dico rogatus, quia non nisi subditis ordines conferuntur, quos hic cum nullos habeat, ordinare nequit alienos, nisi consensu Episcopi, cui subsunt. Quod si tamen talis Episcopus majores contulerit, tenebit quidem collatio, propterea quod renunciatio non faciat eum non Episcopum, quia character Episcopalis deleri nequit: scienter tamen a tali ordine suscipiens, usu ordinum hoc ipso est suspensus, nisi a Rom. Pont. dispensetur. Ignorantia non crassa faciet dispensare posse Episcopum, *d. c. 1. in fine.*

2 Idem est in eo, qui ab excommunicato scienter ordines recepit: nam & iste ordinatus quidem est, sed suspensus usu ordinum, nisi ignorantia faciat Episcopum dispensare, *c. 2. h. 2.* Idem in Episcopo haeretico vel schismatico: neque enim facit haeresis, aut schisma, quin maneat character. Ut ordinatio teneat, licet non impune, propter scientiam, *c. 1. & 2. inf. de schism.*

3 Quid si fuerit excommunicatus quidem Episcopus, sed non vitandus? R. Communiter auctores scribere, posse nos recipere Sacramenta ab excommunicato non vitando, secundum Bullam Martini V. *Ad evitanda*, per quam est sublata prohibitio communicandi cum excommunicatis toleratis. Ut & hoc in casu procedat, & poenae iuris non obtineant eum quod jure permittitur non mereatur poenam. Posset tamen videri non esse extra peccatum, qui inducit talem ad ministrandum Sacramenta, quasi cooperetur peccato alterius. Hac de re lacus infra, *ad tit. de sent. excommunic.*

4 Quid de haeretico dicendum post dictam Bullam *ad evitanda*? Posse videri ab hoc licite accipi Sacramenta, & sine noxa quod sit

excommunicatus hodie non est vitandus, nisi denunciatus, vel notorius Clerici percussor: ita nec haeticus; ut ordo ab illo accipiatur impune. Et hoc vult Navar. *de haeres. conf.* 10. n. 2. Posset tamen in contrarium quis merito inclinare, eo quod haeticus non solum sit vitandus, quia excommunicatus, sed & quia haeticus, eoque nomine jurisdictione omniprивetur, etiam quoad usum atque executionem ordinis, ut licet cum eo in Sacramentis impune communicemus; tamquam tolerato excommunicato, non tamen tamquam haeretico, cum & cateus sit vitandus, ex causa, ne inficiamur, ut ex duobus vitiis uno sublato alterum permaneat.

TITULUS XIV.

De aetate, & qualitate, & ordine praeficiendorum.

SUMMARIUM.

1. Cura animarum aetatem requirit 25. annorum.
2. Non etiam dignitates & personatus sine cura.
3. Aetas qua requiratur in Abbatibus, Prioribus, Episcopis.
4. Qua in simplicibus beneficiis & praebendis.
5. Qua in ordinandis.
6. Poena ordinari ante requisitam aetatem, & qui super ea dispensent.
7. Qualitas ordinandorum in quibus consistat.
8. Scientia in ordinandis qua requisita.
9. Nemo ordinandus sine patrimonio aut titulo.
10. Ordo in praeficiendis requisitus.

EXamen in praeficiendis potissimum habetur circa aetatem, qualitatem, & ordinem. ** Et s.* in iis varia est pro diversitate muneris. Animarum cura, quae dicitur ars artium, requirit vicissimum quintum annum, saltem in hoatum, uti & Archidiaconatus, Decanatus, Abbatialis dignitas, *c. 7. §. inferiora sup. tit. 6.* ** Ad dignitates alias, & personatus quibus nulla adest animarum cura, nemo admittendus xxii. annis minor. Conc. Trid. Sess. 24. c. 2. 12. de reformat.* Dispensatio tamen Episcopi faciet, ut xx. annis major dignitatem obtineat, *c. unico eod. in 6.* Quod non mutaturum

3 *zum per Trid. quippe de eo non disponens, relinquatur dispositioni juris antiqui. Abbatis: Prioris, & quæcumque alio nomine Præfecta, olim eligi poterat triginta annis major: postea anni requisiti sunt XL. & simul in monasterio annis octo laudabiliter vixerit post professionem. Si talis in loco non habeatur, & aliunde adsumere non sit commodum, sufficere sit annorum triginta, & laudabiliter in monasterio post professionem vixerit, saltem annis quinque, si ita videtur Episcopo aut superiori.*

4 *Trid. Sess. 23. c. 6. De Regularib. Episcopus non eligatur nisi annorum XXX. d. c. 7. in princ. In simplicibus beneficiis hodie requiritur ætas XIV. annorum, Trid. Sess. 23. c. 6. de reform. & Sess. 24. c. 22. de reform. Olim ante eam ætatem potuisset pueris conferri præbendas, etiam cathedralis, patet ex c. ex eo 32. de elect. in 6. Et est rationi consonum, ut nemo in Ecclesiis reputetur idoneus, quam qui in iis servitute possit, & velit, quod vix est ante dictam ætatem. Quod si præbenda, aut portio, aut Canonatus ordinem requirat, necesse est illum habeat ad præbendam aut portionem aspirans, aut ejus ætatis sit, qua initiari ordinibus possit, saltem intra annum c. licet de elect. in 6. Trid. d. c. 12.*

5 *In ordinandis ætas similiter varia est, secundum cujusque ordinis munus. Tonsura confertur infantiam egressis, & contra faciens suspenditur ipso jure per annum à tonsuræ collatione, c. fin. de temporib. ordinat. in 6. qua ætate & minores ordines dari posse videntur Glossa fin. in Clem. fin. h. 1. & in c. Super 35. de præben. Nec superius quidquam mutatum per Trid., quod Sess. 23. c. 5. & 11. de reform. tantum requirit, ut linguam Latinam intelligant, & à Parocho, scholæque, in qua educantur, magistro bonum testimonium habeant. Ad Subdiaconatum nemo admittitur ante annum XXII. inchoatum, ad Diaconatum ante XXIII. ad Sacerdotium ante XXV. d. Sess. 23. c. 12. abrogato tempore, quod inductum erat per d. Clem. fin.*

6 *Ordinatus ante prædictam ætatem characterem qui dem recipit, caret tamen executione, donec legitimæ ætatis fuerit factus, c. vel non 14. sup. t. 11. nisi per Rom. Pontificem dispensatum fuerit in ætate. Super qua Episcopo dispensare non licet, nisi forte circa dignitatem, aut personatum, cui non adest cura*

animarum; modo electus annum vigesimum impleverit, & aliud Canonicum non obstat impedimentum, c. unico 6. Quoad ætatem in Episcopo requisitam solus dispensat Pontifex: uti & super ætate requisita ad beneficium, cui adnexa cura animarum, cum ea res spectet ad Canonem generalem, d. c. 7. s. inferiora, quem non relaxat Episcopus. Nihil facit c. 2. h. 1. in quo pueris per Episcopum concessa Ecclesia: nam hoc ibi non probatur, sed reprehensione dignum judicatur; & tum quidem permittitur, in posterum tamen fieri prohibetur, quod, ut habet c. 3. eod. non debeant Ecclesiis præfisse, qui se regere non noverunt.

7 *Ad qualitatem ordinandorum quod attinet, oportet vitæ morumque exemplo præluceant, ut vita eorum sit probata senectus: ita enim decet monitores, quorum partes nemo recte suscipit, nisi qui suis actibus errata condemnat, can. nemo dist. 81. Unde oportet vitis careant, de quibus infra. Non sint irregulares ex causa homicidii, aut alia: Medicum tamen non repellit ab ordinibus, propter mortem ægroti, rescriptum c. 7. h. 1. Non sint excommunicati suspensi, aut simili nota adf. & Scientia ea ornati, quæ muneri sit sufficiens, turpis enim in Clerico ignorantia, maxime qui præest, tota dist. 28. c. cum te penult. & fin. h. 1. Quo majus autem est munus, hoc major desideratur scientia; unde Archidiaconi, Penitentiarii, Præpositi, S. hospitalium, Episcopi; ubi fieri potest, sint Doctores vel Licentiatii sacre Theologiæ, vel juris Canonici, vel saltem habeant sufficiens doctrinæ testimonium, ab approbata aliqua Academia. Regulares simile testimonium habere debent à Superioribus sui Ordinis, Trid. Sess. 22. c. 2. de reform. & Sess. 24. c. 8. & 12. ut muneris sibi injungendi necessitati possint satisfacere. Quo modo Dominus mandavit Moyfi, Exodi 18. *providere de omni plebe viros sapientes & timentes Deum, in quibus sit veritas.* Illiteratus magis est odio inquit Innoc. in c. cum nostris inf. de concess. præb. quam homicida. Requirit autem Concilium, ut meritis id est dignè, sint promoti, ut Episcopo & Ecclesiæ possint esse utiles, cui nihil præstant alini phalerati.*

9 *Et præterea cavendum ordinanti, ne quem, non habentem sufficiens patrimonium, ordinet*

dinet sine titulo beneficii unde sufficienter alii possit: alias, inspectis veteribus Canonibus, dist. 70. can. 1. & 2. suspensus erat ordinatus: quos innovavit Innoc. III. cap. cum secundum 26. inf. de praben. qui voluit ordinatorem teneri alere ordinatum sine titulo, donec ei fuerit provisum de sufficienti beneficio. Cujus ratio est, quod non deceat in sacro ordine constitutum mendicare, aut sordidè quæstum facere. Unde & tituli, ad quem promotus aliquis, resignatio inhibita, nec ab Episcopo admittenda, nisi ejus facta mentione, & aliunde habeat resignans, unde alatur. Trident. Sess. 21. c. 2. de re-form. quod in dictis casibus antiquorum Canonum pœnas innovavit, præcipuè si fallaciis quis usus confinxerit sibi beneficium aut patrimonium esse, quo casu cum nulla sit Episcopi ordinantis culpa, non potest is dici teneri ad alendum, ne doloso dolus suus profit. Navarr. Conf. 4. n. 3. de temporibus ordinat. Quod si ordinator aliquem sine titulo ordinavit, cum pacto de non molestando se, aut presentatorem, certum est ordinatum esse suspensum ab ordine suscepto, nec posse ascendere ad superiores: presentatorem autem, cum quo initum tale pactum, ab ordinum executione ad triennium, ordinantem à collatione esse suspensum, donec à Sede Apostolica dispensetur, Navarr. d. loco conf. 17. n. 2. per c. per tuas 37. & c. pen. inf. de simonia.

30 Requiritur & in aliquibus præficiendis ordo. Episcopus nemo eligendus nisi ad minimum Subdiaconus, c. Amulius 9. h. 1. qui antequam consecratur, debet esse Sacerdos, ne per saltum promotus videatur. In Decanum, Praepositum, Abbatem, non nisi presbyter adsumendus, aut idoneus, ut brevi creetur, c. 1. h. 1. Potest tamen constitui Abbas in minoribus conquirens, imò & irregularis, ite suadente necessitate ex provisione Episcopi. cap. tuam 10. ubi Glos. h. 1. Abbatibus enim non tam est ordo, quam dignitas. Ad Ecclesiam parochialem non potest adsumi existens in minoribus, nisi intra breve tempus possit in presbyterum ordinari, c. 5. h. 1. ubi breve tempus Glossa interpretatur annum.

Archidiaconus debet esse Diaconus, ne sit minor quis quibus præest, d. cap. 1. Non suspicius intra tempus ordinem requisitum

aut ad eum inhabilis repertus, removendus ab officio, cessante appellatione, d. c. 7. §. inferiora sup. tit. 6.

TITULUS XV.

De Sacra Unctione.

SUMMARIUM.

1. *Chrisma quid?*
2. *Chrismae cur ungantur Sacerdotes & Episcopi.*
3. *Ejus usus in confirmatione.*
4. *Consecratur ab Episcopo.*
5. *Confirmationis Sacramentum quibus conferendum.*
6. *Conferendum jejuniis.*
7. *Minister ejus est solus Episcopus.*
8. *An & non Episcopo ejus ministerium committi à R. P. possit?*
9. *Sacramentum extremae Unctionis, ejusque effectus.*
10. *Minister est simplex Sacerdos.*
11. *Quibus & quando conferendum.*
12. *Est iterabile.*

Agitur hoc Tit. de sacra Unctione, cujus materia est Chrisma, aut oleum benedictum. * Chrismatis nomen licet ex prima impositione Græcæ linguæ unctionem absolute significet & antiqui Patres isto verbo frequenter oleum designare inveniantur, & unctionem, unde Salvator dicitur Christus, id est unctus: usum tamen accommodatum ad denotandam specialiter materiam, quæ continet oleum balsamo mixtum, consecratum aut benedictum per Episcopum. * Hoc unguentur Sacerdotes & Episcopi in capite & manibus: ad augmentum divinæ gratiæ, & exequendum rectius ea, quæ cujusque ordinatio requirit, ut & interiorius, quantum ad Deum, habeant conscientiam nitorem, qui significatur per oleum, & exteriorius, quantum ad proximum, bonæ famæ odorem, qui significatur per balsamum, cap. 1. in princip. hoc. tit.

Est & Chrismatis usus in Sacramento Confirmationis, quod est novæ legis, quo baptizati in gratia roborantur, & speciali modo Spiritus

Spiritum sanctum accipiunt, interveniente un-
ctione chrisimatis, in fronte signo Crucis facta
sub præscripta verborum forma.

4 Consecratur ab Episcopo, non tantum ex ne-
cessitate præcepti, sed etiam Sacramenti: ut
probabilis sit, ejus consecrationem non posse
delegari per Pontificem simplici Sacerdoti qui
non est capax eorum, quæ ad potestatem ordi-
nis spectant, ut hic actus. Subjectum est quilibet
homo baptizatus: est enim baptismus janua
reliquorum Sacramentorum.

5 Quoad ætatem non videtur distinguen-
dum, ut etiam infantibus olim ex pia consuetu-
dine collatum fuerit hoc Sacramentum. Expe-
dire tamen videtur, non confirmare infantes
ante illucescentem rationis usum: nisi aliud
caussa exigat, ut longa Episcopi absentia aut
mortis periculum, ut perfectè vis moriatur.
Quæ ratione & carentibus sensu volunt posse
dari hoc Sacramentum, sive perpetud tales
sint, sive antè habuerint rationis usum, modò
credantur esse benè dispositi.

6 Jejunium esse debere & confirmantem &
confirmatum, patet ex *can. Vt jejunii. can. Vt
Episcopi De consecrat. Dist. 5.* non tamen tam ex
necessitate præcepti, quam Sacramenti decen-
tia, cum istorum decretorum verba non indu-
cant sufficienter præcepti obligationem, & si
inducerent, non obligarent tamen, quod fuit
tantum Concilii provincialis: ut usus hac in re
sit inspiciendus.

7 Minister confirmans est Episcopus solus,
Trid. *Sess. 3. c. 3. de Confirmat. & patet Actor. 8.
& 19. & can. Manus De consecrat. Dist. 5.* ubi so-
li Apostoli tanquam Episcopi leguntur confir-
masse fideles: ut tantum Episcopi fiat mentio
*can. 1. Dist. 5. De consecrat. & Sacerdos simplex
ex vi suæ ordinationis hunc actum exerce-
re queat.*

8 Quæstio autem est, An saltem ex commis-
sione R. Pont. possit hoc Sacramentum mini-
strare non Episcopus? R. sp. Possit videri non
licere, ex *d. cap. Manus*, ubi non reputatur Sa-
cramentum nisi fiat ab Episcopo: ut videatur
esse de substantia, & mutari nequeat per Pont.
qui habet tantum ministerialem circa Sacra-
menta potestatem, non etiam Sacramento su-
periore, Contra tamen tradit D. Thomas,
in 4. Sent. Dist. 7. ex Pont. delegatione hoc Sa-

cramentum ministrari posse per simplicem Sa-
cerdotem, quem & alii sequuntur ex Jure con-
sultis, Navar. in *Summa c. 22. n. 8.* Covarr. alios
referens, *lib. 1. Variar. Resol. c. 10.* Pro quibus facit
textus in *can. Pervenit, Dist. 95.* ubi ait Pont.
se concedere, ut per Sacerdotem fiat confirma-
tio, ne ex denegatione oriatur scandalum, in
locis, ubi defunt Episcopi, ut non possit negari
licite fieri. Et facit Concilium Florent. quo ad-
feritur ex causa urgente, per Apostolicæ Sedis
dispensationem, Sacerdotem simplicem hoc
Sacramentum administrasse. Nec obstat *d. can.
3. Conc. Trid.* quia tantum dicit ordinarium
esse ministrum Episcopum, non negat autem
delegari posse. Ut negandum sit, quod aliqui
volunt, ex institutione divina competere tan-
tum Episcopo, quia sic non posset dispensare
Pontifex.

9 Est & Oleum benedictum, à Chrismate di-
versum, cum non habeat balsami mixtionem,
sed ejus materia sit oleum olivarum, ex quo
per Episcopum benedicto consecratur Sacra-
mentum per unctionem hominis infirmi, in
certis corporis partibus, præscripta verborum
forma, vocaturque extremæ Unctionis, insti-
tutum ad juvandum, confortandumque æ-
groti animum contra difficultates occurren-
tes in articulo mortis, ejusque præparare ani-
mam, & quantum in se est disponere proxi-
me ad introitum gloriæ: cum, sicut cætera Sa-
cramenta, gratiam conferat, si non inveniat
obicem in subiecto. Nullum quidem est af-
firmativum præceptum de eo suscipiendo etiam
positis in extremo vitæ discrimine: est tam-
en per se utilissimum, & non sine peccato
omittitur, quatenus subest contemptus aut
scandalum.

10 Minister est Sacerdos etiam simplex. Ex
officio tenetur Parochus, cujus est ordinaria
salutis remedia præbere suis. Aliis, sine Paro-
chi licentia, alicui præbere Sacramentum est
inhibitum, sub pœna, ut aliqui adferunt, ex-
communicationis latæ sententiæ, *Clement. 1.
in princ. De privil.* Verum ùm ista Clement.
tantum loquatur de Religiosis ungentibus sæ-
culares, & sit pœnalis, non est extendenda ad
non Religiosos. Nihil faciente argumento à
simili aut majori, quia hoc non procedit in pœ-
nalibus, cum possit subesse singularis causa

movens Pontificem ad hanc pœnam statuen-
dam, in his potius, quam in his. In casu absen-
tiae Parochi, necessitas, quæ est extra legem,
facit & alios posse impunè administrare hoc
Sacramentum.

11 Subjectum est homo baptizatus, (baptismus enim est janua reliquorum Sacramentorum) & adules, qui habet aut habuit rationis usum: nam in eo, qui non habuit, non obtinebit finis hujus Sacramenti. Quando autem habuit, etiam si nunc non habeat, potest in eo suum habere effectum. Ministri tamen est curare, eo tempore detur, quo sui compos est infirmus; hoc enim reverentiae Sacramenti & modo operandi est convenientius. Ut non sit expectandum, dum infirmus sensu careat: quod consulto factum non foret sine culpa, licet tum temporis præstetur sine nova culpa. Istis præcipue dari vult Trident. *sess. 14. c. 3. De Sacram. unct.* qui ita periculosè laborant, ut in exitu vitæ constituti videantur; unde & ibidem hoc Sacramentum dicitur ex euniorum, quibus maximè accommodatur ejus effectus. * Iterabile est, cum characterem non imprimat, *inf. tit. seq.* & corporis ægrotudo possit iterari, ut iterato sit opus auxilio: non tamen durante ejusdem morbi necessitate, cui est sufficiens medicina ista semel adhibita. Quæ si postquam se remisit (quod judicandum arbitrio prudentis) iteretur, poterit & iterari hoc Sacramentum, tamquam novum auxilium.

Unguntur & Reges oleo benedicto in brachio, aut humero siveatmo. Omnes item Christiani oleo benedicto bis unguuntur ante baptismum, bis post baptismum, de quorum significatione videatur, *c. unic. hoc tit.* Ungitur & altare, dum consecratur; templum, dum dedicatur; calix, dum benedicitur, *d. c. unico in fine.*

TITULUS XVI.

De Sacramentis reiterandis.

SUMMARIUM.

1. Sacramenta non reiteranda Baptismus, Confirmatio, Ordo.
2. Ordinatio etiam ab Episcopo hæretico &c. facta imprimat characterem.

3. Ordinatus iterato an sit irregularis?
4. Defectus in ordinatione suppleri debet.

A Bominabile habitum, iterare Sacramenta, ea nimirum, quæ characterem imprimunt, cujus generis sunt Baptismus, Confirmatio, Ordo, quem sufficit semel suscepisse. *Trid. sess. 23. c. 4.* Quatenus ramen ordinatio facta ab Episcopo, licet hæretico, apostata, excommunicato, simoniacò, cum nihilominus a tali imprimatur character ordinando, ut dictum supra tit. 13. Quia in re hæreticis aliquotum fuit olim, volentium à simoniacis ordinatos non nisi iterato ordinatos esse admittendos; verum ea repressa est. Dixi, quatenus facta ab Episcopo quia alias nihil accessit consecrationis, *can. Presbyteri Dist. 62.* ut iterari ordo dici nequeat.

Quæstionis est, An iterato ordinatus sit irregularis? R. Id velle Navarr. *Conf. 1. hoc tit. per can. 1. Dist. 68. can. dictum 8. De consecr. Dist. 5.* verum ea loca ut prohibeant quempiam iterato ordinari, non loquuntur tamen de irregularitate. Adjicitur & pro ea parte textus in *can. Saluberrimum 1. q. 7.* ubi ordinari ab hæreticis in ordine suscepto permittuntur ministrare, nisi iterata rinctione sint maculati; verum hoc accipiendum de rebaptizatis, quorum factum est gravius; ut in his sit singulare, quod ab Ecclesiæ militia omnino removeantur, *can. Qui in qualibet. 10. 1. q. 7.* & ibi *Glos.* nec videatur extendendum. Non obstante argumento à paritate rationis ducto, eo quod æquè sit prohibita iterata ordinatio atque iteratus baptismus: neque enim ea argumentatio procedit ad constituendam irregularitatis pœnam, quæ requirit expressam constitutionem Pontificiam, *c. is qui de sent. excom. in 6.* Atque ita expresse in eo, qui bis confirmatus est, tenet Covarr. in *Clement. Si furiosus in princ. n. 8.* subjungens idem in his ordinato statuum dum est.

Defectus si quis contigerit in ordinatione, ille stato tempore est supplendus: veluti si manuum impositio omilla sit, aut oleo, non christmate fuerit facta inunctio; cætera legitime facta neutiquam iteranda, *c. 1. h. t.* Alia Sacramenta sine noxa iterantur: imò aliqua iterari cogit necessitas.

TITU.

TITULUS XVII.

De filiis presbyterorum ordinandis, vel non ordinandis.

SUMMARIUM.

1. *Causa hujus irregularitatis, & cur ea filiis presbyterorum imputetur.*
2. *Non etiam pari procreant.*
3. *Circa admissionem naturalium quis dispenset.*
4. *Dispensatio simpliciter facta an intelligenda de majoribus Ordinibus.*
5. *Irregularitatem non tollit oculus defectus natalium.*
6. *An eo casu dispenset Episcopus?*
7. *An saltem quoad executionem suscepti ordinis?*
8. *An credendum matri adferenti illegitimum esse.*
9. *Dispensatio non facit habilem, ut quis succedat in Ecclesia aut beneficio patris.*
10. *An nepos recte succedat avo?*
11. *Ascendens recte succedit in beneficium descendens & collateralis.*
12. *Inhabilitas hac non tangit nepotem legitimum ex filio illegitimo.*
13. *Epositus an censendi irregulares.*
14. *Legitimatione tollitur hac irregularitas.*
15. *Etiam quoad Ordines, & Episcopatum.*
16. *Ordinatus aut beneficiatus ante matrimonium parentum an per illud fiat habilis ad celebrandum aut retinendum beneficium?*
17. *Vita probitas, scientia non tollit irregularitatem.*

Inter alia quae ab Ordinibus remouent, est natalium defectus, quem habent filii presbyterorum. * Cujus causa non tam ponitur in infamia eorum, qui sic nati, cum illa non contrahatur nisi ex propria culpa, ut patet ex l. 1. *De his qui notant infamia*, quae hic nulla in talibus liberis est, ut illis imputari nequeat, *can. Nati Dist. 72. Palzor. De spuris cap. 55. laze Pistorius. Quasi juris p. 1. q. 3. num. 20. & seq.* quam in memoria turpitudinis paternae, quae procul à locis sacris remouenda, & quia timere possit ne filius sit paternae turpitudinis imitator. * Non recte obijcies, debuisse potius procreanti imponi haec irregularitatem, in

quo sit culpa; nam non agitur de poena culpa, sed de indecentia; & praecavenda in futurum simili turpitudine. Non consideratur autem in procreante indecentia ulla, praeter delictum, quod alio modo punitur, ut dicitur infra ad 2. *De cohabit. Cleric. & mulierum*] Deinde pater non accipit esse per generationem turpem, sed dat filio, & actio non est in agente sed in passio; ideoque indecentia siue defectus inde natus non est in parente, sed redundat in filium: excepta culpa, quae est quasi immanens in ipso operante. Idem Judicium in aliis, natis ex conjunctione non legitima, vel pro tali non aestimata, de qua infra sit *Qui filii sint legit.* ponit rationis paritas: nisi monasticae vel regulari disciplinae se subiciant, per quam tollitur incontinentiae suspicio. *Nov. 5. in princ. Glos. in c. fin. h. & seculo* tamen aditu ad Praelaturas, citra Pontificis dispensationem, *d. c. fin. & ibi Glos.* Qua in re contigit aliqua mutatio per Sixtum V. qui noluit admitti ad Religionem ex incesto aut sacrilego concubitu natos, nisi ad locum conuersorum. Ratio est in majori turpitudine istius copulae. * Circa admissionem aliorum naturalium, quorum conceptio non est tam turpis, nihil mutatum, nisi quod velit praemitti informationem super vita & moribus. Gregorius xiv. prohibitionem istam Sixti relaxavit, permittens illegitimum admissionem arbitrio superiorum. Vetum ea de re plenus infra ad 11. *De regularib.* Extra monasticam regulam positi ad Ordines non admittuntur, ne quidem minores, nisi ex dispensatione Episcopi. cui hoc permittitur: uti & dispensare super beneficiis, quibus non adnexa cura animarum, aut dignitas, si tamen nullum aliud Canonicum obstat, *c. 1. eod. in 6.* Dispensatio Rom. Pontificis tollit irregularitatem, facitque eos habiles ad majores ordines, & capaces dignitatum ac beneficiorum, quibus adnexa cura animarum, si respondeant mores & merita, *can. Apostolica 12. cum seqq. dist. 6.*

Quod An dispensatio facta super Ordinibus simpliciter, sit intelligenda de majoribus? R. Hoc aliquos velle, ductos eo argumento, quod indefinita oratio aequi polleat universalis: videri tamen, receptius tantum ad minores esse restringendam, quod dispensatio sit strictè interpretanda, *c. 1. eod. in 6.* atque ita restringenda.

restringenda, ut quam minimum recedatur à jure communi. *Glossa in c. Litteras, 14. hoc tit. Specul. De dispensat. §. fin. n. 2.* Pro qua parte videtur facere textus in *c. 2. eod. in 6* ubi frustra Pon. exprimeret, ad omnes Ordines promovendi valeat, si indefinita universaliter æquivaleret. Si tamen cum constituto in minoribus hoc sciens Pont. dispensaret, ejus dispensatio, ne nihil operetur, ad majores traheretur ordines, *arg. c. Si Papa Deprivis, in 6. Abbas in d. e. Litteras n. 6.* Quod si certum ordinem expriserit Pont. ne utique traheretur ad superiorem, quod unius inclusio sit alterius exclusio: quo casu est certum inferiorem ordinem concludi, cum virtute insit. Hinc facta dispensatio ad beneficia non continet alia quàm simplicia, *d. c. 2.*

Occultus defectus natalium ne utique facit cessare irregularitatem, cum non tollat is defectus causam irregularitatis: ut dispensatione nihilominus sit opus, quæ & occulta sufficit. Navarr. in *Summa cap. 27. n. 201.*

Dubitarur, An illo casu dispenset Episcopus? R. Id posse videri per Trid. *Sess. 24. cap. 6. De reform.* quod permittit Episcopis dispensare super irregularitate ex delicto occulto; hoc autem in casibus procedit ex delicto patrum occulto. Et facit, quod ratio Concilii scilicet ad evitanda pericula & scandala, quæ oriuntur ex directione occultorum criminum, quæ sequeretur, si ad Sedem Apostolicam esset eundem, etiam hic obtineat. Contrarium tamen probabilius, non posse Episcopum dispensare: nihil obstante dicto Concilio, quod tantum loquitur de ea irregularitate, quæ contracta ex crimine occulto ejus, qui est irregularis, cujus hoc in casu nullum est crimen, aut culpa, uti dictum. Nec facit, quod hic subsit delictum patrum, quia illud non respexit Concilium, atque eò id trahere, esset torquere ejus verba Ita Navarr. *d. loco n. 194.*

Quid si susceperit Ordinem, an Episcopus dispensabit quoad executionem? R. Hoc velle Navarr. *d. num. 201. & Conf. 4. hoc tit.* propter bonam ejus fidem. Adducit textum in *can. Lugdunensis 1x. quæst. 1.* Probabilius nec posse dispensare Episcopum quoad ascensum ad alios Ordines, ne culpa prosit, nec quoad executionem susceptorum. Ratio est, quod in *cap. 2. eod. in 6.* generaliter negetur Episcopo po-

testas dispensandi quoad majores ordines, cum irregularitas ante contracta non tollatur per Ordinem temerè susceptum, sed nihilominus maneat: nec ullibi pateat data potestas Episcopo dispensandi ea de causa. Et licet ratio sit consentaneum, ut detur, non sufficit tamen ista congruentia sine potestate. Nihil faciente bona fide, nisi quod peccatum minuatur, quod grave committeret, si conscius defectus initiari se fecerit, aut etiam initiatus postea conscius defectus celebrare præsumperit, non habita dispensatione. Non obstat allegatus textus, quia, ut inde liquet, loquitur in diverso casu. Notandum autem hoc in casu non videri incurrisse novam irregularitatem, quod de sit Canon sine quo non inducitur irregularitas, *cap. Is qui De sent. excom. in 6. Covarr. ad Clem. Si furiosus, p. 1. §. 1. num. 3. Innoc. ad cap. Si celebrat, ult. num. 3. inf. De Cler. excom. ministrante.*

Quæri hic etiam potest, An teneatur quis credere matri adferenti illegitimum esse? R. Non tenetur, ut exprimitur *l. 6. De his qui sui vel al. juris sunt, ubi Costal.* quod pro eo sit præsumptio causata per constans inter parentes matrimonium, unde procreatus habetur. Et licet dubium ex dicto matris oriatur, non tenetur tamen propter hoc, qui est in legitima possessione, se illa privare. Ubi nihil faciat, quod mater probeatur adultera: nam potuit concepisse legitime, uti & præsumitur, *Alciat, reg. 3. præsumpt. 37. & concurrens possessio ex titulo veri matrimonii, Navarr. d. n. 201.* Facit, quod dictum patris non præjudicet filio, *l. 1. D. De Carbon. edicto:* nisi alia sint indicia sufficientia; ut quia maritus tanto tempore abfuerit, ut non possit videri ex illo conceptus, *d. l. 6.* Quod si filius matris fidem habeat, non poterit ad Ordines ascendere, aut beneficium suscipere, sine dispensatione, quia ageret contra conscientiam, quæ & erronea obligat.

Facit itaque dispensatio habilem ad Ordines, beneficia: non tamen, ut ea obtineat in Ecclesia, cui pater præest, aut præfuit, aut habuit beneficium, solet dispensare Pont. *cap. 2. & 3. hoc tit.* Indignum enim est, patris incontinentiæ memoriam fovere in locis & rebus Deo consecratis, quibus maxime com-

competit puritas sanctorumque. Trid. Sess. 25. cap. 15. De reformat. Multo minus, ut patri succedat in beneficium, quod ne quidem legitime ante sacerdotium genito est datum, qui licet non prohibeatur habere beneficium in Ecclesia, in qua pater ejus habuit, aut praestitit, praesertim, cap. 7. hoc tit. quod nihil inconueniens includat, talem filium in eadem cum patre Ecclesia stare; neuiquam tamen admissum, ut immediate ei succedat, cap. 10. & 11. hoc tit. ne quod maxime respicit Ecclesia, fiant beneficia hereditaria: transirent enim hac via ad indignos, can. Apostolica viii. q. 1. Dispensat tamen Pont. ex aulla, cap. pen. hoc tit. Mediate succedat in idem beneficium nihil continere vitii rescripti Alexander III. cap. 7. & 11. hoc tit. Verum Clemens vii. dicitur istam Alexandri Constitutionem immutasse, & prohibuisse, ne filius, etiam post aliam personam intermediam, in idem beneficium possit succedere, & hoc ut omnis officii occasio, quae inde nasci solet, euelatur.

10 Q. An nepos succedat avo? R. Glossam in d. cap. 11. hoc tit. id negare, ratione prohibita successione, quae est in nepote: contrarium tamen esse probabilius, quod C. non non faciat mentionem nisi filiorum, quorum nomine non veniunt nepotes, praecipue in odiosis, quae non extendenda. Eaque est sententia Joan. Andreae & Abb. d. e. 11. quae procedit, quando nepos filio vivo, succedit avo, quod non possit videri successio: secus, si filio defuncto, quod tunc jure communi videatur succedere. Innoc. d. e. 11.

11 Poterit ascendens potest immediate succedere in beneficium descendens, aut collateralis, cum id non appareat prohibitum: loquuntur enim Canonibus tantum de filiis succedentibus patri. Ut non sit extendendum ad ascendentes, aut collateralis, cum odiosa non ferant extensionem, & cesset puritas rationis, quia successio filii in locum patris est ordinata, non etiam contra. Nam et si is, D. De inoffic. testam. Quo modo & frater poterit obtinere beneficium fratris sui, etiam immediate, quia id verum non reperitur. Gloss. d. loco.

12 Illud quaesitum est, An supradicta inhabilitas tangat nepotem legitimum ex filio illegitimo? R. Non videri, cum nec verba Cano-

nis id exigant; loquitur enim de filiis presbyterorum, hic autem agitur de odiosis: nec ratio subest, quod scilicet putentur secuturi paternam incontinentiam, quae non conuenit nepoti, cujus pater non fuerit incontinens, ut neque eum debeat tangere dicta inhabilitas. Nec facit, quod Trid. Sess. 25. de reformat. c. 15. utatur verbis, longissime arceatur: nam seipsum potest explicat, tantum agens de filiis illegitimis, eosque removens ab omni officio & ministerio Ecclesiae, in qua pater beneficium habuit. Ita ut, cum nec jura vetera inhabilitent talem nepotem, nec novum per Trid. inducendum sit dicendus habilis. Et ita tenet Navarr. hoc tit. Conf. 9. & 10. & decilum tradit Papon. lib. 21. Arrest. tit. 3. Arr. 4. Contra vult Lopez, in Practica sua Criminali cap. 48.

Moverur hic alia quaestio, An illegitimi sint censendi, atque ideo irregulares, expositi? R. Sola expositione non contrahitur irregularitatem; si alias de parentibus constet: sin ignorentur, rem esse admodum controvertam, ut quidam graves auctores eam relinquant indecisam. Pro negativa parte facit regula juris, quae habet, in dubiis semper esse benigniora praeferenda; praesumendum quem esse bonum, qui non probatur malus, Gloss. in cap. Cum deputati inf. De judic. Facit, quod contingat etiam legitime conceptos exponi, propter parentum inopiam, ut patet ex cap. unico inf. De infantib. expos. cum dicatur ibi expositos liberari à patria potestate: ut ea sit praesupponenda contracta ex nuptiis. Facit & in simili regula, quae mavult nocentem absolvi, quam innocentem damnari; & in dubio in favorem prolis esse judicandum, cap. Tenore inf. Qui filii sint legis. Quam opinionem volunt plane procedere quoad saecularia, arg. l. 3. Cod. De infant. expos. & quoad Ordines bona fide susceptos, quorum executio non est suspendenda, cum in dubio praesumatur pro possessore, & negans alicui adesse qualitatem requisitam, id ipsum probare debeat. Aliud dicendum quoad Ordines suscipiendos, qui non conferuntur nisi iis, qui apparent legitimi: non apparent autem tales, cum status eorum sit dubius, quae res ponit quamdam indecentiam. Covar. ad Clem. Si furiosus, p. 1. in princ. m. 9. Illi autem, quorum ignorantur pa-

rentes, si habeantur ut legitimi, relinquendi suae conscientiae, & possunt se reputare ut legitimos, quia melior est conditio possidentis praecipue post ordinationem. Quod si infamantur, ut illegitimi, eis incumbit purgatio: facit enim fama contra eos praesumi, quamvis non teneatur quis in dubio credere se illegitimum, ut dictum supra, *nu. 12.*

Haec de defectu natalium: quem tolli per dispensationem Pontificiam, uti & irregularitatem ex eo procedentem, dictum est: imò & in aliquibus per Episcopalem, neutriquam verò per Imperialem, cum irregularitas non civilis, sed Ecclesiastica sit fori.

14 Facit & cessare eam legitimatio, quae est natalium restitutio, ea praecipue, quae fit per subsequens matrimonium, cum faciat videri natum quasi ex legitimo toro, ut dicitur infra, *ad tit. Qui filii sunt legit.* quatenus tempore conceptionis inter parentes potuit esse matrimonium, ut ibidem dicitur. Idem effectus tribuitur legitimatio per rescriptum Pont. qui ut est supra jus humanum, ita potest impedimenta ab eo posita tollere, legitimando & habilitando personam adfectam.

15 Sed quaeritur, An ita legitimatus fiat habilis ad Ordines, etiam Episcopatum? Resp. Id dicendum esse, non requisita nova dispensatione; quia legitimatio, sive de jure communi per matrimonium subsequens, sive de jure speciali per rescriptum simpliciter facta, continet dispensationem totalis defectus natalium, cujus effectus erat inhabilitas ad Ordines, beneficia, dignitates: ut, defectu simpliciter sublato, sit dicendus sublatus & ejus effectus etiam quoad Episcopatum. Nihil obstat, quod requiratur, ut Episcopus sit ex legitimo toro, *c. 7. sup. tit. 6.* nam talis habetur per legitimatorem, *c. Tanta inf. Qui filii sunt legit.* ubi Glof. *V. legitimi*, dicit eos haberi legitimos quoad ordines & honores, quod per matrimonium omnia praecedentia sunt purgata: quod & adferit Glof. in *c. innormis 20. P. conjugato sup. d. tit. 6.* Non obstat etiam *d. c. 20.* nam ex eo, licet dubia sit ejus lectio, satis patet, ibi non fuisse matrimonium initum inter parentes, ut dispensatio ibi requiratur. Nihil quoque facit, quod dispensatio simpliciter in Ordinibus non referatur ad majores, aut ad digni-

rates: quia illa est partialis tantum, ut restringatur: haec autem totalis.

Quaeritur etiam, An ante parentum matrimonium ordinatus, aut beneficio donatus, per illud subsequens fiat habilis ad celebrandum in susceptis, aut retinendum beneficium? R. Quantum ad beneficium attinet, illud dicendum male collatum, quippe inhabili, nec prodesse subsequenter habilitatem, cum ea non adfuerit tempore collationis, uti requiritur, *cap. Si eo tempore 9. De rescriptis in 6.* qua de re latius infra, *tit. De praeben.* Quantum ad Ordinis suscepti, qui characterem imprefit, executionem, posse videri non impediri, utpote jam sublato impedimento, quod obstat, scilicet irregularitate causata per defectum natalium, qui sublato non potest non cessare ejus effectus. Quo facit, quod dictum supra hoc *tit. nu. 7.* ex ordinatione illegitimi citra dispensationem non contrahit eo novam aliquam irregularitatem aut suspensionem, quod Canon desit. Ut sublato antiquo impedimento per legitimatorem, non possit subsistere aliud, quod impediat, quamvis ordinatio non fuerit citra peccatum, eo gravius, quo gravior defectus. Est tamen haec opinio valde dubia.

Tribus itaque modis aufertur irregularitas, ex defectu natalium procedens, scilicet ingressu in Religionem, dispensatione & legitimatone. * Vita probitas, scientia, aliaque dotes, licet faciant tolli posse irregularitatem, ex certa tamen & indubitata scientia eam ex se non tollunt, ut patet ex *d. c. Innormis 20. sup. tit. 6. & c. Litteras 14. h. t.* quae loca praesupponunt istas dotes, ut accedat dispensatio.

TITULUS XVIII.

De servis ordinandis, vel non.

SUMMARIUM.

1. Servi cur ordinari prohibeantur.
2. Servus Domino consentiente recte ordinatur.
3. Consensus an requiratur absolutus & simplex?
4. Quia si ordinatus fuerit Domino nesciente?

§. Or-

5. *Ordinatus ignorante domino non contrahit novam irregularitatem.*
 6. *Restitutus domino an careat privilegio fori & Canonis?*
 7. *Libertus an recte ordinetur.*
 8. *Servorum nomine qui hic veniant.*

Provenit & irregularitas ex defectu originis, scilicet servilis, saltem ex parte matris: sequitur enim partus ventrem, *Instit. De Ingen. c. fin. hoc tit.* * Unde prohibentur ordinari servilis conditio ponat indecentiam, cujus Canones non videntur habuisse rationem, quod illa pertineat ad bona per mala fortunæ, & nullam habeat conjunctionem cum pravis moribus, quam ratione justitiæ, respectu domini ex una parte, ne illi fiat injuria, re sua invito subtracta, unde procedunt blasphemix in nomen divinum, & sacrosanctam fidem; ex alia vero parte religionis causa, cujus ministerio non possit vacare servus ordinatus, si apud dominum relinquatur, aut ab eo in servitutem retrahatur, *can. Quicumque can. Ex antiquis Dist. 54.* Debet enim esse immunis ab aliis, qui divinæ militiæ est aggregandus, nec à castris Dominicis, quibus nomen dedit, aliquo necessitatis vinculo abstrahendus. * Unde servitus non inducit obstaculum perpetuè absolutè, sed quamdiu durat, & non consentit dominus, cujus consensus sufficit, ut patet ex *can. Apostolico 81.* & *can. Generalis Dist. 54.* sive expressus sive tacitus, veluti si sciat facris initiari servum, & non contradicat, *can. Si servus sciente Dist. 54.* qui non potest videri non consentire in libertatem, cum qui vult consequens, velit & antecedens.

Ubi quaeritur, An debeat consensus iste domini esse absolutus? R. Absolutum & simplicem nullam quidem involvere conditionem, saltem sub obligatione justitiæ, atque ita servum purè esse liberum: non repugnante tamen conditionem apponi, statui Clericali non repugnantem, veluti de operibus spiritualibus præstandis, aut etiam de non præstandis officii justitiæ aut gratitudini repugnantibus. Probatur idipsum *c. 2. inf. De condit. appof. c. Nullus h. r. ubi Abbas.*

4. *Ordinatus domino nesciente, manet qui-*

dem ordinatus, quia servus non tam inducit incapacitatem, quam irregularitatem, quæ non impedit characteris impressionem. Ordinatus tamen in minoribus liberatur servitute, & domino suo restituendus, *can. Ex antiquis, can. Frequens Dist. 54.* Nam cum eorum ordinatio sit remota ab actu sacro, prævalet regula, quod nulli fraus sua debeat patrocinari, nisi annus fuerit elapsus, non à tempore ordinationis, sed scientiæ computandus, ut vult Hostiens. *hic,* quod dissimulatio tanti temporis consensum ponat, aut nisi per triennium hæserit in monasterio, *d. can. Si servus sciente.* Sacerdos ordinatus manet quidè in gradu suo in reverentiâ sacerdotii, *d. can. Ex antiquis* & *d. can. Frequens:* multatur tamen amissione peculii, si quod habet, quod domino cedit, cui restituitur, non ad serviles, sed spirituales operas ei præstandas. Diaconus ordinatus non alias domino restituendus, quam si vicarium præstare nequeat, aut alias satisfacere, *d. can. Ex antiquis.* Idem juris hodie est in Subdiacono, propterea quod Ordo subdiaconatus reputetur nunc inter eos, qui sacri habentur, *cap. pen. hoc tit.* quod olim aliter se habuit.

Hæc ita si bona fides Episcopi, & aliorum qui testimonium exhibuerunt, suffragetur: nam si Episcopus scienter servum alienum, domino ignorante, ordinaverit, tenebitur ei ad duplum. Si Episcopum excuset bona fides, non etiam eos, qui obrulerunt, tenebuntur hi ad prædictam satisfactionem, *d. can. Si servus absente Dist. 54.* Videatur de his *Glossa fin. in c. 1. h. r.*

Cæterum ordinatus ignorante domino non videtur contrahere novam irregularitatem, aut suspensionem, cum nullus Canon id habeat, & postea, consensu domini superveniente, aut eum manu mittente, desinat esse irregularis, absque alia dispensatione, utpote ablato fundamento irregularitatis. Idem erit, si ordinatus ante domini consensum celebret, cum non appareat Canon, qui tale quid statuat.

Dubium esse potest, An restitutus domino careat privilegio fori & Canonis? R. Quantum ad fori privilegium, illud non esse restitutum, in minoribus tantum ordinato, cum per *Trid. Sess. 23, c. 6.* non alijs competat, quam

quàm ferentibus habitum, & tonsuram. Non fert autem talis restitutus, cum jubeatur esse ejusdem conditionis, cujus erat ante gradum, *can. Nulli dist. 34.* Ut habitum & tonsuram eum deferte minus conveniat Ecclesiastica dignitati. Quantum ad privilegium Canonis, nec hoc ei saluum, saltem quoad dominum, cui in nullo præjudicatum per gradum. Idem quoad alios vult Glossa, *fin. in d. can. Nielli,* quasi depositus careat omni Clericali privilegio. Sed contra dicendum, eum non privati omni privilegio Clericali, atque ita non impune percuti ab aliis, ut tradit Hostien. *hic c. 2.*

7 *Glos. fin. in c. 2. De penis in 6.* Libertus licet videatur irregularis, per *can. fin. Dist. 54.* propter speciem quandam servitutis, quam retinet, consuetudine tamen domino quin licite ordinatur non est dubitandum, & liberetur quoad viles saltem condiciones, non quoad eas, quæ concernunt exhibitionem honoris & reverentia.

8 Porro servorum nomine videntur venire & originarii, & simili conditioni obnoxii, quoad impedimentum ordinationis, propter generalitatem text. in *can. Generalis & can. Admittuntur Dist. 34.* ne his, quibus obligati sunt fiat injuria. Possent dici etiam impediri causa obligationis, de qua Tit. sequenti.

TITULUS XIX.

De obligatis ad Ratiocinia ordinandis, vel non.

SUMMARIUM.

1. Ratio hujus impedimenti.
2. Obligatio ex administratione rerum secularium procedat oportet.
3. Redditi rationibus quatenus quis admittendus ad Ordines.

Ratio civilis, qua nemo per dolum aut fraudem rem suam alienare potest, quod duriores faciat adversario conditionem, *tit. D. De alienat. jud. & utan. caus.* etiam per Canones recepta facit obligatum ad reddendas rationes ordinari non posse. Fieri enim possent, ut hujusmodi homines, alienis negotiis implicati, ideo ad sacros Ordines properarent, ut

hac Ratione laicorum jurisdictioni subtraheretur, non nisi coram iudice Ecclesiastico conveniantur: non sine detrimento eorum, quibus sunt obligati, quibus propterea redditus perceptio difficilior. Quæ res reprehensioni obnoxiam faceret ipsam Ecclesiam, quæ tale genus hominum suscipiendo videretur eorum fovete nequitiam. Præterea condemnatio talium, propter male perceptum officium, eos notaret infamia, quæ redudaret in ipsam Ecclesiam.

Procedunt hæc, sive obligatio tendat ad actiones sui ministerii peragendas, sive ad ratiocinia reddenda: quatenus tamen orta est ex administratione rerum secularium, sive publicarum, sive privatarum, uti patet ex *cap. unico b. 2.* Ubi etiam tutores repelluntur, & curatores, cum sit eadem in privatis ratio, quæ in publicis. Aliud est, si concernat administrationem rerum Ecclesiæ, aut pertinentium ad ipsam causam, cum ejusmodi administratio non sit aliena ab officio Clericali, nec sub sit ratio mutandi fori. Pro quo facit *can. 1. Dist. 86. & can. iudicatum Dist. 89.* Abbas & Innoc. ad d. c. unicum.

Redditi rationibus, etiam si administrans debitor remanserit, non videtur tamen removendus ab Ordinibus, cum nullo jure sit cautum, ob debitum privatæ personæ induci hoc impedimentum: nisi & simul ponatur paupertas, quia non haberet sustentationem congruam, uti requirit dictum supra, *tit. 14.* aut debitum tale, cujus nomine his, aut molestia mutatur: tunc enim eadem est ratio, quæ in superioribus, ac proinde idem impedimentum.

TITULUS XX.

De corpore vitiatis ordinandis, vel non.

SUMMARIUM.

1. Corpore vitiatus culpa sua qualiter fiat irregularis.
2. An dicitur non concurrens ad sui mutilationem?
3. An neque inventus cum uxore alterius?
4. Sine vitiati culpa non incurritur irregularitas.

g. Es.

5. Exsecutio virilium quatenus causet irregularitatem.
6. Qualiter defectus impediens usum Ordinis.
7. An & qualiter defectus oculi?
8. An claudus removendus ab Ordinibus?
9. An surdus, An in scitiosus?
11. Removendi leprosi, epileptici, &c.
12. An & hermaphroditus?
13. Quid si facinram contingat mutari in matrem?
14. Dispensat super hoc vitio Pontifex.

Inducit & irregularitatem vitium corporis, consistens in alicujus membri defectu, impediente usum Ordinis, vel inducente notabilem deformitatem.

Ubi notandum defectum istum causari vel culpa ejus, cui accidit, vel sine ejus culpa, uti à nativitate, morbo, injuria alterius, casu. Priori modo, si abscissio sit membri principalis, quale est, quod habet distinctum ab aliis partibus officium, uti est oculus, manus, auris & similia, sive partis ejus, inducitur irregularitas; sive notabiliter impediatur usum Ordinis, aut deformitatem inducat, sive nondum modo tanta sit, ut per se, & seclusa omni inadvertentia, fieri non poterit sine mortali peccato. Quo modo partem digiti, etiam non necessariam ad usum Ordinis, sibi per indignationem abscindens removeret, *can. Qui partem dist. 55.* Neque enim in eo tam consideratur defectus, quam voluntas a sua sibi ferrum injicere, ut, licet sit abscissio occulta, veluti digiti, pedis, nihilo magis excuset. * Quod si per alium contingat abscindi partem non principalem, non quidem sine culpa passi, sed qui directe non fuerit cooperatus ad sui mutilationem, si sine scandalo possit celebrare, ei est permittendum, veluti si cui in duello pars digiti sit abscissa, *c. i. h. r.* Longe enim atrocius est, in se ferrum sumere, quam ab alio pati. Nec facit, quod *d. c. 1.* videatur loqui dispensative: nam hoc ipsum tantum respicit in dignitatem facti, cui se immiscendo partem digiti amisit, quo per penitentiam purgato dicitur permittendus ab Episcopo celebrare. Qui directe quidem non contrit, culpa tamen sua per alium patitur mutilationem membri principalis, licet occultam, neque impediens usum Or-

dinis, nec adferentem deformitatem, nihilominus est irregularis, veluti qui à judice sit mutilatus ob crimen, vel ab alio, quem injuste fuerit aggressus.

Quid si à marito turpiter quis inventus cum uxore, pallus sit ab eo amputationem? Hunc esse irregularem tenet Hostiens. in *Summa hic n. 6.* & Navarr. *cap. 27. n. 198.* Quae sententia fundari potest in ratione, quod indirecta voluntas voluntarie se exponentis tali periculo aequiparetur directo affectui, per text. in *cap. 3. hoc. r.* in verbis, qui seipsum absciderint, vel adfecta verint, ut ab aliis abscinderentur. Eadem proba & Covarr. *ad Clem. Si furiosus p. 1. in princ. num. 6.* & est communiter recepta atque ita tuta. De rigore tamen dubitari de ea potest, cum *d. c. 3.* loquatur de eo, qui se abscidit, vel adfectavit: ut abscinderetur, uti & *can. Si quis 7. dist. 55.* Ut videatur requiri proptia voluntas vel adfectus. Nemo autem dixerit, eum, qui cum adultera invenitur, adfectare, ut à marito ejus abscindatur secundum ea, quae dicuntur inferius *ad tit. de homicidio.*

Posteriori casu, quando scilicet non subest culpa vitiati, distinguendum est, in qualitate defectus. Aut enim defectus talis est, qui impedit usum ordinis, vel omnino, vel saltem, aut non secure, aut sine periculo scandalove fiat, propter deformitatem: vel non impedit, nec scandalum aliquod ponit. Posteriori hoc casu nulla ponitur irregularitas, Navarr. *d. loco num. 199. c. fin. h. r. d. can. qui partem dist. 55.* Ratio est quod non imponatur nisi ex culpa vel causa. Culpa autem hic non est uti praesupponitur non etiam causa, cum non sit impedimentum usus Ordinis, nec indecentia ulla subfit. * Hinc cui excisa sunt genitalia, casu aut per injuriam, aut postulante vi morbi, aut per naturam iis caret, non rejicitur ab Ordinibus. Cum cesset culpa & causa secundum jam dicta. Secus se res habet in eo, qui sibi abscidit vitilia licet causa sedandi motus libidinis. *can. 4. & 5. dist. 55.* Cum eo tamen, qui per simplicitatem putans mereri, se castravit, dispensari mandat Pont. citra tamen altaris ministerium, *c. 4. h. r.* Non est autem necesse in casu abscissorum virilium, citra culpam abscissi, ea in pulverem redacta aut siccata secum portare, ut vulgo putatur secundum *Gl. in*

- can. Eunuch. dist. 35. & Nav. d. c. 27. n. 200.*
- 6 Proit casu, quando scilicet impeditur usus Ordinis, inducitur omnino irregularitas, uti in eo, qui cœcus est, mutus, balbus sive blæsus, cui impedita est lingua [nam si usum ejus habeat commodum, aliud dicendum,] altera carens manu, aut digito ad celebrandum necessario, *cap. pen. & in. h. t.* Quod & procedit, si manus, aut digitus sit adeo debilitatus, ut ejus non sit usus, per *d. c. fin.* ubi vis ponitur in eo, quod sit potens ad frangendam hostiam, qua potentia 7 sublata inducitur contraria dispositio. * Oculi unius amissio, etsi non ponat impedimentum quoad usum, ponit tamen deformitatem, ex qua causatur irregularitas, *can. fin. dist. 15.* Ubi quidam distinguunt inter oculos dextrum & sinistram, quod scilicet hujus defectus irregularitatem ponat, non etiam illius. Atque hunc tradunt esse stylum Curie, cum tamen *d. c. fin.* indistincte loquatur: nisi quod integer usus sinistri causet facilitatem dispensationem, cum faciat actum celebrandi aut legendi Canonem minus deformem; unde & vocatur oculus Canonis, Navar. *d. num. 199.* Ubi quidam putant Episcopo esse licentiam dispensandi in casu, quo vitium sit exiguum. Deformitatem ponit oculus erutus, carentia nasi, aut partis notabilis, vulnus deforme in facie, pedis carentia,
- 8 Quid dicendum de claudo? Resp. Corpore quidem esse vitiatum, non tamen taliter, ut sit removendus ab Ordinibus, modo incedat sine baculo ad Missæ officium celebrandum, uti responsum *can. Nullis 57. de consecr. dist. 1.*
- 9 Defectus auriculæ non videtur ponere impedimentum, si cesset scandalum, & possit satis tegi, Navar. *conf. 5. h. t.* Surdaster sive difficulter audiens non videtur esse irregularis, secundum Navar. *conf. 6. hoc. t.* Surdus tamen omnino non videtur idoneus: quia audire non possit ministrum respondentem, & facile sit oriri confusionem ac scandalum. Nulla est tamen juris super hac re dispositio: nec videtur omnino necessarium, ut Sacerdos audiat ministrum respondentem. Navar. *d. conf. 6. Vid. Glof. in can. Hoc quoque de consecr. dist. 1.*
- 10 Quid juris in luscitioso? Resp. Hoc certam definitionem non habere, sed, ut pleraque alia dubia corporis vitia, arbitrarium esse, & dependere à discretione illius, ad quem cognitio ejus rei spectat, *cap. 6. h. t.* Qui si tantam eam videat, ut ob nimiam corporis inclinationem, & oculorum admotiorem; ponat deformitatem, non admittet taliter adfectum ad Ordines. Quod & dicendum de macula in oculo, si inducat deformitatem, *d. c. 2.* Eius genere notabilis deformitas apparentis partis corporis facit quem ad Ordines non admitti. Nam si ea occulta fuerit non oberit, veluti si quis habeat ampliatis digitos pedis, aut deminutos, atque ita deformes.
- Scandalum, & abominatio faciunt remotionem veri leprosum, epilepticum, id est laborantem morbo caduco, energumenum, id est à dæmone obsessum, *can. Maritum dist. 33.* Navar. *in Summa cap. 27. n. 202.* abhorrentem bibere vinum, ut sit emovendi periculum, & cui sunt manus tremule, ut sit periculum subversionis calicis. Sunt enim vitia hujusmodi, & similia, impediencia commodum usum Ordinis: ut irregularitatem inducant omnino, si præcedant ordinationem, si vero subsequantur, tantum ejus Ordinis usum impediunt, qui sine periculo & scandalo exerceri non potest, *c. 2. inf. de clerico agrot.* ubi Sacerdos, cujus abscessa manus, licet celebrate nequeat, reliquis tamen sacerdotibus fungitur.
- Quæri potest de hermaphrodito, an & quatenus sit irregularis. Resp. Si in sexum femininum inclinet, non tantum esse irregularem, sed & incapacem characteris, Navar. *d. loco n. 203.* Idem est, si utrumque sexum participet, quia absolute & simpliciter non est vir, quod ejus denominationem absolute non recipiat. Nec obstat, quod hoc casu detur illi optio, cui sexui inservire malit: hoc enim procedit quoad actiones externas & civiles, non etiam quoad Ordinum capacitatem, quæ non pendet ex electione unius, aut alterius sexus, sed ex naturali personæ conditione, qua credimus, non nisi viris licere exercere hoc Sacramentum, secundum dicta superius *tit. 11.* Si virili sexu prævaleat, dici potest Ordinis capax, quia vir habetur, *l. quaritur D. de statu hom.* Non videtur tamen plerisque admittendus propter monstrositatem, & ex ea indecentiam, Navar. *d. n. 203.* Quamvis non desint, qui velint ordinari posse, quod hæc

monstrositas sit latens, & talis non impediatur. Tolet. in infir. c. 57. n. 15.

13 Quid si contingat feminam erumpente natura in virum mutari? Resp. Hoc factum esse colligi ex Plinio, Natur. hist. l. 7. c. 4. eamque ideo nec incapacem videti, nec irregularem, cum tota in virum sit mutata, nec aliqua obstat monstrositas. Ut ordinari posse sit dicenda, nisi obstat scandalum.

De significatione mystica vitiorum quorundam corporis, quae ab ordinando remouent, vide can. 1. & 2. dist. 49.

14 Dispensatio ex communi opinione super hoc vitio spectat ad Rom. Pont. Covarr. ad d. Clem. Si furiosus p. 1. in prin. n. 7. non etiam ad Episcopum. Nihil obstat c. 4. h. r. cum in eo Episcopus dispense auctoritate Pont. ut ex eius electione patet. Est tamen Episcopi arbitrio relicto examen causarum inhabilitatis, deformationis, mutilationis, scandali, causantium irregularitatem, Innoc. c. 1. h. r. per c. 2. eod. & can. Communiter dist. 33.

TITULUS XXI.

De Bigamis non ordinandis.

SUMMARIUM.

1. Bigamia spoliatur omni privilegio Clericali.
2. Bigamia vera quomodo contrahatur.
3. An & sola culpa, citra immisionem seminis.
4. Non contrahitur per concubinatum.
5. Contrahitur etiam per uxorem, quam habuit ante baptismum, altera postea ducta.
6. Bigamia Interpretativa.
7. Non contrahitur ab eo, qui falso putat se ducere corruptam.
8. Contrahitur ab eo, qui unam validè duxit, alteram de facto.
9. Et contra qui primam invalidè, alteram validè.
10. Item qui duas duxerit de facto & nulliter.
11. An & quando invalidum est matrimonium ex parte consensu.
12. An & vidua ducta nulliter?
13. Bigamia Similitudinaria.
14. Irregularitas hac est juris humani.
15. Bigami an careant omni privilegio Clericali.
16. Cum Bigamis dispensat Pontifex.
17. Dispensat & Episcopus super bigamia similitudinaria.

18. An & super vera occulta?

19. Bigamia non tollitur per ingressum Religionis.

20. Pralatis Religionis an sit jus dispensandi?

21. Bigamus cur habeatur. contrahens cum corrupta, non ipse antea corruptus.

O mni privilegio Clericali nudat bigamia, ut & Ordine insigniri, & in suscepto ministrare impediatur, c. unico eod. in 6. non ratione peccati, quod per eam minimè incurritur can. fin. dist. 26. licet secus somnient quidam haeretici, cum Ecclesia nequidem trigamiam damnet, & Christus septemvirum non damnauerit, can. Aperiatur cum seq. XXXI. q. 1. sed quod deficiat representatio ministerii unionis inter Christum, per eius incarnationem, & Ecclesiam contractam, c. 1. Glos. V. Sacramentum h. r.

Bigamia denotat duplices nuptias. Tres eius species communiter adsignantur. Prima Propria & vera, quae contrahitur per nuptias consummatas successive cum diversis, can. 4. & 5. dist. 26. Dico, consummatas, quia citra copulam non est carnis divisio in plures, in qua ponitur ratio bigamiae.

Ubi quaeritur, An ad bigamiam requiratur immisio feminis? R. Hoc aliquos negare, adferentes, solam sufficere copulam, ea ratione, quod Ecclesia praesumat ex copula consummatum matrimonium. Quae ratio ut in foro externo procedat, propter perfectam copulae praesumptionem, probabilius tamen; in foro conscientiae non poni bigamiam licite que promoveri ad ordines, si res sit occulta, nam aliàs scandalum obstat. Pro qua parte urget, quod passim dicitur, non nisi per divisionem carnis in plures contrahi bigamiam: quae divisio non potest fieri nisi per consummationem, non etiam consummatio citra seminis immisionem. Qua ratione in can. Lex XXVII. q. 2. & in c. 20. inf. de convers. conjug. requiritur copula & commistio corporum ad consummationem matrimonii: copula vero non ponitur ut nec commistio, nisi immisso semine, per quod demum fiunt una caro vir & mulier. Vid. Sanchez. de matrim. Tract. 7. disp. 83. n. 6. Steph. de Avila De censuris Eccles. p. 7. disp. 8. dubio 1. vers. Præsertim.

Dico, per nuptias: quia requiritur adfectu maritali fiat ista divisio in plures. Ut per concubinatum cum diversis non contrahatur bigamia.

bigamia, quia deficit iste adfectus, *cap. 6. h. t.*
 5 Dubitatur, An qui ante baptismum habuit
 unam uxorem, & alteram postea, sit censendus
 bigamus? Resp. Reprobata opinione D.
 Hieronymi, *can. 1. dist. 26.* verius esse, cum
 proprie dici bigamum, ex sententia D. Augu-
 stini, *can. 2. dist. 26. & can. Si quis viduam*
dist. 34. quod baptismus quidem tollat crimi-
 na, & inde procedentem irregularitatem, non
 etiam abroget conjugii legem, nec inde cau-
 sum defectum deleat: qui non est minor, si
 ante baptismum inita nuptia fuerint, cum
 verè tales sint, ut dicitur inferius, quàm si
 post. Quid facit, quod ante baptismum du-
 cens viduam sit bigamus, *d. can. si quis viduam;*
 & quod ante baptismum coeupta non sit con-
 sectanda instar virginis, cum corruptio ista non
 virginem ponat. Covarr. *ad Clem. si furiosus p.*
1. §. 2. n. 3.

6 Secunda est Interpretativa, ita dicta, quod
 licet verè non fiat divisio carnis in plures, ta-
 men interpretatione censetur facta: ut pro-
 inde deficiat significatio unionis Christi cum
 Ecclesia. Unde ducens corruptam ab alio, sive
 in iusto matrimonio, sive extra illud, *can.*
Maritum 2. dist. 33. can. curandum 9. dist. 34.
 ut bigamus censetur irregularis. Dico, ab alio
 nam à se ante corruptam ducens, nulla ad-
 ditur bigamia, quod uxor carnem in plures
 non dividerit, ut moraliter secundum iura
 censetur cum virgine contrahere, copula præ-
 cedente per matrimonium subsequens purga-
 ta, de quo *infra tit. qui filii sint legit.* Alteri
 desponsatam necdum ab eo cognitam ducens,
 non potest dici duxisse non virginem. Aliud
 juris in eo, qui quam duxit virginem, postea
 adulterio maculatam cognovit: adficitur e-
 nim hac specie bigamiæ, quod cum ea unitus
 sit, quæ carnem suam in plures divisit, ut &
 ipse in plures divisisse censetur, in quo con-
 sistit ratio hujus bigamiæ. Non facta distin-
 ctione inter scientiam & ignorantiam, cum
 non agatur de vitio, quod causat voluntas,
 sed de significationis defectu, quem etiam
 patitur ignorans, imò & demens. Covarr. *d.*
loco n. 3. Adeo ut non excusetur maritus, qui
 ex præcepto Ecclesie uxorem adulteram ad-
 lecto maritali tractavit. Hostiens. *hic quaest. 9.*
 propter indecentiam, quæ inde exoritur, & hic
 inspicitur.

7 Q. An contrahat bigamiam; falsò putans
 se cum corrupta inire matrimonium? Mini-
 me propterea quoddam censura ex communi o-
 pinione non incurrantur sola intentione. Quid
 facit, quod non ex communicatus verbe-
 rans laicum, quem putat esse clericum, ut di-
 cetur *infra tit. de sent. excommun.*

Item quaeritur, An si quis cum una validè
 contraxerit, cum altera de facto, pertineat ad
 secundam hanc speciem bigamiæ? Resp. Pert-
 tinere, si cum utraque consummaverit, quia,
 uti dictum, sine copula non ponitur bigamia,
 Ratio est, quod propter adfectum intencio-
 nis cum opere sublecuo sit interpretatio
 duorum matrimoniorum. Et licet Canon A-
 postolorum XVI. videatur loqui de eo, qui
 vera matrimonia contraxit, Canon tamen
 XVIII. loquitur de eo, qui duxit duas sorores
 qui non potest contraxisse nisi cum altera ve-
 ras nuptias. Idem habet *cap. 4. h. t.* quod licet
 de Clericis tantum loquatur, non est tamen
 ratio, nec verbum in illo cap. quo indicetur hoc
 fieri in specialem poenam Clericorum; cum in
 genere loquatur, & ratio sit generalis, ac spe-
 cies facti de presbytero subjungatur, quæ non
 solet restringere decisionem. Vid. Franc Sua-
 rez *de Conjuris Disp. 49. sect. 2.*

Quid si quis prius matrimonium invalidum
 contraxerit, deinde aliud validum? Resp. Videtur
 a quibus non incurri bigamiam: attamen ve-
 rum esse, contrahentem ab ea non esse liberum,
 si quidem & primum consummaverit adfectu
 maritali: cum arum referat, matrimonium in-
 validum sequatur, aut præcedat, dummodo sit
 consummatum, in quo ponitur vis bigamiæ.

10 Quid si quis cum duabus de facto contraxerit
 nulliter? Resp. Idem dicendum esse, si sit
 idem adfectus, cum opere sublecuo, quia
 militat eadem ratio; quæ in casu superiori, in
 quo indecentia ponit bigamiam, quæ hoc in
 casu non est minor. Nihil obstat, quod *d. c. 4.*
 meminerit Pont. Clericorum taliter matrimo-
 nia inuentium nam non limitat responsum
 suum ad Clericos, ut patet in subiecta ratio-
 ne, quæ consistit in adfectu intentionis cum
 opere sublecuo, qui non tantum ponit in-
 decentiam in Clericis, verum, & in laicis.
 Præterea quæ ratione non requiritur, ut utrum-
 que sit validum, ad ponendam hanc speciem,
 eadem

eadem non est necessarium, ut aliquid sit validum, cum indecentia & defectus significantis militet quoque in casu. Navar. *conf.* 1. h. 2. Suarez *d. loco n.* 11. Neque inferri inde potest, ex multiplici concubinato, aut copula illicita iterata ponendam esse irregularitatem cum in illa desit adfectus intentionis, quem Canon consideravit: & hoc ita, quando matrimonium est invalidum ex causa consanguinitatis, affinitatis, aut simili.

11 Q. An & in casu, quo est invalidum ex parte consensu? Resp. Velle hoc aliquos, motos eo argumento, quod ad ponendam hanc speciem Canones requirant adfectum intentionis, qui desit, quando aliquis simulavit consensum, ad consequendam copulam. Verum jus non tam inspexit consensum interiore, quam exteriori contractum, cum tali adfectu, unde oritur indecentia: ut positâ causâ sequatur effectus. Et probatur ex eo quod Sacerdos sciens uxorem secundâ ducens, qui non potest habere verum consensum, tamen haec irregularitatem incurrit *c. 4. & fin. hoc tit.*

12 Quid si cum vidua quis nulliter contraxerit? Resp. Hunc casum videri apertè decum in *c. fin. hoc t.* ubi Subdiaconus viduam nulliter ducens sit irregularis, tanquâ maritus viduæ propter adfectum intentionis, cum opere subsecuto. Verum Navar. *Conf. hoc tit. & in Manuali c. 27. n. 195.* vult hoc tantum procedere in Clerico, cujus ibi mentio, non etiam obtinere in laico, quod nullibi de eo caveatur: & Regula juris dicitur, non præstare impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, juncto eo quod irregularitas non inducatur, nisi in casibus à jure expressis, *cap. 1. qui de Sent. excom. in 6.* Rationem diversitatis inter Clericum & laicum dat, quod ille matrimonium contraxerit spirituale per votum solemnè ordini annexum, non etiam hic. Verum probabilior est prior opinio, scilicet induci indistinctè irregularitatem, cum *d. c. fin.* non fundetur in ordinato ducente viduam, propter duplex matrimonium, spirituale scilicet & carnale, propter adfectum intentionis, nam ea species est alterius rationis, & spectat ad bigamiam similitudinariam, de qua mox: sed in eo; quod taliter contrahens sit tractandus tanquam maritus viduæ, ex eo, quod ad hanc speciem sufficiat

matrimonium, de jure vel de facto cum vidua initum, propter adfectum intentionis cum subsecuto opere. Quæ ratio cum locum habeat in laico, idem juris in eo ponendum: uti & in ducente corruptam, licet nulliter, ex rationis paritate, quod & talis sit judicandus maritus corruptæ Covar. *ad d. Clem. Si furiosus p. 1. §. 2. num. 2. Suar. d. loco sect. 3. n. 3. & 13.*

13 Tertia est similitudinaria, ita dicta ratione similitudinis. Eam incurrit sacro Ordine initiatus, aut professus, uxorem ducens, licet virginem. De professo textus est expressus in *can. Quotquot XXXVII. q. 1.* quem etiam trahunt ad ordinatum, ex rationis ibi contentæ paritate, quæ consistit in virginis pollicitatione, quam & facit ordinatus, ut dicitur *infra lib. 3.* Nec facit, quod argumentum à simili non procedat ad inducendam irregularitatem; quia hic non proceditur à simili, sed ex illa dispositione juris, quæ dicit pro bigamis habendos, qui virginem pollicitam sunt prævaricati, inter quos sunt & ordinati, ut dictum. Adduci eò potest, *cap. sanè inf. de Cleric. conjug.* in quo presbyter conjugatus post penitentiam, & vitam laudabilem, officio restitui permittitur per Episcopum: ut præsupponatur irregularitas. Ratio est in duplici matrimonio: altero per solemnè votum cum Christo; altero carnali, de facto attentato, licet cum virgine. Est enim votum solemnè aliquod matrimonii genus, animæ cum Deo, quod violatur per sequentem copulam habitam adfectu maritali, qui solus inspicitur, & causat impedimentum; *d. c. 4. & fin.* Ut non obstat, quod tale matrimonium de facto non teneat. In obstrictis simplicis castitatis voto, cum de iis nihil exprimitur, non habebit locum idem impedimentum, ex dicta regula, quod non inducatur irregularitas in casibus jure non expressis: cum & ratio eadem non subsit, fundata in eo, quod qui matrimonium spirituale contraxit, conetur etiam inire carnale.

14 Ducitur hæc irregularitas ex veteri Testamento, & quæ obtrouit apud ethnicos Covar. *d. loco n. 1. Levit. 21.* Est tamen juris humani tantum, cum in lege Evangelica eius nulla fiat mentio. Cui non obstat, quod Apostolus 1. ad Tim. 3. voluerit Episcopum esse unius uxoris

- xoris virum: neque enim Apostolus facit jus divinum Peccat tamen contraveniens, cum in ordine, quem recepit, non permancat quoad executionem, & ordinator ordinandi potestate & officio privetur, c. 2. h. t.
- 15 Quæri posset, An bigami hoc ipso careant omni privilegio Clericali? R. Hoc videri dicendum; per *can. Quisquis dist. 84.* ubi dicitur, *mox videtur*: & clarius per *c. 1. eod. in 6.* ubi omni privilegio Clericali declarantur nudati: ad d. ut tonsuram & habitum deferre Clericale non prohibeantur, sub anathemate. Quæ pœna non tantum habere locum dicenda in veris bigamis, verum & interpretativis, citra extensionem textus, cum *d. can. Quisquis etiam de illis agatur*, & ad eum se referat, *d. c. 1.* Ut sint carituri & privilegio fori, quod non competit nisi ferentibus habitum & tonsuram, & Canonis, ut eos percipientes sint immunes ab excommunicatione, *Gloss. in d. can. quisquis dist. c. 1. V. omni privilegio.* Et hoc tantum in Clericis in minoribus positum *Gloss. dist. locis*: nam in sacris positum, donec degradentur non privantur Clericali privilegio, neque habitu & tonsurâ.
- 16 Nunc in v. figandum, An & per quem cum bigamis dispensari possit? R. Possit quidem dispensari, *can. quicumque dist. 50.* cum sit iure humano inducta ea irregularitas: verum non nisi per Rom. Pontificem, qui est supra jus ab Ecclesiâ inductum, *Covarr. d. loco. 4. Navarr. d. loco n. 197.* non etiam per Episcopos, quorum non est immutare jus commune. Non obstat *c. 2. dist. 4. h. t.* quæ habent, nō licere contra Apostolum dispensare: nam illis verbis difficultas dispensationis ostenditur, non etiam impossibilitas. Unde non dicitur ibi, *non potest sed non licet*; nec hoc, quod nunquam liceat, sed quod non pro arbitrio & x quavis causâ, verum gravissima, urgente, & raro, quia scilicet minus decessit tales pot. moveri. Nihil etiam facit, quod secundum *Gloss. d. c. 2. V. dispensare.* non possit Pont. supplere defectum significationis, cum ea non sit necessaria, & sufficiat tolli irregularitatem, ex ejusmodi defectu ortam.
- 17 Q. An Episcopi liceat dispensare super bigamia quoad minores Ordines? Resp. Quoad veram & interpretativam bigamiam contra-

tam post Ordines jam susceptos, quamvis id aliqui velint etiam de novo suscipiendi, aliqui verò tantum, ut in iis ministrant, *Nav. d. c. 27. n. 197. Avila de Censuris p. 7. dist. 8. sub. 4. concl. 3.* probabilius esse, id non licere Episcopis eo quod bigami omni privilegio Clericali priventur, & hæc potestas simpliciter Episcopis negetur, *c. 4. h. t. & can. non impedit dist. 50.* quodque si denegata simpliciter non fuisset, tamen Episcoporum non sit dispensare super iure communi, nisi in casibus iure expressis Abbas in *c. 2. n. 5. h. t.* At verò super similitudinaria bigamia hoc videtur concessum Episcopis, per textum in *c. 10. infr. Qui Clerici vel voventes matrim. contrab. poss. & c. Sane infr. de Clericis conjug. & ibid. Gl.* ubi post peractam pœnitentiam, si laudabilis vita rei postulet, Episcopi dispensare possunt. Nihil in contrarium faciente, *c. 2. infr. Qui Cler. vel voventes &c.* ubi ista licentia concedi videtur tantum in casu, quo Monasterium ingreditur reus: nam eximitatio tantum obtinet in casu singulari, de quo ibi, scilicet quando Clericus ordinatus non sponte convertitur, sed cogitur abjurare eam, quam duxit, ut sentit ibi *Gloss. & Abbas.* Et constat ex *d. c. 2. Episcopi* dispensare posse super simili bigamia cum Religioso, non etiam super propria & interpretativa de qua non agit *d. c. 2. & alia loca simpliciter eam potestatem Episcopo denegant.*

Consequenter quaeritur, An possit dispensare Episcopus super vera bigamia occulta, contracta ex accessu ad uxorem adulteram occultam? R. Id videri aliquibus, sed sine fundamento, cum regula generalis negativa sit in contrarium, ut dictum, & nova Concil. Tridentini concessio parum adjuvet, quia tantum concedit Episcopis dispensare super irregularitate, veniente ex occulto delicto, quo non ponit bigamia. Vid. *Turrecrem. in can. Lectur. 18. dist. 24.*

An per ingressum tollatur hæc irregularitas? R. Ne quidem similitudinariam tolli, cum nullibi sit reus id permittens: sine textu autem ut non inducitur irregularitas, ita nec tollitur, *Covarr. d. loco num. 6.* Imò contrarium potius insinuat textus in *d. c. 2.* dum requirit Episcopi dispensationem in casu ingressus, quo opus non foret, si ingressus fuisset, An

An Prælati Religionis competat jus dispensandi cum suis? R. Videri id eis competere si exerceant quasi Episcopalem jurisdictionem, uti Generales, Provinciales, Abbates & hoc quoad similitudinariam, circa quam & datum Episcopis dispensare. Aliis Religio-num, licet mendicantium, Præf. Etis idem competere nullibi expressum: ut iure com-muni dicendum sit, non competere, nec ordi-naria eorum privilegia huiusmodi potesta-tem concedere. An speciali iure competat, facti est quaestio, super quo cuiusque Prælati est in sua Religione inquirere.

Ultimò dubitatur, Quare cum corrupta contrahens censetur bigamus, non etiam ipse antea corruptus, sive quare magis inquiratur virginitas in sponsa, quam in sponso? R. Rationem assignari, quod actus contrahendi matrimonium, non specificetur à seipso, nec cadat super seipsum, sed super alterum conjugem: ut vitium corruptionis non habeat effectum quoad corruptum, quia motus specificatur à terminis. Unde si uxor esset cap. 2. irregularitatis: fieret bigamia contrahendo cum corrupto. Porro Ecclesia moralem rationem considerasse, quod maiorem ponat indecentiam in sponsa, quam in sponso defectus virginitatis. Vid. Avila de Censuris p. 7. disp. 8. dubio 1. vers. præterea 1. Suar. disp. 49. Sect. 3. n. 2.

TITULUS XXII.

De Clericis peregrinis non ordi-nandis,

SUMMARIUM.

1. Ordinandus quisque à suo Episcopo.
2. Nisi de consensu sui Episcopi per literas dimissorias.
3. An eo casu censetur & concessa dispensatio super impedimento?
4. Ordinatio ubi & qualiter fieri debeat.
5. Peregrinus de ordine suscepto probare debet per commendatitias.

NE contingat indignos, aut prohibitos clam alibi subrepere ad Ordines, aut per saltum promoveri, quilibet à suo Episcopo est ordinandus: adeò ut ne quidem tonsura pri-

ma dari peregrino possit, c. fin. de temporib. ordin. in 6. Ratio generalis constituitur in vitando periculo imminente, quòd in dignos ordinari contingeret, si extra patriam in locis remotis, ubi incogniti, admitti ad Ordines possent, c. 1. d. rii. Prohibitio tamen ista dirigitur ibi tantum ad Episcopos Italiae, ut possit videri non comprehensos esse Episcopos Germaniae, quòd ibidem vult Glos. ex ratione, quòd ad Episcopos Italiae frequens esset concursus Ultramontanorum, non è converso. Ut non stante eodem in his periculo, nec debeat habere locum dicta decisio. Postea Conc. Trid. Sess. 23. c. 16. de Reformat. generaliter prohibuit, ne quis Episcopus peregrinum aut non suum ordinet, quòd quisque Episcopus magis sciat suorum qualitates, & in eos inquirere valeat, sive sint Clerici, sive laici. Quòd & obtinet in Archiepiscopo, qui non ordinat Suffraganeorum suorum subditos Hostiens. ad tit. de officio ordin. per can. Sauro cum seq. IX. q. 3. Subest autem quis Episcopo ratione beneficii, aut originis, vel domicilii, c. fin. ubi Glos. inf. de Foro compet. * Facit tamen Episcopi consensus alibi quem promoveri, qui probandus est literis, ut vocant, dimissorius, quarum forma habetur Dist. 73. Conceduntur hæ ab Episcopo suo confirmato, saltem cui est iurisdic-tio, aut, eo in remotis agente, ab ejus Vicario generali in spiritualibus, aut Sede vacante à Capitulo, cum nullus 2. de temp. ordin. in 6. Inferioribus Prælati non est licentia faciendi ordinari suos, à quo velint, nisi à Sede Apostolica hoc iis specialiter indultum, Trid. Sess. 23. c. 10. de Reformat. Conceduntur non alias, quàm examinata habilitate ejus, qui eas petit, & iustà causà postulante in literis expressa, Trid. Sess. 23. c. 3. Non alias autem litteræ hæ Sede vacante à Capitulo concedendæ, quàm post annum vacantis Sedis, si non ardeat necessitate Ordinis recipiendi postulans, Trid. Sess. 7. c. 10. de Reformat. Vid. Piafec. Praxis Episcopalis p. 1. art. 2. n. 10.

Quæritur, An concessa alteri ordinatione, concessa & censetur dispensatio super impedimento spectans ad committentem? R. Hoc velle Hostiensem, ex ratione, quòd concessa facultate ordinandi, videantur ea concessa quæ ad ordinationem spectant c. 3. inf. tit. 25. K 2 Pro-

Probabilius tamen videri non concessa, eo quod sublato uno impedimento, non censetur sublato aliud, ab eo distinctum, arg. l. Si domus D. de servit. urban. praed. & requirens expressam facultatem, uti est dispensare super minoribus in illegitimis. Nam committens id non exprimens vel ignorat defectum, vel non vult committere. Navar. Cons. 12. & 3. de temporib. ordin.

Debet autem commissa ordinatio fieri ab Episcopo in sua diocesi residente, aut pro eo Pontificalia exercente, praevio diligenti examine, Trid. d. S. ff. 7. c. 11. Confessarum dimissorialium effectus est, quod durent, non obstante morte naturali aut civili concedentis, c. Si super de officio deleg. in 6. & extravag. inter §. ut autem de privileg. ubi concessa semel licentia non expirat morte concedentis, Nav. in can. placuit n. 34. & 103. dist. 6. de Penit. Pia. sec. d. loc. n. 13.

Quantum ad peregrinum in Ordine suscepto ministrare volentem, is non admittetur, nisi Ordinem suum probet per commendatitias: quae communiter distinguuntur à dimissoriis in eo, quod haec contineant commissionem ordinandi, illae autem probent Ordinem susceptum, ut in eo celebrare alibi liceat. Quae ut operentur, debent esse munitae quinque Episcoporum sigillis, saltem in Ultramontanis & remotioris regionis Clericis incognitis, c. 2. h. t. Alias celebrare non sunt permittendi, nisi secretò, si non saltem per testes ordinationem Canonicam probent, c. 3. h. t. nihil faciente iuramento, c. 2. h. t. Ratio est, ne vel non promoti admittantur, vel per saltem promoti, aut indigni: qua de causa Clerici alieni sine licentia Episcopi loci non sunt instituendi, c. fin. h. t.

TITULUS XXIII.

De Officio Archidiaconi.

SUMMARIUM.

1. Jurisdictio alia voluntaria, alia contentiosa.
2. Voluntariam exercet Archidiaconus.
3. Archidiaconi officium.

Hactenus de ordinationibus & dignitatibus: sequitur de officiis & jurisdictiones

* quae alia voluntaria, ad quam praecipue spectant, quae hoc & sequentibus quatuor Titulis traduntur, alia contentiosa. * Illam sine strepitu peragi solitam habet Aechidiaconus, qui praerat Diaconis olim, ad pauperum ministerium creati solitis, ut patet ex Actis Apostolorum. Verum postea crevit ejus auctoritas ex permissione Episcoporum, vicaria illius opera utentium: unde & Oculus Episcopi dicitur, c. 7. h. t. & non tantum in Diaconos, Subdiaconos, habet auctoritatem, sed & in Presbyteros, licet ordine majores, d. c. 7. * Ejus officii est vicarium Episcopi se praestare, in cura super Clero, ejus conservatione, restauratione Ecclesiarum & ordinatione, doctrinâ Ecclesiasticorum, visitatione, custodia valorum, c. 1. 2. 3. 4. h. t. Ut rectè inter officia curam animarum habentia computeur Archidiaconatus, & doctrina major in eo desideretur, ut dictum supra tit. 14. Non committit tamen curam animarum sine licentia Episcopi c. 4. h. t. Non excommunicat c. 5. eod. Causae matrimoniales ejus examini non subsumunt, sed Episcopo commissae per Concil. Trid. Sess. 24. c. 2. de Reform. quo inconsulto non expedit ardua negotia, nec sine ejus conscientia dat dimissorias, c. 7. & 8. h. t. In monasteria nihil juris habet, nisi quod illi dederit consuetudo, c. fin. h. t. Audit autem iurgia singulorum in iudicis, & curat, ut divinum officium rite decenterque fiat, c. 2. h. t. Examinat ordinandos, ut dictum supra tit. 12. Abbates, Abbatissas, aliosque in possessionem mittit, c. pen. eod.

TITULUS XXIV.

De Officio Archipresbyteri.

SUMMARIUM.

1. Archipresbyter subiectus Archidiacono.
2. Duplex est Urbanus & Ruralis.

Archipresbyter Ordinis consecratione & potestate est major Archidiacono, jurisdictione minor; unde huic jure communi subiectus, c. 1. h. t. Praest presbyteris in iis, quae sunt sacerdotalis officii, c. 2. & 3. eod. ut curam animarum ei incumbere sit certum. In-
stitu-

stitutio eorum, qui à patronis præsentantur, ad eum non spectat jure communi.

Duplex est, alter habens in civitate Episcopali sacerdotalis officii directionem, & venit nomine Decani Urbanicæ. 3. eod. alter, qui extra sedem Episcopalem presbyterorum aliorumque Clericorum, & plebis mores observat, delectus ad Episcopum refert, c. fin. h. 1. & vocatur Decanus Ruralis.

TITULUS XXV.

De Officio Primicerii.

SUMMARIUM.

1. Primicerius quis, & unde dicitur.
2. Ejus officium.

Primicerii nomen aliqui compositum existimant, quasi primus in cera sive ceratis tabulis, aut scripturâ positus. Quod licet videatur rei respondere, rectius tamen dicitur esse simplex, & denotare primum in aliqua dignitate officio, aut ordine, utcerius tantum sit productio nominis: quod & probat Cujac. ad tit. Cod. de Primiceriis lib. 12. & Brisson. in lexico. Primicerius Frequens est hoc verbum in textibus juris civilis. Sic Primicerius defensorum, protectorum, domesticorum, & similibus. Hic denotat primum inter Clericos, & Diaconos, quibus præest in docendo, & quorum curam habet, Deo pro animabus eorum rationem redditurus Ad eum spectat ordo & modus canendi, de quibus cap. unico hoc tit. & can. 1. §. ad primicerium Dist. 25.

TITULUS XXVI.

De Officio Sacristæ.

SUMMARIUM.

Sacris rebus custodiendis præpositus Sacrista, cui incumbit cura sacrorum vasorum, vestimentorum, sacri etiam thesauri (unde & Thesaurarius dicitur) ac luminarium. Subest Archidiacono cap. hoc tit.

TITULUS XXVI.

De Officio Custodis

Custodis officium multa habet communia cum Sacrista, unde plerisque in locis tantum est alter eorum. Huius est pulsu campanarum ad horas Canonicas convocari curare; pallia, linteamina altaris custodire; lampades, cæteraque luminaria debito tempore accendere & extinguere, c. 1. h. iii. Quæ aliter atque aliter se habent pro locorum consuetudine, quæ rationalis juri scripto derogat, uti dictum supra tit. de Consuet. Hujus etiam est decimas, oblationes inter fratres distribuere c. 2. h. 1. Negligentia ejus corrigitur ab Archidiacono, d. c. 1.

TITULUS XXVIII.

De Officio Vicarii.

SUMMARIUM.

1. Vicarius quis.
2. Sunt & Episcopo sui Vicarii.
3. Vicarii generalis officium & potestas.
4. An beneficia conferre possit.
5. An de causis matrimonialibus cognoscas.
6. An habens potestatem conferendi beneficia possit destituere.
7. Vicarium constituit Episcopus sine Capitulo.
8. Vicarius constituendus Clericus, non laicus.
9. Sacularis, non regularis.
10. Idque vel in causis spiritualibus, vel contentiosis, quæ Officialis dicitur.
11. Vicario huic est ordinaria jurisdictio.
12. Vicarii potestas non est perpetua.
13. Episcopo mortuo creandus novus Vicarius, vel continuandus à capitulo.
14. Vicaria alia perpetua, quæ non nisi una uni concedenda, alia temporalis.
15. Vicarius perpetuus constituitur auctoritate Episcopi.
16. Non potest alium sibi Vicarium perpetuum subrogare.
17. Quo modo destituatur.
18. Vicarius ad tempus ex quibus causis constituitur.

R 3

19. An

19. *An ex consuetudo sit iusta causa*20. *Vicarii huius officium quando cesset.*

1. Vicarius est, qui vices alienas gerit. Est huic locus in beneficiis Ecclesiasticis, non obstante, quod quilibet officio per se fungi debeat, *inf. tit. de Cler. non resident.* Sunt enim causae, quae aliud permittunt, uti in c. 2. *Extirpanda* §. qui vero *inf. de praben.* Sic Episcopo sunt sui Vicarii, non tantum qui nomen proprium & administrationem certam ex canonum praescripto habent, ut Archidiaconi, Archipresbyteri, quales & Vicarii Episcopi possent appellari, sed ab Episcopo, aut ejus auctoritate constituuntur, & quibus vices suas demandat, ad sublevamen operum, tam in iis, quae sunt voluntariae jurisdictionis, quam contentiosae.
3. Generaliter constitutus in spiritualibus & temporalibus, dicitur Vicarius Generalis, qui, exceptis iis, quae sunt Ordinis, nisi sit Episcopus, potest vices Episcopi gerere, modo mandatum speciale non requirant: neque enim in concessione generali ea veniunt, quae non esset quis in specie concessurus, c. 3. *eod. in 6.* Hinc generaliter mandata causarum cognitione, non venire potestatem inquirendi, corrigendi, puniendi excessus, admovendi à beneficiis & administrationibus, dicitur in c. 2. *eod. in 6.* Hinc & beneficia conferendi potestas non est vicario, d. c. 3. *Quod intellige de iis, quae spectant ad liberam Episcopi collationem, non etiam de iis, quae non sunt liberae collationis. Potest autem Vicarius à patronis praesentatos instituere, cum illa res contineat nullum vel exiguum praedictum Episcopi, c. 1. *de Instit. in 6.* Ex eadem ratione & confirmat electos, cum hoc Capitulo Sede vacante liceat, c. *Cum olim* 14. *inf. tit. 33 de Majorit. & Obed.* Ex mandato speciali quoniam possit beneficia conferre non est dubium, cum res talis sit, quae per alium recte expediatur.
5. Controversitur, An causas conjugales matrimoniales? R. Hoc aliquos negare, quasi huiusmodi cognitio sit propria Episcopi. Contra tamen velle Abbatem in c. *fin. de Cognat. spirit.* per text. ibi quam opinionem probat. & sequitur Covart. *de matrim. p. 2. cap. 8. §. 12. num. 2.* estque horum opinio probabilior. Queritur etiam, An ex mandato speciali

habens potestatem conferendi beneficia, possit debitur? R. Non posse, quod mandatum non extendatur ultra, quam continet, nec insit, uti patet ex eo, quod multis inferioribus sit potestas conferendi beneficia, quibus non est eadem auferendi. Confessiones excipere, concionari, & similia exequi quin illi liceat, non est dubium.

Vicarium constituere est Episcopi, etiam sine consensu Capituli, ut tradit Hostiens. *hic in Summa sub n. 4.* quem sequitur Abbas in *cap. pen. 4. hoc tit.* addens ita habere consuetudinem, eamque servandam, c. 6. *inf. de his qua sunt à Pralato.* * Clericus tamen sit, non conjugatus; habitu Clericali incedens, non laicus: nam si sociantur Pontificibus administratione Ecclesiae, non debent discrepare professione, aut habitu, nec decet etiam laicos habere auctoritatem statuendi quid in Ecclesia, *can. in novacum segg. xvi. q. 7.* Non implicat tamen laicum esse adfessorem Episcopi, Abbas & Felin. in c. *de His & c. Decernimus inf. de Iudic.* * Sit item secularis, non regularis, ne hic secularibus se immisceat, nisi ex arbitrio Praelati, Guido Papae *decis. 563.* Exceptum volunt Religiosum mendicantem, ut ne quidem ex consensu Praelati possit adsumi, per *Clement. 5. de Elect.* Sit idoneus aetate, moribus, scientia, * Nec unum tantum Vicarium creat Episcopus, sed & plures potest, si causa postulet, quorum unus curet spiritualia qui dicitur Vicarius in spiritualibus, alter principue intendat causas fori contentiosas, quem vulgo Officiale vocamus, qui sit saltem Doctor aut Licentiatum juris Canonici. *Trid. Sess. 14. c. 16. de Reformat. D.* bet autem uterque limites suae potestatis observare, non egredi, nam alias factum non teneret, *arg. l. Diligenter D. Mandati. Rebuff. in forma Vicar. Episcopi n. 4.* Est Vicario huic non delegata, ut vult Goffredus, *hic in Summa n. 1.* sed ordinaria jurisdictione, *Gl. in c. 2. eod. in 6.* Ideoque ejus tribunal unum & idem cum tribunal Episcopi. Unde ab eo ad Episcopum non appellari recipitur, c. 2. *de Consuet. in 6.* quatenus tamen est generalis, nam si sit particularis, quem Foraneum vocant, qualis est, cui extra Sedem Episcopalem certa causarum pars est delegata, tantum delegatam habet jurisdictionem.

Vicarii

- 12 Vicarii potest as non est perpetua, cum potest ab Episcopo revocari, pro eius arbitrio, et am tacite, alium constituendo: imò & in ea sit, quo juramento de eo non revocando, licet revocans non sit immunis à perjurio, *Glof. in c. fin. de Procur. in 6.* Extinguitur etiam morte Episcopi constituentis: eius item excommunicatione, ut dicitur infra *tit. seq.* * In casum verò, quo morte extinguitur, est Capituli intra octo dies alium creare, aut eundem continuare: alias Metropolitanus eum deputabit. *Trid. d. c. 10* ubi Metropolitanæ Ecclesiæ providere, dicitur spectare ad seniores Episcopum in casu defectus Capituli.
- 14 Possunt & Vicarii esse in aliis beneficiis, ita causâ exigente, qui aut perpetuam habeant vicariam, aut etiam temporalem. Perpetua non nisi una uni tribuenda & non habendi beneficium, cum sit instar beneficii *c. 1. & 2. h. r. c. Postulasti 27. sup. de Rescriptis.* Alias incurreret Vicarius penas *cap. de Multa inf. de Præben. & c. Execrabilis de Præben. in Extravag. Ioan. xxii.*
- 15 Constituitur auctoritate Episcopi, à quo & instituitur, in casu, quo habens Canonica-tum, dignitatem, aut simile quid, cui adnexa cura animarum, uti utroque perfungi nequeat: atque ita receptum, ut huic deserviat per vicarium, *c. Extirpanda §. qui vero inf. de Præben.* cui tamquam Rectori incumbat cura animarum, & cui ideo sua pars designanda, cum alteri deserviens de eo sit necesse, *c. 1. de Præben. in 6.*
- 16 Quæritur, An talis Vicarius possit sibi Vicarium perpetuum subrogare? R. Non posse, quia electa industria personæ, quæ non eadem in alio, & an sit examinandum ab Episcopo, cuius est instituire. Nec obstat, quòd procurator lite contestatâ possit alium substituere *c. 1. & 2. de Procurat. in 6.* nam ille est quasi dominus litis factus, nec in eo ita industria personæ inspicitur.
- 17 Destituitur talis, non ad libitum eius, cuius vices gerit, aut successoris, nec portione assignata privari potest, sed per iudicem, si ita causâ postulet, *cap. 13. hoc tit.* Illo, cuius vices gerit, defuncto aut remoto ab officio suo, non finitur jus vicarii: instituitur enim per Episcopum, ab eoque consecutus est jus fir-

um, ut in eo eadem obtineant, quæ in aliis parochiarum Rectoribus.

Ad tempus constituit vicarium Variæ causæ faciunt, velut negotia, quibus implicantur, uti peregrinario ad loca pia, *c. fin. de Voto: ægritudo inf. de Cler. ægrot. absentia, c. Relat. inf. de Cleric. non resid.* aliæ iusta causâ, permittens per substitutum deservire

Quæritur, An consuetudo sit iusta, permittens per substitutum deservire Ecclesiæ? R. Eam in habente curam animarum non esse iustam, cum requiratur personæ industria: in aliis beneficiis posse videri iustam, quòd officium eorum suppleri per alium: atque ita in multis obtinuisse locis, ut etiam non relicto vicario absentes ex iusta causâ fructus tamen perciperent, aut saltem partem, tradit Abbas *ad d. §. qui vero num. 31.* Sed per Concilium Trid. huiusmodi consuetudines sunt abrogatæ, quòd requirit residentiam, *sess. 24. cap. 12. de Reformat.* Dedit tamen aliquod absentia tempus, de quo libro III.

Vicarius hic revocatur ad libitum eius, qui dedit. Item morte eiusdem, aut eo ab officio remoto cessat vicarii huius officium, cum ab illo pendeat, cuius vices gerit, *c. 1. eod. in 6.* Abbas *d. §. qui verò n. 19.*

TITULUS XXIX

De Officio & Potestate Judicis delegati

SUMMARIUM.

1. Index alius ordinarius, alius delegatus.
2. Delegatus differt à iudice dato.
3. Quis deleet.
4. Delegatus an subdeleet.
5. Delegatus summi Pont. rectè subdeleet.
6. Delegatus à Legato S. P. an subdeleet.
7. Subdeleet, cui potestas ea commissa.
8. Item cui delegata causarum universitas.
9. Quis delegandus.
10. Legato Pontificis an liceat minorem delegare.
11. Delegandus non nisi in dignitate positus, vel ad hoc in Concilio deputatus.
12. Et intra diocesis litigantium, & quando extra eam causâ delegari possit.

13. In criminalibus causa appellationis quibus deleganda.
14. Delegari an ei possit, qui non est de iurisdictione delegantis.
15. Qua causa delegari possit.
16. An causa mixti imperii?
17. An qua sunt meri imperii iure Canonico delegari possint.
18. Iure illo non dari meri imperium probatur.
19. Delegatio fit vel uni vel pluribus.
20. Officium & Potestas differunt.
21. Delegati officium.
22. Potestas.
23. Potestas delegati quando suspendatur.
24. Finitur per sententiam.
25. Item morte delegantis re integrā.
26. Desinit res esse integra per solam citationem.
27. Nisi hac fuerit irrita.
28. Res non desinit esse integra per subdelegationē.
29. Desinit verò per solā rescripti presentationē.
30. Delegatio facta à dignitate committentis, non finitur eius morte.
31. An delegante excommunicato cesset potestas delegati.
32. Gestā post mortem delegatis quatenus irrita.
33. Finitur & potestas morte ipsius delegati.
34. Licet delegatio sit facta dignitati & persona.
35. An amissa dignitate extinguatur delegatio.
36. Extinguitur & morte eius, qui conveniendus.
37. Item revocatione delegantis, re integra.
38. Lapsu temporis praefixi.
39. Relatione causae ad delegantem.
40. Qua obijci delegato possint.

Sequentes huius libri Rubricae versantur praecipue circa forum contentiosum, & continent *trānd'ōra*, id est preparatoria iudiciorum, In quibus primò de Iudice quaeritur, * qui vel est ordinarius, de quo infra tit. xxxi. vel delegatus, de quo hic: qualis est habens iurisdictionem sibi ab alio mandatam, quam eius nomine exercet. Ut delegare sit, potestatem, quam quis habet, causas cognoscendi & iudicandi in alium transferre; sive ea una sit, sive plures, sive etiam causarum universitas. Cuiusmodi delegatum officium habet Vicarius Episcopi, qui dicitur Officialis: est enim illi delegata causarum contentiosarum universitas.

Distat hic delegatus à iudice pedaneo sive dato, cuius frequens mentio in iure civili: qui ita dicitur quasi imi subfellii iudex, sive quod de plano stans aut sedens notionem causae haberet, iudicaretque secundum formulam à Praetore sibi praescriptam, à qua ne quid latum unguē recedere dabatur. Plus esse concessum delegato, de quo hic, patebit ex dicendis.

Delegatis, ad quem ordinario iure spectat causae definitio, c. *Cum vicissimum* 41. h. 1. l. 1. Cod. *Qui pro sua iurisdictione*. Cuiusmodi est summus Pontifex. Quis etiam Princeps in sua ditione, l. 5. Cod. *de iudic.* & quilibet Ordinarius. Est & delegandi licentia Legatis Rom. Pontificis, c. 2. eod. in 6.

Q. An delegatus subdelegat? Minime, d. l. 1. s. c. *Cum causam* 62. inf. *de appell.* l. 1. s. 1. l. 3. *de Offic. eius cui mand. est iuris d.* cum propriū nihil habeat, alterius fungens officio & vicibus, d. l. 3. Cujac. 1. *Obser. cap. 1.* * Excipe Primò delegatum summi Pont. vel Principis, quia talis tantam habet auctoritatem, atque Ordinarius, ratione potestatis delegantis, qui eā concessit attribuere, constituendo eum, quem delegat supra eos, quibus est ordinaria iurisdictione, d. l. 5. c. 62. e. *Sanè* 11. c. *fin. hoc tit.* nisi ea sint mandata, quae spectant ad personae industriam, aut personaliter quis sit iustus cognoscere, qualis tantum partium consensu potest subdelegare, d. c. *fin. s. is autem*.

Quaeritur verò, An & delegatus à Legato Pontificis subdelegat? Resp. Hoc quidem velle Abbatem, in c. *Cum Bertoldus* 8. n. 22. inf. *de Sen. & re iud.* quod in provincia sibi commissa vices gerat Pontificis; ut etiam iudicem det, arg. l. *Legatus*, D. *de Officio Proconsul.* ubi hoc Proconsulis legato datum, ut idem videatur admittendum in Legato Pontificis, qui non est minor legato Proconsulis, cap. 2. *de Off. Legati* in 6. Cujus opinionem relati ab eo & à Covarr. lib. 3. P. *Resol. c. 20. n. 11.* sequuntur. Verum contraria sententia probabilior videtur, quòd id privilegium attribuitur delegato summi Pontificis & Principis, d. l. 5. d. c. 62, c. d. cap. *fin. in prin. hoc tit.* Ut eam opinionem frequentiori consensu probatam dicat & sequatur Covarr. d. loco, alios citans, propterea quòd Pont. ibi loquatur cum exclusione aliorum, qui non sunt delegati à Pont. aut Prin-

Principe, qualis non est delegatus à legato. Nec facit d. c. 18. cum in eo tantum narrative proponatur delegatus à legato subdelegasse; & male, ut istud interpretatur Cujac, ad d. c. 62. Non etiam facit c. 2. de offic. legati in 6. nam ibi æquiparatur legatus Pontificis legatis Proconsulibus cæterorumque Præsulum, quod hi Ordinarii reputentur in moderandis provinciis, non etiam quoad alia. Nam legatus Proconsulis utebatur quidem vicaria eius potestate, eam tamen à lege habebat ex nominatione Proconsulis. Cujac. ad d. l. legatus lib. 2. ad edictum Pauli. Non idem datum Legato Pontificis. Vid. Wamers. ad d. cap. 62. nu. 10 & seqq.

7 Excipi secundo quando subdelegandi potestas est commissa; quo casu non tam delegatus quam delegans subdelegare videtur, *Glos. fin. in c. 15. cum in 6. ubi hoc textus insinuat, Costal. ad l. cum essent 33. De servis. pradiorum rustic.*

8 Tertio fallit in eo, cui ab inferiore est delegata causarum universitas, quod talis habeat iurisisdictionem ordinariam, & idem cum delegante tribunal: quo modo Officialis Episcopi rectè subdelegat. Costal. ad l. ult. D. De officio eius cuius mana est iurisdictio.

9 Delegandus est idoneus: non suspectus, c. Cum super 27. in fine hoc tit. quod non præsumatur ex fide auctoritatis: non excommunicatus, quia non est capax iurisdictionis, ut dicitur, *inf. De sent. excommunic.* non minor xx annis, citra consensum partium, qui faciet delegatum xviii. annis maiorem iuste datum, d. c. Cum vicissimum 41. hoc tit. Pontifex vel Princeps consensu partium non indiget; satis enim est, quod sciat minorem esse, quia cum ei Magistratum dederit, decrevit omnia gerere, l. Quisdam 57. D. De re iudic. ubi Alexander,

10 Quæritur, An & Legato Pontificis liceat minorem delegare? R. Non videri, quod in d. c. 41. dicatur facta delegatio minori ab alio quam Principe non tenere. Et facit, quod agatur de immutando iure communi, quod non licet mutari nisi Princeps, non item inferior, *Clem. 2. in Princ. De Elect. Glos. in c. statutum 11. in Princ. V. Canonici De rescript. in 6.*

11 Laicus in spiritualibus non delegatur nec ad ea, quæ sunt ordinis, non Episcopus cap. 11. *Aqua 9. De consecrat. Eccles. Quæ in re Boni-*

facius VIII. decrevit, ut nullus nisi in dignitate positus, aut Ecclesie Cathedralis Canoniceus delegetur à Sede, d. c. 1. in Princ. De rescript. in 6. Consilium verò Trid. sess. 25. cap. 10. De reform. voluit certas & insignes personas deputari in singulis Conciliis provincialibus, aut diocesanis, quæ qualitates habeant, quibus præter Ordinarios locorum, causa ad forum Ecclesiasticum pertinentes in partibus deleganda committantur à Legato vel Nuntio, atque etiam à Sede Apostolica. In locum defuncti ex designatis Ordinarii est alium substituere, cum consilio capituli. Designatus si dignitatem mutet, non ideo alius ei substituendus, cum sufficiat eum capacem fuisse tempore designationis. Et ita congregatio Cardinalium respondisse fertur. Episcopum ista designatio non obstringit, cum & alium rectè deleget. Ratio enim designationis est, quod Pontifex sit remotior, ut iuste ignoret singulorum qualitates: qui ideo designandi certi, ne contingat non idoneis causas committi. Episcopus autem cum adsit, singulorum Clericorum potest nosse qualitates.

12 Est præterea constitutum, intra diocesim litigantium iudices dentur, ad evitandos sumptus. Nisi forte inter superiorem & subditum lis agatur, aut contra Episcopum, locive universitatem, aut auctoritate intrare suam diocesim aut civitatem non audeat, propter inimicitias aut potentiam adversarii: iis enim casibus extra proprium locum potest impetrare causam delegari; facta tamen in impetratione metus mentione, eoque probato, dummodo ultra unam diem, id est unius diei iter, adversarium à fine suæ diocesis non extrahat, d. c. 11. §. cum vero: quo mutatur quod rescriptum in cap. Nulli 28. in Princ. sup. De rescript. quo permissum erat per litteras Apostolicas aliquem trahere alio, non tamen ultra duas dietas. Facit & eiusmodi metus etiam post rescripti impetrationem peti posse à delegato ut causam alteri subdeleget extra diocesim: vult enim hoc æquitas & iudiciorum securitas. modo tempore impetrationis causa metus non subsuerit. Ant. de Butrio ad d. §. cum vero nu. 16.

A sententia Episc. vel ipsius in spiritualibus Vicarii generalis, in criminalibus appellationis causam, in casibus, quibus ei locus, si commi-

committi per Sedem contingat in partibus, committenda est non inferioribus iudicibus, sed Metropolitanis aut ipsius vicario, aut, si ille suspectus aliqua de causa foret, vel ultra duas dicatas legales distet, vel ab ipso appellatum fuerit, uni ex vicinioribus Episcopis, sive illorum Vicariis, *Trid. Sess. 23. cap. 2. De reform.*

24 Q. An possit causa delegari ei, qui non est de iurisdictione delegantis? R. Ita videtur; nihil obstante *l. unica Cod. qui pro sua iurisdictione* cum tantum loquatur de causa aliena non committenda alteri, non etiam de persona aliena, quae tamen non cogitur parere deleganti, *arg. l. fin. D. De iurisdictione* cum imponere non pareatur praecipienti extra suum territorium.

25 Delegari potest quaelibet causa delegabilis, subiecta iurisdictioni delegantis, non alia, *d. l. unica.*

An & ea, quae sunt mixti imperii? R. Veteres quosdam id negare; probabilem tamen videri Alciati opinionem contrariam, *l. 2. Paradox. cap. 1. per l. 1. in fine C. l. 5. D. De officio eius, cuius mens est iurisd. nisi certa lege aut constitutione sint personae concessa: quod talia personam non egrediantur, d. l. 1. in princ. ubi Costal. Ea, quae meriti sunt imperii, delegari non posse iure civili extra dubium est, *d. l. 1.* quod speciali privilegio aut lege sint concessa, qualia sunt indelegabilia, *d. l. 1.**

27 Queritur autem, An iure canonico ea, quae sunt meriti imperii delegentur? R. Rem illam esse controversam, & communiter quidem affirmativam: sic receptam, ut videre est ex *Glof. Abbate & aliis, ad cap. Quod sedem inf. De officio iud. ordin.* ubi varia in hanc rem citantur loca; contrariam tamen esse probabilem, propterea quod non sit inducenda differentia inter ius civile & Canonicum sine textu, qui hac in parte nullus videtur dari. Ut procedat regula, quod in dubio haec iura sint concordanda, *arg. c. 1. De novi oper. nunt.* Contrarium argumentorum solutiones videantur apud Alciatum, *ad d. c. Quod sedem n. 76.* & Covarr. *3. Variar. Resol. c. 2.* Verum, re penitus inspecta, videtur quaelibet haec esse de lana caprina, quandoquidem non subsit materia, 28 quae in disputationem trahatur, * cum iure Canonico nullum sit merum imperium: spe-

stat enim illud ad ius gladii, cum dicatur merum esse imperium, habere gladii potestatem ad advertendum in facinorosos homines *l. 3. D. De iurisd.* quae nulla penes Ecclesiam, *san. inter xxxIII. qu. 2.* Et, si quid meriti imperii foret penes illam, ad illud vel praecipue pertineret traditio facta brachio seculari, cuius usus est in gravioribus criminibus, quam ut Ecclesiasticis poenis condigne puniantur, ut dicitur infra libro 9. Est tamen ea iurisdictionis tantum, & ad potestatem gladii neutiquam pertinet, cum non mandet aut imperet executionem, sed potius e contra iudex jubetur tradendo brachio seculari intercedere, ut citra mortis periculum in reum sententia feratur, *c. Novimus inf. De verb. signif.* & hoc ad evitandam irregularitatem. Nec est, quod quis objiciat, Praefatos aliquot & Praefatos Ecclesiae exercere & mandare merum imperium: nam hoc non ut tales, sed ut Duces ac comites, Dominosve, ex causa rerum sibi à Principibus donatarum, quibus eiusmodi iurisdictione cohaeret. Quod non videri usque adeo improbandum, modo ea gubernatio à spiritali procuratore eos non avertat, colligi potest ex iis, quae dicta sunt supra *De constitutionib. nu. 16.* Vide Duaren. *lib. 1. De ministr. Eccles. c. 4.*

Delegatio fit vel uni tantum, qui solus cognoscat, *c. 3. h. t.* vel pluribus, qui vel omnes simul causam cognoscant, & iudicent, vel si omnes interesse non possint, aliis procedere liceat, vel etiam ut omnes cognoscant, aut aliqui ex illis, etiam unus tantum. Primo casu, uno absente, alii procedere nequeunt, quod omnibus sit causa commissa, *c. causam 16. c. Prudentiam 21. in princ. h. t.* Ut nihil faciat, quod, si omnes praesentes fuissent, & unus dissensisset, reliquis unam sententiam amplectentibus, dictum eorum substitueret. Ratio est, quod is, qui absuit, si praesens fuisset, potuisset rationibus suis omnes vel aliquos in diversam traxisse sententiam, Secundo casu absentia alicuius, propter impedimentum iuris, sive facti, non impedit, quo minus reliqui procedant, ubi tamen constiterit tertium adesse non posse, *d. c. 21. §. adiciamus.* Si non impeditus quis simpliciter adesse noluerit, videntur & alii posse procedere: redarguendus tamen contumax, qui mandatum Aposto-

Apostolicum exequi subrepsit, uti expressum in d. §. *ad iudicium*; secundum quem videtur accipendus textus in c. *Sci scitatus* 13. *sup. De rescriptis*. Tertio casu quilibet nominatorum recte cognosceret, idque ex natura disiunctiva, quæ alterius implemento est contenta.

Quantum ad officium & potestatem delegati, differunt hæc duo, quia potestas latius se extendit, quam officium, cum quidquid est officii eius, sit & potestatis, non è contra nam multa facere potest, quæ facere non tenetur, & multa permittuntur eius potestati, quæ tamen non subiiciuntur juris necessitati, l. *Non quidquid* 40. *D. De iudic.* * In primis diligenter servabit expressam rescripto delegationis formam, c. *Chim à ille* 22. *sup. De rescriptis*, finesque mandati non egredietur, quia alias actus foret nullus. Quomodo non prorogabit commissionem de persona in personam veluti inter Titium & Sejum cognoscere iussus jurisdictionem suam non extendet ad alios, c. *P. & G.* 40. *ubi Gl. h. t.* De tempore ad tempus ex partium consensu prorogatio procedit, ut dicitur infra *sub finem hoc tit.* Quod & admittitur de re ad rem, *Gl. fin. in d. c. 40. per l. De quare* 74. §. 1. *D. De iudic.* & c. *Cum olim* 32. *h. t.* Si specialiter rescripto nihil sit mandatum, sequetur jus commune, cui in dubio non censetur Pontifex derogare voluisse, c. *Ex parte* 13. *h. t.*

Potestas delegati ex delegantis auctoritate est merienda. A summo Pontifice delegatus maior est delegatus ab inferioribus; vices enim illius gerit, adeo ut Ordinarius suo sit maior, c. *Statutum* 11. *De rescriptis* in 6. qui iustus sententiam delegati exequi cogitur, etiam quam videt injustam, c. *Pastoralis* 28. §. *quia vero* h. t. Citat partes, comparere cogit contumacem, eaque omnia facit, sine quibus mandatum jurisdictionem exequi nequit, quod censentur delegata, c. 4. & 5. *h. t.* ut quemcumque impediendum punire & coercere possit, etiam se superiorem, adhibito tamen temperamento dignitatis personarum, c. 1. *ead. in 6.* Absolvit ab excommunicatione, nisi sit reservata Pontifici, aut profecta ab Ordinario; ne ejus infringatur auctoritas: nisi tamen Ordinarius malitiosè recuset absolvere, d. c. 1. §. *secunda*. Ad exequendam sententiam

suam usque ad annum jurisdictionem sibi commissam retinet, à die laxe sententiæ, cap. *Querenti* 20. *hoc tit.* imò & appellatione interposita, si eà contingat deferri à die desertionis, Innoc. d. c. 26. *ad V. annum*. *Wamel. Conf. de iure Pont.* 41. *per d. c. 28. §. pratorum*. Quæ se non habent eodem modo in delegatis ab inferioribus. Habentes commissam causam universitatis agunt secundum potestatem sibi concessam, & sententias suas exsequuntur. Abbas, in c. *Si quis clericum inf.* *De foro compet.*

Hæc ita, quatenus delegati potestas est integra, quam contingit suspendi, vel in totum finiri. Suspenditur, quando de delegatione facta dubitatur; donec enim de ea certo pateat sine effectu est, c. *Cum in iure* 31. *h. t.* aut quando ut suspectus recufatur: qui nihil attentabit, donec de causa suspecti cognitio sit habita coram arbitris, quos cogere potest delegatus rem determinate, c. *Suspensionis* 39. *h. t.* Appellatio à sententia delegati interposita facit interim executionem suspendi, d. c. 28. §. *pratorum*.

Finitur in totum; primò, per sententiam, quæ facit delegatum in ea causa desinere esse iudicem l. *Iudex* 55. *D. De iud.* Functus enim est suo officio, c. *in litteris* 9. saltem quoad cognitionem; nam quoad executionem durat usque ad annum, ut paulò ante dictum.

Secundo, Morte delegantis, re integra, c. *Licet* 30. *h. tit.* Integra res est, quando necdum inchoata est jurisdictio: ut non sit nisi nudum præceptum, expirans morte mandantis, l. *inter* 26. *D. mandati*. Si res integra non fuerit, aliud dicendum, c. *Gratum* 20. *h. tit.* quia licet cesset potestas delegantis, eo tamen superstite inchoata jurisdictio vires suas cepit in delegato, atque ita non extinguitur morte delegantis. Quæ in parte distat delegatus à vicario, cujus potestas expirat morte constituentis, etiam re non integrâ. Cujus ratio est quod vicarius omnino dependeat à constituyente, ut non habeat aliam, quàm ipse, jurisdictionem, & representet ejus personam; mortui autem persona cum nulla sit; representari nequit: delegato vero acquiratur firmiter jurisdictio: per hoc quod delegatione uti coeperit, *Covarr. Pract. Quæst. cap. 4. n. 4.* *Rebuff. in Pract. benefic. de forma vicar. Archiepisc. n. 281.* * Res integrâ non est cæpro negotio. Coepitum

interpretatur non tantum per litis contestationem, verum & per solam citationem, *d. c. 20. Et c. fin. tit. seg.* Ubi non videtur necesse, citatio innotuit citato, *d. c. 20. ubi, proposito citationis libello.* Ratio est, quod solius iudicis actus sit pensandus ad iudicandum, quando res non sit integra. Est autem actus ejus in ipso mandato citationis, quæ & una sufficit, quod & in tua exerceatur actus iudicis.

Quid si citatio sit irrita? Res manet integra, ²⁷ quia quod nullum est, nullum operatur effectum, estque pro non facto. Quo modo in *c. pen. inf. De foro compe.* dicitur legitimè citatus frustra declinare forum ejus, à quo citatur, licet post citationem mutaverit forum; ut aliud sit, si non legitimè. Joan. Andr. *Et glossa ad e. cum plures De officio legati in 6.*

An res integra esse desinet per factam subdelegationem? Nequaquam, *c. pen. eod. in 6.* ubi, delegante mortuo, subdelegatio non tenet. Nam licet sit actus jurisdictionis, non est tamen exercitium ejus delegatæ circa negotium commissum.

An per solam rescripti præsentationem censetur res non integra? Minimè; nam accipere rescriptum non est incipere jurisdictione uti, sed tantum præparare se ad utendum *l. 7. D. De inoff. testam.* nec inducit ullum exercitium jurisdictionis, uti desideratur. Singulare est, inquisitionem hæreticæ pravitatis, non finiri morte delegantis, idque in favorem fidei, ut publico bono melius consulatur, *c. Ne aliqui 10. De hæret. in 6.*

Hæc ita procedunt, si delegatio sit facta à persona, secus si à dignitate committentis, quæ ut non moritur, ita nec jurisdictio inde profecta, *c. Si gratiosè 5. De rescript. in 6.* veluti si Pont. Romanus committat nomine Sedis.

Quæti potest, An delegante excommunicato, utatur sua potestate delegatus? R. Idem hic dicendum esse, quod de morte dictum, scilicet quod res integra superveniens excommunicatio faciat cessare jurisdictionem, utpote necdum firmatam. Firmatur autem recepta; ut non impediatur per inhabilitatem superveniensem deleganti. Quamvis ea res aliter se habeat in vicario, cuius acta irrita sunt, donec excommunicatus manet ille, cu-

jus vices gerit, *c. De off. vicarii in 6.* ex dicta paulè ante ratione.

Ex dictis apparet gesta post mortem delegantis re integra irrita esse, utpote facta ab non habente potestatem, *c. licet 30. h. t.* Si tamen mors ignoretur, excusate videtur iusta ignorantia, processus tenere. *glossa in d. c. Gratium 20. h. tit. per l. Eius qui 41 D. Derobus cred. Et l. Fundi 33. De acquir. possess.*

Tertio, finitur morte delegati; quia delegatio est facta personæ, quæ ideo cum ea extinguitur: nisi facta sit sub nomine dignitatis, quæ non moritur, *c. Quoniam 14. h. t. ubi Gl. 2.*

Quid si fiat dignitati simul & personæ? R. Verius esse, finire morte, sive in commissione persona præcedat, sive dignitas, quia nomen dignitatis, quod est generale, videtur restrictum per nomen personæ, quod est speciale; solet enim genus per species restringi. Deinde verba debeat aliquid operari: si autem successor veniret, nihil operarentur, Henr. Bohic. *in d. c. Quoniam n. 12.* Denique duo ista exprimens, duo requirit, quæ cum non inveniuntur in successore, faciet mors contingens deficere commissionem, *Gl. in d. c. 14.* Et hoc, nisi alias commissio foret inutilis, tunc enim spectatur id nomen, sive proprium, sive dignitatis, quo dispositio sit valida, ex ratione, quod in dubio sit interpretatio sumenda, ut actus valeat, *l. Quoties D. De reb. dub. Abbas in d. c. 14. nu. 8.*

Alia est questio, An sicut morte, ita & amissa dignitate dicenda sit extincta delegatio? R. Personæ factum non extingui dignitatis amissione, quæ non facit minus integram personam, non habito respectu, coeperit uti, nec ne: secus esse, si facta fuerit dignitati, transit enim ad successorem dignitas, cum commissione ei coherente. Quod ad id verum est, ut, quamvis non sit integra res, id est coeperit uti commissione delegatus, nihilominus cesset, & ad successorem in dignitate transeat, quia cum præcisè illi sit facta, pendet ab ea in conversatione. Henr. Bohic. *d. loco n. 10.*

IV. Extinguitur morte ejus, qui conveniendus, *c. Significavit 36. sup. De rescript. Gl. ad c. Ex litteris 9. h. t.* quia cum sit commissio personalis, non transit personam ejus, contra quem impetrata.

- 37 V. Revocatione per delegatam, & hoc re integra, neque enim revocari potest re non integra, & super 26 §. verum h. t. quod in delegatum videatur jurisdictio efficaciter transisse c. 6. eod. in 6. Revocari potest & pars, etiam tacite, alteri scilicet eam committendo, c. 2. inf. tit. seq. procedat ista revocatio etiam in casu, quo juratur de non revocando, secundum ea, quae tractat Glossa in c. fin. De procurat. in 6.
- 38 VI. Lapso temporis praefixi, c. 4. h. t. Ad tempus enim concessa, eo lapsa censentur revocata; nisi ante prorogetur jurisdictio per partes, ut fieri potest, d. c. 4. Et licet privati iudicem non faciant, prorogant tamen jurisdictionem eam habenti, cum tempus sit appositum in favorem partium, ut lites citius finiantur; favori autem suo quisque renunciat, l. pen. C. de pactis. Nisi prorogatio sit prohibita, l. 1 §. si iudex de iudic. Admittit & prorogationem de re ad rem, Glossa fin. ad c. cum olim c. p. c. G. 40 h. t. per l. de qua re 74 §. 1. D. de iudic.
- 39 VII. Relatione causae ad delegatam, c. 5. t. seq. Hostien. hic in summa n. 11.
- 40 Ex dictis patet, quae possint obijci delegato, ut quod non debite sit delegatus, quod suspectus, inidoneus, quod suspensa aut finita sit delegatio.

TITULUS XXX.

De Officio Legati.

SUMMARIUM.

1. Legati unde dicti, & qui eo nomine veniant.
2. Legatus differt à delegato.
3. Legati alij à Latere, alij Constituti seu Missi, alij Nati.
4. Legatorum officium.
5. An consilium convocare possint.
6. Legati à Latere potestas.
7. Beneficia monochalaria an conferre possint?
8. An creare canonicum ultranumerarium?
9. Conferre beneficia extra provinciam existens.
10. Etiam cum jus conferendi spectat ad clericos alterius provinciae.
11. Conferre beneficia de voluntate.
12. Reservat beneficia, exceptis dignitatibus ma-

majoribus.

33. Restituit natalibus.

34. Comparatur Proconsuli.

35. Legati missi seu Nuntij potestas.

36. Legati potestas quo modo finiantur.

Legatos x eo nomen habere tradit Varro, quia ut publicè mittantur, legantur. In libris Juris civilis Legati appellantur, qui à Republ. cum mandatis mittuntur ad Principem l. 2. §. 3. l. si quis §. c. l. Non alius 24. D. De iudic. Venit & Legati nomine vicarius, & is, qui alterius vice fungitur, uti Legatus Proconsulis, D. de legato Procons. unde legatum alieni muneris vicarium vocat Pap. l. Vicarius 23. D. de legationib. & Sic dicitur Legatus Praesidis, Legatus Caesaris, qui Praesidis non est sibi v. indicat. Hoc quoque in Jure non dissimiliter Legati nomen sumitur vel pro eo, qui mittitur à Pont. ad actum aliquem expediendum, vel pro eo, qui mittitur in provinciam, cum potestate administrandi ea, quae sunt muneris Apostolici, quo modo capitur hoc Tit. Nam cum Pontificis auctoritate aut praesentiam in provinciis saepe postuler negotiorum gravitas & propter distantiam locorum praesentiam sui exhibere nequeat, mittitur eo, qui vices suppleat in causarum determinatione. * Differt à delegato Pont. de quo Tit. proximo actum, cui tantum una aut certae causae committuntur Legato verò de omnibus causis ut iudici ordinatio est eognoscendi auctoritas.

Potestas itaque major illi est, quam delegato, eaque varia, pro vario Legatorum genere, quod est triplex. Alij enim dicuntur Legati à latere, quales sunt Cardinales, missi à Rom. Pontifice; dicti de Latere, quod ex ijs, qui ad latus pontifici adsistunt, mittantur. Cardinalibus solis hoc nomen competere bene notat Glof. in c. penult. h. t. & ita usum Ecclesiae habere tradit Speculator. p. 1. tit. De legato §. 3. Alij dicuntur Constituti seu missi, qui vocantur Nuntij missi quidem à Rom. Pont. non tamen de numero Cardinalium. Alij Nati, quorum dignitati, quam in Ecclesia obtinent, munus legationis est adnexum. Cuiusmodi in Francia Archiepiscopus Remensis esse colligitur ex c. Per venerabilem 13 inf. Qui filii sint legit. c. c. pen. sup. tit. in Hispania Tole-

tanus, in Anglia Cantuariensis & Eboracensis, c. 1. h. t. & c. 1. inf. De appellat. & alii alibi.

4 Officium Legatorum est, quod in provinciis sibi commissis, ad instar Proconsulum, reputatur ordinarii, evellant, dissipant, edificent, d. c. 2. h. t. in 6. audiant & cognoscant causas non tantum per appellationem ad se devolutas sed & per querimoniam delatas, non jure metropolitico, qui eatenus non se immiscet Suffraganeorum suorum causis, nisi per appellationem, sed jure Legationis tamquam gerentes vices Pontificis, d. c. 1. h. t. Quod si querelae concernant Episcopum, videntur & in prima instantia proponi posse coram Archiepiscopo, qui est superior, & ad quem recursus habetur, Abbas in d. c. 1. An omnino medio possit ad legatum appellari, dicitur infra tit. de appellat.

Possunt & aliis causis delegare, cum hoc liceat Ordinariis: excessus, delicta corrigere, quae utilia sunt statuere, etiam perpetuo duratura. Delegatis tamen alicui specialiter causis per Pont. se immiscere prohibentur, c. 2. h. t. Possuntque omnia alia, quae in generali concessione venire solent, non etiam quae in specie sunt concedenda. Quo modo non conferunt Ecclesias Cathedralis, Regulares, Collegiatas, ad quas electione pervenitur, c. 4. eod. in 6. Non dividunt Episcopatus, nec uniant, nec usum alteri subjiciunt, non transferunt: haec enim in signum singularis privilegii Pontifici sunt reservata, c. 3. & 4. eod.

5 Quae potest, An Concilium convocare possit? R. Quantum ad generale, minime hoc iis licere sine speciali mandato. R. P. can. Regula dist. 17. ut recte ibi supplet. Glossa, cui hoc specialiter reservatum, can. ideo X. q. 6. Provincialia videntur convocare posse, cum & Metropolitanis ea convocent, ut quod datum minori, non sit denegandum majori. Hostien. hic in summa. Abbas d. c. 4. n. 7.

6 Maxima inter eos potestatis est Legatus a Latere, qui absolvit excommunicatum ex percussione Clerici, etiam extra suam provinciam, c. pen. hoc tit. Beneficia confert, preveniendo ordinarios collatores, etiam Ecclesiae Cathedralis, c. 1. eod. in 6. ubi generatim illi conceditur tamquam quaedam prerogativa, collatio beneficiorum: ut cum haec non sint

excepta recte ab eo conferantur, Abbas in c. dilecto 25. n. 4. inf. De praben. Quod & procedit in beneficiis partronatus Clerici, c. dilectus 6. ubi glossa h. t. qua de re latius inf. tit. de iure patron. Ubi necesse est impetrans mentionem faciat beneficii, si quod jam obtinet: alias collatio erit irrita, c. fin. eod. in 6.

7 Quaestio est, An beneficia monocularia conferre possit? R. Talia dici, quae unica spectant ad alicuius collationem, qui ideo monocularis collator dicitur, & posse, eo non obstante, a Legato conferri, cum, juxta dicta, Legato jus competat, ut possit conferre beneficia, non distinguendo, qualia ea sint. Ut ubi jus non distinguit, nec nos distinguere debeamus. Vide Wamel. Conf. 42. de iure Pont. n. 6. & 7. Azor. Instit. moral. tomo 2. l. 5. c. 28 § Quinto quaeritur, Manualia beneficia, quae ad nutum superioris adimi queunt, etiam conferri per Legatum posse communis est receptum, cum simpliciter beneficii rationem & naturam habeant, non obstante, quod auferri possint, ut tradit Navar. de Regularibus Comment. n. 6. vers. 3.

Item quaeritur, An possit legatus creare Canonicum in Ecclesia ultra numerum? R. Si non sit certus numerus a Pont. constitutus, aut ejus auctoritate confirmatus, id licitum esse, etiam contradicentibus Canonicis, cum create Canonicum absque praebenda non sit contra jus commune. c. Relatum 8. inf. de prab. & similib. Et id ipsum competere Legato patet ex c. Ei qui 12. de praben. in 6. Nec facit, quod possit videri frustra creati talis Canonicus, cum ad vacantiam nihil juris acquirat, quod tantum Pontifex concedere potest, ut dicitur inf. ad tit. de concess. praben. nam recipit distributiones quotidianas, & obligatur Capitulum ad ei providendum, Abbas in c. inter cator n. 6. inf. de praben. ex ratione cap. Relatum 9. ad tit. Constituto auctoritate Papae quin praebenda primo vacans sit conferenda tamquam adfecta. extra dubium esse tradit Abbas d. loco num 7. per c. Si solus de concess. praben. n. 6.

Dubitarur quoque, An possit Legatus conferre beneficia extra provinciam existentia? R. Posse cum ista res spectet ad voluntariam jurisdictionem, minime turbans alterius jurisdictionem.

ditionem. Facit, quod idem sit concessum Episcopis. Innoc. in c. 5. inf. de concess. prab. & dicitur inf. de prab.

10 Quid si jus conferendi spectet ad clericos alterius provinciae? R. Nihilominus possit, quia quoad hanc rem spectandus potius beneficium locus, quam eius, ad quem spectat collatio, arg. c. 3. inf. de foro compet. Et facit, quod Episcopus suppleat negligentiam alterius externi ad quem collatio spectat, Glossa in Clem. 1. V. locum de supp. neglig. Pralat.

11 Potest itaque Legatus conferre beneficia vacantia in sua provincia, etiam devoluta ad Ordinarium ex negligentia alterius, quod cum illo concurrat, & praeveniens sit potior. Confer & spectantia ad Pont. aut etiam ad eum devoluta. Abbas ad c. pen. in 2. inf. de prob. per text. ibi. & Gl. in c. 1. h. tit. in 6. V. ampliori, non tamen eidem reservata, aut vacantia in Curia sine speciali mandato, c. licet 2. de praben. in 6. Gl. in c. 1. h. tit. in 6.

12 Est & concessum Legato reservare beneficia, praeter Cathedralia & Regularia, Collegiataeve Ecclesias, earumque dignitates maiores post Episcopos, c. pen. h. tit. in 6. Non tamen pendente una reservatione, aliam superaddit, c. 3. eod. tit. in 6. Estque huius reservationis ea conditio, quod fortiatu effectum, si durante legatione vacans sit collatum; nam si ita legatione expirat & reservatio, d. c. 3.

13 Potest & Legatus dispensare cum natis extra matrimonium, eosque restituere natalibus, ut habeantur habiles ad Ordines & beneficia, nam solet ista facultas concedi Legatis.

14 Comparatur autem Legatus proconsuli, c. 1. eod. in 6. quare ut iste urbem egressus proconsularibus insignibus uti poterat, l. 1. D. de officio proconsul. ita & hic uti potest insignibus Legatorum propriis. In ingressu in provinciam servabit morem consuetum, ad instar proconsulis, l. Observare D. d. tit.

15 Quantum ad Legatum Missum, quem Nuntium vocant, minor illi est potestas, cum talis non absolvat excommunicatum ob percussionem Clerici, nisi in sua provincia, & quidem subditum, non alienum, d. c. pen. h. tit. Nisi haec potestas illi sit concessa à Pontifice, veluti si cum potestate Legati de latere mittatur; tunc enim omnia posse videtur, quae

Legatus de latere: ut etiam beneficia conferre possit, concurrente cum ordinariis; cum ut non interest, quis sit proconsul, an proconsulari potestate praeditus, l. 1. D. de tutor. & curat. datis &c. ita nec quis sit Legatus de latere, an Legatus simpl. x, cum illa potestate.

Finitur Legati potestas lapsu temporis ap- 16 positi. Revocatione, etiam tacita, ut quando negotium alteri committitur, c. 2. h. tit. Morte Legati, quia est personalis; non item morte Pontificis constituentis, cum habeatur loco ordinarii, c. 2. eod. in 6. Cessat & Legati auctoritas, praesente Pontifice & Legato majori, c. Volentes 8. h. tit. credit enim minor Magistratus maiori. Denique egrediendo provinciam animo non redeundi, l. 3. in princ. D. de off. Praesidis. Videatur Glossa in c. 3. V. finitur eod. in 6. Finita autem legatione finiuntur & mandata Legati, re integra, nisi quod statuta ab eo sunt perpetua, c. fin. hoc tit.

TITULUS XXXI.

De Officio Iudicis ordinarium.

SUMMARIUM.

1. Iudex ordinarius quis?
2. Qui ordinariam potestatem exercent.
3. Officium Episcopi in quibus consistat.
4. Ad legem dicecesanam qua pertinere dicantur.
5. Qua ad legem iurisdictionis.
6. Episcopus inferiorum sententias non intrinquit.
7. Quatenus in mores laicorum animadvertat.
8. Vacanti Ecclesia providet de economo.
9. Episcopi est predicare, confessiones audire.
10. In exemptis iurisdictionem non exercent.
11. Iurisdictionis Archiepiscopi quatenus se extendat.
12. Summus Pont. omnium iudex est ordinarius.

Ordinarius est, qui propriam exercet iurisdictionem, competentem sibi ratione dignitatis, ex lege, canone, consuetudine, c. duo 9. h. tit. In quo distinguitur à delegato, qui fungitur vice delegantis.

Ordinariam potestatem per totum orbem habet Rom. Pontifex: Episcopi, Decani, alique Praelati tantum in parte sibi commissa Legatum Apostolicum inter ordinarios computari scriptum, c. 2. de off. legati in 6. **Pato-**

Parochialis Ecclesiæ Rector etsi vocetur Prælati in *c. Tua inf. de clerico agros. potestatem tamen iudicis non habet, nec ullum forum contentiosum, Unde non excommunicat, nisi hoc ei tribuerit consuetudo; quomodo accipiendum c. 3. h. t.*

3 Consistit officium Episcopi in duabus legibus, quibus iura Episcopalia concluduntur de quibus *c. conquirentes 16. & Gl. in c. Dilectus 28. h. t.* quarum altera jurisdictionis, altera di-
4 cesana dicitur. * Ad hanc spectat convocare Synodum: in signum reverentiæ & obedientiæ, & in honorem Cathedræ recipere duos solidos, qui veniunt nomine Cathedralici, qua de re textus & Gl. X. q. 13. Canoniam item portionem mortuorum & decimationum, procuraciones moderatas pro locorum facultatibus ex causa visitationis exigere, *d. c. 16. modò ipse Episcopus vivit, nam alias nihil debent qui visitantur, sed visitanti nomine Episcopi tenentur providere de victualibus c. 6. eod. in 6. qua de re plurib. infra ad r. de censib. petere subsidium moderatum ex manifesta & rationabili causa, d. c. 16. in fine, scilicet Episcopatus sit gravatus, si tenues sint redditus, si negotia publica ita postulent, Abbas d. c. 16. & Gl. in d. c. Dilectus 18. & can. 1. X. q. 3. Hostiensis hic vers. sunt autem, De hac lege dicæcesana vide Ren. Choppinum de sacra Policia lib. 2. c. 7.*

5 Ad legem jurisdictionis spectat, audire causas suorum, non tantum Clericorum, sed & laicorum, quatenus ad Ecclesiam pertinet eorum cognitio: de moribus & statu subditorum inquirere. Cui rei Prælati ponentes impedimentum, constringendo suos subditos, per juratas promissiones, obligationes, sententias, ne superiori inquirenti pateant, aut statum Ecclesiæ patefaciant, sunt condignè castigandi, *d. c. 4. eod. in 6. c. 1. h. t.* Corrigit, reformare, remota appellatione: non obstantè consuetudine, quæ illam indulget, ne impediatur morum correctio, nisi excedatur forma correctionis, *c. irrefragabili 13. h. t.* sicut nec obstante consuetudine, qua excessus Canonicoꝝ corriguntur à Capitulo, prohibebitur eos corrigere, si ad Episcopi iussionem intra terminum ab eo præfixum non corrigantur. Quem novit secretò reum alicujus criminis, non nominatim, sed in genere arguet,

auctorem etiam excommunicabit, *c. 2. h. t.* ne alias notet infamiam eum, qui publicè habetur bonæ famæ.

Speciat enim ad officium Episcopi instituire, destituere, absolvere, etiam alii mandate absolutionem, *c. fin. h. t.* Non tamen inferiorum sententias censurasve infringet, aut relaxabit, *c. 3. eod.* Sic à Decano excommunicatum Canonicum, ab Abbate incarcerationum Monachū non solvit: multò minus excommunicatum à Defuncto delegato Papæ: nam hoc solius est Papæ, aut successoris ejus, *c. Pastoralis 11. q. 1. h. t.* Vitabit & alibi excommunicatum, *c. ad reprimendam 8. h. t.* Absolutum per desidiam vel malitiam delegati, si in peccato perseveret, potest in excommunicationis sententiam revocare, *c. Significavit 6. h. t.* ne foveantur delicta, Uti & potest absolutionem in Pontificis, quam videt subreptitiam, rejicere, *c. ex parte 5. hoc titulo*

Advertit quoque in mores laicorum, & de criminibus eorum cognoscit, quatenus ad forum eius pertinet, uti adulterium, hæresis, usura, & alia. Quæ si ita sint gravia ut sufficienter nequeant puniri per censuras Ecclesiasticas, cum gladio non utatur Ecclesia, *can. inter XXXIII. q. 2.* Invocabit brachium secularare, *c. 1. h. t.* Quod & invocatur in defensionem Ecclesiarum & pauperum, contra divites & potentiores, si opprimantur, *can. 2. 3. pen. XXIII. q. 3.*

Incumbit & Episcopo vacanti diutius Ecclesiæ, etiam patronatæ, providere de Oeconomo, *c. 4. h. t.* Ipse autem prohibetur bona dignitatum, personarum, Ecclesiarum vacantium occupare: quorum fructus sunt reservandi futuro successori, nisi aliter ex speciali privilegio aut consuetudine obtineat, *c. fin. eod. in 6.*

Incumbit item Episcopo munus prædicandi, confessiones audiendi; quod tamen subplet per personas idoneas substitutas, *c. inter cetera 15. h. t.* in ea parte præcipue, ubi est diversum idioma: ubi etiam permissum constituere vicarium Pontificem, *l. Quoniam 14. in fine.* Præcipitur autem Episcopo in casibus, quibus imponenda venit pœna, caveat à questu pecuniæ, aut alio gravamine, *d. c. Irrefragabili 13. in fine.*

10 In exemptos, vel Pontificio indulto vel concessione, non exercet Episcopus ordinariam jurisdictionem: uti nec in Monachos, cum subiacet correctioni sui Superioris, *can. Abbas 16. XVIII. qu. 2.* nisi extra monasterium delinquant, tunc enim ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ legato puniri possunt, *Trid. Sess. 6. c. 3. de reform.* aut nisi Prælati correctionem negligant, *c. Quanto 7. h. t.* Ne tamen exemptos hac via liberius delinquere contingat, concessum Episcopis non tamquam Ordinariis, sed delegatis Apostolicæ Sedis, visitare loca exempta, emendare, corrigere, *Trid. Sess. 21. c. 8. de reform.*

11 Archiepiscopi in suos subditos exercent ordinariam quidem jurisdictionem, atque ita in sua diocesi; ad quos & spectat consecrare Suffraganeos aut eorum consecrationem ex causa alteri committere, *c. Quod sedem 10. h. t.* In totam verò provinciam ordinariam potestatem non exercet Archiepiscopus, nec corrigit subditos suorum Suffraganeorum, cum in eos nihil juris prætere posse, nisi ut eorum negligentiam suppliat, vel causa per appellationem ad eum sit devoluta, vel aliud privilegio aut consuetudine fuerit inductum *can. Conguastus IX. q. 3.* Datur hoc Episcopis, ut in quolibet loco suæ diocesis non exempto sedere possint pro tribunali, *c. 7. eod. in 6.*

12 Summus Pontifex etiam immediatè & in prima instantia omnium causarum cognoscit, *can. Salvo IX. qu. 3.* cum sit omnium Judex ordinarius: communicavit enim tantum cum aliis potestatem, non etiam sibi eam ademit.

TITULUS XXXIII.

De Officio Judicis.

SUMMARIUM.

1. Judicis officium nobile & mercenarium.
2. Judicis est componere & decidere lites.
3. An obligetur imponere poenam lege præscriptam.
4. Diminutio poenæ non permittitur judici.
5. An dimittitur vel remittitur poena per Principem possit.
6. Iudex in judicando sequetur allegata & probata.

7. An iis rejectis possit sequi propriam scientiam & conscientiam?

Pestradita, quæ sunt Judicium in specie, 1 subjiuntur quæ sunt officii judicium in genere. Ea vel spectant ipsam judicium, vel extra illud sunt. Juri item sunt adstricta, & actioni subserviunt qualia dicuntur spectare ad officium judicis mercenarium: vel eo sunt soluta, quippe judicis arbitrio relicta, ex æquitate decidenda, cessante actione, qualia spectant ad nobile officium Judicis, quale pro actione dicitur proponi, *c. 2. h. t.* ut quando restitutio in integrum principaliter postulat. Spectat eadem cautio damni inf. tti: uti & supplere ea, quæ desunt Advocatis partium, quatenus juris sunt: nam ea, quæ sunt facti, non supplet iudex, ut traditur *tit. Cod. de qua desunt Advoc. partium, &c.* Advocatum dare parti, quæ illum habere non potest: qui licet fuerit judicis domesticus, non videtur tamen ideò recusandus ut suspectus, *c. 1. h. t.* Potest etiam iudex cogere Advocatum gratis præstare patrocinium: si pars in extrema sit necessitate, quia tum denegare patrocinium est quasi occidere, Felio, *d. c. 1. h. t.*

Præcipuum officium judicis est, lites componere, cum verècundæ cogitationis sit, eas execrari, *l. item. 24. in fine princ. D. de alienat. jud. mutandi: aus. facta.* Si nequeat componere causam audire utrumque, auditam examinare, & secundum æquitatem Canonibus, legibus, consuetudini consonam determinare. A quibus non recedit, cum, ut habetur *can. in istis dist. 4.* non liceat iudici de legibus judicare sed secundum ipsas: & *can. Summopere 70. XI. q. 3.* divina & humana lex resolvatur, & secundum quod ibi constitutum est sententia proferatur. Determinare, inquam, quàm citissimè, id est intra triennium, uti decisum legibus civilibus, & sequuntur Canones, ut dicitur *infra tit. de iudicis.*

Quæritur hic, an obligetur iudex ad imponendam poenam lege præscriptam? R. Possit videri, non teneri, quod leges poenales non tam contineant verba præceptiva, respectu iudicium, quàm potius reorum: imò Ecclesia sanguinis reos defendat, *can. Reos, 7. XXIII. q. 5.* & pro iis intercedendum esse passim habeant sancti Patres, ut videre est *ex can. 1. & seqq.*

M

XXXIII.

xxiii. q. 8. Dicendum tamen, omnino obligari iudicem ad inferendam pœnam lege præscriptam, siue ipso facto impositam, quia tunc non aliud iudicis officium, quam sententiam de super proferte, & executioni mandare, siue imponendam, quia & tunc obligatur iudex illam imponere, & exequi, ne temerè lex mandet, & condemnatio sit frivola. Nec potest dici lex eo casu ferri ad reum, cum magis feratur ad iudicem, mandando illi inflictionem pœnæ præscriptæ: quæ cum sit iusta, servanda à iudice, qui iustitiæ est minister & executor. Non potest etiam dici, relictum esse arbitrium iudici, ratione circumstantiarum: hoc enim, quando lex non expressit certum pœnæ genus, cuiusmodi expressio tollit arbitrium, quod aliàs concessum videtur. Non est tamen exclusum per legem, quin, si circumstantiæ atrox & gravissimum crimen ponant, possit illas specialiter punire iudex. Ita enim exigit commuæ bonum, cui responderet metu pœnæ accere alios ab insolentis, & facere, pertimescant prostrare ad similia. *Clem. 1. in fine De offic. iud. ordin.* Vide dicta ad D. 1. de pœnis n. 9.

4. Diminutio pœnæ legalis pecuniariæ, parti læsæ, fisco, aliisve applicandæ, est contra obligationem, non tantum legis, sed & iustitiæ, siue ipso facto imposita per legem, siue non, cum jus continuo acquiratur alteri ad talem pœnam consequendam. Quantum ad pœnam vindictivam, licet ejus diminutio non lædat jus tertii privati, lædit tamen jus Reip. cuius bono cedit sumi via dictam à delinquente. Ut nec ea possit videri permissa iudici; qui jubetur servare leges. V. Suarez, *de legib. lib. 5. cap. 11.*

Sed hic quaeritur, An possit per Principem diminui aut remitti? R. Ita communiter receptum esse, quia sit supra leges, earumque vinculo non teneatur, saltem quoad vim coactivam. Teneatur autem quoad directivam, atque ita non erit immunis à peccato, remittendo sine causa, eò quod ex remissione aliàs sequatur moralis occasio multiplicationis criminum. Quæ & faciet inferiorem iudicem posse diminuerè pœnam. Ponit eam ætas, sine Aus. pœnitentiæ, l. *Auxilium 57. §. 1. D. de minorib. modus peccandi, l. Absentem 5. in fine D. de pœnis.* In pecuniaria pœna causat dimini-

tionem paupertas, l. *Illicitas §. fin. De off. Praef. di.*

In iudicando sequitur, non quod privata suadet scientia, sed quod ex allegatis & probatis constat, seposito omni affectu pravo, quem causat odium, vindictæ cupiditas, favor, cuius semiuncta sæpè pluris est, quam deum juris & æquitatis, pro dolor! sordes, levitas, consanguinitas, & similia recto iudicio inimica, *cap. Iudicet III. q. 7.*

Vulgata & celebris est quaestio, An certò sciens, reum falsis allegationibus onerari ac convinci, possit eum absolvere, an verò debeat condemnare? R. Privatam scientiam, etiam certissimam, non suffragari iudici, quominus allegata & probata sequatur, quæ licet sciat non esse vera, quia tamen publicè pro veris habentur, amplecti debet, d. *Illicitas §. veritas D. de officio Praef.* tamquam sibi cognita, ut personæ publicæ, quam gerit in iudicando, & ex qua iudicat, non habito respectu ad personam privatam, informatam particulari seu privata scientia, licet certissima. Et ita exigit Reip. bonum, in qua majora mala sequerentur, & magna perturbatio, si illi licentia iudici concederetur, cum de privata ejus notitia non possit constare Reipubl. In eam partem adducitur textus in *c. Pastoralis 7. §. quia verò sup. tit. de off. iud. deleg.* ubi inferior iussu superioris sui sententiam exequi eam rectè exquitur, etiam si sciat injustam in re; quatenus iusta est secundum allegata & probata. Nam si nulla foret, aut etiam injusta ex parte allegatorum non est illi necessitas exequendi, & non citra peccatum exqueretur. Hanc materiam latè tractat Covarr. 1. *Var. Resol. cap. 1.* qui istam sententiam non tantum vult obtinere in causa civili, verum etiam in criminali. Quod tamen dubium videri posset, ex eo, quod occidere innocentem per se intrinsicè sit malum, atque ideo non licitum. Ut est, iudici incumbit laborare, quantum in se est, in liberationem innocentis: imò etiam iudicis personam, si commodè potest exuere. Vid. Cujac, 12. *Obser. v. c. 19. Navar. Conf. 4. n. 10 inf. de iudic.* qui citat in istam sententiam D. Th. 2. 2. q. 67. art. 2. videturque inter Theologos passim recepta. Adde

Adde his Petr. à Navarra, *De vestit. lib. 2. c. 3. n. 152. & seqq.* P. Royzium *decif. Tituan. 3. n. 230.* Sineh. *de matrim. Tract. 7. Disp. 37. n. 13* & quæ scripsimus *at tit. D. de judic. n. 47. & seqq.*

TITULUS XXXIII.

De Majoritate & Obedientia.

SUMMARIUM.

1. Majoritas & obedientia quid.
2. Qui quibus obedientiam debeant.
3. Pœna inobedientis, & ad quos ea spectet.
4. Obedientia in quibus consistat.
5. Laicus reverentiam debet Clerico.
6. Inter Clericos quaratione quis & ex qua causa major habeatur.
7. Professus nulliter professi nem posse ratificans an locum priorem retineat?
8. Majorem quem facit prerogativa ordinantis.
9. Plurimum graduum cumulatim an faciat quem majorem?

EX gradus & ordinis distributione oritur quedam præminentia, quæ hic dicitur Majoritas, estque prerogativa, qua præstat major minori. Ex ea oritur Obedientia, quam minores debent majoribus, quatenus illicitum nihil præcipiunt, parendum enim Deo magis, quam hominibus, *can. si dominus 93. XI. q. 3.* In dubio tamen parendum superiori præcipienti, *can. qui à culpatur xxiii. q. 1. ** Debetur autem obedientia potius proximo superiori, quam remotiori, quatenus contra leges superioris nihil præcipit, *c. inter 8. h. t.* Sic Religio est potius Abbati parendum, quam Episcopo, & non Episcopi, sed Abbatis jussu ordinandus, *can. Si quis Monachus 28. c. Cum pro utilitate 34. XVI. q. 1.* Uti nec Clericus Episcopi sine ejus consensu ab Archiepiscopo transferendus, *can. Congregatus 19. q. 3. ** Inobediens subiacet censuræ Ecclesiasticæ, per quam compellatur *c. 2. f. 9. h. t.*, quatenus eam inferre superior potest. Hinc Abbatis subiectas inobedientes non excommunicat, *c. dilecta 12. h. t.*, propterea quod excommunicatio spectet ad claves, quarum potestas non est feminis, *c. Nova 10. i. f. de jennis*, Suspendit tamen, idque ratione jurisdictionis, quam ei dat consuetudo,

arg. c. dilecta 4. inf. t. 43. de arbit. Gl. e. 10. & ibid. Innoc. Minor in majorem nihil attentat: quo modo diocesano statum non ligatur Archiepiscopus, etiam existens in diocesi, ut dictum sup. Tit. 2. neque enim minor majorem judicat, can. pen. & fin. Disp. 21.

Obedientia consistit in tribus, videlicet reverentia, præcepto, & iudicio. Reverentia est in adsurgendo majori, honorificè cum salutando, & aliis, quæ pro more patriæ majoribus & dignioribus exhiberi solet. Iudicium & præceptum in eo consistunt, ut minor coram majore compareat, tamquam iudice; monitiones, correctiones observet, mandato obtemperet.

Laico majorem & digniorem esse Clericum certum est. Unde & huic ille reverentiam debet, quam & Principes exhibent Episcopis, *c. 4. & 6. h. t.* Imò Sacerdotes Regum, aliorumque fidelium patres & magistris censeri habet *can. quis dubitet disp. 96.*

Inter Clericos contingit aliquem esse majorem; I. Dignitate & jurisdictione, quo modo Episcopus major est Archidiacono, hic aliis Clericis. Abbas Monachis, *d. c. 12. II. Ordine*, quo modo Sacerdos est major Diacono, hic subdiacono, *c. statutus 15. h. t. III. Antiquitate*: sic prius ordinatus est posterius ordinato major, *c. 1. h. t.* Ubi nihil facit nominatio ad Episcopum, seu confirmatio, sed ipsa ordinatio seu consecratio, cujus prioritas constituit antiquiorem, & ex consequenti digniorem. Sic & inter professos antiquior habetur major, eique prerogativa debetur.

Ubi queri posset, An professus nulliter, postea professionem ratificans retinere tunc possit locum priorem, & sui privilegii ei competentibus? R. Hoc velle Navar. *Conf. 27. de regularib.* si ab initio in bona fide fuerit. Videtur tamen potius, si inde aliquid præjudicii cedat religioni, aut Religiosis, quod sit alicujus momenti, non posse eum in loco suo manere citra dispensationem: si tamen absque nota non possit cedere aliis, quia res est secreta, non teneri abstinere, ratione communis erroris, quem aufert cum nota sua nemo tenetur. Quod multo magis procedet, si fuerit publica, cum ex tempore ratificationis incipiat demum esse professus, ex eo quoque tempore tantum habebit privilegia professorum.

8 IV. Prærogativa ordinantis facit quem majorem. Sic ordinatus à summo Pont. dignior est ordinato ab Episcopo; licet per hoc non eximatur à jurisdictione sui Episcopi, *c. Per tuas 7. h. tit.* Inter hos absolute major est is, cui non solum debetur obedientia reverentiæ, verum & præcepti, & judicii, quam solemniter promittit Episcopus Archiepiscopo, Abbates, Archidiaconi, & alii indignitate positi, ipsi Episcopo, etiam cum juramento solenni, quale præstant Pontifici Episcopi, secundum formam *c. Ego 4. inf. De jurejur.* Non habentes dignitatem tantum promittunt manualemente suis Prælati obedientiam, *c. 3. & c. His que 11. h. tit.* nisi aliud habeat consuetudo. Si aliqui sint jurisdictione pares, is inter eos major erit, cui ordo est major. Si & in hoc paritas, is qui prius ordinatus, *d. c. 1. ubi Innoc. h. tit.* Si in eo quoque paritas fuerit, dignior erit, qui à digniore ordinatus.

9 Quæritur, An plerumque graduum cumulatio, quorum nullus per se sufficit ad præminentiam, faciat aliquem majorem eo, qui habet unum præminentem? Resp. Non videri, argumento *l. Spad. num. 15. §. qui iura D. de excessat. tutor.* ubi variæ species excusationis, si per se sint imperfectæ, non excusant: uti nec hæc in re plures gradus in uno non ponent præferentiam, si in alio sit unus excellentior. Unde Episcopus Doctor non præcedet Archiepiscopum non Doctorem, *Navar. cons. n. 4. & 15. hoc tit.* & Doctor Medicinæ aut Legum non præferendus Doctori Canonum, *Felin. in c. Glorie. n. 3. & ibid. Abbas inf. de judiciis.*

TITULUS XXXIV.

De Treuga & Pace.

SUMMARIUM.

1. Tentanda compositio inter partes litigantes.
 2. An iudex partes ad hoc cogere possit?
 3. Tentanda compositio potissimum in bellis, idque per pacem vel in luctas.
 4. Induciæ à aliis Conventionales, alia Canonica.
1. Ante iudicii ingressum incumbit Magistratui, maxime Ecclesiastico tentare, si controversiæ quædam compositione possint

sopiri. Quæres tendit in bonum publicum, cuius status turbatur licibus, quas ideo quilibet bonus excreat.

Quæritur autem, An iudex possit cogere partes ad compositionem? R. Non posse cogere ad transigendum, aut compromittendum, cum hæc res eò tendat, ut quis in virtus iuri suo cedat. Quod iniquum, unde & merito id prohibetur iudici, *Novel. Vi litigantes c. 124. in fine.* Nisi litis intricata sit, ut aliter expediri nequeat: & ita passim tradunt Doctores, Abbas *hic in Rubr. c. e. cum pridem n. 6. inf. de palli.* *Felin. hic Rubr. Jason ad l. Quidam 21. w. 4. D. Si certum per. Facit eò textus in c. p. n. sup. tit. 2. De rescriptis.*

Recte tamen facit iudex, si annitatur componere partes, præcipue ubi scandali occasio subest: potissimum in bellis, quæ vel sopiuntur perpetuo per pacem, quæ, remissis iniuriis, sedus æternum sancitur, vel temporaliter per inducias, quæ hæc Italico sive barbaro vocabulo Treuga dicuntur, quando ab armis abstinetur.

Hæc alia sunt Conventionales, quæ multo partium pacto initæ strictè sunt observandæ, etiam inter hostes, *can. Noli ver. filii xxiii. q. 1. Alia Canonica*, ex præcepto Ecclesiæ, quæ certis diebus ab armis abstinere jubet, ut diebus Dominicis, tempore Adventus usque ad octavam Epiphaniæ, tempore Quadragesimæ usque ad octavam Pasche, *c. 1. h. tit.* Nisi urgeat necessitas, propter ingentem hostem, *can. Si nulla xxiii. q. 8. Præcepti & Ecclesiæ*, ut à certis personis abstinetur, veluti Presbyteris, Monachis, Convulsis, rusticis, mætoribus: item ab animalibus, quorum usus est in arando, *c. 2. hoc tit.* Verum horum observatio à multis recto sæculis fuit neglecta, ut mirum non sit hæc temporis iniquitate non servari: ita ut putet Abbas *ad d. c. 1.* non amplius obligare huiusmodi legem Canonica, Cujus opinio, saltem quoad Ecclesiasticos, minime procedit, in quos violenta manuum injectio [hodie] pro dolor! frequens, præcipue inter hæreticos, etiam hodie interdicta manet sub poena anathematis, ut dicitur infra, *ad tit. De sent. excommunic.* Nisi tamen se ingerant rebus bellicis, quia privilegium amittit, qui eo abutitur, *can. Vbi illa Dist. 74. Savire in feminas, pueros, semper est foridum*

foedam habitum, quos & divina lex & vetat
occedere: prae dicit tamen cedant, & in servitu-
rem redigantur.

TITULUS XXXV.

De Pactis.

SUMMARIUM.

1. Pactum quid? Diviso in pacta nuda & non nuda.
2. Quid pacisci possint.
3. Ex pacto alteri factio an naturalis obligatio oriatur.
4. Subter quibus rebus pacisci liceat.
5. Effectus pactorum.
6. An ex pactis nudis jure Canonico detur actio.

Quod plerumque dubius litis sit eventus, etiam in casu, quo quis bono jure nixus bonam causam fovet, & expense iudicii graves sunt, ut non immerito partes teneant, frequens est, ut vel ante litis ingressum vel postea pactis transactionibus rem componant.

1. Pactum est duorum vel plurium in idem placitum consensus, l. 1. D. h. t. de quo plura apud interpp. h. t. & D. ac C. eod. ubi variae ejus adferuntur divisiones. Inter quas frequentior est, quod alia sint nuda, consistunt in sola placiti fide sine causa, de quibus in l. turis gentium 7. §. sed cum D. eod. tit. Alia non nuda, quae in proprii nominis contractum transeunt, ut emptio, venditio, locatio, conductio &c. a. l. 7. §. 1. vel saltem causam habent, si nomine careant, ejus ordinis sunt contractus in non inanti. d. l. 7. §. 2.
2. Inveniuntur pacta inter eos, quibus est sensus se obligandi: quo modo non inveniuntur ab impubere, mente capto, prodigo, quod sensu careant. Alteri ne quidem jure Canonico pacisci quem posse vult, ut patet ex iis, quae dicta sunt D. h. t. nu. 15.
3. Verum quaestio est, An saltem naturalis obligatio oriatur ex pacto alteri facto? R. Id aliquos velle, ratione consensus, inter quos est Covarr. ad c. Quamvis p. 2. §. 4. nu. 2. hoc tit. in 6. Contrarium tamen ejus esse verius, scilicet ne quidem naturalem omnium obligationem.

Quod vel ex eo constare potest, quod pactum requirat consensum duorum, d. l. 1. D. De pact. qui hic deest, cum tantum ponatur factum promittentis, non etiam acceptatio ejus, cui fit promissio: quae non suppletur per tertium, cujus factum lex non habet ratum, §. alteri Instit. De inutilib. stipul. Pro hac parte facit textus in l. Qui absentis 38. D. De acquir. poss. ubi scribens servo, ut in libertate moretur, non ante censetur dimittere servi possessionem, quam ipse ejus sit factus certior: & ita tenet Abbas in proemio Decretal. nu. 15.

Inveniuntur pacta super rebus licitis & honestis, etiam spiritualibus, gratuito tamen ad evitandam simoniam, c. 4. §. 6. in fine h. tit. Turpe judicatur pactum de succedendo post mortem in alicujus Ecclesiam, c. 5. h. t. tum quia continet votum captandae mortis, quod & jura civilia improbum dicunt: tum quia successiones in Ecclesia Dei prohibentur, can. Apostolica VIII. q. 1. Uti & turpe judicatur pactum, ut filia dote contenta non habeat regressum ad bona paterna; quod tamen juramento firmatum servari jubetur, c. 2. hoc tit. in 6.

Effectus pactorum est, quod etiam nuda sint servanda, cum grave sit fidem tollere, c. 1. §. 3. h. t. Non datur tamen ex iis actio per jus civile, ne nimis constingatur oris libertas, cum saepe indeliberate & leviter ejusmodi fiant promissiones, citra animum obligandi. Unde leges maluerunt hujusmodi pactorum implementum relinquere arbitrio pacifcentium, quam vinculo juris alligando lites augere.

De jure vero Canonico fuit dubitatum, 6. An eo jure ex nudo pacto actio detur? R. Hoc plerisque velle, per d. c. 1. hoc tit. quoscit & sequitur Covarr. d. §. 4. nu. 24. Wensleb. in Parat. D. h. t. n. 9. propterea quod hoc jure nequam judicetur aequum & rationabile, pacta conventa per improbationem adulterati. Probabilius tamen, eo non obstante, nec hoc jure actionem dari, cum id nullibi exprimitur, & ratio eadem obtineat hoc jure, quae civili: nam & hoc huius frequentiam est exosa, & non minus plerique habentur dicta leviter, & indeliberate, citra animum obligandi. Alciat. 3. Parat. c. 1. Nihil obstat, quod d. c. 13. dicatur, pacta servanda esse: nam &

Prætor in edicto ait, *Pacta servabo*, quem tamen constat ex iis actionem non dare, sed ea servare, datis exceptionibus, propter naturalem, quæ subest, obligationem. Quod & idem hic dicendum, cum *c. 3. h. t.* dicitur, studiosè agendum esse, ut pacta custodiantur. Idem tenet Cujac. ad *c. 2. vers.* Notandum inf. De sponsalib. dicens eos lavare Peliam, qui contra volunt. De moribus tamen pactis nudis sua est vis, ad instar stipulationis, atque inter mercatores pactum nudum omnino obligat, inter quos bona fides locum sibi præcipuè vindicat. Tiraq. De pœnis *caus. 51. n. 14.* Cœtera huc pertinentia repetantur ex *D. h. t.* ubi larè de hac pactorum materia.

TITULUS XXXVI.

De Transactionibus.

SUMMARIUM.

1. *Transactio quid?*
2. *Quis super quibus rebus transigat, & qualiter.*
3. *Cur super dubiis tantum transigatur.*
4. *Effectus transactionis.*

Transactionis nomine larè accepto venit cuiusque rei compositio: hic autem strictius sumitur, ut sit rei dubia & litis incerta: non gratuita decisio. In quo distinguitur à pacto, quod non est super re dubia, & plerumque gratuitum.

2 Transigit quisquis super re ad se pertinente, honesta tamen & dubia, ratione litis, vel motæ, vel movendæ. *l. 2. Cod. h. t.* temporali, non etiam spiritali, propter limoniacam pravitatem, quæ subest, cum transactio non fiat gratis, sed aliquo dato, recento, vel r. misso: ut beneficia hac via retineri nequeant, ne quidem medio juramento. *c. Constitutus 4. c. Ex literis c. 7. h. t.* Ex quo capite & prohibitum litis expensas pro beneficio factas offere, in suam, ut adversarius lite cedat. *c. 4. sup. De pactis. qua de re inf. tit. De simonia. Amicabilis tamen compositio admittitur, d. c. 4. c. Prætor 9. h. t.* Non habet etiam locum in causa matrimoniali, *c. fin. eod.* quæ definienda secundum Canonicas sanctiones, ne contra

eas contingat legitime contracta dissolvi, aut illegitime in ea sustineri. Super aliis rebus & juribus etiam Ecclesiæ, quin rata sit transactio, non est dubium, *c. 1. c. passim h. t.* modo ad sensus superioris, ubi ille necessarius, fuerit adhibitus, *c. 2. eod.* Alias non obligaret successorem, *Veniens 8. h. t.*

Ideo verò res dubiæ requiruntur, quia transactione aliquid deciditur; ut oporteat aliquid subire decisioni aptum, cuiusmodi est dubium, Quo modo non obtinebit in iis, quæ per sententiam sunt decisa: nisi appellatum fuerit, *d. l. 7. D. hoc tit.* aut iudicatum negetur, aut ignoretur. Non etiam habet locum in re decisa iuramento, à quo non receditur: ut res sit certa, atque ita non ponat materiam transactionis.

Effectus eius est, quòd habeat vim rejudicatae, non tamen nisi inter partes. Actio autem ex ea non datur, quod nuda conventionis terminos non egrediatur: quæ de re, uri & aliis, quæ huc referri possent, latius dictum *D. h. t.*

TITULUS XXXVII.

De Postulando.

SUMMARIUM.

1. *Advocatorum munus publicum & honorificum.*
2. *Qui contra quos postulare prohibeantur.*
3. *Clericis in sacris constitutis causis agere quatenus permittitur.*
4. *Item Religiosis.*
5. *Quotam litis pacifici cur non liceat.*

Si ad compositionem partes induci nequeant, ad iudicem iur: ubi etiam per alios causa agitur, uti Advocatos, qui causis agendis quoque studio operantur, *l. 1. §. advocatos D. De extraord. cognis. & Procuratores.* Illorum dignior est conditio, cum quæ juris sunt suggerant, & dicantur postulare, quod est suum vel amici fiducium in iure apud iudicem exponere, vel alterius desiderio contradicere. Munus hoc publicum est, ad quod non admittitur nisi habilis. Reicitur mulier, quia munus est virile: *infamis, l. 1. §. ait Prætor D. eod.*

D. eod. quia est honorificum: minor xvii. annis, *d. l. 1. §. 3.* quod necdum habeat perfectum iudicium, quo opus in postulando. Major xvii. annis cum possit infigi titulo jurisconsulti, quidam ad postulandum admittuntur. Vid. Vvesenb. in *Parat. D. hoc tit.*

Sunt qui etiam ad postulandum admittantur, non impune tamen contra alios postulant: ut donatarius contra donatorem postulans privatur donatione tanquam ingratus, si malitiosè donatori grave damnum intulerit postulando, per *l. fin. C. De revoc. donat.* Postulans quoque contra testamentum amittit sibi eo relicta. *l. 9. §. meminisse D. De inoffic. testam. ex ratione c. Ex eo 28. De R. I. in 6.* Clericus contra Ecclesiam, in qua beneficium habet postulat ut ingratus eo privatur, *c. fin. ubi Glos. h. t.* Quod & procedit, si in duabus Ecclesiis beneficia obtinens pro una contra aliam postulet, *arg. d. c. fin. cum & isto casu Ecclesia, contra quam postulat, censetur alere ingratum: nisi excuset iussu superioris, propter necessitatem, l. 7. §. advocatum D. De his qua ut indignis aufer.*

Clericis in sacro constitutis Ordine causas agere in Curia Ecclesiastica non est turpe: à laica verd arcantur, quod negotiis secularibus se non debeant immiscere. Propriam tamen vel suæ Ecclesiæ, miserabiliumve personarum, aut conjunctarum, si urgeat necessitas, causam ibi agere est permittum, *c. 1. §. fin. hoc t.* Idem juris est Clericis in minoribus tantum constitutis, si Ecclesiæ expensis sustententur, *d. e. 1.* qui alias non prohibentur coram laica Curia postulare, modo caveant à criminalibus causis ingerentibus poenam sanguinis, quia incurterent irregularitatem, si sanguinis effusum postulando causam dederint, qua de re inf. *De homicidio.*

Religiosus nequidem in causa sui monasterii patrocinium præstat, sine Abbaris sui iussu, *c. 2. h. 2.* ne secularibus implicatus avocetur à divinis, *inf. Ne Clerici vel monachi saecul. neg. se immic.*

Est autem advocandi munus liberale, non averfatur tamen salarium; licet pacifici, in casum victoriæ, quotam litis sit turpe iudicatum, quod possit hac via invitari advocatus procurare victoriam per fas & nefas, *l. 5. Cod. hoc tit.*

TITULUS XXXVIII.

De Procuratoribus.

SUMMARIUM.

1. Procuratores qui & eorum officium.
2. A quibus, & qualiter constituantur.
3. Excommunicatus ad agendum non rectè constituitur.
4. An rectè constituatur procurator ab excommunicatis?
5. Qui constitui possit, & an minor xxv. annis?
6. In quibus causis.
7. Non constituunt sine mandato exceptis conjunctis personis.
8. Effectus mandati procuratorii.

Procuratores sunt, qui aliena negotia mandato domini administrant, sive in iudicio, sive extra. Negotiorum gestor excluditur, quia agit sine mandato. Officium procuratorum minus est honestum, cum versetur circa ea, quæ sint facti. usus tamen eorum necessarius, ut, qui rebus suis superesse non possunt, aut nolunt, per alios agant & conveniantur, *l. 1. §. penult. D. h. t.*

Eos constituit dominus habilis, etiam absens, vel coram, vel per epistolam aut nuntium, *d. l. 1.* quia non desideratur verborum solemnitas. * Non sic tamen excommunicatus, cui non est persona standi in iudicio ad agendum, quia eum eo non est communicandum, ut alteri eam personam dare nequeat: adeo ut ne quidem confirmetur datio per obtentam potestè absolutionem, quod principium actus (hoc enim inspicitur, ex eo actus iudicatur) sit nullum. Innoc. in *cap. fin. num. 4. h. t.* Dixi, ad agendum; nam defensio sui non est tali inhabita *c. Diligenti 8. inf. De exceptis.* Datus à communitate, cujus majores & jurati, per quos regitur, sunt excommunicati, non ideo repellitur, ne utile per inutile vitietur, ut actus universalitatis sustineatur, quatenus potest. Nisi tamen majores illi sint expressi in procuratorio, aut alias eorum auctoritate sit facta constitutio, quod eorum videatur factum; aut ipsa communitas, sciens esse excommunicatos, simul cum iis constituetur, *c. fin. hoc tit.* quia

quia peccavit se iis sociando contra Canones. Constituit & Procurator procuratorem, si speciale ad hoc mandatum habeat, aut in rem suam datus sit, *c. 1. §. 1. eod. in 6.* & post literam contentatam: fit enim litis dominus per contestationem, *d. c. 1. §. 1. s. §. 12. Cod. eod.*

5 Procurator constituitur quilibet non impeditus. Jure civili majorem xvii. annis admitti volunt. *per §. eadem lege Instit. Quib. ex causis manumir. non licet, ubi Cujac. & dictum D. h. r. num. 11.* Jure Canonico expressum est, non nisi xxv. annis majorem admitti, *e. §. in fine eod. in 6.* ut securius aliena tractentur negotia. Constituitur non tantum paterfamilias, sed & filius, etiam patre inficio, *l. tam ex contractibus D. Judic. Infamis etiam si postulando rejiciatur, non tamen à procurando, quod munus hoc non tam sit honorificum, quam vile. Constituitur sive unus, sive plures qui si simul sint constituti, non potest alter sine altero admitti nisi in solidum singuli sint constituti. c. Si duo 6. eod. in 6.*

6 Admittitur procurator in omnibus causis etiam matrimonialibus, & quidem ad matrimonium contrahendum, *c. fin. eod. in 6.* non tamen nisi ex speciali mandato. Exceptis criminalibus, si criminaliter intententur, *c. s. h. r. & dictum D. eod. num. 3. & seqq.*

7 Non alias aut. m. admittitur in judiciis, nisi mandatum legitime factum ostenderit. Exceptis conjunctis personis, in quibus mandatum non desideratur: quales videntur esse in linea recta omnes in inficitum, secundum text. in *l. sed & ha. 35. D. eod. in transver. l. a. vero qui quartum gradum non excedunt, secundum aliquos; cum tamen in d. l. 35. tantum fiat mentio fratrum & affinium. Ut verius sit, non intelligi alios, quam qui parentum, fratrum, filiorum locum obtinent. Innoc. & eum secutus Abbas in c. Nonnulli 28. §. sunt & alii h. r. Si de mandato dubitetur, satisfactione de rato operatur procurator, *l. 1. Cod. h. r.* Procurator rei indistincte compellitur cavere de judicio, nisi ipse teus caverit, quare *D. h. r. l. ius.**

8 Effectus mandati procuratoris est, quod factum procuratoris domino noceat & profit, quatenus servati sunt fines præscripti: nam gerens ea, quæ speciale mandatum requirunt, non potest petere ea rata haberi, *c. 4. eod. in*

6. uti nec agens post revocationem sibi denuntiata. *c. 3. & 4. h. r.* Quæ revocatio procedit, etiam si quis juraverit non revocare procuratorem, secundum *Glof. receptam in c. fin. eod. in 4.* Est & ille effectus, quod procuratori expensæ sint refundendæ, quas nomine causæ committæ utiliter fecerit, *c. 6. hoc tit.* Cætera videantur *D. hoc tit.*

TITULUS XXXIX.

De Syndico.

SUMMARIUM.

1. Syndicus quis, & in quo à procuratore differat.
2. Syndicus constituitur in monasteriis etiam extraneus potest.

Syndici sunt actores universitatum, collegiorum, societatum, corporum, per quos quod communiter fieri, agere oportet, agitur, fit, *c. 1. D. Quod cuiusque univers. nom. & c. quo nomine veniunt & defensores Civitatum. l. fin. §. defensores D. De munerib.* Differt à procuratore Syndicus, quod ille constituitur à privatis, hic vero à Republ. aut corpore: uti & in eo, quod ad Syndicum constituendum possit cogi Resp. aut corpus, *d. l. 1. §. quibus,* non etiam privatus ad dandum procuratorem, *c. 2. sup. tit. prox.* Sit de collegio, à quo constituitur, an extraneus non refert. * In Monasteriis potius extraneus est accipiendus, quam Religiosus, quem à fori strepitu abstinere, & à divinis non avocari est convenientius, *c. 1. h. r.* De rato cavere non tenetur, modo constat de decreto, *l. 6. in fine D. Quod cuiusque univers.* Acta ejus à collegio probanda, nisi gesta sint post revocationem, ad instar procuratoris.

TITULUS XL.

De his, quæ vi metusve causa fiunt

SUMMARIUM.

1. Restitutio ad quid necessaria.
2. Per vim aut metum gesta quatenus non excludant consensum.

3. Contractus metu initi tenent, sed datur restitutio.
4. Quid veniat restituendum.
5. Iuramentum super actu per metum extorto an obliget?
6. An iustus metus requiratur ad relaxationem talis iuramenti?
7. Matrimonium metu initium, & votum metu emissum non tenet.
8. Vt neque absolutio à sententia excommunicationis metu extorta.
9. An neque testamenti factio coacta?
10. Requisita ad restitutionem ex causa metus. I. Vt propter metum quid sit datum &c.
11. Secundò, ut sit metus gravis.
12. III. Præsens. 13. IV. Incussus iniuste.
14. V. incussus ab extrinseco.
15. Iudicis est arbitrari, num sit sufficiens metus.
16. Metus etiam liberis, uxori, fratribus &c. illatus facit locum restitutioni.
17. Communicans cum excommunicato ob iussum metum an excusetur.
18. Metus reverentialis non censetur iustus.
19. Restitutionem non admittunt baptismus & Ordo.
20. Ordinatus per iussum metum an teneatur ad continentiam?

Antequam ad iudicium eatur, agitur interdum de restitutione, qua actio summo jure extincta recuperatur, aut nata quoad effectum impeditur; oppositâ actori exceptione. * Eiusmodi inter alia sunt gesta per vim & metum, quæ non excludunt consensum; quem si excluderent, esset propter coactionem, quam non ponit simpliciter metus, cum concurrat voluntas: nam & qui coactè vult, quidem vult, l. Si mulier 21. §. fin. D. h. t. Unde coacta voluntas dicitur voluntas, & summo jure obligare, ut traditur passim D. & Cod. eod. tit. Et hoc, quatenus non agitur de vi præcisâ & absoluta, quæ facit omnino abesse animum parentis, cum principium sit ab extrinseco, passio non concurrente; unde vocatur majoris rei impetus, cui resisti non potest, l. 2. D. h. tit. sed de conditionalitatum & compulsiua, cujus hic mentio, quæ ponit metum, quæ non excludit voluntatem, sed, ut dictum, eam admittit. Licet enim ab extrinseco impulsio fiat, passum tamen adjuvat, consen-

riendo in minus malum, ut evictur majus, can. Merito xv. q. 5.

Tenent itaque contractus metu initi, sive bonæ fidei sint, sive stricti juris; sive incidant in contractum, sive causam dederit: quæ distinctio nullibi in Jure expressa, ut latus probaturum D. h. t. Quia tamen excluso metu cessasset voluntas, ex æquitate indulgetur restitutio, per quam datur actio in rem, vel in personam, ad restituendum id, quod ablatum; aut exceptio, si necdum completum sit negotium, l. 9. §. sed quod & l. 10. D. eod. Sic coactus metu renuntiare beneficio, illud repetere non impeditur, c. 2. 3. 4. hoc. tit. Non competit tantum contra eum, qui vim intulit, sed & possessoriam, penes quem est res metu ablata l. Item 14. §. in hac, D. hoc. tit. Glof. in d. c. 2. h. t.

Venit autem restituendum simplicium ejus, quod datum, aut ablatum, nisi is, qui metum intulit, per contumaciam non parens iudicis, rem restitui jubentis, arbitrio in quadruplum damnari mereatur, idque intra annum tantum: est enim eatenus hæc actio prætoriam pœnalis, quæ annum non excedit, Instit. de perpet. & temp. act. Rerum, quæ amissæ, aut ablatæ per metum, taxatio iudicis arbitrio est permilla; & secundum iuramentum partis cui metus illatus, condemnatio, c. fin. h. t.

Quæritur verò An iuramentum super actu per metum extorto obliget? R. Omnino obligare, quod sit super re, quæ servari potest citra detrimentum animæ jurantis, quale servandum, c. Si vero 8. inf. de iurejur. Deinde si non valeret iuramentum, esset vel ratione contractus, vel ratione metus. Prius dici nequit, quia etiam actui à jure improbato accedens iuramentum tenet, c. Quamvis de pactis in 6. Non etiam posterius, quia ut patet ex d. c. & metus non impedit vinculum iuramenti. Quod & patet ex c. 3. h. tit. ubi jurata renuntiatio dicitur servanda. Ab utroque non potest dici provenire, quia nullum jus irritans invenitur, imò potius contra, invenitur non irritans, d. c. Quamvis Præterea quod juramentum iniuste extortum obliget, si servari possit, est, quia obligatio Deo quæritur, d. c. 8. ideoque servandum, ne divinum ejus nomen in vanum sumi videatur. Cassat tamen metus faciliorem absolutionem & relaxationem

nem juramenti, *d. e. Si vero* 8. Nihil obstante, quod dolus iritum faciat contractum bonæ fidei, quem causavit; quia is aufert causam consensus, non etiam metus, ut latius dictum *D. h. e.*

6 Q. An ad relaxationis justitiam requiratur justus metus? R. Ita videri passim per multa jura quæ gravem metum desiderant, ut relaxatio fiat, *c. 3. 4. Et fin. h. tit. d. e. Si vero* 8. *Et c. Verum* 15. *inf. de jurejur.* Et probatur ratione, quia ad rescindendum contractum requiritur gravis metus; ut idem in relaxando juramento videatur necessarius. Ita tradit Felin, in *e. 2. n. 3. inf. de jurejur.* & in foro exteriori ita videtur servandum. In foro tamen conscientie, cum teneatur ad restitutionem accepti per metum, licet non justum, ille, qui metum intulit, propterea quod turpiter acceperit, & cum injuria jurantis, absolutionem esse concedendam rectè tradit Abbas *d. e. 13. num. 3.* quem sequitur Covarr. in *e. Peccatum* p. 2. §. 3. n. 7. quod licet jus civile non det rescissionem nisi gestorum per metum gravem, non probet tamen gesta per metum minus gravem, sed tantum, ne humana commercia passim impediuntur, & multitudo litium in Rep. causaretur, denegat restitutionem. Non obstat *e. 3. h. 1.* ubi videtur non posse repetere, si juraverit, licet metu inductus, nam ibi agit agitur ante petitam absolutionem per superiorem, illa enim facit justam esse repetitionem, secundum alia loca, & patet ex eo, quod qui coactus juramento renuntiavit beneficio, non impediatur repetere, *c. 2. Et 4. h. tit.* Vid. Sanchez de *matrim. Tract. 4. disp. 20. q. 2.* Suarez. *lib. 2. de juram. cap. 41. n. 18.*

7 Quod dictum est, metum non impedire obligationem, patitur exceptionem in matrimonio, in quo requiritur summa libertas, ut metus interveniens actum omnino impediatur, qua de re latius infra libro IV. De voto idem dicendum, cum & hoc desideret summam libertatem. Ratio utriusque ulterior videtur, quod matrimonium, metum initum, si validum foret, à giudice dissolvi non possit, ut & obligatio voti per metum emissi. Sanchez de *matrim. Tract. 7. disp. 29. n. 5.*

8 Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quamcumque revocationem illius, aut suspensionis, aut interdicti,

vi vel metu extortam, auctoritate omnino vacuari rescriptum est *e. unico eod. in 6.* ubi excommunicationis sententia subjacet dicuntur vi aut metu absolutionem aut revocationem extorquentes.

Volunt & testamenti fictionem coactam esse irritam, *arg. l. Qui testamento* 20. *in fine D. Qui testam. fac. poss.* ubi testis coacti testimonium tenet, nec talis est testamentum, quod multo magis dicendum in testatore coacto. *Jaf. in Rub. C. Si quis aliquem testari prohib.* *Diff. Memoch. De arbitr. jud. quasi. lib. 2. casu 295. n. 7.* *Fachin. 10. c. 15.* Tutoris auctoritatem metu expressam inutilem esse responsum *l. 1. de auctorit. tutor. & protogaram* in aliquem jurisdictionem invitæ parte nullam esse, habet *l. 2. in prin. D. de judic. Vide Gles. in cap. 2. Et 6. hoc tit.*

Cæterum ut quæ de irritando actu per metum inito sunt dicta, procedant, oportet primò metus sit illatus ab eo, cui datum, factum, promissum, aut ab alio in eum finem, ut daretur, fieret, promitteretur, *l. Item* 14. §. *in hac actione D. h. e.* cum satis sit propter metum esse datum, factum, promissum. Quod quis, sibi metus, alteri auxilij gratia promiserit, aut dat, ad metum non pertinet, nec ideo restitutio petetur, quod vis non sit submissa per eum, cui datum, n. que ab alio eum in finem, ut eleganter respondisse dicitur Pomponius in *l. Metum* 9. §. 1. *D. eod.*

Secundò, Si metus gravis alicujus mali, eadeus in virum constantem, *l. 5. Et 6. D. h. 1.* cum movens, ut potius eligat quod offertur, quam gravior, quod intentatur, iocurrat: cuiusmodi est metus mortis, mutilationis, gravis cruciatus corporis, servitutis, carceris, stupri, amissionis honorum, gravis infamiae, *e. 1. 2. 6. h. e. l. 3. 4. 8. Et pen. D. eod.* Ratio est, quod talis metus si non tollat consensum, impediatur tamen requisitam libertatem consensus: quam cum non impediatur levior metus, licet graviori malo anteponatur, non faciet tamen restitutionem indulgeri *d. e. 6. h. 1.*

III. Si metus præsens, non suspicio tantum inferendi, quæ sæpe vana est. Quo modo minæ non ponunt justum metum, qui non ex jactationibus, sed facti atrocitate probatur, *l. 1. 6. Et 7. hoc tit. Et l. 7. C. eod.* Iusta tamen & probabilis suspicio metus habetur pro me-

tu. l. 7. §. 1. Quod falso aut auctore gest esse dic. D. Peckus De testam. conjug. lib. 1. cap. 9. n. 4. Sic minæ incussa ab eo, qui solet eas exequi, iustum ponunt metum, arg. l. 7. §. hoc tamen, D. ad L. Jul. majest.

13 IV. Sic incussus iniuste; quia si iuste incutitur, est quod actum ponat irritandum. Hiæc damnaeus, si eligat ducere meretricem, aut rursus perire personam, ut liberetur, tenet matrimonium, quia non potest dici subesse iustus metus, cum damnatus sua sponte elegerit hunc modum, ad evitandam mortem. Idem est si promittatur impunitas, sub conditione ducendi aliquam, quod offeratur modus evadendi periculum infans. Sic & tempestatis causa vovens tenetur, quia non tam ab alio, quam a se impellitur, Vid. Suarez. De voto lib. 1. c. 7.

14 V. Sic incussus ab extrinseco; quia si ab intrinseco procedat, uti à morbo causante mortis metum, non potest dici iniurius, cum à natura procedat. Hinc ex adfectione Medici, ob humoris abundantiam quæ mortem causaret, ducens uxorem, non potest dici impulsus à causa iniuriosa, tenebitque matrimonium.

15 Hac in re plurimum valet iudicis arbitrium, l. 3. D. Ex quibus caus. majores, &c. qui pendet ex circumstantiis & subjecti qualitate, an metus sit sufficiens: neque enim quis eodem iudicandus ordine, cum puero sit gravior metus, quam viro; femina, quam masculo, arg. can. Indignantur xxxii. q. 6. c. Licet inf. De homicidio.

16 In se, an in liberis quis metuat, non interesse habetur in d. l. 8. in fine D. h. tit. quod pro affectu in liberos magis terreantur parentes. Quod & de uxore dicendum, cum habeatur una persona cum viro: item de parentibus, Innoc. ad c. Cum locum n. 1. inf. de sponsalib. uti & de fratribus, ac consanguineis, aliisque, quorum personis rationabiliter quis timet, ne offendantur, per c. scient. 12. De elect. in 6. Quo modo Felinus, in c. Ecclesiam S. Mariae n. 99. de Constitut. dicit resignationem factam ob metum consanguineis resignantis illatam, esse illi restituendam.

17 Nullus metus, etiam gravissimus, à peccato excusabit, c. Sacris, h. tit.

Hinc quaeritur, An communicans cum excommunicato excusetur propter iustum me-

tum? R. Non videri, eò quòd subest peccatum ad quod nullo metu quis induci debet. Nisi forte metus tollat actus communicandi malitiam, veluti si de vita agatur, nisi communitet. Neque enim pura Ecclesiastica lex per se obligat cum mortis periculo, secundum omnes: per accidens tamen posset obligare, ratione concurrentis juris naturalis aut divini, obligantis cum vitæ discrimine. Quo modo si communicatio pareret scandalum, aut in contemptum clavium pareretur, aut in ipso crimine, aut in divinis, minime excusabit eum, qui causa metus incussi, etiam gravissimi, obsequitur. Ratio non est in præcepto humano de non communicando, sed in vi præcepti divini tunc currentis, quod mandat vitari scandala, tueri religionis æstimationem, reprimere contemptum clavium; ut actui illi subest intrinseca malitia. Et hoc in casu accipiendus Pont. in d. c. 5. h. t. non etiam generaliter, licet generaliter loquatur. Covarr. ad c. Alma p. 1. §. 2. n. 9. & seq. Adde Tiraq. De pœnis caus. 36. & Suarez de Censuris disp. 4. sect. 3. n. 12.

Metum reverentialem uxoris erga maritum, liberorum erga patrem, non censeri iustum, colligi potest ex dictis, & patet ex l. Si patre D. de ritu nupt. nisi alia accedat violentiæ incussio, l. 1. §. qui oneranda, D. Quorum ver. actio non est. Covarr. De matrim. p. 2. c. 3. §. 6. Vide dicta D. h. t. n. 21.

Finaliter notandum est, esse quædam, quæ posito etiam iustissimo metu, non admittunt tamen ullam restitutionem, ut Baptismus & Ordo: nam cum metus non tollat voluntatem, non impedit etiam characteris impressionem, c. 3. inf. de Baptismo.

Ubi quaeri posset, An ordinatus per iustum metum teneatur ad continentiam? R. Hoc posse videri; Primò, qui characterem recipiat, cui adnexa est castitas, quæ tamquam accessorium sequitur Ordinem, tamquam principale. Secundò, quia baptizatus licet coacte, teneatur tamen legibus Ecclesiæ, can. de Indais dist. 41. ex vi characteris impressi, quem comitantur Ecclesiasticæ leges, uti & comitatur castitas Ordinis characterem, Dicendum tamen, non teneri tal. m ad continentiam. Ratio est, quod Ordo sacer non obliget ex natura rei ad castitatem, sed ratione voti, ex

Ecclesie constitutione adjuncti. Votum autem hoc, siue expressum siue tacitum, irritum facit iustus metus, *c. 1. h. t.* Nihil facit, quod Ordini sit adjunctum continentiae votum, quia hoc non iure divino, sed humano, ut dicitur inf. *ad tit. de Clericis conjug.* Ut per metum, qui humana rescindit, impediatur ejus obligatio.

Nihil obstat prius argumentum, cum tantum procedat, quando est eadem ratio principalis & accessorii: quae hic non est eadem, cum ad characteris impressionem sufficiat quaecunque voluntas, ad votum autem continentiae libera desideretur, *d. c. 1.* Nihil etiam obstat secundum; quia baptismus continet professionem religionis, ad quam nascitur obligatio ex mera natura Sacramenti, posita quaecunque voluntate, ut eam metus irritare nequeat tamquam juri divino adnexam. In voto autem aliud est, quod ex institutione Ecclesiae adest, quae requirit libertatem omnimodam. Ita *Glof. d. c. 3. v. Conditionaliter Nav. Conf. 3 n. 8. & conf. 4. n. 8. & seq. h. t.* ubi illam tradit esse communem opinionem. Quo modo talis poterit ad nuptias transire, non requisita ulla dispensatione Pontificia: nisi tamen, cessante metu, approbaverit susceptum Ordinem, siue verbo siue facto, etiam semel eo usus citra coactionem, quia actum ratificando facit eum voluntarium, cogiturque continere, quatenus non subest error. *Navarr. d. Conf. 4. n. 8. & 9.*

TITULUS XLI.

De Restitutionibus in integrum.

SUMMARIUM.

1. Restitutio in integrum quid, & ex qua causa fiat.
2. Ecclesia, exemplo minorum, restituitur.
3. Restitutio contra quem petatur.
4. An detur minori laico in renuntiatione beneficii?
5. An si beneficium alteri sit collatum?
6. Restitutio coram quo iudice petenda.
7. Quo modo & intra quod tempus.
8. Non nisi semel super eadem repeti potest.
9. Effectus imperatae restitutionis.

Restitutio est causa redintegratio: estque extraordinarium remedium, quo laesus in

jus pristinum restituitur ex justa causa, quam dat metus, dolus aduersarij, absentia, alia vel similis; modo causa probetur: quamvis si non plenè probetur, concedatur nihilominus in causa favorabili, *c. 4. h. t.* uti est matrimonium. Ponit & justam causam aetas minor, quatenus per eam caustata laesio, ut traditur *Cod. De in integr. restitut. minor. & D. De minorib.* Minorum jure gaudet Ecclesia, si vendendo, locando laesa fuerit: restituitur enim, salvo tamen pretio emptori aut conductori, & sumptibus, si quos fecit, *c. 1. hoc tit.* Item si confitendo fuerit laesa, *c. 2. eod. in. 6.* aut omitendo probationem necessariam, *c. 3. h. t.* Non obstante termino juris exclusivo. Procedit ea restitutio etiam contra sententiam Papae, *c. 1. h. tit. arg. l. Minor. 18. §. 5. D. De Minorib. & c.* Non obstante facto Praelati, quo Ecclesia laesa fuit, nec negligentia procuratoris, qui jura Ecclesiae non produxit, *c. 2. h. t.*

Petit contra quemcumque, à quo laesio contigit, adeo ut Ecclesia contra Ecclesiam eam petat, *d. c. 3. h. t. & l. Si minor. 24. De minorib.* Non obstante, quod privilegiatus non utatur suo privilegio contra privilegium, & possessori habeatur prior: hoc enim verum est, quando utrimque est par causa; hic autem est impar, cum alter de damno vitando agat, alter lucrum capret.

Quaeritur autem, An detur restitutio in integrum minori laico in renuntiatione beneficii R. Ita rectè dici, & velle *Covar. lib. 1. Var. Resol. cap. 5. nu. 3.* nixum tam multorum auctoritate, quam ratione; quia minores laicos jura passim volunt restitui, nusquam excepta laesione, quae circa beneficium contingit. Cui non obstat, quod in beneficiis habeatur major, ut constituere possit procuratorem, *c. fin. De judic. in 6.* minor autem quia minor, non etiam quia major, restituitur: nam non ideo minor esse, ejusque beneficii uti desinit, cum concessio unius beneficii non debeat causare detrimentum: quoad aliud, quod hic foret. Vid. *Gomel. ad Reg. De triennali post. qu. 15.*

Quaestio major est, An restitutio procedat, si beneficium alteri sit collatum? R. Possidet non procedere per l. *Quod si minor. 24. §. Scavola De minorib.* ubi non succurritur minori,

minoris, nisi re integra, hoc autem casu non integra res, Vult tamen Covar. d. loco, nihilominus restitutionem competere, ex regula generali, quod minori læso sit salva restitutio. Non obstat d. §. Scavola, quia agit in casu, quo agitur de lucro captando, scilicet acquirenda hereditate repudiata, non etiam de damno vitando, uti hac in questione, Gomez. d. 9. 15. Vid. Molina de iust. & iure, Disp. 573. vers. ultimum autem.

6 Restitutionis petitio proponenda est coram adversarii ordinario; l. 2. C. Vbi & apud quem restit. peti deb. Sequitur enim actor forum rei. Sit tamen e major, contra eius sententiam imploratur, d. l. Minor 12. D. de minorib. quia minori in maiorem cum non sit iurisdicchio minus conveniens per illum huius sententias rescindi.

Clericus contra laicum acturus, eam petere debet coram laico, nam & ipse forum rei sequitur, nisi agatur causa Ecclesiastica, quæ tractanda coram suo iudice, ut dicitur infra de foro compet. Coram arbitro non recte proponitur, l. 1. C. Vbi & apud quem restit. cum iurisdictionem non habeat. Non potest etiam coram delegato proponi, nisi specialiter demandetur, aut in commissio negotio incidat, c. pen. h. r. aut datus sit ad universitatem causarum, qualis habetur in ista ordinarii, aut datus à Pontifice, cui est jus pinguius, ut dictum supra, Tit. 29.

Rectè ut Censeatur petita: petenda est libello, c. 5. h. r. Citanda pars ne causa, quæ alios tangit, temerè iis inconsultis mutetur, c. quod omnes de R. I. in 6. Proponenda intra quadriennium, l. fin. C. de temporib. in integ. rest. Quod & Ecclesie currit, numerandum à die lationis, Clement. un. h. r. minori ab inchoato anno xxvi. d. l. fin. Postea frustra petitur, nisi rationale quid subsit, quod aliud suadeat, c. 2. eod. in 6 ubi Glos. Restitutioni ex causa metus, aut doli brevius tempus præscriptum, illi scilicet anni, huic biennii, ut patet ex Tit. D. & Cod. de his qua vi & dolo.

7 Non solet autem restitutio super aliqua re peti nisi semel: nam rejecta iterato cum effectu non petitur, c. fin. h. r. cum bis super eadem re nemo experiat, & videatur deesse iusta causa, nisi tamen nova emerit.

Effectus petite contra sententiam restitu-
tionis est, ut executio eius suspendatur, nisi sub-
sit malicia in detrimentum alterius, e. 6. h. r.
Probata causa lationis facit causam redinteg-
rari illi, qui se læsum probavit, non tamen ultra
quæ læsus est, Clem. un. h. r.

TITULUS XLII.

De alienatione iudicij mutandi
causa facta.

SUMMARIUM.

1. Quid hoc casu obtineat iure D. & Cod.
2. Alienatio huiusmodi non nocet impetrationi rescripti.
3. Cessiones in Clericos fieri prohibentur.

Lætitur & pars alienatione rei iudicij mu-
tandi causæ, aut in personam potentiorum, **I**
ut agere volenti durior sit eius persecutio. Cui
rei occurritur iure Digest. concessa actione in
factum quanti interest, iure Codicis in rem
contra possessorem. * Statuitur hoc tit. alien-
nationem eiusmodi in fraudem rescripti im-
petrati non obesse, quominus cogatur posses-
sor, in quem alienatio est facta, comparere ex
vi ipsius rescripti, c. 1. h. r. ubi appellatio à diver-
sa parte nullus dicitur esse momenti. * Pro-
hibentur etiam cessiones in Clericos, ne forti
mutatione durior fiat adversarii conditio c. 2.
h. r.

TITULUS XLIII.

De Arbitris.

SUMMARIUM.

1. Arbitrorum duo genera.
2. In arbitrum qui compromittans.
3. In quos compromittatur.
4. Compromittatur in unum vel plures.
5. Arbitri inter se discordes non eligunt tertium.
6. Licet sint concordēs in eligendo tertium.
7. Super quibus rebus compromittatur, vel non.
8. Arbitrium suscipere est voluntatis susceptum implere est necessitatis.
9. Ex arbitrio an & qua actio competat.

10. Arbitris dissentientibus qua sententia praevaleret.
 11. Ab arbitro non appellatur: nec re conventio apud arbitrum proponitur.

Minori strepitu & sumptu per arbitros privatum solent controversiae componi, si ve ante litis ingressum, si ve etiam postea, quae eatenus sistitur. Horum duo sunt genera: aliud eorum, qui secundum juris ordinem procedunt, de quibus hic, qui proprie Arbitri dicuntur; aliud eorum, quos Arbitratores vulgò vocant, si ve Amicabiles Compositores, qui non ad lites, sed ad actus extrajudiciales adhibentur, *l. societatem 76. §. Arbitrorum D. pro socio.*

In arbitrum compromittit quilibet habens rerum suarum administrationem liberam. Non procurator, nisi speciale habeas mandatum, aut liberam administrationem, ut colligere est ex *c. per tuas 9. juncta Gl. h. t. & arg. l. Procurator 18. D. de procuratorib.*

Compromittitur in quemlibet, quem nec ³ status, nec aetas remouet. Quo modo non compromittitur in seruum, qui tamen liber factus rectè ex partium consensu sententiam dicit, *l. sed si 9. D. eod.* Non in mulierem, quia arbitrati est civile munus, *l. fin. C. eod.* Si tamen jurisdictionem habeat, in eam compromitti potest, *c. 4. h. t.* cum cui licet quod plus est, etiam sit permittendum, quod est minus. Non in minorem annis xviii. *l. Quidam 17. D. de re iudic. nisi ex arbitrio Principis, arg. c. cum vige simum 45. sup. de off. iud. de leg. cum ex lege Julia non liceat compromittere in minorem XX. annis *l. cum lege 41. D. h. t.* Non laicum in causa spiritali, qui spiritalibus se non immiscet, *c. contigit 8. h. t.* Auctoritate tamen delegati in Clericum & laicum compromissum validum est, *d. c. per tuas 9. h. t.* cum censeatur causa per Clericum tractari tamquam magis dignum ejusque auctoritate niti compromissum, *Glossa ad d. c. 8.**

Compromittitur non tantum in unum, sed ⁴ & in plures, convenientius numero impares, ne contingat arbitrium per paritatem impediri, *c. 1. h. t. l. item si unus 17. §. principaliter D. eod.* Certi autem adsumendi, nec danda licentia arbitris inter se discordibus tertium eligendi, *c. immoruit 12. h. t.* Possent enim vel ipsi arbi-

tri inter se dissentire in eligendo, aut etiam ab eis electus minus placere partibus, ut res sit futura sine exitu, *l. non distinguemus 32. §. quatum D. h. t.* nisi nomi nata sit persona tertia in casum dissentis. *Gl. d. l. 17. §. si in duos, quia cessat vitium incertitudinis.*

Quid si arbitri isto casu sint concordēs in eligendo tertium? R. Nihil magis tenere arbitrium, quippe ab initio nullum, ut non conualecat ex post facto, secundum *l. quod ab initio D. de R. l. & ita tenet Gl. Abbas Innoc. d. c. 12.* Objicitur textus in *c. pen. h. t.* verum ibi non agitur nisi de concessa ista licentia iudici, à quo nominatur rectè tertius, cum possit iudex arbitros dissentientes cogere, ut tertium eligant, ne causa maneat indecisa, *d. l. 17. §. principaliter, juxta quam intelligendum, c. cum speciali 61. inf. de appellat. & c. suspensions 39. sup. de off. iud. de leg.*

Compromittatur super quavis causa, nisi in alicujus praedictum tendat. Quo modo non compromittit Ecclesia exempta super exemptione, sine licentia Rom. Pontificis, cujus vertitur praedictum, *c. 5. h. t.* Excipitur & causa criminalis, quia crimina non privato arbitrio remittenda, sed vindicanda condignè per publicam auctoritatem, *c. pen. in fin. sup. t. 21. de integ. restit.* Item libertatis, *d. l. 22. §. In lianus D. h. t.* quia requirit majorem iudicem Matrimonialis, ne contingat matrimonium dissolvi, aut conciliari contra Canones, *d. c. pen. in fine, Beneficialis, ne sine Canonica institutione aperiat via ad beneficia, contra c. 1. de R. l. in 6.* Excipitur & res iudicata ne publico iudicio praevaleret arbitrium privatum, *c. Expulsa 11. h. t.*

Arbitrium suscipere nemo cogitur, si quidem sit extra jurisdictionis necessitatem & mandato proxime accedat: susceptum tamen est implendum, *l. 3. §. 1. D. eod.*

Non erat autem olim ex arbitrio actio, nisi stipulatio intervenisset de stando arbitrio, sub certa poena, quae petebatur: vel si simpliciter convenisset sententiae statim, incerti erat actio, *l. idem 27. in fine D. eod.* Postea ex sententia arbitri homologata, ut vocant, id est vel expressè vel tacitè per silentium decem dierum comprobata, actio data & exceptio, *l. pen. Cod. eod.* Quod jure Canonico obtinet, *d. c. h. t.*

quatenus arbitrium non continet peccatum per partes non remissibile, *c. 2. eod.* & servari sua forma compromissi. Quo modo, uno ex arbitris adu[m]pris mortuo ante sententiam, ab aliis ea prolata non tenebit, *c. ex parte 10. h. t.* Uti nec tenebit, altero compromittentium mortuo: neque enim in hæc dem extenditur, nisi aliud sit cautum, *c. fin. h. t.* Quamvis unus ex tribus contumacia dictam ab aliis sententiam non faciat inutilem, *c. fin. eod. in 6.* ne malicia unius actum impediat nisi tamen cautum sit, ut omnes adliant. & per omnes sententia proferatur, *Gl. in d. c. fin. eod. in 6.*

Si contingat arbitros dissentire, ea sententia prævalebit, quam plures dixerint, & si omnes discordent, minor prævalebit, quod in eam consenserint omnes, *c. 1. eod. in 6.*

Non appellatur ab arbitrio, *l. 1. c. eod.* quod jurisdictione careat. An verò reductio ab arbitri sententia peti possit, dictum *D. eod. in 31.* Non proponitur etiam coram arbitris reconventio, cum de his tantum, super quibus in eos compromissum existit, arbitrentur, nisi forte ita cohaereant, ut causa sine iis expediri commodè nequeat, *c. 6. h. t.* ut supplet ibi Glossa.

HENRICI ZOESII H. C.
IN LIB. SECUNDUM
DECRETALIVM
GREGORII IX. P. M.
COMMENTARIUS.

TITULUS PRIMUS.

De Judiciis.

SUMMARIUM.

1. Ordinis ratio.
2. Iudicium quid, & quotuplex.
3. Citatio etiam in sumario iudicio necessaria.
4. Iudicium constituunt Iudex, Actor, Reus.
5. Iudicem qualem esse oporteat.
6. An minor possit esse iudex.
7. An femina, servus, & filius in causa parvis.
8. Actor & reus quis.
9. Minor & Religiosus personam standi in iudicio non habent.
10. Iudicii partes.
11. Iudicis officium.
12. Iudicium civile intra triennium terminandum, criminale intra biennium.
13. Etiam iure Canonico.
14. Intellectus c. penult. h. t.
15. Iudicis potestas.

EXpositis preparatoriis quibusdam iudiciorum, sub fine libri primi, hoc libro secundo principaliter, quæ ad ipsa iudicia spectant, exsequitur Pont. methodo pulcherrima, recedens ab ordine juris civilis, in quo post personas agitur de rebus, aut natura prioribus, * Ratio hujus ordinis est, quod actiones judiciales forma fiat digniores, magisque universales. Universalia autem præmittit verò Pont. primò universalem de iudiciis tractatum: quæ inventa, ne quis propria auctoritate jus sibi diceret, & ultionem sumeret, sed legitime per iudicem obtineret, ad hoc enim indutum esse Magistratum tradit I. C. in *l. 2. § post originem D. de orig. juris.*

Dictum iudicium quasi jurisdictione, *Forus inf. 2 de V. §* Estque legitima rei controversa inter litigantes coram iudice disceptatio.

Ya-